

Lia Alb

ÎN TRE PAȘTI ȘI CRĂCIUN

Editura MIRADOR

Lia Alb

Între Paști și Crăciun

Lia Alb

Între Paști și Crăciun

Arad, 1999

COPERTA I: ELENA STOENESCU – tapiserie

COPERTA IV: FOTOGRAFIE DE EPOCĂ

REALIZARE GRAFICĂ: VIOREL SIMULOV

CONSILIER EDITORIAL: VASILE DAN

EDITOR: IOAN MATIUȚ

© EDITURA *MIRADOR*

SC *ARMEDIA PRESS* SRL

Editura *MIRADOR*

Tipărit la *MULTIMEDIA* Arad

ISBN I.S.B.N. 973-9284-53-1

Cîteodată lumina încălzește peisajul, lucrurile neîn-sufletește, dă viață unui scaun vechi, unui dulap plin de haine, se lipește de-a lungul covorului, se așează pe mîini, pe față, destinde trăsăturile la limita zîmbetului. Deși mă pregătesc de Ziua Morților, în prima Duminică de după Paști, lumina asta blîndă de sfîrșit de aprilie îmi dă o senzație de bine, de așezare, de liniște. Comandasem de la începutul Săptămîinii Luminate cozonacii la o clientă ce lucrează la o patiserie, ieri am roșit cîteva ouă, am ridicat cozonacii aurii, i-am așezat într-un coș împletit din nuiele de salcie tapetat cu ștergare albe, două ce se cuprind deasupra torții.

Azi am lenevit în voie, știind că am totul pregătit pentru drumul la Nădlac la cimitir. Nu vreau să întîrzii, să o aud pe pisăloaga de Lia cum bodogăne. Ar fi păcat să stricăm lumina asta minunată care a reușit să-mi încălzească amintirile, faptul că amîndouă, și Mama și Emilia, odihnesc – una de doi ani, alta de un an – în cimitirul de sus, de la intrarea în Nădlac.

Moartea Emiliei, plecarea lui Radu apoi, au lăsat-o pustiiță, desfigurată, preț de cîteva luni, pentru ca în cele din urmă, încet-încet, sîngele aprins al Colonelului să curgă tot mai curajos în vinele femeii mature, să o transforme uluitor,

să dea tărie, putere de supraviețuire profesoarei care a început să scrie lucrări de specialitate în revistele școlare, să organizeze mini-olimpiade, să activeze în cercul pedagogic, să meargă chiar la o specializare organizată în Franța peste vară... A fost alături de mine, sprijin real la moartea Veturiei, încît Ștefan, hîtru:

– Specialitatea casei – colivele și parastasele – sunt în plină forță acu' ... Haideti, fetelor, la lucru, că vine madam profesoara în control...

– Ștefane, ești deplasat ca întotdeauna, nu vezi că Nati e amărîță, nu știe de unde să se adune?

– Tocmai de aia... Văd că tu ești numărul unu și nu prea e nevoie de energia doamnei avocat... TU le știi pe toate, le aranjezi pe toate, le numeri – cîte prosoape, cîte lumini, cîți colaci...

Nu mă simțeam în stare să intervin, nici nu era cazul, în noua ipostază a Liei e mai bine să o lași să se desfășoare în pace, altfel riști un conflict cu urmări nefaste pentru toată lumea. Ștefan renunțase și el. Plecase, mai mult de formă, la Agenția de Pompe Funebre, foarte rapidă și eficace, care ne-a asigurat transportul mamei de la Arad la Nădlac. Am înmormîntat-o tot la Nădlac, lîngă ai ei și Grigore. Îmi e destul de greu să-l numesc tată. Rămîne Grigore cel mereu plecat în pușcăriile Statului, cum zicea Moșu Lazăr.

– Grigore al nostru a făcut legămînt cu pușcăriile comuniștilor. Cînd să ispășească anii de temniță, de venise și el acasă liberat la termen cu acte în regulă, l-au înhățat din nou...

• Cînd se reîntorsese după a doua pedeapsă, îl bătea vîntul, de-i luase foc stomacul de atîta pușcărie și supărare. Deși mama divorțase, forțată de împrejurări, l-a primit sub acoperișul casei. Ei nu și-au mai vorbit decît: “E gata

mîncarea” și “Noapte bună”... A mai trăit sârmanul un an jumătate, pentru ca apoi cancerul să-l mănînce cu totul... Fusesse dorința lui să fie așezat la Nădlac, acolo unde știa că se va duce și Veturia...

Voi servi cafeaua pe terasă, unde lumina asta blîndă se așează pe albul feței de masă brodate de Emilia. O țigară, nelipsita țigară care o înfură pe Veturia peste poate:

– O să te mănînce cancerul, ca pe tată-tu, necugetato... De ce fumezi cînd știi că ai o sensibilitate la stomac? Un început de ulcer se transformă în ulcer toată ziua, ca apoi să dea în cancer cît ai zice pește.

Acu' n-are cine să mă mai bată la cap. Pot aprinde cîte țigări vreau, de să-mi vărs mâtele, dacă mă ține. Nu sunt cu totul singură, lumina asta de primăvară călduță însuflețește și masa și ceașca de cafea din porțelan Rosenthal... Zestrea mamei de la Viena... Adusese un set de șase ceșcuțe fine, azurii, cu o linie aurie ce înconjoară marginea ceștii și a farfuriei. Dacă așez ceașca în lumină, trăiește, vinișoarele, invizibile altfel, se adună în drumuri întortocheate, se curbează în petale de floare.... Din setul de șase au mai rămas patru – pe două le-a făcut praf cu atîtea mutări, deși de fiecare dată le împachetase în hîrtie fină și apoi în mai multe ziare.

Nu prea am răgazul suficient să gust aroma cafelei, să urmăresc în liniște dîrele de fum albăstrui ce se combină în auriul luminii și albul feței de masă, să savurez amestecul de cafea cu iz de țigară fumată în liniște... Și înainte de a pleca la Tribunal obișnuiesc să îmi fac nestingherită, preț de zece minute, tabietul țigării și al cafelei fierbinți. Trebuie să ajung la Nădlac în timp, să o iau pe Lia de acasă, că vine popa la sfințit de morminte. Îi propusesem Liei să mergem după-amiază, în liniște și fără grabă.

– Tu întotdeauna le faci în afara tipicului, a obiceiului, cauți să le adaptezi după tiparul tău de persoană singură și învățată numai cu ale ei... Nu se poate să nu fim acolo când vine părintele la mormintele alor noștri. Ce-ar zice și lumea?

– De parcă ție îți pasă de ce zice lumea!

– Nu prea îmi pasă, da' îmi pasă de ce ar zice Mama și Veturia dacă nu ne văd când trebuie și unde trebuie. Nu întârziate și singuratice ca tine, dragă Nati.

– Nu mă lua cu dragă Nati, că-mi vine să te plesnesc.

– Tocmai de aia am spus-o...

Am îmbrăcat la repezeală o fustă dreaptă, neagră, și o bluză cu modele complicate, alb cu negru, pe deasupra o jachetă gri. Voi lăsa pe drum să intre căldura și lumina în mașinuță, așa că e mai bine să-mi acopăr capul cu un șal de mătase. Din cauza permenentului curent de care sufăr la Tribunal, am mereu în poșetă diferite eșarfe îmboțite, numai bune de protejat urechile și măselele, la nevoie.

Să nu uit coronitele de flori naturale. Am o clientă și la florăria din colț, care s-a străduit să combine florile de sezon, în loc de clasicele garoafe. Cîteva narcise delicate prinse între țepi de brad, înveselite cu lalele galbene și ici-colo cîte un liliac discret. Am pregătit cinci – pentru Mama, Emilia, Moșu Lazăr și Buna Hermina și una lui Grigore. În cele din urmă pornesc motorul mașinuței mele, draga mamei, și mă aștern pe drumul Nădlacului, preț de 40 de minute. O viteză medie de 90 la oră e potrivită pentru starea sufletească de liniște stranie ce m-a cuprins de dimineată.

Lumina mă însoțește de-a lungul șoselei, se scaldă verde în cîmpurile de grâu care se încheagă o dată cu căldura de sfîrșit de aprilie. Deși nu se lucrează în zi de Dumineca Tomii, mai văd cîteva harnici care plantează lubenițe pe parcelele de

pe marginea șoselei. Ce i-ar mai afurisi Lia... Mă rog, fiecare cu socotelile sale, deși nu e prea potrivit să plantezi lubenițe în Dumineca în care se cinstesc morții .. Să nu uit mâine dimineață să dau telefon fetei de la florărie să mai facă o coroniță, pentru Colonel. După programul de la Tribunal, va trebui să-i duc și lui o floare... Știu că Lia nu se deplasează la Arad pentru atîta lucru, deși ar trebui .. Eu cum o fac pentru Grigore?... Nici una nu am avut parte de reciprocitate dinspre partea taților... Eu, înfricoșată și înghețată de gratiile închisorii, iar Lia, purtînd rănile unui divorț absurd, ca atîtea altele, și ca al meu, de pildă.

Am suportat destul de bine complicația divorțului meu, fără a avea consecințe asupra sănătății mele fizice, cel puțin. Este adevărat că m-a ajutat experiența de zi cu zi, experiența Tribunalului, însă, în afara unor nopți nedormite și acelea pînă să iau hotărîrea după cirul cu martori și pronunțarea sentinței, nu m-am lăsat doborîtă, ca atîtea femei amărîte care mi-au fost cliente de-a lungul anilor. Și totuși, o colegă, tot avocat, după experiența unui divorț păcătos a clacat – nu psihic -, chiar s-a prăpădit. Părea o fată puternică, fuseserăm colege de facultate. Nu din același an, terminase cu doi ani după mine. O fată de la țară, cum se zice, puternică, nu grasă, dar bine făcută, cu sîni mari și picioare țapene. Amîndouă am profesat avocatura, după terminarea facultății, de mai bine de douăzeci de ani și se poate spune că ne-am bătucit pe coridoarele Tribunalului, printre atîtea cauze și, bineînțeles, și divorțuri. Scumpul ei soț se încurcase cu secretara cabinetului ei de avocatură, o fiță fără culoare, mîîită și plîngăcioasă, opusul fetei zdravene – colega mea. Nu știu, se prea poate din cauza educației de acasă puternic înrădăcinate, Sidonia, avocata, s-a perpelit grozav și înainte de divorț și

după. Părea că o acoperă rușinea pentru situația în care fusese pusă de alții. Am încercat să-i explic:

– Fată dragă, e vorba de niște principii de drept. Nu răspunzi tu pentru faptele altora. Ori te simți și tu cu musca pe căciulă?

– Nu fi scroafă, Nati... Mă simt umilită, mi se pare că mă privesc cu toții într-un anume fel, că mă compătimiti tot într-un anume fel. Mai sunt și babele mele care mă fredonează...

– Noi, colegii, nu avem cum să te privim decât cum te știm și cum ești în realitate. Crezi că ești un caz ieșit din comun, mai cu moț decât alte divorțuri pe rolul instanței?

– E ușor să comentezi, să aperi chiar, când nu ești implicată. – Se înroșise sărmana, abia atunci observasem cât de palidă fusese înainte.

– Tu, Sidonia, parcă nu mai ai culoare în obraji în ultima vreme. Ai grijă de tine, că nimeni n-o să te bage în seamă la vreo boală...

Mi-a fost gura spurcată. După nici două luni de la pronunțarea sentinței de divorț, Sidonia noastră începuse să facă siluetă, să se îmbrace în fuste deasupra genunchilor, să-și vopsească părul în șuvițe. Ce mai, întinerise cu vreo zece ani, dar dacă îi urmăreai chipul de aproape, rămăsese ridat peste măsură, îngroșat în dreptul pomeților și puțin fleșcăit mai spre bărbie. Cu puțin fond de ten se acoperă toate și în ansamblu fata arăta detreizeci și ceva. Manifesta și o veselie forțată, deplasată uneori.

– Ai avut dreptate, Nati... Știai tu ce știai. Nu merită să mă topesc după un netrebnic... Treaba lui, să se descurce singur acu', dacă pe vremea când munceam pentru el nu i-a fost bine.

Ticălosu' de bărbatu-su avusese câteva magazine de care tot ea se ocupa, în realitate – aprovizionare, relații și altele. El, mai mult cu controlul de calitate...

Într-o după-masă aveam împreună cauze pînă tîrziu și fumam împreună pe coridoarele Tribunalului. Ne așteptam rîndul la un judecător destul de chițibușar, care din litera legii făcea prilej de șicană tuturor. O simplă amîinare dura peste 30 de minute, ce să mai vorbim de o audiere de martori... Pe coridor era destul de rece, de ne zgribuleam amîndouă.

– Am niște junghiuri ciudate în burtă.

– Unde, dragă?

– Mai spre ovare, parcă pe aici se localizează. Probabil am încasat o cistită. Va trebui să merg la medic.

– N-o mai amîna. Ai grijă de tine. Paloarea ei îmi dădea din nou de gîndit.

– Chiar azi, renunț la programul de după-masă, lasă-i naibii de clienți, mă voi duce chiar azi.

În cele din urmă am ajuns la rînd, ne-am terminat procesele, iar Sidonia a plecat spre medicul ginecolog. De atunci a început calvarul... Un pap arătase cancer de gradul patru. Fusese trimisă de urgență la Cluj pentru intervenția chirurgicală. În cîteva zile o urcaseră pe masă, au scos răul, însă nu cu rădăcină. Se așezase destul de bine în corpul încă tînăr, cu trunchi și ramuri peste tot. Metastază. O însoțise la Cluj nemernicul de bărbatu-su, că nu avea sărmana pe nimeni din familie. Nu l-a alungat, dar nici nu l-a iertat. Spuneau asistentele că doar îl privea... L-a privit și cînd s-a trezit după operație, l-a privit lung și atunci cînd a realizat că nu mai e nimic de făcut. Și atunci cînd a cerut să fie dusă acasă. Deși medicul se împotrivise la început, voia să mai încerce cu raze sau mai știu eu ce.

– Vreau să mor acasă, în liniște, în patul meu. Duceți-mă acasă, azi, nici o zi mai tîrziu, azi...

Privirea spunea mai mult decît cuvintele, medicul a înțeles, bărbatul, amețit de tot și de toate, a făcut rost de undeva de o

mașină cu posibilitate de targă în spate și au transportat-o la casa ei. S-a stins la câteva ore, după ce îl privea mereu pe cel ce-i fusese bărbat mai bine de douăzeci de ani.

Draga mea, s-a stins în trei săptămîni de la declanșarea bolii și la două luni de la pronunțarea divorțului. Se spune că pantofarul umblă cu pantofi peticiți, croitorul cu haine rupte... Și, Doamne, să nu-i dai avocatului procese proprii. Patrimoniale, haida-de, le mai poate duce în spate, da' cele din interior lasă brazde pe suflet, pe trup, în cele din urmă.

Gîndurile m-au purtat de-a lungul drumului spre Nădlac, cînd, pe nesimțite, m-am trezit la poarta Liei. Mă aștepta cu buchetele de flori și coronitele pregătite, cu două coșuri identice unde, înveliți cu grijă, se odihneau cîte trei cozonaci galben-maronii, grași, pufoși, iar în colțuri, așezate cu grijă, ouă roșii.

– Vezi că nu am întîrziat? Cîți cozonaci ai pregătit?

– Șase mari și cincisprezece mici. Știi că se adună de tot felul în cimitir. Dar tu ai reușit să faci cîtiva?

– Da, am pregătit și eu, am și ouă, de toate. Nu crezi că era nevoie să facem și colivă?

– Acu' nu se cere, Nati dragă...

– Să mă ierte Dumnezeu, da' parcă pofteam eu niște colivă...

– Asta-i culmea! Femeie în toată firea și te apucă poftele de Ziua Mortilor.

– Vezi tu, Lia dragă, am o senzație de mulțumire de azi dimineață, de cînd mă scald în lumina asta călduță de aprilie. Vezi ce culoare dă cozonacilor tăi? Chiar și ouăle, deși roșii, nu țipă în coșuri, e un roșu mai pal, mai cald... Nu de sînge...

– A prins-o romantismul pe avocata familiei. Ai pățit ceva? Dacă vrei, eu pot să...

– Nu încerca să mă prost dispui cu întrebări stupide. Urcă odată în mașină.

Încă de la poarta cimitirului ne-a prins un grup de copii de țigani care întindeau mâinile după cozonaci și ouă roșii. Lia le-a oferit câțiva cozonăcei mai mici. Văzînd și alte grupuri care se apropie:

– Va trebui să tăiem cozonacii mai mari în bucăți, să ne ajungă pentru toată lumea. Asta, bineînțeles, după ce vor fi sfințiți de preot.

-Vine și preotul? De asta nu știam...

– Nu te prefacă, că o faci prost, Nati dragă. Știi bine că vine preotul pe la fiecare din morminte.

Locurile de veci, mormintele, strălucesc de curățenie. Crucile albe de marmoră, la unele morminte mai deosebite, cu chipuri de îngeri, sunt lustruite de mușcari și praf. Nu sunt cavouri mari, somptuoase, nu se obișnuiește, doar cruci simple de marmoră albă, înveselite de straturi de lalele galbene și roșii, de narcise și ici-colo câte un liliac bătrîn, cu ramuri dese, vineții... Un violet închis mult peste obișnuita culoare liliachie. Am avut discuții cu Lia dacă să acoperim sau nu cu plăci de ciment și marmoră mormintele alor noștri.

– Nu-i destul de greu pămîntul, să mai punem și greutatea cimentului și a marmorei, Nati... Nu ți se pare că le tulburăm odihna?

– Știi că Moșu spunea că e mai ordonat așa...

– A spus, da' nu a lăsat cu limbă de moarte să-l acoperim. Lăsase la latitudinea noastră. Cît trăiesc eu aici la Nădlac, voi îngriji mormintele, nu le purta tu de grijă.

– Eu mai puțin... Doar dacă plătesc mormîntarul.

– Crezi că toate se pot plăti...

– Toate se plătesc în viață, însă nu se poate plăti totul.

Am așezat coșurile la picioarele morților noștri, un coș la Moșu și Hermina, unul la Mama și Grigore, altul la Emilia. Pământul e greblat cu grijă, iarba dă colțul, plivită cu grijă. Lia plantase câteva lalele și câteva lăcrămioare delicate.

– Să aprindem lumînările, Nati, cred că vor arde, vântul doar adie, ce bine că anul ăsta vor arde luminile alor noștri. I se umpluseră ochii de lacrimi. O trag înspre mine, întotdeauna am fost cea mai tare, mai puternică, cu atâtea sacrificii însă.

Preotul intrase pe poarta din spate a cimitirului și a început slujbele scurte la capetele morților. Lumina se așează din nou peste sufletul meu, o sprijin pe Lia și amîndouă ascultăm în pace.

– Odihnește, Doamne, sufletele răposaților Lazăr, Hermina, Veturia, Grigore, Emilia.

Încet-încet, soarele de aprilie se lasă spre Apus, căldura și lumina plăcută dispar pe nesimțite.

– Mai stăm, Lia? Parcă se răcorește... Parcă mă scutură frigurile. Am făcut ce era de făcut.

– Tu niciodată nu ai avut răbdare. Întotdeauna te-ai grăbit să scapi de lucrurile neplăcute. Ai lăsat pe alții în loc.

– Nu am poftă să mă contrazic aici, în cimitir. De ce ai mai sta? Doar s-a terminat slujba.

– Încă câteva clipe mai ai răbdare. Avem ceva de pomană de sufletul lor.

– Șleahta asta de țigani, mă enervează, țigani peste tot, și aici, și la Tribunal, de nu mai scapă omul de ei.

Într-adevăr, îndată după plecarea popii ne-au invadat vreo zece copii de țigani, nespălați. Lia le împarte cozonacii, pe care îi tăiasse felii, ouăle roșii...

– Da' doamna avocată nu ne dă nimic? Ea e bogată, ar trebui să se gîndească la sufletele săracilor...

Asta-i bună! Îmi vine să o trag pe Lia, să plecăm cât mai repede. Nu aude sau nu o interesează de mine. Are câteodată momente de absență totală în afara preocupărilor de moment. Se rupe de ceea ce n-o interesează, acum se concentrează la împărțitul bucăților pufoase de cozonac. Nu scap de golani ăștia decît cu bani. Scotocesc prin poșetă și le dau cîte cincisute de lei, cîte o mie. Vagabonzi, care mîine îți dau în cap, dacă îndrăznești să nu le dai ceva de pomană. Se înserează de-a binelea.

– Ai terminat odată?

Îmi aruncă o privire nedumerită, tocmai se pregătea să mai mîngîie, să sărute crucile albe.

– Ce spuneai, Nati dragă? – Are ochii înceteșoși, îi tremură mîinile cînd mîngîie crucea Emiliei.

– Nimic, nimic... – Fac și eu cîtiva pași mai spre dreapta, unde se odihnesc ai mei părinți. Nu am putere să le simt albul de gheață al crucii, îmi fac în grabă o rugăciune. Sub nici o formă nu voi permite amintirilor să joace tontoroii în gîndurile mele. De fapt, nu-mi permit nici lacrimi, nici suspine gratuite. Sunt singură și mă așteaptă un drum de 50 de km pînă acasă, unde nu voi avea cu cine schimba o vorbă pînă mîine dimineață. Nici nu am nevoie de pălăvrăgeli, și nici de o conversație de conveniență. Are Lia parte de amîndouă. Bate un vînt dinspre pustă, rece chiar. Va stinge luminile de la capetele morților, din cimitirul înfloritor.

– Se strică vremea. Era atît de plăcut de dimineață, chiar și pe drum...

– Ai grijă la întoarcere, nu te lăsa dusă de nervi.

– Să nu uit. Tu cînd ai de gînd să vii cu mine la mormîntul

Colonelului?... – Nu știu ce m-a apucat să stric tocmai acum ziua. Poate vîntul rece de pustă, lipsa luminii din cimitir. Lia se întunecă și ea, începe să-și muște buzele.

– Poate am fost singură, poate că socotesc că nu e necesar, poate...

– Nu spune prostii. Cum să nu fie necesar să te duci, măcar o dată pe an, la mormîntul tatălui tău? O dată pe an...

– Am mai fost eu...

– Nu încerca să inventezi cine știe ce. Ar fi cazul să vii la Arad, vom merge împreună.

– Cînd? Toată săptămîna sunt teribil de ocupată. Tu știi că nu am carnet. E destul de dificil...

– Dumineca viitoare poți veni cu trenul, dacă vrei. Nu mai exagera, sunt sigură că Ștefan te va însoți.

– Tocmai că nu-i place să meargă la cimitir. S-a săturat de noi și morții noștri.

– Asta e adevărat. Poate rămîne la mine dacă vrea, pînă ne ducem noi la cimitir.

Colonelul se odihnește la Pomenirea, cimitirul Aradului. Fusese destul de apropiat de mama, de mine apoi, mai ales pe vremea cînd Moșu Lazăr îi interzisese să o mai viziteze pe Lia la Nădlac. I se confesase mamei, care, chiar dacă nu-l aproba, cel puțin avea răbdarea și bunul simț să-l asculte, ceea ce nu făcuse cu propriul bărbat. Toată dragostea lui de părinte se revărsase asupra mea, îmi aducea ciocolată, bomboane, chiar și jucării scumpe, cînd nu aveam nevoie de ele. După plecarea lui, mama le aruncase de cîteva ori, însă, văzînd că le adunam cu grijă din cotloanele pivniței, le-a lăsat în seama mea. Îmi plăcea să trag cu urechea la vorbele Colonelului, șoptite în miez de noapte, la o cafea, în bucătăria mamei. În cămeșuță brodată cu floricele, desculță pe gresia holului, îmi

lipeam urechea de uşă. Totul părea misterios, complicat. Se amestecau în mintea mea războiul, răniţii, Crucea Mihai Viteazul, dragostea Colonelului, marea lui Dragoste...

– Dragostea Colonelului... – îmi scapă fără să vreau.

– Începi tu cu jocul amintirilor, Nati?... Mă îngrijorezi. Poate ar fi mai bine să dormi la noi. Poţi ajunge dimineaţă la procese, dacă te scoli la şase. Haide, mi-ar face plăcere să mai vorbim de una, de alta. De copiii noştri povestim câte puţin. Rămîi?

– Dragostea Colonelului ai fost tu, Lia, ciocîrlia lui dragă...

– Asta chiar că nu se potriveşte.

– Tu şi ea, moarta lui...

– Decît așa, mai bine..:

– Ştiu ce vrei să spui, să mă duc către casă. Asta şi fac. Plec. Nu uita, te aştept Dumineca viitoare, să punem o lumînare la capul Colonelului.

II

Ce bine că a trecut săptămîna! Încep să suport tot mai greu Tribunalul, procesele, necazurile, ororile și neputința sufletului omenesc ce se deschide ca o carte, se scurge din filele de dosar. – Dosar nr.1378/1998, obiect: divorț și încredințare minor, dosar nr.1334/1998, obiect: partaj succesoral, dosar nr.134/1997, obiect: revendicare de bunuri imobiliare.

Lunea e ziua cea mai grea – zi de arestați – cînd listele gem de cauze penale, coridoarele mustesc de lume amestecată, care inundă sălile de la 7 jumătate, cînd se deschid ușile mari, sculptate, vechile uși ale dreptății. Așa-zisei dreptăți, dreptate pe care o caută fiecare justițiabil între texte de lege, uitînd însă că legile sunt făcute de oameni și, mai ales, sunt aplicate tot de ei.

Cum spuneam, lunea e ziua cu cea mai mare încărcătură nervoasă și pentru grefieri, care au o mulțime de acte de redactat, de la declarații de inculpați, de martori, liste nesfîrșite cu numele de arestați și părți citate, proceduri. Dezbaterile încep imediat după orele 8, cînd încă nu intră arestații. Oamenii în dungi, păziți de gardieni cu puști și cîini cîteodată, sosesc pe la 9. Vin cu o dubă mare, albastră, duba Penitenciarului, parchează în curtea din spatele clădirii, sunt scoși doi cîte doi

și duși în pivnița-demisol amenajată cu celule și gratii. Paznicii rămân cu deținuții pînă ce șeful gărzii identifică la Arhivele Tribunalului și ale Judecătoriei cauzele, ordinea lor, repartizează pe săli arestații. Ajutat de o arhivară, se descurcă în cîteva minute în listele de la sălile de judecată, are o proprie evidență, întocmită de administrația Penitenciarului, o confruntă cu listele, grăbit și important, coboară la demisol, unde face ordine, grupează masa de oameni vărgați, în funcție de numărul sălilor unde se judecă cauzele cu arestați.

Pe rînd, cîte cinci-zece deținuți care au procesele la aceeași sală urcă, păziți de cîte doi-trei polițiști, scările de marmoră tocite, murdărite deja de mulțimea care invadase clădirea încă de la 7 jumătate. Aparținătorii urmează tristul cortegiu, dar nu sunt lăsați să se apropie de deținuți.

– Faceți loc, trece garda, la o parte!

Aceștia urmează de aproape grupa compactă, mai strigă cuvinte greu de înțeles în zgomotul coridoarelor și scărilor.

– Ai primit pachetul, Ionică? Cînd vin la vorbitor îți aduc...

– Am vorbit cu avocatul, zice să stați liniștiți.

Alții caută să schimbe doar o privire cu cel arestat, o privire furișată printre umerii gardienilor.

Rareori, sunt aduși doi cîini-lup pentru pază. Deși ținuți în leșă, cu botniță, latră furios spre mulțimea de curioși și aparținători care urmează prea aproape deținuții. Îndeosebi țigani se sperie, țipă ascuțit o femeie, alta înjură șoptit.

Certații cu legea au mîinile încătușate, doar cei periculoși sunt aduși în lanțuri. Atunci se formează un convoi special, păzit de mai mulți, obligatoriu sunt aduși și cîinii-lup. Spectacolul, vacarmul încetează în cele din urmă, cînd sunt așezați în boxele lor din sălile de judecată. Boxe din lemn care separă arestații de restul lumii. În fața boxei, spre masa

completului, stă de obicei un gardian în picioare care urmărește orice mișcare din careul îngrădit, restul de doi-trei se așează pe o bancă din spate, lângă ușa sălii. Începe apelul cauzelor cu deținuți – se aude doar vocea impasibilă a grefierului: Inculpat Aioanei Tudose, parte civilă societatea comercială Amet, martori Avramescu Nicolae, Lușan Ioan, Marin Ioana. Intervine președintele:

– Cine își aude numele să se ridice în picioare. Inculpatul la fel. Scoateți cătușele, vă rog.

Avocatul intervine atunci când este strigat inculpatul – “asistat de avocat...”

Urmează procedura cu citirea rechizitoriului, actul de acuzare, luarea interogatoriului inculpatului, unde avocatul atent intervine cu câteva întrebări pentru a lămuri starea de fapt, eventualele circumstanțe atenuante... Dacă sunt prezenți la primul termen, se audiază și martorii. Aici rolul și măiestria avocatului sunt de o importanță vitală.

– Dacă nu știi să audiezi un martor, lasă-te de meserie. E în mîna ta să aduci lucrurile pe drumul pe care îl vrei, să-l prinzi pe cel ce ascunde adevărul, să faci în așa fel încît realitatea dorită de tine să iasă la iveală. Cea dorită de tine, în interesul clientului. Avocatul care declară că nu are întrebări pentru martori poate pleca din meserie și nu oricum, ci pe ușa din dos. Descrierea unei camere poate duce la lămurirea unor împrejurări esențiale. În acea cameră s-a petrecut sau nu fapta adusă în fața judecății.

Parcă îl aud pe maestrul meu, alături de care mi-am făcut ucenicia. Rareori îmi dădea lectii. Poate tocmai de aceea mi le aduc aminte, cuvînt de cuvînt. În rest, mă lăsa să fur meserie.

– Dacă ți se dă mură în gură, uiți. Dacă te străduiești să înveți, transpiri un pic, nu vei uita nimic.

După ce mă prezentase ca tânăr stagiar avocaților în vîrstă, colegilor definitivi, m-a dus pe la arhive, registraturi, birouri de grefiere, dactilografe.

– Aici e laboratorul Tribunalului. Aici se prepară substanța dreptății. Ai grijă cum umbli cu fetele astea, mai cu grijă decît cu o eprubetă de cristal. Ele consemnează cele spuse de tine în instanță, ele fac încheierile de ședință, oglinda transpirației noastre zilnice, ele bat la mașină sentințele, și le comunică cu părțile, ele îți găsesc un dosar rătăcit prin praful arhivei.

Am rămas și sunt prietenă – dacă nu, amică bună, cel puțin – cu majoritatea personalului din Tribunal, deși uneori femeiuștile sunt obraznice, cu toane...

– Un avocat trebuie să fie mereu cu zîmbetul pe buze. Nu are voie să se simtă lezat de obraznicia nimănui. Răspunzi unei mojicii cu un zîmbet și câștigi și tu, ca avocat, și clientul pe care îl aperi.

Tot unul din puținele sfaturi primite de la maestrul meu. Avea mereu cîte un flacon de parfum bun prin buzunare sau prin geanta veche din piele de porc. Aducea flori și mărtișoare de 1 Martie, dulciuri de Paști și de Crăciun. Exceptînd bacșișurile mai substanțiale pentru servicii făcute de unul și de altul. Nu ilegalități, dar cîteva mii de lei date unde trebuie pot găsi un dosar pierdut de cîteva săptămîni, pot urgenta legalizarea unui act cînd clientul este foarte grăbit.

Săptămîna asta nu am avut cazuri penale. De fapt, de atunci, de la nenorocirea, de la năpasta din acel dosar de acum zece ani, mă feresc de cazurile penale, mai ales acelea în care e implicat vreun minor. Am mai avut încă cinci dosare cu infractori minori în ultimii zece ani, toate destul de clare și angajate după mari insistențe din partea unor cunoștințe care mă recomandaseră. Fusese cazul Mariș Gheorghe. Un minor,

un băiețandru de 17 ani fusese arestat, pe vremea comuniștilor, pentru furt calificat în dauna avutului obștesc. Infracțiune pedepsită destul de aspru, mai ales fiind vorba de avutul tuturor. În fapt, Gheorghe Mariș își dorea un casetofon, un amărît de casetofon, care, în acele vremuri, era o rara avis, nu se găseau în magazine, erau aduse din străinătate, rîvnite de adolescenți.

– Doamna avocat, dacă am văzut că are și boxe, parcă mi-a luat mințile. Puteam asculta muzica cît de tare doream.

Părinții, oameni destul de sărmani, dar la locul lor, cumsecade, nu aveau suficienți bani pentru casetofonul pus în vitrina Magazinului Universal. Chiar și faptul că fusese adus în magazinul sătucului lor un casetofon cu boxe era un eveniment.

– Seara ne holbaserăm toți prietenii din gașcă. Fiecare avea ceva de spus. Eu îl doream cel mai tare dintre toți, cel mai tare... Acolo, în fața vitrinei mi-a venit ideea. Îl voi lua la noapte, singur, fără să mă știe nimeni. Așa am și făcut, după 11 seara, cînd nu mai mișuna nimeni pe stradă, am spart cu grijă geamul ușii de la intrarea în magazin și frumușel l-am luat din vitrină.

Un paznic de noapte l-a surprins cînd să dea să iasă cu prada în mîină. A telefonat după Miliție, care, prompt, l-au arestat, și dus a fost... Dimineata, cu duba, fusese transportat la Arad, unde un procuror a emis fără nici o ezitare mandatul de reținere pe 30 de zile. M-au angajat părinții băiatului, a doua zi după arestare. Doi oameni simpli, țărani cooperatori.

– Dacă știam că-l dorește atît, dacă spunea, i-l cumpăram, bată-l Dumnezeu de casetofon!

– Nu cred, Ioane, că-l cumpărai, sări cu gura femeia. Ești zgîrcit cu copiii tăi și vezi unde am ajuns.

- Cumpătat, femeie, și el trebuia să fie la fel, da' acu' ...
- Acum e închis și doamna avocat ne va ajuta să iasă.

Puteți?

- Am să încerc.

- Cum vrei, femeie, să promită? Face și doamna ce poate.

Nu le-am promis să le scot băiatul, dar le-am promis să fac tot ce ține de mine pentru punerea lui în libertate.

Ce bine că nu m-am lăsat dusă de sentimente, promisiunea m-ar fi apăsât și mai greu de-a lungul anilor. În orice caz, am făcut îndată cerere de punere în libertate la Procuratură, justificând că nu este un element periculos, minor de 17 ani, fără antecedente penale, din familie de oameni gospodari, care nu avuseseră de-a face cu legea neam de neamul lor. Am fost personal la procurorul care instrumenta cazul să o susțin.

- Lăsați copilul în libertate. Se poate face cercetarea și liber, părinții sunt pe coridor, garantează pentru el. Nu e un înrăit care trebuie pedepsit, și mal ales e minor.

- Asta vom decide noi... Pedeapsa pentru furt calificat e mare, nu prea cred că pot, voi încerca, mă rog, fac și eu ce pot.

- Depinde de dumneavoastră, tovarășul procuror. Știți că dacă ajunge la Tribunal liber, și pedeapsa de acolo e alta, am șanse să primesc punerea lui sub supravegherea părinților, altfel îl mănîncă școala de corecție.

- Pardon, școala de muncă și reeducare, tovarășa avocat.

- Nu vă contrazic, așa se numește, știm însă amîndoi că acolo nu învață de bine.

- Nu mai insistați, veniți mîine să aflați ce am decis.

Pe coridor mă așteptau părinții, strînși unul în altul, neputincioși.

- Ce zice? Îl lasă acasă?

– Nu știu, vom vedea mîine.

A doua zi am aflat că cererea fusese respinsă și cercetarea elementului periculos se va face în stare de arest. Am avut puterea să dau speranțe.

– Lăsați, că mergem la instanță. Acolo vom avea prilejul să ne expunem mai pe larg punctul de vedere.

– Dacă or fi oameni și acolo... Dacă ar fi oameni...

La Judecătoria am probat tot ce ține de circumstanțierea faptuitorului. Paguba fusese recuperată, fapta în simplitatea ei, pusă pe tapet, băiatul de 17 ani, care aproape că nu înțelegea ce se întîmplă cu el, tuns chilug în boxă, mă privea doar pe mine. Îmi sorbea fiecare cuvînt, sperînd că cei de la masă, judecătorii, îmi vor înțelege doleanțele și implicit nenorocirea ce se abătuse pe capul lui. Era un copilandru... Am fost la Penitenciar să mai vorbesc cu el înainte de pronunțarea sentinței.

– Vă rog, doamnă dragă, să o aduceți și pe Ileana la proces. Știți, noi plănuserăm să ne căsătorim după ce fac eu armata. Tata nu o prea avea la inimă, dar mama știe de planurile noastre. Spuneți-i să o aducă pe Ileana la proces, să o mai văd, că aici nu se știe nimic, nu se mai știe nimic.

– Va fi bine, să vezi că va fi bine.

L-am încurajat cum m-am priceput, gîndeam că e imposibil ca a doua zi să nu obțin punerea lui în libertate sub supravegherea părinților. În acea seară, m-am repezit cu mașina pînă la locuința părinților, am luat-o deoparte pe mama băiatului și i-am transmis să o aducă pe Ileana la Tribunal.

– O aduc, doamnă dragă, că voia și fata să vină, da' îi era frică de bărbatu-meu. Acu' știe și el și nu-l mai interesează problema asta. Să ne vedem copilul acasă.

Am lăsat-o cu lacrimi la poarta casei țărănești, strîngînd colțul șortului negru în pumni.

Pregătisem toată noaptea o pledoarie sentimentală, lacrimogenă chiar, fără a uita și elemente de practică judiciară, unde alte instanțe, în cazuri similare, pronunțaseră o sancțiune de supraveghere în sarcina părinților, mai ales când aceștia prezentau garanții suficiente.

Înainte de a mi se da cuvântul în apărarea inculpatului, am avut trac. Mi se întâmplă destul de rar să-mi simt inima în gât, vorbele împleticite, vocea pierită, fără tărie.

– Fetițo, înainte de toate, gîndește-te că vorbești unei săli pline de oameni care te urmăresc și mai ales vor să audă ce spui tu acolo în fața completului. Dacă te bîlbîi, dacă vocea ta nu are tăria suficientă, nu numai asistența nu te ascultă, ci în primul rînd judecătorii nu se vor strădui să te înțeleagă. Ai nevoie de o dicție perfectă și o voce puternică.

Desigur, sfatul maestrului meu mi-a fost de ajutor de-a lungul anilor, însă cînd “m-am identificat cu dosarul, cu interesul clientului”, așa se spune în limbaj de Tribunal, mi-a fost foarte greu să-mi depășesc emoțiile. Experiența și-a spus cuvîntul, vocea s-a pornit din gât, tonalitatea de încredere devine tot mai puternică, ideile se leagă în fraze, pledoaria curge. Nu am privit niciodată spre boxa acuzaților, de unde băiatul de 17 ani îmi sorbea fiecare vorbă și nici spre banca unde se aliniaseră tatăl, mama și Ileana. După ce procurorul a cerut internarea minorului într-o școală de corecție, mi s-a strîns din nou sufletul.

– Cînd vom afla rezultatul, doamna avocat? Cînd?

– Probabil că numai mîine.

– Au anunțat pronunțarea azi la orele 16. De ce mîine?

– Pentru că nu termină cauzele programate azi... Mîine ne întîlnim și vom ști.

– Dumneata ce crezi? Ce părere ți-a făcut procurorul? Întotdeauna contrazice avocatul?

– De cele mai multe ori... De cele mai multe ori...

Am strâns mîna părinților sperînd ca Cel de Sus să lumineze mințile celor ce au căderea de a judeca faptele oamenilor, de a le cîntări gravitatea, de a pedepsi...

Nu pot spune că am dormit prea bine în noaptea aceea. Îndoielile, spaima, mă trezeau la două ore de somn. Dacă... Dacă... Dimineața am căutat condica de ședință unde se scriu rezultatele, pronunțările zilnice. Cînd am citit în dreptul dosarului Mariș Gheorghe – Condamnat la 2 ani școală specială de muncă și reeducare, șira spinării s-a întărit și apoi au început să-mi curgă broboane de sudoare, care mi-au udat furoul.

Am trîntit geanta plină cu dosare pe banca de pe coridor, am aprins o țigară. Îmi era groază să dau ochii cu părinții băiatului, cu el... Realizam că tot eu va trebui să fiu cea tare, să le dau speranțe pentru apel.

– Vom declara de îndată apel. Desigur că cei de la Tribunal vor înțelege.

– Pînă atunci rămîne tot închis – tatăl se înnegrise, strîngea doar pumnii de i se albise pielea palmelor.

– Nu pot să mai cer între instanțe punerea sa în libertate, a-l solicita, o dată ce ni s-a respins.

Poate ar fi trebuit să predau cazul unui alt coleg. Mi se părea o lașitate să-i părăsesc pe bieții oameni, care-și puseseră toate speranțele în mine. Un alt avocat poate ar fi știut de unde să prindă ițele procesului. Acele ițe nevăzute care diriguiesc destine, de care însă eu nu am uzat niciodată. De fapt, mama sugerase:

– Dacă e nevoie să dăm ceva... Să fim atenți cu cineva. Dumneata știi mai bine. Să ne spui, că noi suntem dispuși la orice sumă, numa' să nu stea băiatul după gratii.

– Eu nu mă ocup cu astea. Vom reuși pe calea cea dreaptă. Nu am reușit... Și în apel s-a menținut soluția primei instanțe – 2 ani la școala de muncă și reeducare. A fost destul de greu să accept înfrângerea și povara sancțiunii nemeritate aplicată minorului.

Părinții l-au vizitat după două săptămâni undeva în Regat, lângă Pitești, unde era școala. Nu au venit, deși promiseseră să-mi spună ce face copilul. Au revenit după două luni, tăcuți, trași, speriați.

– Doamna avocat, dați-ne repede copii după ce au hotărât nemernicii ăia... Copii după acte.

– La ce vă trebuiesc copiile, doar procesul s-a terminat...

– Mai bine nu ne-ați mai descoase atît... Și dumneata porți o vină. Dacă nu te-ai simțit în stare, de ce te-ai prins de procesul nostru?

– Taci, femeie, că doamna nu are nici o vină... Ei, corbii cu barbișoane... Ei au hotărât...

– Eu fac copiile, da' tot nu înțeleg de ce vă trebuiesc.

– La Pitești, unde am fost îndrumați de un avocat să le aducem repede de aici pentru a opri pedeapsa. Copilul se prăpădește...

– E pe moarte, doamna avocat... Copilul meu...

Cu capul îmbrobodit, fața ascunsă după cîrpă și batistă, mama se tînguie.

– L-au bătut, nenorociții, și moare băiatul, doamna avocat.

– Nu e posibil. Voi cum ați aflat?

– Ne-a scris să mergem că e la infirmerie. Am luat acceleratul și acolo l-am găsit umflat tot. Ziceau că se blocaseră rinichii. De ce să se blocheze rinichii unui băiat sănătos tun, voinic... Voinic, doamnă, că l-ați văzut dumneavoastră cum era cînd l-au luat. – Tatăl abia lega vorbele. L-am lăsat pe

coridor, am făcut copiile în jumătate de oră. Ei au fugit la gară să prindă acceleratul. Zadarnic. Când au ajuns la Pitești, avocatul de acolo le-a spus că băiatul murise în noaptea precedentă.

După autopsie și alte formalități, l-au putut aduce acasă unde l-au și înmormântat. Sicriul fusese sigilat acolo, la Pitești. Sunt amănunte fără importanță, el, băiețandru de 17 ani, s-a prăpădit, bătut de gardienii sau supraveghetorii de la școala de reeducare sau poate de alți tineri internați acolo.

Am aflat ulterior că tatăl reclamase undeva la București, la Procuratura Generală, luase legătura cu un ziarist. Pe mine nu m-au mai căutat. Un coleg avocat din București mi-a spus că se pornise o anchetă la Procuratura Militară, dar, fiind vremurile dictaturii roșii, când Miliția nu putea ieși vinovată, secretul a fost înmormântat alături de Mariș Gheorghe. Bolisem câteva săptămâni, îmi făceam meseria automat, fără nici o tragere de inimă, căutam să amîn cauzele pentru a nu prejudicia clienții pe rol, ca un avocat fără putere de concentrare, slab, anemic, fără încredere în nimeni și nimic. Deși nu rezolva nimic, am avut o discuție cu procurorul care îl arestase și care refuzase punerea lui în libertate, și apoi cu judecătorul care îl condamnase inițial.

– Când e vorba de minori, nu aveți voie să greșiți. Un univers se poate prăbuși. O lume se întoarce pe dos. Voi nu ați dorit, copil fiind, ceva, nu ați simțit impulsul de a lua cu orice preț lucrul dorit, chiar dacă nu vă aparține? Sunt instincte naturale, care nu pot fi oprite la o vîrstă fragedă. Mai târziu educația, societatea, îți impune reguli, legi. Depinde dacă reușești să le respecti din convingere sau nu. Nu poți pune semnul egal între un minor și un major în fața legii. Minorii au nevoie de o mînă întinsă, noi suntem obligați să fim acea mînă întinsă, de prieten, și nu de satrap.

Procurorul s-a spălat pe mâini mai ușor.

– N-avea decît instanța să-l pună în libertate. Nu eu am decis soluția, nu am avut ultimul cuvînt. Și mai lasă-mă, tovarășă avocat, cu poveștile lacrimogene. Nu am poftă de ele, am atîtea de rezolvat. Eu nu port nici o vină.

Judecătorul a căutat și el argumente pentru a se exonera. Totuși, ochii se trădau. Triști, nu au suportat privirea mea, mă întreb dacă ar fi fost pus față în față cu părinții băiatului...

– Cei de la școala de corecție sunt vinovați. Ce fel de reeducare fac acolo?

– Asta mă întrebam și eu cînd v-am implorat să nu-l trimiteți la școala de corecție. Era un copil de 17 ani, acum e mort, îngropat de mai bine de șase săptămîni. Nu-mi mai cere să o aduc pe Ileana.

– Cine-i Ileana?

– Fata lui, iubirea celor 17 ani.

Nu știu de ce îmi aduc aminte tocmai azi, cînd e gata o săptămîină de lucru, cînd mă așteaptă cîteva zile de pauză, de televizor, plimbări, orice, în afară de a auzi necazurile altora, de a găsi soluții pentru rezolvarea lor.

Poate e mai bine să-l caut pe Andrei, nu cred că are vreo programare la cabinet, e vineri, ce naiba. El e veșnicul meu prieten care îmi umple singurătățile. Deși căsătorit, s-a separat de soția sa de vreo patru ani, locuiesc în apartamente diferite. Sunt convinsă că în Tribunal se vorbește despre noi că trăim împreună chiar de pe vremea cînd conviețuia cu soția sa.

Este profesor de gimnastică medicală, a terminat Facultatea de Sport și a făcut – și în timpul facultății și după – specializare în recuperare și gimnastică medicală. Încă pe vremea lui Ceaușescu avea o sală de gimnastică unde tratează scolioze, deformații de stern, picioare strîmbe, mâini

inutilizabile după o ruptură zdravănă. Lavinia mea avusese probleme cu recuperarea mînuțelor, după ce reușise să și le rupă pe amîndouă deodată. Asta s-a întîmplat la cîțiva ani buni de la terminarea facultății. Pe vremea studenției eram buni prieteni, arădeni amîndoi, cu mulți prieteni comuni, am petrecut clipe de tinerețe și avîntare împreună. Încă pe atunci era un om deschis spre artă, muzică, literatură, pictură chiar, tot ce sensibilizează sufletul. Coarda sensibilă l-a apropiat de nefericiții pe care îi tratează zilnic. Am văzut copii care țipau:

– Nenea Andei, nenea Andei, numa' cu el fac exercițiul – dînd la o parte o mamă grijulie, cu ochii în lacrimi.

Mariajele amîndurora, preocupările, ne-au despărțit o perioadă, pînă la accidentul Laviniei. A fost ca o dragă regăsire.

– Ce mai, mă bucur nespun că un necaz ne-a adus din nou împreună. Așa e viața asta, necazul aduce bucurie și invers. Ce spui, madam avocat?

– Se poate spune și așa, Andrei, dar nu întotdeauna necazul aduce și bucurii, poate persista cu anii, de nu te mai scapi de zile negre. Tu ce faci, ce mai faci cu viața ta?

Mi-a povestit, la o cafea, după terminarea orelor de program la sală, cu Lavinia alături ce lungea o înghețată, puțin timorată de prezența Domnului profesor.

– De ce vine cu noi, mamă? E prietenul tău?

– Da, fetițo, e un prieten vechi.

– Și atunci de ce nu a fost pe la noi pe acasă?

– Va veni de acum încolo. Nu-i așa, Andrei?

– Desigur, vom face exerciții și acasă. Tot nu scapi tu de exerciții, chiar dacă vin la voi ca prieten.

– Îmi închipuiam eu, te-a chemat mama să mă bați la cap și acasă... – se bosumflase fetița de 8 ani.

Și-a deșertat sacul. Se căsătorise cu o profesoară de sport, campioană la gimnastică. Turnee... un accident care i-a retezat

ascensiunea. O catedră la liceu care o nemulțumește, iar singurul vinovat este cel apropiat, soțul.

– Ai pus pe picioare atîția nenorociți, numai pe mine nu ai fost în stare... Poate așa ai vrut, să rămîn o handicapată, erai gelos pe succesele mele, pe medaliile mele.

Amărîtul nu avea argumente în fața zilnicelor scandaluri, terminate cu o sticlă de votcă.

– S-a apucat de băut, nu-mi spune că Stela bea?

– Nu pot spune că e alcoolică, da' îi place să se turtească nițel, asta o face cam violentă.

După ce fetitei i se rezolvase problema medicală, am continuat să ne vedem, eu, amețită de Tribunal, de singurătate, el, timorat după scena făcută pînă noaptea tîrziu de Stela. Îl voi căuta la sală, pe la 5 termină de obicei și ultimul pacient, fiind vineri și sfîrșit de săptămîină. Povestea cu Mariș Gheorghe mi-a umplut gura de cocleală, Tribunalul mi se pare sufocant, Andrei e potrivit să mă asculte. De fapt, suntem în stare să ne ascultăm reciproc pînă ni se face lehamite amîndurora de atîta văicăreală.

– Tu ai fi în stare să te lași de avocatură, să faci orice altceva?

– Mîine, dacă aș ști să fac altceva. Însă nu mă pricep nici să cos, nici să calc, nici să gătesc, nici la matematică nu sunt bună. Cu alte cuvinte, o soție de doi bani, un economist ce ar duce firma de rîpă.

– Astea sunt scuze de dragul scuzelor. Nu te poți dezlipi de dosarele tale, de agitația și magnetul Tribunalului.

– E adevărat că unii nu se pot despărți, sunt avocați bătrîni, pensionari care de-abia își trag oasele pe coridoare și scări și totuși nu pot renunța. Nu fac parte din categoria asta.

– Avizi după bani...

– Și asta, recunosc că ăsta e un motiv, dar mai e magia – tu poți influența destinul unui om.

– Chiar viața, e pretențios să spui.

– Nu, Andrei, nu. Pentru unii o casă, o bucată de pământ, e viața lor, universul în jurul căruia au pendulat ani de zile, nu pot renunța, nu le pot pierde într-un proces stupid. Ce să mai vorbim de cauzele penale, unde și o săptămână de închisoare în plus sau minus e o viață...

– Voi, avocații, aveți replică la orice.

– Uite că uneori nu am replici pentru mine. Tocmai această putere de decizie, posibilitatea mea de a influența destinul unui om, mă doboară, mă apasă...

– Adică greșeala posibilă.

– Ai sesizat unul din punctele-cheie. Mi-e teamă să nu greșesc, știind consecințele unei greșeli în meseria mea.

III

– Nu știu ce are prietena ta, Andrei, se schimbă de la o zi la alta. Trecutul începe să o apese...

– Mie mi se pare că tu erai specialistă în amintiri, de ce te legi de viața altuia?

– Ferească-mă Dumnezeu de așa ceva, nu am de gând să reproșez, dar nu pot să nu constat...

Andrei și Lia se grăbesc spre poarta cimitirului Pomenirea. Am măturat puțin cimentul ce acoperă mormântul Colonelului, am pus câteva buchete de flori, am spus o rugăciune de parcă repetam un program, fără sentiment, gesturi scurte, cadentate chiar. Am vrut să-i spun Liei câteva de la obraz, însă mi se păreau nelalocul lor vorbele grele la căpătîiul lui. Acum, amîndoi se grăbesc să scape de crucile albe, să se simtă liberi de semnele morții afară, după gardul de piatră.

Urcăm în mașina lui Andrei. Nu mă pot opri să nu remarc:

– Cine o fi avut ideea asta genială de a pune azilul de bătrîni vizavi de cimitir... De parcă le spune nenorociților să se grăbească, să moară cît mai repede.

– E lămurită de mult. Se pare că municipalitatea nu a avut un alt teren la dispoziție pentru construcția azilului... Așa știu, bolborosește Andrei.

– La poarta cimitirului sau oriunde, e groaznic să mori într-un azil. Dacă nu ai familie, mai treacă-meargă, dar

dacă ai copii care te abandonează, mi se pare cumplit, aprobă Lia.

– Și tu abandonezi memoria tatălui tău. Și nu numai atât, chiar în viață nu ai înțeles, nu ai vrut să te apropii de sufletul Colonelului.

– Ti-am spus, Andrei, că fata asta are ceva hibaș... Voi unde mergeți, că eu nu am chef de amintiri și povești?

– Uite, Lia dragă – simt că îmi ies din pepeni, vocea capătă tonul aspru, ton de Tribunal -, eu te invit la mine, să servești un cozonac – adevărat, “de-gata” – în memoria tatălui tău.

– Ai cumpărat cozonac? Și de ce nu l-ai adus la cimitir să-l dăm de pomană?

– Tocmai că voiam să te invit la mine, să vorbim despre el...

– Asta da, premeditare – încearcă Andrei să dezmorească atmosfera.

În cele din urmă, am ajuns la mine, am servit cozonacul care fusese pregătit pe masă încă înainte de plecarea la cimitir. Andrei a băut și două pahare de vin.

– Tu, Lia, știi o parte din adevărul Colonelului, a vrut, sărmanul, să-l dezvăluie în întregime, dar s-a lovit de refuzul tău.

– Tot nu înțeleg de ce știi tu atâtea despre tatăl ei... se minună Andrei, mai bine dispus după primul pahar de vin tare de Podgorie.

– Pentru că după divorțul Emiliei, Colonelul era un paria în casa noastră, mai precis în cea a lui Moșu Lazăr. El voia să păstreze legăturile cu găgălicea asta de Lia și s-a agățat de maică-mea, de Veturia, care venise la Arad. Aici era adusă Lia pentru întâlnirile, rare și ele, Duminicile alături de Colonel, pînă cînd Hermina a intervenit și fata a mers în vizită la noua familie a Colonelului.

– Ce mai vizite, un calvar. Visez și acu' scările pe care fetița grasuță urca să-și viziteze tatăl. Urca și nu ajungea nicăieri, doar urca mereu, scapă Lia cu ranchiună.

– Tu ești influențată de nădlăcani. Deși ai acceptat în ultima vreme și vizitele Colonelului, tot de dragul Emiliei ai făcut-o...

– Emilia a avut o singură dragoste.

– Și Colonelul te-a iubit pe tine, așa cum a iubit-o pe Mariana...

– De ce amesteci lucrurile, Nati?

– Probabil că m-am exprimat greșit. El a fost lipsit de dragostea de la 18 ani, de iubirea devastatoare și tragică. La nașterea ta a sperat că-i vei umple sufletul pustiit.

– N-avea decît să rămîna cu mama. Dacă a rănit, la rîndul lui...

– Vremurile, vremurile...

– E posibil și asta, ca vremurile să fi adus fărîma de lașitate...

– El, laș? Am auzit că fusese medaliat cu Mihai Viteazul! Unde-s pozele, Nati, că mi le arătaseși tu cîndva...

– Le aduc, poate se îndură și fata asta să ducă acasă cîteva.

– Am și eu, nu-mi purta tu de grijă. Am și decorația, și mantaua. Știi că le-am găsit, după moartea lui, ascunse bine sub tapițeria unei canapele.

Aduc pozele din sertarul cu poze de familie. În unele apare ca tînăr ofițer cu galoane și trese, în mai multe, înveșmîntat în haina de Mihai Viteazul – o mantie albă, largă, ce cade în falduri ample pînă peste genunchi. Pe piept e brodată crucea albastră cu fir aurit. De sub faldurile mantiei se vede sabia cu teacă de argint și lamă Solingen. O teacă deosebită, cu încrustații filigranate. Pe cap, pusă puțin pe o parte, cușma,

tot albă, lăsînd să se vadă lumina ochilor umbriți de sprîncene stufoase. Aerul fotografiei emană demnitate, mîndrie, trufie chiar. Un tînăr de 23 de ani, proaspăt decorat de Maiestatea Sa pentru fapte de mare vitejie în război.

Andrei mi le ia din mînă, Lia aprinde o țigară.

– El m-a părăsit, la 3 ani...

– Nu pe tine, pe Emilia, în primul rînd, a fugit de un nou pericol.

– Te pricepi, ca un adevărat avocat. Aperi cazul de divorț, cu plasarea copilului...

– Copilul ești tu, Lia dragă. Eu ar trebui să-ți dau jurnalele tatălui tău.

– Despre ce jurnale vorbești, Nati? – sare Andrei, care răsfoia o carte în bibliotecă.

– Vedeti voi – îmi aleg cu greu cuvintele. Înainte de moarte cu cîteva luni, Colonelul îmi făcuse o vizită la cabinet. Avea în brațe un pachet, un colet legat cu grijă, ordonat, în hîrtie cerată, albă. L-a așezat cu grijă pe marginea biroului și, după cîteva politețuri pe tema proceselor pe rol, mi-a încredințat pachetul.

– Să ai grijă de caietele mele. Sunt un fel de însemnări, jurnale, scrise în diferite etape ale vieții mele. – Era deosebit de stînjenit, emoționat chiar. – Mirată, nu știam ce să fac.

– Mi le încredințezi ca avocat... Ai și un testament pe aici?

– Poate ca avocat, poate ca prieten. Tu cu Veturia ați fost singurele mele prietene. De la moartea mamei mele nu am avut curajul să mă destăinui nimănui. La început Veturia, și apoi tu, ați fost veșnicii mei ascultători. Sînt cam obosit, de la moartea soției mele, nu vreau să mor fără a lăsa cuiva însemnările.

- De ce nu Liei? E fiica ta...
- Nu am curajul să vorbesc cu ea. Nu m-a iertat cu adevărat niciodată, o știu, am simțit-o de-a lungul vieții. Am vrut să mă apropiu, să-i destăinui, așa cum am făcut cu tine, însă m-a respins întotdeauna... Și totuși, aș vrea să citească câte ceva din gândurile mele... Te rog, Nati, fata mea...
- De ce nu le duci dumneata?... Ar fi mai simplu. O poți ruga să le citească după...
- Mi se pare melodramatic, de prost gust. – Colonelul se îmbătoșase, se întărise, trăsăturile prindeau duritatea știută.
- Nu, nu vreau să i le dau eu... Aș risca din nou un eșec... Tu, ca avocat, ai latitudinea să alegi momentul...
- Ce moment... După ce mă încarci cu o asemenea misiune, îmi mai lași și o alegere pe cap...
- Știu, știu... Tu ai fost cumva ca o fiică pentru mine și tocmai de aceea te las să alegi clipa când să le dai fetei mele.. După moartea mea... După moartea Emiliei...
- De unde știi dumneata că Emilia va muri după dumneata?
- O simt... Emilia trebuie să-mi supraviețuiască și mie, și soției mele.
- Emilia poate muri la orice ședință de dializă, știi bine.
- Nu mă tot întrerupe. Faci să-mi fie și mai greu... Te rog să dai caietele mele Liei, dar cu atenție, numai când e destul de tare... Înțelegi ce vreau să spun?
- Cred că înțeleg. Știm amândoi ce labilă e fata dumitale. Aceste jurnale îi pot face mult rău, într-un anumit moment, și mult bine, în altul.
- Nati, Nati... Nu degeaba ți-ai ros tocurile pe scările Tribunalului. Tu vei ști să alegi momentul când fiica mea e în stare să-mi citească sufletul.

Lia desface încet sfoara cu care e legat pachetul. Dă la iveală mai multe caiete. Unul mai mic, cu coperti maronii, format vechi, trei cu coperti obișnuite de plastic negru, și unul mai mare, elegant, purtând pe un colț inițialele, în argint, ale Colonelului.

– Așa am înțeles, atunci când mi le-a încredințat, că cel cu coperti maronii este scris chiar de la nașterea ta.

– Eu zic să le împachetezi la loc și haide să mergem către casă. S-a făcut târziu și voi m-ați obosit suficient – încearcă Andrei.

– Lasă, Andrei, că tot nu ai altceva mai bun de făcut... Ce, te așteaptă consoarta?

– De ce ești rea, Lia? Nu cred să vrei să le citim împreună... Sunt ale tale, jurnalele tatălui tău...

– Nici vorbă, nu le citesc acum, lasă-mă numai să răsfoiesc caietul maro, de la nașterea mea...

Bag de seamă că se cam tulburase verișoara asta a mea. Cred că nu am ales un moment nepotrivit. Dacă am fost de acord să păstrez jurnalele, mi-a fost mai greu să accept alegerea. Când e momentul potrivit pentru un om, în așa fel încât să nu fie tulburat de întâmplările vieții?... Aproape niciodată. După moartea Colonelului, era să se prăpădească și Emilia. Cumplit, ca după pierderea tatălui să-și mai piardă sărmana și mama... A venit tulburarea cu Radu. Dragostea ce nu se cerea întreruptă cu amintiri, regrete... Apoi, moartea Emiliei, Ștefan, apropierea celor doi care nu se cerea tulburată cu atâtea amintiri... Mă rog, acum am găsit de cuviință, am ales, deși nu sunt sigură că Lia e suficient de tare... Cu Andrei de față, tot o voi provoca.

– Mai bine citește... Ce-i acolo?...

Mă aplec peste umărul ei și citesc tot eu:

“... Astăzi, anul 1950, luna Ianuarie, ziua 13, la orele... am fost chemat la telefon de Tata, mi-a spus că azi noapte între orele 1-3 Emilia a născut o fetiță – Lia noastră Mică. Mulțumescu-ți Tie, Doamne, de darul ce mi l-ai făcut...

Emilia, draga mea! Dumnezeu să-ți dea sănătate să poți fi o mamă bună.

Lia lui Tata

Să trăiești la mulți, mulți, fericiți ani!

Să ai parte de zile senine

Dumnezeu să-ți trimită îngerul său păzitor, care să fie mereu cu tine

Sufletul tău să nu cunoască amărăciunea

Trupul tău să nu cunoască chinul, nici suferința

Gîndul tău să fie ager și limpede

Mintea ta să fie ascuțită și clară

Să ai parte de multă învățătură

Să fii bună, cuminte și răbdătoare

Să iubești adevărul ca apa vie

Să urăști minciuna

Să-ți pleci urechea la orice vorbă înțeleaptă, de oriunde va veni, de la umil sau puternic

Să fii cinstită

Să fii bună și miloasă cu cei oropsiți de soartă

Să crezi nezdruincinat în Bunul Dumnezeu, să te rogi Lui, să fii o bună credincioasă a Sfintei noastre Biserici

Să fii o bună româncă, să-ți iubești Patria și neamul Tatăl Tău”...

IV

În meseria de avocat trăiești între două istorii, între două povești. Se termină un dosar, se pronunță o sentință, a doua zi pornești un altul, care se va termina, la rîndul lui, într-o lună sau mai multe. Sentințele pot fi atacate cu apel, recurs, iar în final toate au un sfîrșit, bun pentru una din părți, nefericit pentru alta.

Noutatea, imprevizibilul, a fost unul din motivele pentru care am ales meseria asta. La 17 ani vrei cît de multe de la viață și mai ales desfizi plictiseala. Datorită închisorilor tatei, am cunoscut cîtiva avocați, care erau mereu preocupati de procese, de rezolvarea lor. Unii au fost mai apropiați de mama și veneau cîteodată seara pe la noi la un pahar de vorbă. Chiar dacă nu făcuseră prea multe pentru tatăl meu, au reușit să dea o fărîmă de speranță mamei. Poate încă de atunci s-a înfiripat în mintea de copil ideea unei viitoare meserii. Posibilitatea de a te atinge de Dreptate, de a-l ajuta pe cel năpăstuit să o aducă la suprafață, atrage mintea oricui, cu atît mai mult pe aceea a unei adolescente.

• Dacă în unele cauze dreptatea scapă printre degete, e dificil să afli de partea cui atîrnă balanța ei, în altele iese la iveală ca o floare primăvara: din pămîntul mocirlos, ud și moale, se ivește, plăpînd și totuși puternic, un ghiocel. Probele,

martorii, pot aduce o fațetă sau alta a lucrurilor. De atâtea ori un martor mincinos poate schimba fața unui proces.

– Să audiezi martorul e o artă – repeta maestrul meu. O repet și eu, știind, din experiența anilor, că încordarea nervoasă, întrebările avocatului, sunt precumpănitoare. Nu mai puțin în cauza ce figurează în agenda mea marți. Voi audia medicul care l-a îngrijit pe defunct, medic care se prea poate să ascundă o parte din realitate, în favoarea părții adverse.

E vorba de contestarea nulității unui contract de întreținere. Copiii defunctului răciseră relațiile cu propriul tată, cu mulți ani în urmă, datorită divorțului părinților. Caz tipic. Fiul îl vizita în ultimă perioadă, de când bătrînul căzuse la pat. Îl ajuta la gospodărie, la lucratul pămîntului de cîteva hectare, cu bani... Starea de sănătate se înrăutățește de la o zi la alta, concubina bătrînului schimbă pe neașteptate medicul curant și apelează la serviciile altuia, tot din comuna în care locuiau. O tănără pe care urmează să o audiez mîine. Desigur că-i consultase fișa medicală, rețetele, iar în ziua decesului constată starea foarte gravă, îi pune o perfuzie și lasă indicații să fie chemată la o eventuală înrăutățire a bolii. Era suferind de astm și inima slăbită.

Concubina, realizînd că moartea se apropie, îl lasă sub supravegherea unei vecine și pleacă de urgență cu o mașină la oraș și înduplecă un notar să vină pentru întocmirea unui contract de întreținere. Care va să zică se întocmește un contract de întreținere cu un muribund, de parcă nu se știa că nu mai este pe cine să întrețină. Toate acestea, fără a-i încunoștiința pe copiii buni.

Zis și făcut, contractul e semnat de muribund, însă la cîteva ore își dă obștescul sfîrșit.

Acum se procesuiesc copiii, care cer desființarea contractului, ca fiind cu o cauză imorală, ilicită, cu alte cuvinte, că a fost încheiat cu alte scopuri decât cele de întreținere, ele fiind acelea de a-i priva de dreptul care li se cuvine ca urmași ai tatălui lor. Oameni simpli, care au înțeles că legea nu poate fi ocolită prin acte făcute la repezeală. Pe parcursul procesului, care trenează de câteva luni, ambele părți se înverșunează, se dușmănesc, mă dușmănesc chiar și pe mine.

Am observat că de multe ori cei care se judecă ajung să-l urască mai tare pe avocatul părții adverse decât pe cel cu care se procesuiesc. Mă încarc atât cu energia negativă a propriilor clienți, cât și cu cea a adversarilor din proces. Până marți mai e o zi, am vreme azi după-amiază să trîndăvesc în casa mea, printre mobile vechi, dantele și tablouri. Andrei mă ceartă mereu:

– La tine în casă parcă e un muzeu. Chiar dacă te străduiești să ștergi praful, totul pare prăfuit, vechi, stătut...

– Nu mă îndur să mă despart de dormitorul de nuc al mamei. L-a apărat în anii de sărăcie lucie, când o asemenea mobilă putea acoperi găurile noastre și ale Emiliei, ale Liei, o perioadă. Mobila putea aduce mîncarea pe care noi nu o aveam. L-am îngrijit cu toatele, l-am lustruit cu mîinile noastre... Cum naiba să-l dau acum, când nu mai am nevoie de bani?

– Bine că ai nevoie de înghesuiala asta cumplită în dormitor, când ai putea pune o mobilă simplă, luminoasă...

– Dacă vrei să știi, domnu' profesor recuperator de suflete, pe mine mă încîntă mobilele vechi. Camerele astea moderne, simple, parcă n-au viață în ele. Sunt peste măsură de reci, ordonate. Nu îți dau sentimentul de locuință. O cùvertură îndoită, o față de masă șifonată, mileuri pătate la colțuri, sunt semne ale trecerii oamenilor...

Ar fi bine să-l sun la sala de recuperare. Poate după ce termină vine la un pahar de vorbă. De câțiva ani buni, îmi împart singurătatea între mobile vechi, dosare prăfuite și Andrei. Ici-colo, mai vin nemoteniile, de alde Lia, mai nou. De altfel, sufrageria e a Colonelului. Mi-a oferit-o Lia, după moartea lui.

– E destul de valoroasă pentru un avocat. Face impresie în cameră de la intrare. Răpănitura Veturiei, adusă și ea de la Nădlac, strică fazonul.

Ce mai, am adus și sufrageria Colonelului, neagră, cu sculpturi delicate în lemnul masiv. Pe masă, un mileu de macrame făcut de mama și Emilia. Deși am bodogănit-o mereu pe Lia că trăiește în trecut, prin mobilele mele vechi mă leg și eu de morții mei. Și ce? Sunt mai valabile modernele locuințe, cu linii drepte, mobilier simplu, fără nici un mileu care să înveselească, mochete în culori șterse, geamuri fără perdele, doar rolete din aluminiu sau plastic? Impersonale, parcă găzduiesc roboți. Eu mă simt ocrotită în dormitorul meu masiv cu întortocheri de lemn de nuc, la masa mea solidă cu picioare rotunjite și scaune confortabile, tapițate cu bordo, pe fotoliul meu din catifea groasă în care îmi odihnesc oasele în fiecare seară în fața televizorului sau la lumina caldă a veiozei cu picior...

Mai e și covorașul țesut de mână, bordo închis, cu modele turcești, vitrina încărcată cu servicii de cafea delicate din porțelan chinezesc sau Rosenthal, cupițe parcă țesute în porțelan sau pictate în culori pastelate. Nu suport figurinele. Se pare că nu-i plăceau nici mamei, nici Emiliei. Amîndouă aveau un gust desăvârșit nu numai în îmbrăcăminte, ci și în aranjarea caselor. Totuși, mă sfătuiseră amîndouă să scap de vechituri:

– O mobilă modernă veselă, pastelată, cu un covor rotund în mijloc, parchetul bine lustruit și câteva vase simple pentru flori, desigur, flori naturale. Ici-colo, câte un tablou de la prietenii tăi artiștii ar înveseli pereții albi... De ce nu mă asculți, Nati?

N-am ascultat-o, deși Veturia era gata să vindem dormitorul ei de nuc și apoi sufrageria Colonelului. Cămăruța fetei mele plecată de câțiva ani la studii e veselă, am mobilat-o pe gustul ei, cu ajutorul mamei.

Voi aprinde o țigară. Sună Andrei.

– Ce bine că veniși, frate dragă... Mă doborâse singurătatea și nu aveam nici un chef să răsfoiesc dosarele de mîine.

– Sunt și eu bun la ceva, mă dorește și pe mine cineva...

– De ce te grozăvești. Ai fi putut, de exemplu, să dai pe acasă, în loc să te expui prin vizite tîrzii la o văduvă.

– Ce-mi mai plac mie văduvele! Mă omor după văduve... Sunt deliciul meu. Singurele, singurele, doborîte de singurătate, cu ușa deschisă și frigiderul plin. A propoz, ce ai în frigider? Nu te speria, nu-mi închipui că ai mîncare gătită, da' ceva răcitură tot se găsesc pe acolo.

Se duce la bucătărie. Scoate din frigider farfuria cu șuncă tăiată felii subțiri, caserola cu brînză frămîntată, muștarul, le așează pe mușamaua mesei.

– Pune-ți un șervet, ce naiba...

– Ai putea să vii și tu? Apă minerală nu ai?

– Tot în frigider, pe raft. N-o vezi?

Așez eu un șervet simplu de tort, o farfurie și tacîmuri. Iau și eu o bucată de șuncă subțire, de se vede prin ea..

– Se vede că ești zgîrcită. Numai ăștia'cer la magazinele de mezeluri să li se taie salamul și șunca felii subțiri, subțiri.

– Da' de unde .. Mie îmi place șunca tăiată felii subțiri.

Niciodată nu reușesc să o tai acasă la fel ca fetele de la mezeluri.

– Ești o zgîrcită, ca Veturia și Emilia. Noroc că Lia nu seamănă cu voi. La ea la Nădlac se mănîncă omeneste! Ce mai știi de fata noastră? A început să citească jurnalele Colonelului?

– Nu știu nimic. Dă ea un semn... fii sigur de asta. Ai terminat de mîncat? Povestește-mi ce-i nou pe la tine. Ceva bolnavi noi?

Strîng în grabă rămășițele mesei, trecem amîndoi în camera de zi cu fotoliul meu confortabil, biblioteca, biroul și o mică canapea extensibilă, pe care Andrei se întinde comod, mă așez cu picioarele sprijinite de brațul fotoliului. Tăcem cîteva minute.

– Dan, artistul, are probleme mari, avocato. Cred că e nevoie de sfatul tău.

– Ce probleme are nebunul ăla? A lăsat vreo fufă gravidă?

– Mi se pare că Andrei devine peste măsură de serios.

– Nu de procese e vorba, deși, dacă stau să mă gîndesc, situația poate degenera și în așa ceva. Tu de cînd îl știi pe Dan?

– De la Cluj... Era student la Academia de Arte Frumoase, frumos și el, șarmant, neconformist, se potrivea cu multe din dreptistele mele. Am aflat la un chef că e din Arad și de atunci ne mai întîlneam la o cafea, unde îmi prezenta pretențios programul de artă – expoziții, spectacole cu Naționalul bucureștean. Un om pitoresc, dezordonat... L-am reîntîlnit acasă, la o expoziție de pictură, după cîteva ani buni, mi-a cerut cîteva sfaturi juridice, fiind, pe vremea aceea, în divorț. De atunci obișnuiește să mai dea pe la bufetul Tribunalului și dacă mă prinde într-o pauză îmi face o deosebită plăcere să

petrec cîteva minute în compania lui. Da' ce-a pățit? Spune odată, babă masculină ce ești!

– Uite, nici nu știu cum să încep... M-a mandatat Dan să-ți fac introducerea, că el e stînjenit...

– El, bramburistul, stînjenit... Nu se stînjenise el pe vremea securiștilor, care-l chemau mereu la ordine...

– Văd că te apropii...

– Ce vrei să spui?... Din nou maltratează spirite nenorociții ăștia? Am crezut că se potolesc după '89, mă rog, nu că au dat ortul popii, da' sunt mai rezonabili. – Mă las tîrîță într-o perorație despre teroarea simțită de fiecare din noi numai la pronunțarea cuvîntului "securist". Fără să vreau, ajung să pledez, vorbele se leagă, încît Andrei se simte obligat să mă stopeze.

– Gata, gata... Ce naiba, că nu suntem la procese... Băiatul e un fost, știi tu ce, și se teme ca dracu' de Legea dosarelor Securității, lege care e pe masa Parlamentului.

– Nu se poate... Dan să fi fost informator, un abject turnător la Securitate!... Chiar că mă dai gata, Andrei... Deși, după simptome, puteam să mă aștept la așa ceva... Provoca mereu discuții periculoase despre teroarea comunismului. Ba că lumina se stinge la blocuri și, mama lor de comuniști, ne lasă pe întuneric, ba că laptele dă naștere la cozi în miez de iarnă și putorile de comuniști ne lasă copiii să moară de foame, ba că arta se sufocă în tiparele Congreselor partidului... De multe ori am spus că aceia care generau asemenea discuții fără să se uite în spate dacă nu-i aude cineva, le provoacă intenționat, să te tragă de limbă, să spui ce ai pe suflet, ca apoi să te toarne...

– Tu ai avut asemenea discuții cu Dan înainte de...?

– Desigur, la mine acasă, în prezența mamei... O puneam chiar să povestească cum era viața, concertele, expozițiile de

la Viena. Ce să-ți spun, sărmana atîta aștepta, ca să-și uca drumul la comparații între teatrul nostru cu repertoriul de tipar și acela auzit sau imaginat de pe vremuri...

– Veturia era retrasă de obicei... Nu-și dădea drumul la gură cu oricine...

– Nu, nu. El însă îi inspirase încredere... Îl știa ca pe unul de-al casei, de mai mulți ani.

– Iar divagăm. Știi, Nati, voi, femeile, aveți darul de a complica subiectul, de nu mai știi ce vrei să spui...

– Bine, bine... Nu pot să nu mă minunez... Ba mai mult. Sunt de-a dreptul înspăimîntată să aud așa ceva...

– Dan are nevoie de înțelegere ta ca avocat. Mi-a spus că dacă tu ai puterea de a asculta criminali, violatori, o să ai puterea să ascuți și un fost colaborator al Securității, să-i acorzi corcumstanțe atenuante...

– Am mai discutat cu el, ce-i drept, că răspunderea e personală, nu există răspunderi colective...

– Îl primești? Ce să-i spun, ești de acord să stai de vorbă cu el?

– Ce întrebare e asta, Andrei? Cum să nu stau de vorbă cu un prieten aflat la necaz?

– El spunea, de fapt, și eu mă temeam că tu cu familia ta și... – ezită, se retrage...

– Știu ce vrei să zici, Andrei... E vorba de tatăl meu, care a făcut pușcărie și din cauza otrepelor de securiști... Asta e altă mîncare de pește... Nu e cazul că amestecăm lucrurile. Poate cînd eram mai tînără nu aș fi acceptat să stau de vorbă cu un securist, i-aș fi pus emblema de trădător care nu merită nici măcar o privire...

Auzisem de legea mult discutată în Parlament – legea de acces la dosarele Securității. Fusesse promovat de un fost

deținut politic, dar mereu obstrucționată de parlamentari, sub diferite pretexte. Se prea poate să fie adevărat că și printre ei se ascund mulți informatori, turnători abjecți. – Niciodată n-aș fi crezut că Dan, frumosul, simpaticul Dan, să fi făcut pactul cu diavolul... Sunt curioasă în ce condiții a dat mâna cu necuratul... Ciudat, mă împinge mai mult curiozitatea decât scârba... Timpul își pune praful pe cele mai acute stări și sentimente... Ura devine mai puțin amară, capătă o tentă de înțelegere, chiar dragostea e mâncată de trecerea clipelor.

V

Am avut o zi destul de ușoară. Cîteva amînări și apoi cele ce țin de bucătăria avocaturii. Legalizări de sentințe, coli încurcate de carte funciară, studiul unui dosar în perspectiva angajării. La 12 sunt gata și citesc în liniște un articol din ultimul număr al “Revistei de drept”. Lia mă anunțase că vrea să stăm de vorbă, vine la oraș și să o aștept la Cabinet. Intră, trîntește ușa fără milă, se așează pe scaunul din fața biroului meu și aruncă pe masa plină cu dosare Jurnalul Colonelului, cel cu coperti maronii. Nu sunt în stare să-i fac față, așa că deturnez discuția.

– Lia, tu ți-l amintești pe Dan? Artistul... Cred că v-ați prins la Cluj...

– Securistul ăla prăpădit? Sigur că mi-l amintesc... Da' ce vrei cu el? Are dosar la tine, nu m-aș mira...

Casc gura... Pînă și Lia, care nu prea le are cu informațiile, știa de Dan...

– De unde știi tu că era sau este securist?

– De la Ștefan... Încă pe vremea Clujului mi-a șoptit că e cam dubios... Atunci nu l-am băgat în seamă, credeam că e gelos... Mai tîrziu, mi-a atras din nou atenția să mă feresc de el, să nu fac comentarii în prezența lui... Mă miram că voi îl primeați în casă, tu, care te dai atotștiutoare, trebuia să-l miroși

– Uite că nu l-am mirosit. Puteai măcar tu, ca bună verișoară ce mi-ești, să mă atenționezi și pe mine... Sau poate nu te-a lăsat Ștefan?

– A dracului treabă și asta, cu Securitatea... După atîția ani, poate dezbină familia, prietenii...

Tăcem amîndouă și privim spre Jurnalul maroniu de pe birou.

Din nou, nu vreau să ajungem la gîndurile Jurnalului, așa că mă ridic și caut între ziarele recente și Monitoarele Oficiale de ultimă oră.

– Vreau să-ți citesc conținutul noțiunii de agent al Securității și de colaborator.

Lia dă din cap, zîmbește, probabil că realizează că nu sunt în dispoziția potrivită depănării de amintiri.

– Uite, am găsit, este proiectul viitoarei legi... Vezi, se menționează că noțiunea de agent sau de colaborator al fostei Securități se va stabili prin mențiunile din evidența Securității, coroborate cu orice alte probe, cum ar fi angajamentul scris și semnat de cel în cauză sau înscrisuri olografe.

– Nu mă pricep eu la legi ca tine, dar mențiunea asta cu orice mijloc de probă e foarte largă... Nu ți se pare că în acest fel se pot prefabrica probe prin care să pui în cîrca unui nevinovat anatema de agent?...

– Sunt sigură că cei din acel Consiliu ce se va forma vor avea puterea de a discerne și inteligența de a aprecia cum se cuvine...

– E lăsată aprecierea la mîna omului... Aprecierea asta poate duce la multiple interpretări.

– Nu trebuie să fim prea optimiști, Lia... E un pas de care conștiința noastră avea nevoie... Chiar și conștiințele foștilor securiști... Dacă au fost agenți care și-au făcut meseria în limita

legii și a bunului simț, nu au a se teme... Dacă au fost nevoiți să toarne sub presiunea torturii din închisori, au circumstanțe atenunate... Cel puțin așa judec eu...

– Haide, citește ce înseamnă agent și colaborator.

Continuu lectura:

– “Orice persoană care a fost lucrător operativ al fostelor organe de Securitate în perioada anilor 1945 – 1989 este considerată agent al fostei Securități. Prin colaborator, legea înțelege persoana care a figurat în evidențele Securității ca rezident, deținător de locuință conspirativă sau casă de întâlniri, informator, colaborator, indiferent dacă și-a desfășurat activitatea în stare de libertate sau în detenție, în exil, sub nume de cod conspirativ, retribuit sau nu.”

– Sunt curioasă pe Dan al nostru în ce categorie îl poți încadra.

– Depinde, cred că săptămîna asta ne vom întîlni aici la Cabinet... Este o consultație cam neobișnuită, trebuie să recunosc. Am avut atîtea exemple de oameni cu coloană vertebrală chiar în familie, încît îmi va veni puțin greu să fiu imparțială. Nu mai departe Colonelul, tatăl tău, Lia...

– Aici nu am de comentat nici eu...

– Poate nici în altele... Dacă ai avea puterea să privești lucrurile și din alt punct de vedere decît cel al nădlăcanilor...

– Faptele oamenilor vorbesc de la sine... Interpretarea lor e specialitatea voastră, a avocaților.

Oftez, mîngîi cîteva clipe copertile Jurnalului...

– Sărmanul Colonel... După trei ani de front, în Răsărit, contra rușilor, pînă în Crimeea, și apoi contra nemților, pînă în Munții Tatra, revenit în țară, decorat de unii și de alții cu cele mai înalte distincții, încearcă să-și vadă de treabă în armată... Drept recompensă, se trezește, la scurt timp, dat afară,

pentru că luptase contra rușilor, uitînd că îl decoraseră și pentru meritul de a fi luptat și contra nemților.

– }mi aduc aminte, povestea și mama... Erau undeva la o unitate militară prin Maramureș... Îi venise comunicarea de la București ca în termen de cîteva zile să părăsească unitatea, că este trecut deocamdată în rezervă, fără nici o explicație. Nu a scos o vorbă vreo două săptămîni... Îi spusese mamei doar să împacheteze, să se urce în tren și să plece la Nădlac pînă o va anunța el... A dispărut o lună, de intraseră în panică și mama și bunicii dinspre tată...

A apărut la Nădlac, pămîntiu, cu fața ridată, nedormit.

– Haide, Emilia, vom pleca la părinții mei... Asta, provizoriu, pînă îmi voi găsi un serviciu.

– Și armata, mai știi ceva?

– E ultima oară cînd mai atingem subiectul ăsta... Cum crezi tu că voi întoarce obrazul celui care m-a lovit, m-a umilit... Tara nu are nevoie de serviciile mele... Deși, după atîția ani de front... Asta e cert, eu nu voi mai călca niciodată într-o unitate militară ca activ... E încă un capitol încheiat... E prea dureros pentru mine dacă încerci să despici firul în patru, așa că te rog să nu mai discutăm niciodată despre modul în care m-au dat afară.

Deși chipul trăda o suferință peste poate, avea o ținută impecabilă, hainele călcate proaspăt, cămașa strălucind de curățenie, doar fața, pămîntie, de mort viu... Povestea Emiliei mi-a spus destule despre suferința Colonelului... Ce spui, doamna avocat?

Se tulburase și Lia... Cred că citirea Jurnalului crease breșa de care aveam nevoie amîndouă pentru a reabilita imaginea Colonelului.

– E dureros că societatea dă cu piciorul eroilor, după atîția ani de sacrificiu... Îmi amintesc, din actele Colonelului,

conținutul unei adrese: “Noi, comandantul Divizionului 1 Tunuri Munte, Maior Postelnicu Petre, prin prezenta adeverim că Căpitanul V.S. din acest Divizion a fost sub arme de la data de 29.VI.1940 pînă la data de 1.XI.1946. În acest timp, a executat Campania de Est de la 10.III.1942 pînă la 6.XI.1943, iar Campania de Vest de la 10.IX.1944 și pînă la sfîrsitul ei, la 1.VIII.1945.”

– În ce împrejurări a ajuns arhiva Colonelului la tine? se miră Lia.

– În aceleași în care a ajuns și Jurnalul.

– Tu pari a fi memoria tatălui meu, Nati.

– Nici chiar atît de pretențios, însă, à propos de informatori și Securitate, îmi amintesc de o întîmplare povestită de Colonel Veturiei. După cum bine știi, nedumerirea și mîhnirea lui după piciorul primit de la armata țării, și-a revenit, totuși, destul de repede... Mai repede decît după Marea Iubire...

– Vrei să povestim și despre asta?... Lia se schimbase la față.

– Nu, dragă... nu amestecăm lucrurile... Avînd studii de specialitate în topografie și cadastru, se angajase ca tehnician topograf, o perioadă, și apoi s-a înscris la Facultatea de Drept, fără frecvență... A absolvit-o cu brio și, cu diploma în mîină, a primit o catedră de profesor la un liceu cu profil de cadastru și topografie, combinată cu cîteva ore de drept constituțional. Deosebit de meticulos, ajunsese de pomină cu modelele sale de lecții, făcute ca planuri de bătaie... Fiecare era pregătită pe minute și secunde, în așa fel încît mintea elevului să acumuleze o mulțime de date topografice într-un timp cît mai scurt. Era sever, dar drept, așa încît elevii îi spuneam “Militaru”, nu-l urau, ca pe alți zbiri din școală... După vreo zece – cincisprezece ani de profesorat, îi ajunsese prima pînă la Inspectoratul

de învățămînt, și cum postul de director al școlii se eliberase, l-au propus pe militarul... Înainte de Consiliul profesoral, venise un tovarăș de la partid să stea de vorbă cu profesorii și, bineînțeles, cu el. După ce îi răsfoise dosarul, a izbucnit:

– Cum? Dumneata nu ești membru de partid? Cum crezi că e posibil să ocupi o funcție de conducere fără a fi de partea noastră?

– Eu nu vreau să ocup o funcție de conducere. Am înțeles că dumneavoastră doriți să mă numiți director al școlii.

– Te pomenești că nu vrei? Îi sări țandăra activistului.

– Nu am spus că nu vreau... E nevoie de mai multă ordine și disciplină în școala asta.

– Ordinea partidului, pe care, nefiind membru, nu o poți stabili.

– Cum adică, îmi impuneti?

– Dimpotrivă... E la latitudinea dumatăle... Văd că ești ofițer de carieră. De ce te-au dat afară din armată? Se ascunde un trădător pe aici?

– Asta nu permit... Colonelul se înroșise și era mai-mai să-l plesnească pe tiflenderul cu carnet roșu. Realizînd pericolul situației, s-a stăpînit de îndată.

– Nu e vorba de trădare, tovarășe. Au fost circumstanțe de tot felul despre care prefer să nu vorbesc acum... Am înțeles că nu pot ocupa funcția de director fără a fi membru de partid. Situația e clară pentru mine. Sub primul aspect, nu pot fi membru de partid, al nici unui partid, pentru că armata nu face politică, și, deși am fost dat afară, eu tot ofițer de carieră mă consider. Sub celălalt aspect, pentru mine iar e lămurită problema. Nu țin în mod expres să fiu directorul acestei școli, credeam că pot face ceva pentru o mai bună organizare în școală, că pot fi de folos elevilor. Dacă nu se poate altfel, și

ca profesor sunt suficient de mulțumit. Elevii, oricum, au nevoie de mine.

– Despre ce armată vorbești dumneata, tovarășe?... Armata română face politica partidului nostru... Se vede că au știut ei ce fac când te-au dat afară din armată.

– Dumneata să nu ameninți că... – Era să izbucnească din nou... Mîndria ofițerului...

– Nici vorbă... Dar mai vorbim noi...

Desigur, nu a mai putut fi vorba de directorat, însă se aștepta de la o zi la alta să revină tovarășul de la Județeană de partid, pentru a sancționa împotrivirea Colonelului. A venit în schimb un alt tovarăș, îmbrăcat domnește... Rivaliza în bun gust și ordine cu eleganța înnăscută a profesorului. Costum gri deschis, cămașă cenușie și o cravată cu motive geometrice, destul de veselă. S-a autoinvitat în cabinetul de topografie.

– Vreau să stăm de vorbă în liniște... Avem multe să ne spunem.

– Nu am avut plăcerea să vă fiu prezentat...

– Desigur, desigur... Sunt colonel în Securitate, Mărgineanu mă numesc... Suntem egali în grad, se pare.

– Da, am avut plăcerea să fiu înaintat în grad de un an, deși fusesem lăsat la vatră cu gradul de căpitan.

– Știm, știm, tovarășe colonel... Cred că sunteți convins că vă cunosc dosarul pe îndelete...

– Mai mult decît convins...

– Fumați? Cu gestul liniștit al anchetatorului de meserie, securistul i-a oferit galant o țigară și au fumat-o în tăcere, examinîndu-se.

– Da, vă cunosc dosarul, știu și povestea cu Mihai Viteazul, știu că sunteți un om brav, drept...

– Fără vorbe mari, tovarășe colonel... Nu are rost. Ar fi mai bine să-mi spuneți și mie care e scopul vizitei

dumneavoastră... E legată de refuzul meu de a face politică? Am explicat și tovarășului de la partid că mă simt încă sub arme și, după opinia mea, armata nu face politică...

– Să lăsăm politica deoparte... Tocmai de calitatea de om al armelor vreau să vorbim... Ați fost instruit și dumneavoastră că dușmanul nu moare niciodată, eventual se odihnește puțin... Există dușmani ai poporului și acum, cum au existat și pe vremea când luptați pe frontul de Est sau Vest...

– Atunci era război, care, slavă Domnului, s-a terminat...

– Securitatea veghează și pe timp de pace... Noi avem nevoie de oameni ca dumneata.

– Vă închipuiți că voi fi ofițer activ de Securitate acum?...

– Acum... Ce înseamnă "acum", tovarășe?... Dar nu despre asta e vorba... Nu e necesar să fiți ofițer activ, avem mai mare nevoie de dumneata aici, ca profesor, să veghezi la binele poporului...

– Tot nu înțeleg...

– Haide, că nu e greu deloc... – Omul în gri începuse să dea semne de iritare. – E vorba să ne informați despre ce spun profesorii în cancelarie, despre discuțiile lor la o țigară, la o cafea... Mă rog, orice ne interesează... Mai ales ce gândesc cel de limba română și cel de engleză. Avem informații că amândoi se pregătesc să plece clandestin din țară. Poate fi vorba de o filieră sau orice este posibil...

– Adică să spionez?... Să trag cu urechea la ce vorbesc colegii mei și apoi să vin și să torn la Securitate?... Asta îmi cereți? Cum credeți... – Fruntea bărbatului se ridează vertical, ruptă în două de un șanț adânc... Ochii verzi taie. – Să fiu un trădător, eu.... Eu?

– Nu o luați chiar așa... Depinde din ce unghi privim trădarea. Putem spune că profesorii de care vorbeam înainte

sunt trădători și avem nevoie de probe împotriva lor... Probe pe care le puteți aduce dumneavoastră...

– Tovarășe... Ar fi bine să mă înțelegeți... Eu nu am trădat niciodată. Am fost un bun soldat și voi rămîne la fel pînă la sfîrșitul zilelor mele. Dacă la un moment dat cei care conduc țara nu au avut nevoie de mine, am căutat să înțeleg. Dar să mi se ceară să trădez, asta este peste puterile mele.

– Haideti să vă explic... – Securistul, cu un gest larg, ia o foaie de hîrtie, un stilou... – Scrieți aici un angajament de fidelitate față de țară și, bineînțeles, față de Securitate, îl semnați și, la nevoie, trimiteți note informative pe o adresă, o oarecare adresă... Atît. Simplu...

– Nu e cazul să ne amăgim reciproc... Am înțeles foarte bine amîndoi despre ce e vorba... Nu doresc să vă întreb ce mi se poate întîmpla mie sau celor apropiați mie dacă refuz... Aș fi mulțumit să fiu lăsat în pace la catedră, un profesor, un simplu profesor... De foarte mult timp mie nu mai mi-e frică de aproape nimic în viața asta... Nu prea am ce pierde, înțelegeți... Am o fiică de care nu vă puteți atinge... E prea mică să poată fi șantajată în vreun fel sau altul și, de altfel, e în grija mamei sale...

– Poate ar fi bine să reflectați... Puteți avea unele avantaje. Poate chiar o recomandare pentru înaintare în grad, poate să redeveniți cadru activ în armată...

– Ar fi bine să mă lăsați în pace... Am ore și mă așteaptă o clasă de vreo treizeci de copii, care nu știu cum e cu Securitatea.

– Ne-am așteptat să ne refuzați... Poate totuși mai reflectați... Dacă nu doriți să mai lucrați în armată, postul de director al școlii e vacant... Știm că îl meritați, că ați refuzat să intrați în partid. Asta se poate interpreta.

– Orice se poate interpreta... Aș dori să încheiem...

– Cum doriți, tovarășe colonel în rezervă...

Nu știu dacă a mai revenit, însă ceea ce știm amîndouă, Lia dragă, e că tatăl-tău s-a pensionat ca simplu profesor. Știa să fie sever, dar și omenos, fără a depăși linia, nu ajunsese un dascăl-sperietoare, cu hachițe și ticuri amenințătoare pentru tineri. Căuta mereu să fie aproape de nădejtile și visurile celor de 16, 17 ani...

– Haide, că nu ții o pledoarie, nu trebuie să rostești cuvinte mari, de impresionat asistența...

– Nici vorbă, Lia... Eu așa l-am văzut întotdeauna, treaba ta cum cauți să-ți înțelegi tatăl... În orice caz, informator al Securității nu a fost.

– Situația în care fusese pus nu era una limită, de pericol... El nu avea ce pierde și nici nu-și dorea cu adevărat să câștige postul de director.

– Asta nu știm noi... Ar fi fost, oricum, o recunoaștere a meritelor lui, ca dascăl și ca bun organizator...

Îmi aduc aminte că Lia îmi programase întâlnirea.

– Și ce voiai să-mi spui?... De ce te anunțaseși, nepoțico?

– N-are importanță. Oricum, nu mai sunt în stare să mai despicăm firul în patru... Tot despre tata voiam să discutăm, dar nu legat de Securitate și trădare... Citisem o parte din Jurnal, cea legată de nașterea mea și am vrut... – Brusc, i se umplu ochii de lacrimi...

– Gata, gata... Ai dreptate, ce-i mult strică și la frumusețe și la înțelepciune – vorba Moșului Mazăr... Haide să facem o tură prin oraș. Eventual, pe Malul Mureșului, la o cofetărie. E o zi atît de frumoasă și, oricum, eu nu mai dospesc pe dosarele astea...

Verdele e crud încă, atît în firul ierbii, cît și în frunzele

copacilor... Malul apei se deschide ca o adevărată desfătare... Lângă cursul Mureșului, la câțiva metri, se așterne o alee asfaltată, care curge pe firul apei... Până la digul de apărare, câțiva metri de vegetație, copaci pitici, tufe de flori de primăvară...

Digul, înălțat la câțiva metri, separă parcurile vechi de apa răzbunătoare uneori. Acum au înflorit castanii în mii de candelabre strălucitoare alb-rozii. Ne înveselim amîndouă.

VI

Primisem un telefon acum trei zile. Abia am recunoscut vocea lui Radu, credeam că este un client oarecare.

– Sosesc la Arad vineri seara și poate o să înnoptez la tine, dacă nu e cu supărare. Avem câte ceva de vorbit:

– Despre Lia? – îmi scapă fără voie vorbele.

– Da' de unde, Nati. Și despre Lia, nepoata mea, dacă vrei, despre fiul ei, pe care l-am întâlnit la Paris. Mai am o rugămintă... Alo!

– Da, te aud... E o adevărată surpriză. Spune repede să nu cheltui prea mult.

– E vorba de un prieten al meu care are un proces în țară și vrea să îl ajuti. Se poate?

– În principiu, da... Depinde despre ce proces e vorba.

– Vrea să revendice o casă.

– Bine, bine, adu-l, vom vedea noi despre ce e vorba. Cum se numește domnul?

– Descinde din celebra familie Laurian, cel de la 1918... Vezi că se întrerupe... Nu ne aștepta la aeroport, că ne descurcăm noi pînă la tine.

Ce ți-e și cu actorii ăștia... Și celebri, pe deasupra. Pică pe capul omului pe nepusă masă... După aventura Liei și moartea Emiliei, nu prea am vorbit cu neamul meu, celebrul

Radu Roman. Se împrietenise la toartă cu Ștefan și chiar dacă vine în țară descinde direct la Nădlac, doar cu un popas de câteva minute la Arad. Știu că doarme la Tante și visează amândoi la Sălașul model care e în construcție pe pământul bătrânei, un sălaș de pustă adevărat, după planurile și imaginația femeii de 80 de ani care deapănă amintiri, iar Radu le pune în aplicare cu mărci și dolari. Nici măcar nu vreau să-mi explic prietenia cu Ștefan, căruia i-a cumpărat încă două tractoare și l-a ajutat cu ceva bani la achiziționarea combinei. Fac un trio de toată groaza, Tante Lucreția, cu brațele pline de hîrtii vechi după care dictează cum se construiau casele trainice pe vremuri, case care să reziste la căldurile înăbușitoare ale verii și la vînturile lăsate în voie de iarna uscată din pustă, Radu, care se lasă purtat de imaginație, și Ștefan, care profită din plin. Cu mărcile aduse de afară investeste în utilaje și pregătește pământul după ultimele reguli, ca la carte. Știu că îl invidiază nădlăcanii.

– Are bani și poate cumpăra îngrășăminte, ierbicide, fără zgîrcenie. Cu rude din străinătate, te poți lăuda cu recoltele...

Adevărul e că muncește din greu, iar la împărțitul grîului și al porumbului e corect cum poate fi un arendaș, dar suntem mulțumite noi, “proprietarele”, de banii pe care-i încasăm în fiecare toamnă.

De joi, după consultațiile la Cabinet, seara tîrziu, am pregătit o parte din mîncare. O friptură înăbușită, pește la cuptor după o rețetă din Sanda Marin, stropit cu vin alb. Astăzi am renunțat la consultațiile de după-amiază și voiam să pregătesc un tort de fructe. În cele din urmă, am renunțat și am comandat la o cofetărie un tort de portocale cu frișcă. Cartofii fierb, voi face un piure și gata. Îmi spusese la telefon să nu-i aștept la aeroport, așa că am timp că mă împrăpățez

cu un duș înainte de 8, când bănuie că sosesc. Nu mi-a plăcut niciodată să primesc musafiri la masă și mai ales necunoscuți. Cu cei apropiați, care-mi știu metehnele, e mai ușor. Nu mai departe Andrei sau Lia se servesc singuri din frigider. Am reușit să pun și masa cu tot dichisul, farfuriile de porțelan vechi ale Veturiei, care s-au cerut spălate de atîta lenevie și nefolosire în argintarul din sufragerie.

În cele din urmă, împrospătată, gătită cu un costum-pantaloni de casă, cu masa pusă și friptura la cuptor, sunt gata pentru musafirii mei. Mă deranjează puțin clientul prezumtiv, chiar dacă descinde din familia Laurian. Tot client rămîne și, posibil, un pisălog, care crede că poate obține cai verzi pe pereți. În tot răul e și un bine. Decît să fiu nevoită să conversez cu Radu despre Lia sau orice alt subiect tăios, mai bine o terță persoană cu problemele ei, care le atenuează pe ale noastre. Era să nu aud soneria.

– Pofțiți, pofțiți...

Cei doi bărbați, în costume sport, deschise, vesele, cu aer occidental, cu valize mici de piele în mîna, au umplut camera. Străinul este peste măsură de politicos. Îmi sărută mîna, sare să-mi ofere un scaun pe care intenționasem să mă așez după ce-i poftisem în sufragerie.

– Ce mobilier splendid, doamna avocat... Ceva asemănător aveam și noi la conacul de la Siria.

– Am primit-o în dar de la un unchi... De la tatăl Liei, Radule... Știi?

– Nu, nu... Știam că a fost mai apropiat de tine decît de fiică-sa, dar nu bănuiam că te-a înzestrat cu o asemenea comoară.

– Nici chiar așa... E o valoare, într-adevăr... Mie îmi plac mobilele vechi. E un cusur în ziua de azi. Mai ales în Occi-

dent am văzut că se poartă stilul simplu, sticlă, metal chiar.

– Asta depinde de gust și educație, stimată doamnă – intervine din nou străinul.

– Nu v-am reținut numele... Am înțeles că vă trageți din familia Laurian.

– Mama mea e fiica lui Ștefan Laurian... Cît despre nume, tot Laurian, mama a ținut să-și păstreze numele și după căsătorie, iar tata, din respect pentru bunicul, a fost de acord.

– Desigur, o casă exprimă sufletul celui care o locuiește, dar, înainte de toate, o casă trebuie să respire, să se știe locuită, ori liniile acelea drepte, reci, culorile mate, fără căldură, nu dau semne de habitat...

– Înainte de a mă reîntoarce în țară, dădeam o mai mică importanță ambientului. Poate și meseria de actor rătăcitor să fie de vină... Mai mult pe drumuri, în camere de hotel impersonale, nu am avut răgazul să-mi găsesc o casă a mea... Acum, la Nădlac, împreună cu Tante, facem tot felul de planuri pentru interiorul Sălașului. Mie, sincer să fiu, mi-ar plăcea o sufragerie cu mobilă țărănească... O masă mare cu laviță, dulapuri maroniu-roșcate cu geamuri de sticlă pentru vase și pereți din lemn, tot maroniu-roșcat.

– Bunicul dormea într-o cameră țărănească cu pat simplu, acoperit cu o pătură țesută, dulapul rojit și o oglindă cu rame sculptate. Mai avea pe pereți tot felul de ceramică din toate colțurile țării. Mai ales Horezu... În schimb, bunica adora mobila Lenghel, grea, sculptată în lemn masiv, dormitorul de nuc cu lemn înflorit...

– Să lăsăm mobilierul pe altă dată... Vă rog să vă faceți comozi, la mansardă aveți două camere disponibile... Sunt ale fetiței mele, care e plecată la studii... Așa am înțeles, că rămâneți la mine peste noapte...

– Am îndrăznit să te deranjez, Nati dragă, dar am de gând să plec repede la Nădlac și voiam să-l cunoști pe Laurian și mai ales să vezi dacă poți face ceva pentru el.

– Desigur, după cîină avem tot timpul.

M-am descurcat peste așteptări, am servit o cină delicioasă, după laudele celor doi bărbați. La cafea, am aprins o țigară.

– Să trecem la problema dumneavoastră, dacă doriți...

– E destul de tîrziu și povestea mea se poate lungi...

– Nu fiți politicos... de acum nu vă mai considerați musafirul meu, ci clientul meu... Am să vă taxeze la sfîrșit, fiți fără grijă...

– Poate faci o reducere pentru mine – glumește Radu.

– Dimpotrivă... Tu ești străinul cu valută; Domnul, nu știu încă ce hram poartă... Mai bine nu interveni, că iese prost.

– Să fiu scurt... E vorba de un litigiu patrimonial cu conotații sentimentale... Vreau să recapăt averea familiei Laurian, dacă este posibil.

– Ce înseamnă averea familiei?

– Adică casa din Arad, casa în care bunicul, alături de alți patrioți, a semnat actul Consiliului Național Român Central, Actul Unirii.

– Știu unde este, pe strada Laurian, e o casă destul de modestă, adică nu un palat.

– De mai mare valoare, și aproape un mic castel, este conacul de la Șiria, reședința de vară a familiei, renovată și mărită de tatăl meu.

– Ați dori să beneficiați de prevederile noii Legi de restituire a caselor luate cu japca de comuniști?

– Ce spui, Nati, te angajezi? E un proces de suflet – sări Radu.

– Tocmai de astfel de procese mă feresc... Nu vreau să fiu legată afectiv de starea de fapt... Mă influențează și nu mai judec imparțial lucrurile.

– Și atunci mă refuzați? – se posomorî Laurian, care își pregătise servieta plină cu documente.

– De ce vă grăbiți amîndoi... Încă nu am luat datele stării de fapt, pentru a vedea dacă ne încadrăm în vreun text al Legii de restituire sau al unei hotărîri de Guvern posterioare. A fost și este un adevărat tîmbălău pe tema caselor naționalizate. Întreținut mai ales de actualii chiriași, care se opun din toate puterile restituirii... Susțin că nu se poate repara o nedreptate cu o alta... că ei nu au nici o vină, că unii stau de 40 de ani în astfel de case, că sunt oameni simpli, nu profitori ai comunismului, că nu pot fi aruncați în stradă pe degeaba...

– Să-mi fie cu iertare, dar am auzit că mulți din șefii de partid comunist sau alți șefi de instituții, din Miliție, au ocupat aceste vile – intervine politician Laurian.

– Și asta e adevărat, dar nu se poate generaliza... Desigur că vilele mai cu față au fost închiriate șefilor roșii, nu unui pîrlit de muncitor cu șase copii... dar multe case cu zeci de apartamente sunt ocupate de astfel de familii, pe care nu le poți arunca fără o protecție corespunzătoare.

– Statul nu a dat nimic, înțeleg vreo lege în acest sens? întrebă răbdător Radu, deși nu îl interesează direct problema.

– Desigur... S-a stabilit o prelungire a contractelor de închiriere pînă în 1999, indiferent de situații, însă asta nu-l împiedică pe fostul proprietar sau pe urmașii săi să-și revendice imobilul... Ce știți, domnule Laurian, cine ocupă acum casele familiei dumneavoastră?

– Nu prea pot să vă dau relații în acest sens, doamna avocat... Eu am fost mulți ani plecat din țară și după 1989 am

revenit în Arad doar de trei ori... Nu am avut îndrăzneala să intru în casa Laurian, poate acum, împreună cu dumneavoastră, vom afla date suplimentare... Cît despre Conac, știu că-l stăpînește o întreprindere agricolă de stat cu specific vinicol, știți, desigur, că împrejurul Șiriei dealurile sunt pline cu viță de vie nobilă.

Stau cîteva clipe pe gînduri... E destul de tîrziu și mîine la birou e mai potrivit să iau amănunte... Sunt, totuși, curioasă să aflu cîte ceva despre strămoșii Marii Uniri.

Radu rîde pe sub mustața imaginată, bănuie că mă interesez doar din complezență.

– Te pasionează Unirea de la 1918? Nu știam.

Străinul nu se prinde, și povestește cu ochii prinși de fereastra camerei.

– Cele mai multe le știu și eu de la mama și de la bunica. Mama fusese o femeie frumoasă, cultă, delicată... În anul premergător Unirii a fost secretara particulară a tatălui ei și astfel a participat direct la evenimentele premergătoare marelui eveniment, un martor care s-a bucurat de relația directă cu marile personalități ale vremii. Fusese trimisă la Viena, ca atîtea fete de familie din Arad, pentru perfecționarea cursurilor de limba germană și pregătirea bacalaureatului. Pe atunci, monarhia ungară se destrăma și chiar în capitala Austro-Ungariei nu se prea găseau de ale gurii, de era nevoită bunica să trimită coșuri cu mîncare. Dar și acest izvor a secat, fiind mama nevoită să se întoarcă la Arad, în casa Laurian.

Aici și-a dat seama că bunicul intensificase legăturile cu celelalte naționalități din Imperiu, cu sîrbii, croații, cehii, casa fiind un loc de întîlnire a multor rezerviști care plecau sau veneau de la Viena și Budapesta.

Povestea mama că fuseseră aduși în cazematele din

Cetatea Aradului peste zece mii de prizonieri sârbi – femei, copii, bătrâni – deportați de Puterile Centrale. Se auzea prin târg despre grozăviile la care erau supuși, de foamea și mizeria în care trăiau.

Bunicul, mama și bunica, împreună cu alți intelectuali, făceau sfaturi de taină cu ofițerii români din garnizoană și au hotărât să dea feciorilor, soldaților de rînd, bani, pentru a-și lua alimente din oraș, determinându-i să arunce prizonierilor peste gard porția lor de mîncare. Mai mult, bătrînul Laurian se apropiase de medicul militar al lagărului, care putea pătrunde dincolo de ziduri nestingherit... Povestea că oamenii mor de foame, că sunt ținuți într-o mizerie de nedescris, fără altă îmbrăcăminte decît zdrențele în care fuseseră aduși. Bîntuia și tifosul exantematic și nu erau medicamente de nici un fel, doar cele aduse pe furiș de inimosul medic... Spunea că într-o seară s-a împiedicat de o mogîldeață lîngă gardul închisorii... A vrut să plece mai departe, cînd l-a oprit un scîncet de copil. A luminat cu lanterna din geanta de medic și s-a dumirit că era o femeie numai piele și os, care murise și strîngea un copilaș în brațe .. Cu mare greutate a reușit să desfacă mîinile mamei care și după moarte căutau să protejeze micuța făptură... Cîred că a fost picătura care a umplut paharul și care l-a determinat pe bunicul să facă o interpelare în Parlamentul de la Budapesta, unde era deputat, cerînd, pe bază de fapte și mărturii concrete, a se lua măsuri împotriva administrației lagărului.

S-a trezit cu huiduieli și chiar cu amenințări cu ștreangul dacă nu se potolește, făcut trădător și trimis cît mai repede la Arad. A sperat că la Viena va îndupleca inimile guvernanților, iar rezultatul a fost o comisie de anchetă care a venit în cele din urmă la Arad...

Cele văzute în lagăr i-au speriat chiar și pe sclifosiții de austrieci, care au hotărât demiterea simbolică a comandantului lagărului și apoi, siliți de evenimente, au hotărât eliberarea prizonierilor și trimiterea lor acasă... Când s-au deschis porțile, o mare mulțime îi aștepta pe amărâți cu mâncare, haine de schimb... Mulți au fost poftiți și găzduiți câteva zile prin casele oamenilor de suflet din Arad, unde li s-au dat nu numai de-ale gurii, ci și chiar bani pentru drum. La noi acasă fusese găzduit un inginer din Beograd, băiat tânăr, de-abia terminase studiile... A stat vreo două săptămîni, pînă s-a întremat... A mai corespondat cu mama o vreme și chiar a trimis articole din ziarele de acolo, în care se aduceau mulțumiri oamenilor din Arad.

– Ce vremuri, dumneata ești un sac plin cu cronici.

– Da, doamnă, și aș vrea să mă înțelegeți, nu doresc numai pentru mine și fratele meu, ca o îmbogățire prin retrocedarea caselor noastre. E o chestiune de mîndrie... Casele trebuie să trăiască prin ceea ce au fost și reprezintă pentru neamul nostru.

– Fără teatralisme, Laurian dragă – dădu cu bîta în baltă Radu, căruia începuse să i se închidă pleoapele și nu era pătruns de emoția prietenului său.

– Vă rog să mă scuzați, doamnă avocat, însă uneori sunt furat de trecut, de frumusețea acelor vremuri. Încă o dată, scuze...

– Nici vorbă... Radu n-a fost atent oînd v-am rugat chiar eu să-mi istorisiți cîte ceva, în măsura posibilului...

– Ce să vă spun... În aceste case au pășit mari oameni de literatură și cultură... Nu mai mult, povestea mama că însuși Caragiale, nenea Iancu, cînd pleca spre Berlin dădea o telegramă “Mă opresc la voi”, și poposea fie la Arad, fie la conacul de la Șiria... Era o adevărată sărbătoare nu numai la

noi acasă, ci și în oraș, la banchetele organizate în cinstea lui erau invitați avocați, medici, ziaști, intelectualii urbei. În fruntea mesei stătea însuși prințul comediei românești, iar conversația sa era o adevărată încântare pentru toți mesenii. Ce spui, Radule, ți-ai fi dorit să fii acolo?

– Desigur... Am jucat cu teamă personajele lui. Poate prin firea mea de ardelean, mă temeam că nu pot intra pe deplin în pielea personajului...

– Tu, Radule, ai cutreierat lumea... Ești câte puțin și copilul planetei...

– Destul de frumos spus, avocato...

– Mai prindem și noi, juriștii de azi, câte ceva din cultură, însă nu ne putem măsura cu cei de altă dată... Nu mai mult cu bătrînul Laurian, care, după știința mea, fusese avocat... Nu-i așa?

– Aveți dreptate, doamnă... Era din părțile Ciceului și venise la Arad ca avocat, unde a fost primit la început cu rezervă, dar s-a impus, cu timpul, mai ales datorită pasiunii sale pentru adevăr și justiție... Deși nu întotdeauna justiția face dreptate...

– Sunt multe cazuri în care cele două sunt de-a dreptul paralele... oftez eu... Dar să revenim la cultură...

– Casele pe care le cer sunt pline de amintiri nu numai pentru mine, ci și pentru istoria locurilor ăstora... Aș vrea să pot reface casa din Arad și chiar să devină o casă memorială Laurian...

– Într-adevăr, Nati, cum de nu s-a făcut pînă acum?... Ce-a păzit municipalitatea, mai ales după Revoluția voastră?

– Revoluția nu-i a mea... Dar nu vreau să divagăm din nou... De ce nu s-a făcut, nu mă întreba pe mine... Pentru că la conducerea orașului au fost oameni fără aplecare spre

istorie... Să nu spun mai multe... Uite, mi s-a întâmplat să fac o excursie la Predeal, unde, aproape de Cioplea, ce văz? O plăcuță pe o splendidă casă de munte – “Aici a trăit Antonescu”... Ce să-ți spun, o placă memorială pe o casă amenajată ca restaurant... Cum e posibil așa ceva? Du-te în alte țări și vezi cum au grijă de locurile istorice, de case, de memoria nației... – Simt că mă aprind peste măsură... – Nu am dreptate?... Că doar amîndoi ați străbătut străinătățile mai mult decît mine...

– Desigur, aveți dreptate... Mă înțelegeți atunci de ce îmi doresc să câștig acest proces? Dacă e posibil, și numai cu ajutorul dumneavoastră...

VII

Nu-l văzusem de mult... Fusesse un băiat frumos, apoi un bărbat cu mult farmec, înalt, ochi albaștri, degaja o veselie molipsitoare, de-ți era mai mare dragul să fii în preajma lui. Omul cu cearcăne adânci, mâini care se lovesc una de alta, nu-și găsesc locul decât atunci când aprind o țigară, tremurul lor permanent, și apoi fruntea plină de riduri și mai ales culoarea feței, maronie spre pământ închis de stepă arsă de soare, mi-a deschis ușa cabinetului de o oră și nu a reușit să lege decât o istorie destul de dezlânată de pe vremea studenției.

– Știi, Nati... E foarte mult de atunci, mai bine de douăzeci de ani... Eram atât de tineri și naivi... Mai ales, foarte naivi, nu crezi?

– Poate tu, ca băiat frumos și doar cu grijile aventurilor galante... Eu, mai puțin... Pe vremea aceea, tata era închis și știam că mama muncește pentru fiecare bănuț cărînd haine la garderoba Teatrului.

– Eu eram atât de naiv încît îmi imaginam că știu de toate, că lumea se construiește ușor, că oamenii sunt ceea ce spun... În fine, nu vreau să crezi că îmi fac o scuză din felul meu de a fi, din tinerețea celor douăzeci și ceva de ani...

– Nu cauți scuze, așa spui, dar cauți explicații pentru ceea ce ai făcut.

– Încerc să explic... – Dan își caută cu greu cuvintele...
Din nou aprinde o țigară.

– Fumez și eu, dar tu chiar că exagerezi... Stingi una și aprinzi alta...

Nu mă bagă în seamă, o aprinde cu mâinile ce tremură, de-abia reușește să țină bricheta.

– Tata lucra în administrație de mulți ani... La noi în casă nu au fost furtuni sau nenorociri ca la tine... Mama a fost una din acele casnice cuminti, care trăiesc din salariul modest al soțului și știu să împartă fiecare leu în așa fel încât întotdeauna la masă se găsesc de toate. Pe lângă faptul că era o gospodină de excepție, mai știa și să chivernisească fiecare bănuț... Fusesem crescut cuminte de doi oameni așezați... Când le-am spus că vreau să urmez institutul de arte plastice, nu s-au împotrivit, doar s-au cam speriat puțin că nu voi putea să mă întrețin ca artist, doar atât... Clujul, cu lumea lui pestriță, studenți, artiști de toate soiurile, cafenelele... Îți amintești de "Arizona"? De cafeaua lungă de-o oră?

– Și de cinzeci de oarece...

– Și de așa ceva... Discuțiile erau totul, filozofam despre marile probleme ale umanității...

– Aici te-au racolat?

Întrebarea a căzut ca o găleată cu apă rece peste capul lui. Se cocîrjase dintr-o dată, a prins o tentă de mohoreală, de spaimă chiar...

– Nu acolo... Nu în "Arizona"...

– Prin fumul cafelei se puteau ascunde nestingheriți – încerc eu să-l fac să zîmbească.

– Nu-i nimic de glumă, Nati... Eu nu pot glumi.

Stă câteva minute, scoate cu greu vorbele, care lovesc parcă pereții încăperii.

– Într-o seară, la cămin, mă cheamă cineva în holul de la intrare. Bănuiam că era unul din amicii de prin oraș, aveam o mulțime și printre cei care nu erau studenți... Când colo, două persoane de vreo 30 de ani, un bărbat și o femeie, amândoi în blugi și tricouri... Îmi amintesc că o clipă îmi venea să-i întreb de unde făcuseră rost de “Lewis”. Știi că nu se prea găseau pe atunci... Erau o raritate. M-au luat pe de parte, că ce mai fac ai mei de acasă... dar verișorul din Timișoara și unchiul de la Lugoj, de credeam că sunt ceva rubedenii. Au explicat că știu foarte multe despre mine, părinți, nemoteni, că-mi știu sentimentele față de oraș, țară... Aproape că-mi venea să le trântesc una de să mă lase cu chestii fumate. Au continuat cu laudele, că se cunoaște robustețea mea fizică și morală, colorată cu picături de artă... Se știa și ce făcusem în dimineața de sâmbătă și în cea de duminică... Ce mai, fusesem pus sub observație de cîtăva vreme... După ce m-au amețit suficient, tu știi că nu sunt de ieri – de alaltăieri, mi-au spus că țara are încredere în mine, în puterea mea de a-i apăra interesele, și ca atare ar fi bine să semnez un angajament cu cei care o apără de dușmani – spioni, agenți... Au reușit să-mi umple capul cu tot felul de primejdii, pe care oamenii obișnuiți nu le văd, iar eu, ca un ales al sorții, sunt capabil să o fac, cu ajutorul lor, bineînțeles. Nu știam ce să răspund, mă zăpăciseră complet... Nu au insistat. Au spus doar că vor mai reveni, că urmează să mă gîndesc la cele discutate, dar mai ales să nu povestesc prin cămin... Era o chestie serioasă de spionaj, apărarea intereselor țării... Nu mi-au interzis să-mi consult tatăl, spunîndu-mi că se discutase și cu el în prealabil. Mă lăsaseră și speriat și mîndru că mi se acordase atîta atenție... Crede-mă, pe atunci nu știam că Securitatea omorîse lume nevinovată.

– Da’ ce, erai cretin?... Unde ai trăit?

– Nu uita că familia mea de oameni plați, cumiți, fără nici un fel de averi și pasiuni politice sau de orice fel, nu se lovise de gheara securiștilor, ca tine...

– În fine... Poate sta în picioare, dar se cam clatină, amice...

– Nu am vorbit cu tata decît mult mai tîrziu.

– Și?... Era de acord cu pactul tău?

– Nici de una, nici de alta... Mai mult cred că era speriat de ce mi se poate întîmpla dacă refuz... Mi-a strecurat să fiu omenos și să nu mint...

– Adică, în acele note informative – strecurai cu ironie.

– Da, Nati, la început mi-au spus doar că niște colegi de-ai mei, de la Institut, sunt bănuți de spionaj și e bine să aflu cît mai multe – ce fac, cu cine se întîlnesc, ce spun prin cămin... Am urmărit pe furiș, mai pe față, însă nu mi se părea că sunt dușmanii țării... mai mult erau nemulțumiți de un tovarăș de la UTC, care ne făcea zile fripte la toți cu adunări de tineret idioate... Cei doi mai aveau și reviste din străinătate, cu reproduceri de artă adevărată, de la Paris, Roma...

– Și tu raportați totul? Ce-a fost în mintea ta, Dane? Pentru numele Cerului!

Se închide, se gîrbovește, începe să mototolească o hîrtie în mîinile transpirate, se apleacă cocîrjat pe scaun, pentru ca în cele din urmă să-și sprijine coatele pe genunchi, cu capul lipit întru totul în palme.

Stă cîteva minute în tăcere. Îl las, văzînd că nu are de gînd să-și părăsească adîncurile amintirilor.

Studiez “Revista de drept”, unde auzisem că apăruse un articol despre suspendarea condiționată în cazurile cu minori. Mă las dusă de logica autorului, care, deși judecător, se apleacă spre linia mai blîndă a legii, în așa fel încît să poți ajuta omul dacă se poate, și nu invers. Din cînd în cînd, mai arunc o

privire, bărbatul din fața mea își prinde capul cu mâinile, strânge palmele la tâmpile, pare că încearcă să se concentreze doar pentru a putea scoate o vorbă.

– Doamna avocat... Vă rog să mă scuzați că v-ați pierdut timpul cu un ticălos de informator. Probabil că e timpul să plec, nu mai are rost să...

– Fii serios, Dane... Ce, crezi că pe scaunul ăsta au stat numai sfinți?... Asta e meseria mea... Nu judec faptele... e dat în sarcina altora... Eu, dacă pot, ajut, îndrum...

Îmi e destul de greu să-l încurajez... Cîteodată îmi vine să-i ard o palmă, de să-i înroșesc fața. Caut să mă stăpînesc, aici nu am voie să joc alt rol decît pe cel al avocatului înțelegător, îndatoritor, să fiu în slujba clientului.

Brusc, Dan își revine, se ridică.

– Știu precis ce gîndești, madam avocat... M-ai scuipa, dacă ți s-ar permite. Nu te lasă deontologia profesională. Am fost bucuros cînd am aflat că mă primești la Cabinet... Aici trebuie să mă tratezi ca pe un client oarecare... A propos, cît îți datorez pentru consultație?

– Asta-i bună!... Păraii dat la pămînt și acu' ataci?

– Am învățat cîte ceva din meseria de informator... Cunoscomul, îl pot specula, dacă vreau... Ce să mai vorbesc de trasul de limbă... Scot din tine și ce vrei și ce nu vrei...

Îmi convine transformarea. E mai convenabil pentru o discuție. Un ton plîngăcios m-ar agasa în situația lui, deși îl bănuiesc de jocuri ieftine... Nu vrea să arate cît e de înspăimîntat. Legea asta a dosarelor Securității i-a întors pe dos pe mulți...

– Nu mi-ai spus de ce te-ai hotărît tocmai acum să mă cauți. Putem vorbi de viitoarea lege care stă pe masa Parlamentului, gata de promulgare?

– Și asta și altele... Uite, dacă ești de acord să-mi fixezi câte o oră de consultație pe zi, mie îmi convine de minune...

– Și în ce stă consultația, frate dragă, că mai mult te confesezi, decît aștepti sfaturi din partea unui jurist. Poate că era mai bine să te adresezi unui psiholog, psihiatru, sau ceva de genul ăsta...

– Eu te-am ales pe tine... Ești mai mult decît atît, ești prietena mea de pe vremuri...

– Dacă voiai un prieten, îl puteai alege pe Andrei, veșnicul devotat prietenilor...

– Andrei nu are studii juridice.

– Ne întoarcem de unde am plecat... – Vocea mă trădează. Se simte tonul enervat... Tăios...

– Cred că am abuzat suficient azi... Poți să-mi acorzi câte o oră pe zi, așa cum îți spusei? – Ciudat, și-a revenit complet... E din nou tipul dezinvolt, curtenitor... Omul obosit de povara păcatelor a dispărut, făcînd loc unui bărbat șarmant, atrăgător... Mă privește printre gene, fără a ruga, mai mult a poruncă de bărbat. Cred că tocmai descoperirea masculului m-a enervat.

– Gata cu gluma... Te voi anunța dacă sunt dispusă să-mi pierd o oră cu tine... Într-adevăr, pierdere de timp... Legea dosarelor Securității nu a apărut și discuția noastră o devansează fără obiect...

– Nu numai despre legea asta vreau să vorbim... Mai am multe de mărturisit unui jurist.

– Vezi, vorbești de mărturisiri...

– Confidențialitatea e unul dintre atributele avocaturii, sau mă înșel, doamna avocat?

– Sper că nu vorbești și de fapte penale...? Te temi...?

Răspunsul vine pe neașteptate, dur, tăios ca un cuțit în apă murdară.

– Poate fi vorba de orice... De absolut orice, cînd e vorba de un colaborator al Securității...

Se aude ușa de la intrare... Pași pe coridorul cabinetului.

– E permis? Doamna avocat, sunteți aici? Laurian vă deranjează. – Nu știu de ce i-am dat liber secretarei chiar azi... Mă putea scoate din încurcătură. L-ar fi putut opri pe Laurian să intre neanunțat, l-ar fi putut goni cu diplomatie pe securist.

– Încă puțin, domnule Laurian... Termin îndată...

– Aștept...

– Pofțiți, domnule Laurian... Chiar doream să vă cunosc... Auzisem că v-ați reîntors pe meleagurile natale... Știți, într-un târg de provincie totul zboară, dar mi-te existența unor descendenți din distinsa familie Laurian... Cu ce ocazie pe la noi, că vă știam peste hotare...?

Bulversat complet, bărbatul dă să întindă mîna, nici nu știe căreia din întrebări din avalanșă să-i răspundă... Politicos peste măsură...

– Doamna avocat, nu-mi prezentați pe domnul... N-am avut onoarea...

– Desigur... – rînjesc aproape... Ce mai vrea să afle, ticălosul? Poate tocmai de aceea insistă să-l primesc la Cabinet... Pentru Laurian... Mai știi? Năroado! Tocmai eu l-am programat aici. Pur și simplu, nu mai sunt în stare să gîndesc logic, m-a cam întors pe dos Dan ăsta.

– Desigur... – Mă reculeg la repezeală.

– Domnul Dan este un nume al artei plastice locale. Pictează... Sculptează uneori... Are cîteva expoziții internaționale la activ... Mă rog...

Cei doi își strîng reverențios mîinile... Între timp, caut o soluție să scap de Dan cît mai repede posibil, nu am de gînd să-l las pe Laurian să spună prea multe. În zadar, acesta începe:

– Mă bucur de cunoștință... M-ați întrebat ce caut la Arad. Păi, să vedeți, pe lângă dorința de a mă întâlni cu trecutul, copilăria mea, e vorba de niște procese de revendicare a ceea ce ni se cuvine de drept, nouă, moștenitorilor familiei...

– Ați pornit litigiile?

– Desigur... Doamna avocat este desoebit de eficientă. Am sosit doar de câteva zile și avem deja termene fixate în două procese... Unul urmează să-l introducem chiar mâine.

– Poate că pe domnul nu-l interesează soarta proceselor dumneavoastră... De altfel, am înțeles că se grăbește... – Trebuie să scap în vreun fel de Dan... Tîmpitul ăsta de Laurian, de bună credință, cine știe ce dă din el...

– Am spus eu că mă grăbesc? Se poate... Însă o asemenea oportunitate de a întâlni un om celebru nu mi se ivește în fiecare zi... Știți, domnule Laurian, târgul nostru e destul de plicticos, iar oamenii de valoare vin și pleacă, mai rar se așează pe la noi.

– Curios, pe vremea bunicului, și chiar pe vremea părinților mei, Aradul strălucea de... medici, avocați, deosebit de cultivați... Concertele de la Palat, ce să mai vorbim de spectacolele de teatru cu trupe locale sau din străinătate... Îmi amintesc de o serată în compania doamnei Antonescu, trecută în vizită pe la noi.

– Eu nu am vreme de amintiri... Nu uitați că sunteți în biroul unui avocat...

Laurian, stopat de grosolănia vorbelor, se retrage, vizibil jignit... Îmi aruncă o privire rănită pe nedrept. N-am ce face... E în interesul lui să tacă.

Dan, în schimb, nu se lasă dus. Simte că vreau să-l scot cât mai repede din încăpere.

– Tocmai de amintirile dumneavoastră avem nevoie... Poate altă dată, în alte circumstanțe... Doamna avocat, de ce

nu lăsați istoria să vă bată la ușă? Credeți că în meseria asta nu aveți nevoie să știți câte ceva și pe alături de textul legii?

– Asta mă privește pe mine... De altfel, ora dumneavoastră a expirat... Poftiți, domnule Laurian, că avem multe de vorbit despre dosarul Siria...

Uimit peste măsură, Laurian se așează...

– Rămîne valabilă înțelegerea? Mîine la ce oră sunt programat? – Dan forțează nota, riscă chiar.

– Veți lua legătura cu secretara mea... Vă va suna cînd și unde vă voi programa... Poate la Tribunal...

– De acasă la Cabinet și de la Cabinet direct pe sălile Tribunalului... Frumoasă treabă, n-am ce zice...

– Cum? Ați fost programat acasă la doamna avocat? – se minunează Laurian.

– Desigur, suntem prieteni vechi... De o viață...

– Atunci înțeleg... Desigur, înțeleg... Vă rog să mă scuzați, doamnă avocat... Vă rog să mă scuzați...

VIII

Trecuse mai bine de o lună, în care am muncit mult, atît la cauzele aflate pe rol, cît și la procesele pentru retrocedarea averii Laurian. Pentru casa memorială din Arad, aflată în proprietatea Statului, m-am împotmolit cu actele de stare civilă ale bunicii clientului meu, soția Marelui de la 1918. În schimb, obținusem o victorie destul de ușoară în retrocedarea Conacului și a celor trei hectare de teren intravilan de la Șiria. În coala de carte funciară, figurau pe părinții reclamantului și nu pe bunici, așa cum era situația cu casa de la oraș, în care mă împotmolisem. Într-o duminică, dis-de-dimineată, cînd îmi sorbeam cafeaua, tolănită de jumătate în fotoliul din verandă și-mi imaginam o zi fără nici un program special, doar o vizită anunțată a veșnicului Andrei, m-a deranjat țîrîitul telefonului. Eram gata-gata să nu răspund, din lene sau poate de frică să nu fie vreun client pisălog și nesimțit în sfînta zi de duminică, în care fiecare are dreptul la lenea și gîndurile proprii. Cînd colo, reușind cu greu să mă smulg din moliciunea fotoliului, cu țigara de-abia aprinsă în mîină, ridic receptorul:

– Alo... alo... Vă rog, mii de scuze, Laurian la telefon. Am reușit să obțin o mașină și, dacă îmi permiteți și nu inoportunez, știu că e o oră nepotrivită, dar îmi era teamă să nu plecați din localitate, încă o dată scuze, doamna avocat, dar era imposibil să scap ocazia și să nu vă invit...

– Mai scurt, domnule, că nu înțeleg nimic. Mai la obiect – rîd, uimită.

– Vai de mine, știți, aproape că nu am avut curajul să vă invit, însă de vineri o pregătesc. De cînd am aflat de victoria magnifică, de rezultatul pricinii, am fost în fiecare zi la Podgorie să-mi vizitez proprietățile și să o simt pe mama lîngă mine.

– Iar divagați... Am înțeles că ați fost la Șiria?...

– Am fost vineri și sîmbătă... Vineri, cu un taximetru, iar sîmbătă, cu domnul Dan...

– Cu cine? – aproape că scap telefonul – Cu Dan? Da' ce caută Dan cu dumneata?

– Ne-am întîlnit întîmplător în oraș vineri, cînd ieșeam de la Tribunal, după ce mi-ați comunicat că am cîștigat litigiul... Eram peste măsură de fericit și se nimerise primul cunoscut din Arad căruia să-i împărtășesc succesul nostru...

– Asta-i bună...

– Sper că nu vă supărați, da' tot el s-a oferit să ne pună la dispoziție mașina și azi, pentru excursia împreună cu dumneavoastră... A fost teribil de entuziast, ne-am bucurat amîndoi...

– Trebuie să înțeleg că mă invitați la Șiria, împreună cu Dan, cu mașina lui, mă rog...

– Dacă nu aveți alt program, nu insist și nici nu îndrăznesc să vi-l dau peste cap...

– Merg. Însă am și eu un invitat, un prieten care urmează să pice dintr-o clipă în alta... și nu vreau să-i revoc vizita... De fapt, nici nu mai pot, că aud soneriă...

Fără să mai pot rumega singură invitația neașteptată, îmi strîng halatul de casă care se lăbărtase pe mine, dau cu mîna prin părul neîngrijit... E Andrei...

– Da' bine c-ai picat, frate dragă. Să auzi și să nu crezi. Amicul matale, Dan, securistul mă-sii, își bagă coada peste tot. Profită din plin să ispitească oameni naivi... Nu termină nici azi cu matrapazlîcurile și ticăloșiile lor...

Mă ambalasem peste măsură și-l țineam pe bietul om la ușă, nedumerit și speriat de tirada mea vulcanică.

– Gata, gata, stinge țigara și nu fi isterică, că te arzi la degete... Potolește-te, că nu te-am văzut de mult așa ambalată. Ce naiba, e zi de odihnă și mă așteptam la tihnă și o cafea bună în compania ta...

– Te așteptai pe dracu' ... Pregătește-te de excursie... mergem să-mi admir realizarea.

– Haide, fată dragă... Ce ai dobîndit?

– Nu eu... Laurian, prin intermediul meu, am cîștigat procesul Conacului de la Șiria și m-a invitat să-l însoțesc.

– Și eu? – speriat că-i stricam programul de duminică...

– Și tu, că fără tine nu mai pot nici sufla ca lumea... Nu asta-i poanta... E vorba de Dan, nefericitul, el s-a oferit să ne ducă cu mașina...

– Foarte bine, te-a scutit pe tine de un drum. Ce te înfoi așa?

– Mă înfoi că n-am chef să-i duc eu prada ticălosului... Prin intermediul meu, l-a cunoscut pe Laurian, și s-a lipit ca rîia de om, cu cine știe ce intenții nenorocite... se poate să aibă chiar o misiune, mai știi?

– Nu prea cred... Cred că și-a cam încheiat misunile, după Revoluție.

– Ești naiv, puiule... Nu mă enerva, Andrei... Cum crezi tu că un pact cu diavolul se termină cît ai zice pește...

– Depinde de la caz la caz... Prietenu' nostru cred că s-a lecuit, de aceea și dorea ore de consultații cu tine... Ori poate ți-a mărturisit ceva și nu poți să spui...

– Nu mi-a mărturisit nimic din ce nu-ți pot spune ție... Cîteva amintiri învălmășite, pictate cu regrete... Am întrerupt consultațiile, că eram prea ocupată cu procesele pe rol și de fapt nici el nu a mai insistat, se arătase presat doar la început.

– Păi, dacă e vorba de excursie, pregătește-te odată... și nu fă oamenii să aștepte... Nu te mai da mare și fă-ți o față ca lumea... Unde mi-e cafeaua?

– Tu nu vrei să înțelegi ce-i cu Dan? E un adevărat pericol pentru bietul Laurian...

– Asta rămîne de văzut... Oricum, nu putem rezolva în clipa asta. Mai vedem noi... Îmi voi face cafeaua singur... Ca de obicei...

Îl las bodogănind la bucătărie și fac un duș la repezeală. Între timp, socotesc că pantalonii de catifea raiată sunt numa' buni pentru o excursie la conac... Destul de prezentabili, pot lua cămașa Laviniei cu dungi multicolore... E proaspătă și înveselește orice față... Că a mea, zău, are nevoie... Sunt un pachet de nervi. Nu astfel îmi închipuiam să dau față pe viu cu istoria povestită de Laurian... Încorsetați de prezența securistului, va trebui să fiu cenzorul memoriei exaltatului de moștenitor... Chiar sunt rea, nesimțită... Mai bine las lucrurile să curgă de la sine...

– Vezi că se lasă a ploaie... Mă auzi? – țipă Andrei din bucătărie.

– Foarte bine, poate nu mai mergem.

– Da' ce, te topești? Ne ducem cu mașina doar... – Face el mișto de situație... Tot o să lămurim împreună ghemul. El mi l-a băgat pe gît pe Dan, eu i l-am prezentat lui Laurian, și așa mai departe... Se aude țîrîitul soneriei, probabil că au sosit și eu nu mi-am spoit fața.

Andrei deschide ușa și îi aud conversaînd în sufragerie. Cînd, gata îmbrăcată, dau să intru în cameră, o clipă rămîn

interzisă. Laurian pare un agent KGB. Poartă o jachetă de piele maron închis, legată cu un cordon lat, cu nasturi aplicați, și strânge în mână o șapcă tot din piele. În schimb, Dan poartă lejer un costum deschis, fără cravată, doar cu o eșarfă aruncată neglijent în jurul gâtului. Amândoi sesizează surpriza din privirea mea.

– Afară dă să plouă și nu știam ce să pun pe mine... Vă surprinde ținuta mea? – Laurian se foiește stingherit.

– Păreți ciudat așa... Nu v-am mai văzut într-o asemenea ținută... În fine, nu e prea cald... Suntem doar la începutul verii.

– Ce naiba, Nati, afară e destul de rece și plouă... Tu ești cam subțire îmbrăcată. Nu ți se pare? – intervine Andrei... Poate ar fi mai bine să-mi împrumuți și mie o jachetă...

– De unde să am eu o jachetă pentru tine – sar înțepată.

Hotărât lucru, escapada asta a pornit-o cu stîngul... La început, prezența inexplicabilă, nedorită, a securistului, acum, pretenția asta exagerată să caut în garderoba fostului meu soț după o jachetă potrivită pentru Andrei. În cele din urmă, echipat fiecare cu haine și gânduri pe măsură, urcăm într-o vechitură pe roate, și demarăm spre Podgoria Aradului. Caut să mă stăpînesc și să încheg o conversație de rutină despre vremea neașteptat de rece pentru începutul de vară, despre starea proastă a șoselei. Andrei, în schimb, e de o veselie molipsitoare, întreține conversația cu ușurință. După vreu 15 km, se văd dealurile acoperite de viță de vie, destul de neîngrijită.

– Doamne Dumnezeule, ce iubeau tata și bunicul Podgoria Aradului! Era o plăcere să ne plimbăm printre rîndurile cu vie aliniate pe treptele săpate în coama dealului. Aveam peste 20 de hectare cu vie, mai sus de conac... Toamna, sărbătoarea

culesului semăna cu ajunul Crăciunului... Culegătorii, veniți de pe sate, adăpostiți în pavilionul mic, butoaiele, mai ales butoaiele, în care ne jucam de-a v-ați ascunselea, mirosul de lemn îmbibat cu vin vechi, și strugurii... Soarele se filtra prin fiecare bob în diferite nuanțe, de la auriu pînă la negru strălucitor...

– Vezi, Dane, că se apropie intersecția... Să nu o pierzi...

– Tu ai mai fost pe aici? – mă miră intervenția lui Andrei, care se dă atotștiutor.

– Am avut un pacient la sala de gimnastică ce lucra aici. Știi doar că ferma IAS-ului mai are niște birouri în clădirea principală.

– Am aflat pe parcursul procesului, dar nu am avut ocazia să mă plimb pe aici. Tu, Dane?

– Cunosc destul de bine ferma...

Laurian devine tot mai agitat... Vorbe, frînturi de gesturi... în sfîrșit, cotim la stînga de la șoseaua principală și pe un drum, tot asfaltat, intrăm pe o vale ce taie dealul.

– Pe vremuri, o pavase tata cu piatră... Văd că au asfaltat-o, tot au făcut ceva bun.

– Păi, aveau nevoie de un drum bun noaptea, cînd se întorceau de la chefurile din crama conacului... – rîde Dan.

– Petrecerile de toamnă erau cele mai frumoase. Aveam invitați de la București și chiar de la Viena... Avea bunicul o colecție de căni din lut cu flori albastre pentru mustul proaspăt stors... Păstrau aroma boabei abia strivite...

Începusem să gust caraghiosul conversației dintre fostul aristocrat și fostul și poate actualul securist... Poate temerile mele sunt nejustificate. Dan nu are nici o misiune și nici nu interesează pe nimeni ce gîndește un descendent al fostilor stăpîni ai dealurilor. O poartă maiestuoasă din fier, străjuită

de doi stâlpi înalți din piatră de codru, e deschisă larg. Intrăm, fără să fim întrebați de sănătate, într-un parc imens. Ploaia înviorează frunzișul, care parcă viețuiește în ramurile castanilor bătrâni, ale teilor maiestuoși și ale stejarilor cu trunchiul cât omul.

Se vede o clădire cu geamuri joase, destul de neîngrijită, cu varul picat.

– Aici locuia personalul... Grădinarul, și femeile de serviciu, iar pe vremea culesului și angajații speciali. Era văruiată în alb, uite, și țiglele sunt sparte. Probabil că acoperișul e compromis...

Dintr-o dată, aleea se lărgeste în dreptul unei case mari, cu stâlpi ce sprijină o terasă minunată.

– E Conacul? – sar. Oprește, Dan!

Putem opri și aici, de fapt, e mai bine să o garăm. Dacă îmi permiteți, aici locuia administratorul și avea și bunicul un birou pentru discuțiile curente.

Mă minunez, în timp ce cobor din mașină, clădirea e impozantă, mai ales terasa străjuită de stâlpii albi... Mă abțin să comentez, îl las pe Laurian, care țîșnește de-a dreptul din mașină. Își îndeasă șapca de piele pe cap, nu ne dă nici o atenție și se pornește pe alee spre o altă clădire, care abia se zărește după trunchiul unui copac secular.

– Ce naiba, Nati, tu nu vezi castelul din față?... Andrei pare de-al casei și îl urmează îndeaproape pe stăpîn.

Dan, destul de politicoș, îmi ia brațul. Mă feresc instinctiv.

– Nu sunt în misiune, dacă asta crezi, domnița mea... Pur și simplu, mă farmecă Laurian...

– Sper că vorbește artistul din tine.

– Mai lasă... – Se ferește, deși Laurian nu vede și nu aude. E cuprins de febră... Trăiește și simte fiecare imagine.

Parcul se ordonează într-o rotondă, cu o fântână arteziană în mijlocul unui rondou de flori... Fântâna a secat de mai bine de cincizeci de ani. Florile sunt neîngrijite, veștejite pe jumătate... Urcăm apoi spre două rînduri de trepte care pregătesc intrarea principală în castelul drapat cu piatră roșie...

Impozantă construcția, cu două nivele în dreptunghiul principal și un singur etaj pe laterale. E străjuit de două foișoare cu turnulețe cochete, avînd fiecare o cameră misterioasă în vîrf. Geamuri largi la parter și mai lunguiețe la primul și la al doilea nivel, cu obloane din lemn. Deși nereparată de multă vreme, clădirea e maiestuoasă, pe măsura copacilor din parc. Urcăm treptele spre poarta din mijloc. Laurian o încearcă.

– E închis... Bănuiam eu. Știți, aici sunt birourile locatarilor, au mai păstrat doar partea administrativă, în rest, e liber totul. Propun să vă arăt crama. Nu știu dacă ați mai văzut asemenea butoaie.

– Eu am vizitat-o pe vremuri – scapă Dan...

– Ai fost la vreo petrecere aici? Poporul petrece prin reprezentanții săi, ce să zic... – îl tamponez, profitînd de absența proprietarului, care, agitat, a coborît în fugă scările și dispăre după colțul corpului principal, spre crama...

– Degeaba te legi de mine... Nu sunt în vreo misiune, cum insinuezi mereu. Pur și simplu, mă farmecă omul acesta și vreau să-l ajut, în măsura posibilităților mele.

– Voi avea eu grijă să nu aibă nevoie de ajutorul tău.

– Ce bine că nu e încuiată... Aici nu mai depozitează vin de o grămadă de ani... – aud vocea lui Andrei, de undeva de departe, din hrubele cramei.

Coborîm și noi într-o încăpere imensă, cu despărțituri rotunde în tavan, bolți imense de piatră... De o parte și de alta sunt aliniate butoaie de cîte 200 l, mirosind a vin stătut, acru...

Andrei și Laurian ciocănesc atotștiutori în fiecare, le pipăie să verifice dacă nu sunt sparte sau mâncate de vreme. Bărbații povestesc despre vin, sortimente, preparate, unde fiecare e priceput pe măsură... Aerul acru, stătut al pivniței nu-mi face bine și prefer să admir castelul din parc... Nu bănuisem, pe parcursul litigiului, că are o valoare atât de ridicată, deși neîngrijit, lăsat în paragină de actualii deținători. Trecînd însă peste valoarea pecuniară, mă bucur nespus că am reușit să-l redau celor ce le aparține de drept.

Ploaia, care continuă să cadă, nu mă împiedică să admir turnulețele și geamurile cu canaturi, zăvorîte acum, să-mi închipui că pe o vreme cu soare erau deschise larg, cu perdele albe fluturînd la fiecare geam și sunete de pian din salonul de primire... Sunt pusă pe imagini romantice, Laurian e de vină, cu agitația lui cu tot.

Mă plimb cîteva minute prin parcul superb, printre trunchiurile bătrîne. E unul, nici nu știu ce specie, care domină o alee întreagă. Trunchiul e atât de gros, că sunt necesari vreo patru oameni să-l cuprindă. Cine l-o fi plantat? Venerabilul de la 1918 sau tatăl clientului meu?

– Unde sunteți, doamna avocat? Cei trei își scutură hainele de praf, mai puțin proprietarul, care mă ia de mîină.

– Mă scuzați, dar țin să vă arăt și micul parc cu bazinul de înot... Aici era raiul copilăriei mele... Ne adunam, copiii familiei și cei din sat chiar, să ne răcorim. O bălăceală pe cinste, și apoi hoinăream pe dealuri, printre butucii de vie și pin păduri... Petreceam verile la conac, împreună cu mama și bunica, în timp ce tata era plecat cu afaceri... Toate, pînă la arestarea tatei, cînd pilonii vieții noastre s-au prăbușit dintr-o dată.

Ne oprim toți patru la marginea bazinului de înot, în care ploaia a lăsat o dîră de apă murdară ce se prelinge pe pereții

crăpați. În spate, se întrezărește printre copaci o pajiște minunată, pînă la poala dealului.

– Primul a fost ridicat tatăl dumitale? – îl trage Dan de limbă.

Aș vrea să opresc confesiunea, însă e prea tîrziu. Cu mîinile atîmînd neputincioase de-a lungul hainei de piele, liniștit dintr-o dată, Laurian povestește cu o voce joasă, adîncă.

– Tata fusese arestat de o săptămîină și noi auzisem că e în beciurile Siguranței din Arad... Cunoscuții afirmaseră sus și tare că e dus la Alba Iulia... Trăiam cu spaima în suflet, așteptînd o veste. Într-o seară, cînd ne pregăteam de culcare, mai precis, mama și bunica voiau să mă adoarmă cumva, pentru a putea discuta în liniște, au sărit speriate la zgomotul de la intrare... Se auzeau voci aspre, chiar înjurături. Veniseră o trupă de vreo șase oameni întunecați, îmbrăcați în piele, cu șepci muncitorești... – Dintr-o dată, Laurian izbucnește în rîs... rîde, rîde prosteste...

– Ce ai, frate, de nu te mai oprești... – se miră Andrei, în timp ce Dan îl acompaniază pe Laurian, rîzînd și el, și arătînd cu degetul spre șapca povestitorului.

– Și el o are la fel... Și el e îmbrăcat la fel...

Intru și eu în joc, gîndind că poate rîsul oprește firul povestirii. În zadar, descărcat, Laurian continuă.

– Acum înțeleg, doamna mea, de ce ați rămas uimită de înfățișarea mea de azi... Am luat inconștient fața celor care ne-au batjocorit atunci. În fine, fără prea multe fasoane, i-au spus mamei că sunt de la Siguranță, că trebuie să plece împreună cu copiii la tata... Bunica putea rămîne acasă, nu-i interesa... Speriată peste măsură, mama mă strîngea în brațe, repetînd: “Cu care copii, domnii mei... Cu care copii...” “Nu ne mai domni atîta, cucoană, și fă bine de te îmbracă ca lumea

și vino cu noi, că ne așteaptă tovarășul... dacă întârziem o punem de oaie...”

Mama intrase în transă și întreba mereu – “Cu care copii, domnii mei...”

Cel ce părea mai mare în grad, văzînd că lucrurile scapă de sub control și mama nu are de gînd să se urnească:

– Cu amîndoi, doar știm că mai e unul, nu numai puștiul ăsta.

– Celălalt e dus. A fugit de acasă de cînd l-ați ridicat pe ginerele meu – sare bunica, speriată că mama va da în vileag că fratele meu era plecat la niște cunoștințe în oraș.

– Cum adică a fugit... Unde să fugă, femeilor... Nu ne scoateți din fire, neam de șerpi împutiți.

– Așa bine... a fugit și gata... Nu știm de el de două zile...

Bunica, țeapănă, cu fotografia înaintașului Unirii în spate, părea un soldat gata să apere întregirea neamului. Se îmbătoșase suficient, gata să sară... Fusesse o femeie voinică, îmbrăcată mereu în haine de semi-țărancă din Podgorie. Purta în seara aceea o fustă lungă, neagră, cu bluză de dantelă făcută de casă și un laibăr, tot negru, brodat în catifea... Înțelesese că pe noi nu ne mai poate salva și încerca să-l salveze măcar pe Puiu, care avusese norocul să nu fie acasă... În cele din urmă, mama și-a tras o haină mai groasă peste rochia subțire de casă și căuta niște hăinuțe pentru mine. Eu stăteam pup, teribil de înspăimîntat, la cei șase anișori.

– Stăteți pup... Deși plecat din țară de atîta vreme, mai știți ce înseamnă să stai pup... – scapă Andrei.

– Din păcate, expresia asta și chiar gestul în sine m-a urmărit toată viața... Mi s-a întîmplat de mai multe ori, și ca adolescent, și ca matur, în situații-limită, să fiu îndemnat să stau pe vine, pup adică, de frică, avînd senzația că sunt mai protejat...

– Am trecut amîndoi, cu mama, în camera alăturată, und femeia scotocea ceva prin dulap... Ne-a însoțit unul dintre milițieni și a reușit să-i șoptească mamei: “Luați-vă o boccea cu haine, cucoană, că nu se știe dacă mai veniți înapoi...” – Au schimbat o privire complice și mama s-a trezit dintr-o dată... a început să tremure, s-a scuturat de cîteva ori ca de o boală grea, s-a oprit din tremur și cu gesturi cadente, semănînd cu gestul bunicii care se așezase de strajă sub poza Unirii, a început să împacheteze cîteva lucrușoare pentru mine și un pulovăr și niște bluze mai grose pentru ea. Asta a fost averea cu care am plecat amîndoi în pribegia de peste patruzeci de ani... O boccea, nici măcar o valiză, cu haine grose, îmboțite, adunate în grabă...

– Și unde v-au dus? – se răzvrătește Andrei... – Unde v-au dus, în cele din urmă... L-ați întîlnit pe tatăl dumneavoastră?

– Nici vorbă... Tata fusese dus de mult la București. Noi am fost închiși alături de încă cîteva exploatatori, la Siguranța din Arad, și apoi calvarul de la Deva, Alba Iulia și, în cele din urmă, deportarea definitivă în Bărăgan.

La Arad ne-au ținut vreo lună, mama povestea că era chemată din beci cam la două zile să dea informații despre activitatea de sabotor a tatei. Fără să o supună la tortură sau alte umilințe fizice, era interogată ore în șir... Cred că și ei știau că mama nu le poate da nici o relație despre ceva ce nu există... Eu o așteptam ghemuit, așezat pup, cum vă spuneam... Încercaseră cîteva cucoane arestate cu noi să mă oblojească, însă nu aveam încredere în nimeni, o așteptam ghemuit pe mama, care întîrzia cu orele la interogatoriu... O dată venită, îi săream în brațe, la căldură și siguranță, și nu mă puteam dezlipi sărmana cu orele de trupul ei. Era o încăpere mare,

largă, la demisolul Siguranței, plină de praf și paturi aruncate alandala. Reușisem să ne aciuiim într-unul de lângă ferestruica mică și murdară... Mama aranja așternuturile, o cîrpă ce ținea loc de cearșaf și o pătură cu miros acru de transpirație... Tînjeam după mirosul patului meu de acasă, de rufe uscate la soare și apretate bine înainte de călcat, rufe foșnitoare... În fine, nu vreau să vă plictisesc cu prea multe amănunte. Într-o zi, pe neașteptate, am fost încărcați ca animalele unul în altul în camioane militare cu prelată și transportați la Deva. Aici, cum beciul Miliției era deja plin cu alți deportați, am avut norocul să fim cazați în casa unui medic, rechiziționată de Stat, că stăpînul fusese ridicat cu cîteva săptămîni în urmă.

Ceilalți ne-au cedat un pat în camera din față, eram doar singurul copil între atîția bărbați și femei... Mama încercase între timp să afle ceva despre tata. Un gardian cumsecade i-a șoptit că e dus la București cu lotul celor periculoși... În casa doctorului organizasem un fel de chibuț. Primeam dimineața alimente, mai precis, pîine și cîteva zarzavaturi de la comenduire, iar femeile găteau cu rîndul în bucătăria de vară din curte, că cea de sus din casă fusese transformată în dormitor comun. Ne păzeau cîteva oameni inimoși, cu neamuri din Podgoria Aradului și de pe Valea Mureșului, unde se răspîndise vestea că de-ai lui Laurian fuseseră ridicați. Cîteva săteni din Șiria, de prin casele ce se văd pe dealuri în vecini, și muncitori de la Conac au început să trimită pe ascuns, cu complicitatea gardienilor noștri, coșuri cu pîine de casă, ouă, caș de oaie și cîrnați afumați... Eram cei mai bogați din mica noastră comunitate, însă, respectînd legea chibuțului, mama împărțea bunătățile cu toți cei treizeci de deportați împreună cu noi. În afară de relativa complicitate a gardienilor, ne era permis să ne plimbăm în curtea și grădina casei... O curte deosebit de

bine îngrijită, cu rondouri de flori și copaci ornamentali .. Grădina, și mai minunată, plină cu pomi fructiferi și arbuști, tufe de smeură... După beciul de la Arad, părea un rai și începusem să nu mă mai țin de fusta mamei, să am curaj să o pornesc singur în expediție în fundul grădinii, unde închipuiam jocuri nebunești, fiind unicul copil între deportați... Organizam culesul viilor la Șiria, după modelul tatei sau al bunicului, sau comandam o ceată de copii imaginară în lupte contra comuniștilor... Se stricase vremea, mama dădea semne de îngrijorare, fusese anunțată de un gardian că urmează să ne mute în alt oraș. A urmat, într-adevăr, aceeași ceremonie cu înghesuiala în mașinile cu prelată, un drum infernal, înghesuți într-o masă de oameni speriați, spre o direcție necunoscută... Îmi reluasem poziția de om ghemuit la picioarele mamei sau noaptea dormeam ghemuit în brațele ei. Destinația nouă era Alba Iulia, unde am fost repartizați într-un internat al vechii școli de fete. Nimerisem într-o cameră de patru paturi, înghesuită, deoarece se mai adăugaseră încă două paturi. Nu aveam voie să părăsim camera decât o dată pe zi, pentru necesități, la baia de la capătul coridorului. Mîncarea o primeam la gamelă, ciorbă de nu-știu-ce și mîncare de fasole uscată sau cartofi. Cîteodată, se mai strecura cîte un pachet, cenzurat de gardieni, cu de-ale gurii... Nici acum nu știu de fapt cine le trimitea... Bunica, sau poate tot țărani de pe Valea Mureșului care aflaseră de noi. Se apropia 1 Decembrie și între deținuți se răspîndise vorba că fiica marelui artizan al Unirii și nepotul sunt încarcerați la internat... Ne-au pregătit o mică serbare în care, la miezul nopții de Unire, s-a cîntat "Deșteaptă-te, Române"... Ne pregătiserăm de culcare, și, ghemuit, am observat că tovarășii de dormitor se tot fiție prin cameră și nu sting lumina, deși cam trecuse de mult ora

stingerii. Când ceasul a sunat primele clipe ale zilei de 1 Decembrie, acordurile cîntecului se auzeau din toate camerele învecinate. Femeile din dormitorul nostru s-au ridicat în picioare și glasurile lor s-au alăturat corului:

“Deșteaptă-te, Române, / Din somnul cel de moarte / în care te-adînciră / Barbarii de tirani...”

Mama a sărit ca arsă, m-a lepădat pe pernă și, în picioare, nu reușea să cînte, lacrimile o gîtuiseră. Stătea dreaptă, minunat de frumoasă în cămașa de noapte albă pînă la podele, cu părul despletit pe umeri. Eu, băiatul de 7 ani, înfiorat de cuvintele cîntecului “Deșteaptă-te, Române...”, m-am lepădat de frica ce mă țintuise ghemuit de cînd plecasem de acasă, am sărit din așternuturi și am luat-o pe mama de mîină. Șopteam: “Nu plînge, mamă, nu plînge, sunt lîngă tine, am eu grijă de dumneata, am eu grijă...”

După “Deșteaptă-te, Române”, au urmat alte cîntece cu drag de țară, “Treceți, batalioane române, Carpații”... altele și mereu altele. Gardienii nu ne-au oprit, dimpotrivă, unii murmurau alături de noi cuvintele marșurilor, cîntecelor. Pe coridoare se vînzoleau deportații, neconstrînși de oamenii de ordine pînă dimineața. De atunci, din noaptea Unirii celei Mari, înfăptuită și de bunicul, m-am lepădat definitiv de teamă. Realizasem, la o vîrstă fragedă, că e necesar să o protejez pe mama, ceea ce am și făcut pînă și-a dat duhul, departe de casă, după calvarul deportații definitive în Bărăgan.

Nici la Arad, și nici la Siria nu am revenit decît după Revoluție, de teamă că suntem proscriși, nedoriți și fugăriți de guvernanți.

IX

După vizita la Șiria, Laurian a plecat pentru o lună în străinătate pentru a-și regla afacerile sau poate pentru a le lichida. Intenționa să se stabilească în țară, să refacă conacul, să investească bani serioși în averea familiei, mai cu seamă că descoperisem între timp și o fermă de animale care fusese în patrimoniul lor, trecută cu japca în proprietatea Statului, dar fără forme de transmitere a proprietății în cartea funciară. Noroc că la noi în Ardeal se păstrează evidența proprietății prin cartea funciară – încă una din binefacerile Imperiului Austro-Ungar care ne separă atât de Regat. Este un sistem clar, cu înscrieri corecte și la zi, în așa fel încât discuțiile sunt ușurate de aceste cărți funciare, care oglindesc fără putință de tăgadă situația proprietății ca teren, suprafață, casă, sau a proprietarilor, cu datele dobândirii dreptului. La noi, proprietatea trebuie să reîntre pe făgășul normal... Așa-zisa avere a tuturor ne-a dus de rîpă atîția ani de comunism... Prin diferite metode – naționalizări abuzive, exproprieri fictive, cooperativizări de pămînturi – bunurile oamenilor au trecut în proprietatea Statului, a tuturor și a nimănui. Au fost necesari ani în care molima roșie să macine o stare de fapt bine așezată, cu proprietăți bine stabilite, cu o ordine a lucrului bine făcut. După '89, cînd oamenii au strigat “Jos comunismul!”, se tot

încearcă a se reaseza lumea după vechile legi, în care proprietatea era sfântă. Mai prost e că sunt necesare legi noi, pentru vremurile de azi, în care nedreptățile trecute și așezate bine de cincizeci de ani să fie dacă nu reparate, măcar ajustate pe ici, pe colo. Legile sunt făcute de oameni, acolo sus, în Parlament, oameni cu interese pentru o parte sau alta a baricadei. Așa e și cu legea restituirii caselor trecute în proprietatea Statului, unde depinde enorm de îngăduința sau bunul simț al judecătorului, care are în mîna lui destine ce își cer viețile furate. Oameni, care, ca și Laurian, au luat drumul bejeniei de mici copii, și care speră la o reasezare a dreptății. Se mai spune că în asemenea vremuri tulburi ca acelea în care trăim noi, unii se îmbogățesc pe seama suferinței și disperării celor care se judecă. – Circulă zvonul, printre cei care lucrăm în Palatul de Justiție, că o avocată, deosebit de bună profesional, pretinde la un astfel de proces cîte un apartament sau o cotă parte din imobilul revendicat. Nu pot zice nici albă, nici neagră, n-ai voie să tai capul fără să judeci înainte. Pot spune că madam avocat se dă mare specialistă în problema revendicării imobilelor, și o face pe bună dreptate, fiind grozav de bine documentată.

Din nou, nu-mi pot desface gîndurile de problemele Tribunalului. Din nou, mă încarc cu problemele celor care se judecă și nu mă pot desprinde, nu pot da jos haina problemelor lor... Nici nu mă mir că am devenit o ursuză, o însingurată... Doar Andrei ce mă mai suportă... Însingurată în mijlocul mulțimii de clienți pe care de multe ori îi urăsc, tocmai pentru necazurile lor... Cînd sună telefonul de acasă, îmi vine să dau cu cîte o pernă, de să-i astup țîrîitul... Știu că la capătul firului e o întrebare, o problemă care cere răspuns... Aș vrea să ascult chiar o bîrfă bună, cu sare și piper cît încape, cu scene picante,

cu rochii date peste cap, orice care să mă facă să rîd... Sunt doritoare de o glumă bună, de un banc de-al nostru, orice, numai să scap de necazurile clienților mei, de discuții sau teorii juridice... Mai bine să deschid televizorul... Schimb vreo trei canale de televiziune privată, unde la ora asta se difuzează telenovele sud-americeane... Chiar că pe astea nu le pot înghiți nici să mă tai – sirop de fragi, îndoit cu apă de la chiuvetă. Au fost și momente cînd urmăream sporadic cîte un episod-două, cu gîndul bun de a mă distra... Oftau cu atîta patos actrițele mexicane, își dădeau cu atîta forțare ochii peste cap, încît mă apuca un rîs nervos la scenele de mare dramă, mă enervam singură, și ce folos? Mai bine un program de muzică... Sunt la vîrsta la care nu suport muzica rap, sau dracu' mai știe cum îi zice, tare și gălăgioasă, care se transmite pe canale internaționale cu muzică la modă... În fine, ajung la un talk-show. Un crainic de televiziune cu figură de lup tînăr ce atacă copilărește și totuși mușcă ascuțit la cotitură... Mă întind pe canapeaua din fața televizorului și pun picioarele sprijinite mai sus pe o pernă... Au tendința, mai nou, o dată cu anii, să se umfle pe la sfîrșitul zilei.

Discuția mă prinde, cu atît mai mult cu cît invitatul lupului este un binecunoscut crainic de radio de pe vremuri, de dinainte de Revoluție... Era vocea libertății noastre de la Radio Europa Liberă. O voce caldă și totuși sigură, puternică, dar nu autoritară, un glas care pe vremuri ne informa despre zona interzisă, desigur, știam ce se întîmplă în Moldova, cum stau oamenii pe acolo, că rabdă de frig și foame la fel ca noi în Ardeal, mai aflam și numele unor adevărați disidenți, care aveau curajul să spună “nu” opresiunii... Vocea asta însemna că undeva în eter se interesează cineva de necazurile noastre... Acum, îmi caut ochelarii, deși nu am nevoie de ajutorul lor la

televizor, ci numai la citit. Instinctiv, mi se pare că nu văd bine... Dacă înainte de Revoluție figura crainicului îmi era necunoscută – de altfel, nici nu aveam nevoie să-i știm fața, vocea era totul -, după Revoluție cu mare plăcere am aflat tot, dintr-un reportaj televizat despre cei care lucrau la acel post de radio, am vizualizat fața Vocii... Era un om de vîrstă medie, cu o față plăcută, destinsă, ochi luminoși, păr pieptănat cu mare grijă, cu o cărare dreaptă pe o parte, o ținută ireproșabilă, dar nu de carton... Pare-mi-se, fusese îmbrăcat cu un veston cadrilat, cusut impecabil și o cravată asortată, pe nuanțe de verde-petrol. Acu', să nu-mi vină să cred ce văd pe ecran. Îmi pun și iar îmi dau jos ochelarii de vreo trei ori... Sar în picioare și mă apropiu ca năroada de televizor... E posibil ca omul ăsta dărîmat să fie crainicul Moldovan? E un moșneag gîrbovit, cu o față ridată, cu fălci căzute, trăsături ce nu pot fi puse la loc nici cinci minute. Mîinile nu au stare, le tot freacă una de alta, troznește din degete, caută pixul în vrafal de hîrtii pe care îl are în față, mototolește foile în căutarea uneia anume, renunță și iar caută nenorocitul ăla de pix cu care face însemnări pe marginea unei coli rătăcite...

Nici Vocea nu e aceeași... Cum oare ar putea fi aceeași, cînd din gîtlejul nenorocitului de azi ies sunete guturale, cu tentă ascuțită, enervantă, gîfîită, obosită, o voce de om încolțit, la capătul puterilor, care nu renunță, dar nici mult nu mai are pînă va mușca țărîna... Surpriza fusese atît de mare, încît am prins cîteva fraze la început și apoi am pierdut firul discuției, urmărind doar fața desfigurată de pe ecran și apoi căutînd cu disperare ceva din ceea ce fusese Vocea liniștii și a libertății mele pe vremea dictaturii. Ce mai... Nici vorbă de liniște, avocato... M-a pus Aghiută să deschid nenorocitul ăsta de televizor și să cad pe spate. Mă concentrez peste măsură să

prind firul, să înțeleg despre ce vorbesc... Crainicul cu înfățișare de lup prezentase modul în care în presa românească de diferite orientări – de stînga, de dreapta, de mijloc sau mama dracului știe de care fel – îl catalogase pe nefericitul de azi, eroul de ieri, drept homosexual, profitor, evreu și informator sau colaborator al Securității... Lupișorul rupea în carne vie:

– Ce părere aveți, domnule Moldovan... Ce ne puteți spune despre afirmația că erați colaborator al Securității...? Uitați ce scrie aici – foșnește o pagină de ziar -, că încă pe vremea cînd ne vorbeați la Europa Liberă, de fapt făceați jocurile Securității române.

Drept răspuns, Vocea se bîlbîia, aducea argumente fără cap și coadă. Ce mai, bietul om era atît de jignit, lovit în eul său, de posibilitatea de a se pune în acest fel problema, încît nu găsea un răspuns logic cu care să fi închis orice cale de replică.

Am început să mă mișc anapoda prin casă, pentru ca în cele din urmă să mă ostoiesc pe un scaun, nici vorbă de canapea sau fotoliul meu comod. Dintr-o dată, am simțit că-mi dau lacrimile... În zadar mi-am înfipt unghiile adînc în carnea palmelor, nu-mi puteam stăpîni plînsul...

– Cum se poate să ne mîncăm copiii? Cum lași, Doamne, să fim atît de abjecți, atît de murdari...?

Nu pot urmări discuția de pe ecran, plîng ca o proastă pe scaun, cu picioarele ghemuite, contorsionate. Deodată mi se pare că aud soneria. Probabil că sunase de ceva vreme, însă, tulburată, nu mă mir că nu am auzit-o. Rebegit, cu o geacă de piele strînsă pe corp și un zîmbet șters, Dan stă nemișcat în fața casei.

– Sun de vreo jumătate de oră. Era gata-gata să plec, însă eram convins că ești acasă. Televizorul merge.

– De unde știi tu de la poartă că la mine merge televizorul?
– sar înțepată, enervată. Numai de prezența turnătorului acestuia nenorocit nu am nevoie. – Ori voi, securiștii, le știți pe toate?

– Nu am de gând să plec, chiar dacă mă jignești.

– Te pomenești că îți face bine? Mai știi, e un soi de plăcere și asta...

– Ai de gând să mă primești în casă, cu televizorul tău cu tot?

– Habar n-am dacă te pot primi. E timpul meu liber și ți-am mai spus că acord consultații numai la Cabinet. Acasă, lasă-mă în plata Domnului cu problemele tale. De altfel, ai picat într-un moment prost... tocmai vă înjuram pe voi, nenorociții de securiști...

– Dacă numai de asta e vorba, sunt gata să-ți primesc insultele, injuriile... Cred că-mi fac bine, așa cum ai spus...

Pufnim amîndoi în rîs.

– Atunci, n-ai decît să intri în casă, apoi mai vedem noi cum ne înțelegem...

Bombănesc de una singură pe tema oaspeților nepoftiți, intrăm în salonul cu televizor și mă las de data asta atrasă de cele ce se discută... Dan se așează cuminte în fotoliu, eu tot pe scaun, în aceeași poziție incomodă, strînsă în mine și totuși gata de o replică acidă.

– Domnule Moldovan, nu ați explicat telespectatorilor cu destulă claritate: ați colaborat cu Securitatea înainte de Revoluție? Eu, cel puțin, nu sunt lămurit pe deplin asupra acestui aspect...

– Nu știu de ce mă faceți să repet la infinit același lucru... Cum era posibil ca tocmai eu, care, știți bine, fusesem chiar amenințat de Securitate, aveam telefonul încărcat cu amenințări și cutia poștală plină de scrisori abjecte... Mai mult,

prin te miri cine, mi se transmiteau mesaje să termin cu propaganda împotriva realizărilor socialismului, eu, tocmai eu să fiu bănuț... Este o acuzație ce atinge absurdul...

Din nou nu mai pot urmări șirul discuției, îi văd mînile, care, nervoase, agitate peste măsură, caută printre colile pe care le are pe masă răvășite una cu care să dovedească, o scrisoare de amenințare probabil... Fața devine tot mai ridată, tot mai descompusă... Aș vrea să pot pune trăsăturile la loc... Parcă toate au luat-o razna, mai ales ochii, care, din cauza ridurilor, parcă se urcă pe frunte, ajung să se ascundă sub părul în dezordine.

– Și totuși, v-ați întors în țară după Revoluție cu fruntea sus, deși aici se afirmă că au dovezi concrete privind o discuție între dumneavoastră și colonelul Dumitrașcu, în care afirmați textual: “Se creează o diversiune, adevăratele probleme nu trebuie spuse aici, de la acest post, noi îndreptăm atenția spre ce trebuie și nu spre ce vor ei.”

– De ce nu m-aș fi întors, dacă nu aveam nimic de ascuns...? Și, dacă îmi este permis să spun, acum îmi e mai greu decît pe vremea cînd eram amenințat direct de Securitate să-mi țin gura, vocea mea de la Europa Liberă...

– Vocea dumneavoastră, care nouă ne dădea curaj, putere să mai rezistăm...

– Am considerat că pot fi folositor aici în țară, fără a mă mai teme de nimic...

– Acum vă temeți de ceva? – Crainicul face o grimasă ușor ironică...

– Nu cred că mă tem... nu am de ce să mă tem...

Dan sare în picioare.

– Ai de ce, tîmpitul!... Ai de ce! – la care, trezită, sar și eu în picioare.

– Ce ți pi ca apucatul? Nu vezi ce emisiune suntem în stare să facem... Nu vezi ce suntem în stare să facem...:

– Cretinul... De ce dracu' n-a rămas pe fundul lui?

– Unde să rămână? Unde?... – mă trezesc ți pînd.

– Peste hotare... Să stea liniștit, cu punga plină și eventual să mai vină într-o vizită de curtoazie în nenorocita asta de țară.

– Tara asta nu e nenorocită și nici măcar noi nu suntem niște nenorociți, poate unii dintre noi, unii ca tine, aceia care îl blamează pe Dinu Moldovan... Nu suntem în stare să pricepem nimic, suntem în stare să ne murdărim fără nici un scrupul idealurile...

– Tu nu vezi că ești contradictorie? Ba spui că nu suntem un popor de idioți, ba spui că ne murdărim idealurile.

– Poate nu mă exprim ca lumea... Da' nu sunt la Tribunal și puțin îmi pasă dacă tu, fiu de cățea securistă, înțelegi ce vreau să spun...

– Așa, așa, dă-i mai departe, avocat înăcrit ce ești, prună uscată, nu mai ai pic de feminitate în tine... le știi pe toate și împrști pe toată lumea... De parcă tu ești Maica Precista cea neprihănită.

– Taci din gură, păcătosome, iudă, lepră ordinară...

– Ti-am spus că îmi place, mă simt minunat... – Dan își ieșise complet din fire... A aruncat geaca de piele pe masă peste un vas cu flori care se răstoarnă, florile cad peste mileul fin de dantelă, iar apa picură încet pe covorul persan... Nu-i dă atenție, nu schițează nici un gest să îndrepte vasul sau să ridice haina.

– O faci pe deșteapta... Te erijezi în instrument al dreptății și cu blegul de Laurian și cu alții ca el... Unde crezi că vei ajunge? O prună uscată în fața televizorului, vorbind și înjurînd de una singură...

Trag furioasă haina de pe masă, dar nu fac altceva decât să răstorn de tot vasul, care cade, se rostogolește pe covor, în cele din urmă se sparge pe parchet... Arunc haina peste Dan și fug spre bucătărie să a duc mătura și fârașul, cu gândul să strâng cioburile.

– Mai bine lasă-le pînă mîine, poate îți aduc noroc... Că, după cîte știu eu, casa asta are nevoie de noroc cît carul...

– Cum îți permiți tu să faci aprecieri, să dai verdicte vizavi de casa mea?... – Trîntesc și fârașul peste haina căzută pe covor. O clipă simt că ar fi cazul să mă stăpînesc, dar mi-e imposibil.

Televizorul urlă în continuare.

– Domnule Moldovan, ați intrat și în politică. Considerați că și asta e tot o greșeală?

– Greșit este tot ce am făcut de cînd am revenit în țară... Desigur, nu trebuia să mă alinez acestei farse de viață politică... E o farsă.

– Ce înțelegeți prin farsă politică? Sunteți bun să ne explicați? – Crainicul devine cînd mieros, cînd acid, iar Vocea mea nu e în stare să distingă grotescul discuției... Să-l pună la punct și pe cel care îl întreabă, și pe toți, pe toți... Mă trezesc urlînd – pe toți, pe toți!...

Îmi zăresc dușmanul prezent în propria casă, cu chipul destins. Ciudat, Dan are fața destinsă, senină... Desigur, e învățat cu tehnicile anchetei...

– De ce ești liniștit?... Savurezi discuția? Îți place în ce hal l-au adus pe bietul om?

– Liniștește-te, femeie bună, că îmi dai cîteva cu mătura în cap...

– Ar fi o soluție și asta... – Las neputincioasă mătura lîngă scaun și din nou mă așez în aceeași poziție ghemuit, gata de ripostă totuși...

- De ce a venit aici, cînd știa bine la ce se expune?...
- Cum putea bietul om să bănuie măcar de ce suntem în stare...
- Nu fusese el chiar atît de naiv acolo, în postul de crainic și de director al Europei Libere...
- El știa realitatea din scrisorile noastre, nu bănuia în ce hal ne-a murdărit comunismul... Tu știi mai bine ca oricine cum ne-am vîndut sufletul...
- Știu mai bine ca oricine... Știu, și tocmai de aceea nu-l înțeleg.
- Te pomenești că ești în stare să-l judeci, că pe mine ai început să mă cataloghezi ca înăcrită, avocat de două parale.
- Nu am dreptul să judec pe nimeni, dimpotrivă, aștept eu să fiu judecat de cei care mă cunosc într-un fel și vor afla despre mine...
- Vor afla că i-ai turnat cu nerușinare... Le-ai folosit gîndurile... – Pe măsură ce devin eu mai acidă în afirmații, bărbatul din fața mea se arcuiește, se ghemuiește chiar pe fotoliul din catifea, fotoliul meu de mare comoditate... Pe fotoliul meu nu are voie nimeni să se destindă, mai ales un asemenea specimen... Mă reped să-l trag, uitînd că luasem din nou în mîină fîrașul cu care intenționam să adun cioburile...
- Nu da, nu da, mi-e frică, nu da în mine... se apără, se schimonosește și o clipită îl confund cu cel care răspunde întrebărilor din televizor... Rămîn cîteva momente stană de piatră, apoi arunc cît colo fîrașul, îi întorc spatele. Pur și simplu, nu mai am puterea să-l aud văicărindu-se... Mama mă-sii de treabă, de asta aveam eu nevoie... Cine m-a pus să-i deschid?... Cine m-a pus să aprind televizorul?...
- Am o manie să atrag buclucul pe capul meu... Eu, care îmi doream o după-masă liniștită în cuibul meu... Și cînd colo,

pe fotoliul meu se ostoieste un nenorocit și sunt tulburată fonic de un alt amărît... Poate sunt amîndoi victime... Dar mama, dar tata, dar moșii mei?... Cohorte de victime și de călăi, de nu mai poți distinge care e opresorul și care oprimatul... Există un principiu de drept... Există mai multe principii de drept... Nu am voie să mă las înduplecată de văicărelile ăstuia de pe fotoliu, să facă bine să plece acasă...

– Dan... poate e mai bine să pleci... Poate altă dată vom lămuri mai liniștiți problemele tale și de altfel ți-am spus că la Cabinet mediul e mai propice... Dacă vrei...

– Mă dai afară... Care va să zică, mă dai afară? Se aprinde de la o vorbă la alta... Și te dai mare avocat... ajutorul și sfătuitoarea apropiată al omului... Povești, povești... La suprafață, dai impresia că vrei să ajuți... În realitate, ne urăști pe toți pentru viața ta ruînată...

– Asta-i culmea! – țip cît mă țin puterile. Ieși afară... să pleci din casa mea! Cum îți permiți să mă jignești... Ce știi tu despre mine, despre viața mea...

– Crezi că nu știu de ce te-a părăsit bărbatul... Crezi că nu l-am cunoscut... Eram chiar prieteni la cataramă... La un pahar de vorbă mi-a mărturisit că nu mai suporta memorialele durerii din casa voastră... Nimeni nu era pe măsura suferințelor voastre... Voi erați victimele și toți cei din jur călăii, răspunzători sau nu de suferințele familiei tale...

Recunosc, într-adevăr, vorbele fostului meu bărbat... Nici vorbă să înțeleagă sau măcar să dorească să înțeleagă calvarul mamei... Ținea una și bună, că sunt de domeniul trecutului, că trebuie să îngropate cît mai adînc, că a venit vremea să ne trăim viața, și eu, și mama, și Lia... Cad pe gînduri și încă o dată cad pradă fantomelor mele... Simt ochii plini de lacrimi... În astfel de clipe nu mai pot opri șuvoiul fierbinte. Dan se

ridică, îi simt mâinile pe umerii mei, mă strânge tare, tare și instinctiv mă ghemui la pieptul bărbatului. Mă adăpostesc la pieptul lui, mâinile puternice îmi aduc alinare pe spate, pe umeri, astupă vînzoleala din cap... Mă las întru totul în voia lor. Mă las dusă pe canapeaua din colțul camerei... realizez gesturi pe care nu le pot împiedica sau nu vreau să le opresc, gesturi care destind fiecare fibră a corpului... Îi simt pielea aspră sub cămașa de bumbac... Înfig adînc unghiile în carnea bărbatului, să sîngereze... să sufere și el... Geme de cîteva ori, dar nu se oprește, îmi dă alinare și liniște trupească.

După cîtăva vreme, ne trezim amîndoi întinși pe podeaua camerei... Nu am puterea să deschid gura, să articulez vorbe... Încerc să ridic brațul care se odihnea pe pieptul lui... El se dezlipește cu frică de coapsa mea, ar vrea să se ridice, dar se lasă moale pe covor... Rămînem ore, minute alături...

Afară se întunecă de-a binelea, televizorul funcționează, un program de muzică populară din Oaș... Ritmul muzicii dă putere brațului, care se îndreaptă, ia direcția ușii... Îmi sărută fiecare deget, nu sunt în stare să îmi desprind mîna dintre buzele lui... mai trec minute... ore...

Televizorul nu mai funcționează, enervant, puricii de pe ecran cer să fie închis... Nu sunt în stare să mă ridic de pe podea și nici el nu o face, doar din cînd în cînd îmi sărută mâinile, sîinii... Mi-e frig, mi-e îngrozitor de frig... Trebuie să fiu în stare să ridic brațul să-i arăt ușa... Să înțeleagă. Să plece... să plece... Cu greu îmi desprind degetele din încleștarea caldă de lîngă mine și le poziționez pe direcția ușii... Gestul se menține în aer... Sunetul de stricat al televizorului mă enervează, dar nu-mi dă nervul suficient pentru a-l închide... El trebuie să plece, să închidă televizorul și să plece... Gestul, direcționat spre ușă, este perceput de străinul de lîngă mine, care se retrage în baie, după cîteva minute închide televizorul și iese, parcă pe furiș, hoțeste, îmi lasă casa goală.

X

– Ai încurcat-o, surioară... Nu face figura asta severă, că nu ține, draga mea... Ai avut și tu o aventură cu cine nu se cade... Da' treacă-meargă de la mine, că prea te dai tu rotundă...

Lia se grozăvește în fața mea pe fotoliul rezervat clienților. M-am trezit cu ea pe la trei, când eram gata cu o zi de Tribunal și câteva consultații grăbite la Cabinet. Noroc că am avut doar cauze în stare de amânare, că nu eram capabilă să pledez în starea de agitație care nu m-a părăsit de aseară. După plecarea bărbatului, nu am reușit să adorm decît cu vreo două extraverale și asta în etape. La Tribunal, în timpul proceselor, îmi venea să-mi dau palme... Nu înțeleg rostul compromisului pus în catalogul vieții mele.

Acum, colac peste pupăză, a picat pe capul meu și Lia, care mă știe prea bine ca să se lase înșelată cu minciuni de genul “mă doare capul după o criză de fiere de azi-noapte”, sau “am citit pînă tîrziu un articol interesant pe teme juridice”, sau “am studiat dosarul X pînă l-am făcut ferfeniță”... Am fost nevoită să mă mărturisesc, deși am parat, spunînd că este doar o aventură de moment care nu va lăsa nici o urmă în ceea ce am de gînd să fac în viitor... Că am planuri mari, că va veni în vară și Lavinia acasă, că vom face împreună un voiaj în străinătate...

– Așa ești tu... Niciodată nu ai acceptat să-ți deschizi atletul în fața nimănui. Îmbrăcai o haină de gheață chiar și în fața Veturiei, care se sfârîma toată de grija ta... Îți amintești cînd nu ai fost primită în facultate din cauza dosarului? Veturia se dădea de ceasul morții, pe cînd tu, liniștită: “tot am să fac facultatea asta... voi încerca să fac dreptate...”

– Sărmana, înspăimîntată de viață, se temea mereu de ce mai urmează... Eu, în schimb, știind de copil ce înseamnă să fii acbort, dar să știi să cazi, și mai ales să ai puterea să te ridici o dată, încă o dată, și încă o dată...

– Gata, gata... Că te înfierbînti, și nu am chef să-ți fac față. – Lia se ridică din fotoliu, face cîtiva pași priu cabinet...

– Nu ți se pare că aici e prea mult fum și praf din dosarele tale?... Hai să facem o plimbare pe Malul Mureșului... Sau poate ți-e foame? Am auzit pe la noi la Nădlac că s-a deschis un bistrou cu hamburgeri teribili pe Calea Timișorii. Mă invită, doamna avocat?...

– Ce naiba pot să fac? Hai la hamburgeri...

Am înfulecat la hamburgeri pînă să dăm cu degetul, am mai hoinărit prin magazine... Lia căuta o bluză anume, nici prea elegantă, nici prea simplă, nici verde, nici albastră, nici peste fustă, nici lipită de corp... Mă prinsesem eu că de fapt căuta să mă ducă oriunde, numai să nu-mi mai vadă cuta adîncă dintre sprîncene, semn că rememorez seara de ieri. În cele din urmă, obosite, am hotărît să luăm cafeaua la mine, în bucătăria mea...

– Nu o lungim prea mult, Nati, că vreau să prind trenul de seară... Mîine am ore de la zece, însă vreau să discut cîte ceva cu directorul de dimineață.

Am pregătit pe îndelete cafeaua, la început să fiarbă apa, focul dat la mic, două lingurițe de cafea cu ibricul luat de pe

foc, se mestecă bine și apoi doar un clocot pe foc mic... Zahăr după gust, nu în ibric, ci servit într-o zaharniță elegantă de porțelan în cubulețe albe... Ne aprindem câte o țigară.

– Am cercetat Jurnalul Colonelului... Voiam să discutăm câte ceva despre el... M-ai prins cu povestea aventurii tale, că nu am avut răgazul să-ți spun...

– Haide, Lia... Fii serioasă... Mai ai ceva timp pînă la trenul de opt... Cînd e vorba de Colonel...

– Știu că l-ai iubit ca pe tatăl tău, l-ai înțeles chiar mai bine decît mine...

– A fost un substitut al tatălui, un bărbat care ne cerceta casa, un erou în ochii lumii și un suflet chinuit peste măsură.

– Măsura faptelor lui este moartea mamei, suferințele ei, ale mele... Nu trece cu vederea așa ușor fapte pe care le știi...

– Lia dragă, parcă nu aveai de gînd să ataci. Suferințele au existat în viața Emiliei, dar nu l-au ocolit nici pe tatăl tău. Îmi aduc aminte că venise în vizită într-o după-masă de duminică. Se contramandase spectacolul patriotic la Teatru și mama se bucura în sfîrșit de o zi liniștită în sfînta duminică... Parcă o aud cum citea rugăciuni cu glas potolit la candelă din dormitor... Avea o carte cu rugăciuni – pentru sănătate, pentru cei plecați la drum, părinții ce se roagă pentru fiii lor, pentru cei bolnavi și în suferință... Era o adevărată minune și prin copertile tari din os de fildeș sculptat... Culoarea se așeza pe podul palmelor, ca apoi fildeșul să dea senzația mătășii ușoare, răcoroase, ce se așterne peste suflet. Se întunecase, deși nu trecuse mult de ora 5. Începuse postul Crăciunului, eram bine intrați în decembrie... Mama îngenunchiase la candelă, în lumina blîndă se reflecta doar albul cărții de rugăciuni, împletit cu murmurul liniștit “Doamne, dă-ne sănătate nouă, muritorilor...”

Îmi făcusem o cruce, am stat cîteva minute îngenunchiată lîngă mama, cînd am auzit soneria care deranja liniștea ce stăpînea odaia... Probabil că făcusem o mutră cam acră cînd am deschis tatălui tău, Lia dragă.

– Mă mir că nu a plecat... Mie mi s-a întîmplat de cîteva ori să-i fac mutre acre. Atunci căuta imediat să plece, să nu ajungem la ceartă...

– Cu tine știi că a fost altceva... Voi nu ați putut comunica niciodată... Tu nu ai încercat nici matură fiind să-ți apropii tatăl...

– Asta-i culmea, Nati!... Nu am nevoie să ajungem noi la discuții grele...

– Eu, cu atît mai puțin... Tu ai pornit discuția.

– Da' nu pe fîgașul ăsta, dragă... Haide, continuă cu acea duminică în care a picat în vizită la voi...

– După cum ziceam, făcusem o mutră acră, însă nu a plecat, știa că va fi bine primit sau măcar va avea din nou ocazia să-și descarce sufletul... I-am șoptit că mama își face rugăciunile și am intrat amîndoi în bucătărie... Și-a lepădat paltonul de duminică, negru, lung, cu blană de astrahan, tot neagră, la guler... Avea o linie și o eleganță desăvîrșită în ținută. Drept, cu mîinile firesc ținute de-a lungul corpului. Părul, pieptănat pe spate, lăsînd la lumină o frunte înaltă, boltită puțin... Ceea ce te izbea erau ochii verzi, tăioși uneori, de sub sprîncenele negre, stufoase... După ce și-a lepădat paltonul, și-a aranjat o clipită vestonul vișină putredă, cămașa impecabil călcată și cravata cu dungulițe negre... A așteptat cîteva clipe să fie poftit și numai după ce l-am rugat să ia loc s-a așezat pe un scaun din modesta noastră bucătărie... Chiar așezat, își păstra ținuta cu aer militaros dar elegant în același timp... A cerut permisiunea să-și aprindă o țigară și m-a întrebat politi-

cos cum stau cu studiile la facultate... Ce-i mai nou prin Cluj... Făcuse și el dreptul la fără frecvență în orașul studenției noastre... Știi doar...

– Asta știu, da' ce căuta acolo la voi? Ce s-a mai plîns Veturiei?... Mă rog... De ce nu stătea acasă, bine mersi, cu nevasta de-a doua, să-i spună ei ce-l doare?...

– Ești rea, Lia... Și nedreaptă... Știi bine că nu putea discuta cu ea despre tine, copilul lui, așa cum o făcea cu mama și mai apoi cu mine... Eram ziarul cu noutăți la zi al vieții tale... Cu felul lui de a fi, nu ar fi cerșit acolo unde știa că greșise... Atunci venise să ne istorisească despre scrisorile pe care le trimitea colegilor de la Școala Militară din Timișoara. Pregătea a 25-a aniversare a absolvirii școlii. Deși i se atrăsese atenția de către Securitate să mai termine cu organizarea unor întâlniri cu posibilități de revoltă, el continua liniștit să scrie colegilor, pentru a definitiva data întâlnirii – spre luna mai, pare-mi-se...

– Era curajos.

– Nu curajos, Lia. Viteaz... Un adevărat Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul.

– Vezi, Nati, că am ajuns unde voiam. În Jurnalul lui am găsit numai câteva însemnări despre front... pagini răzlețe, sporadice... Voiam să te întreb pe tine. Cu voi, cu Veturia, discuta despre front?

– Nu, draga mea... Nici vorbă... Spunea că nu vrea să ne amărască cu atîta durere și moarte, că suntem noi destul de lovite de soartă și așa. Ce-ai găsit?

– Uite, ți le-am bătut la mașină... Poate vrei să le citești.

– Dă-le aici. Sunt prea curioasă... Știu că făcuse și frontul de Răsărit, contra rușilor, și apoi, frontul de Apus, contra nemților... Vreo doi ani și ceva de front, de multe ori în prima linie...

– Aici e vorba despre compania lui antiaeriană, compania 39, în luptele contra nemților.

Iau foile prinse cu grijă de Lia într-un bold subțire...

“Prin Ordinul de zi Nr.22 din 6 mai 1945 al Diviziei a 3-a munte se arată că:

«În luptele duse de Divizia 3 vânători de munte în manevra de la Uhersky-Ostroh, între 18 – 27 aprilie 1945, la cucerirea cotei 375 și a satului Louka inclusiv și între 1 – 4 mai 1945 pentru cucerirea orașului Kojetin, compania 39 antiaeriană de sub comanda locotenentului de rezervă D. F. și bateria 39 anticar de sub comanda locotenentului V.S. s-au distins în mod deosebit pentru conlucrarea și însoțirea infanteriei de pe linia cea mai înaintată.

Compania 39 antiaeriană și bateria 39 anticar au acționat tot timpul sub focul infanteriei inamice la vest de cota 375 și pădurea nord-vest, cu multă eficacitate, reușind să neutralizeze cuiburile inamice de pe pădurea cu cota 375 și liziera de vest a satului Louka. În atacul Kojetinului secțiile anticar au activat chiar pe linia infanteriei.

Pentru sprijinul și însoțirea cu foc a infanteriei, pentru curajul comandanților și ostașilor celor două unități, îi citez pe Divizie.

Prezentul ordin de zi va fi adus la cunoștința ofițerilor, subofițerilor și trupei de sub arme.»

Comandantul Diviziei 3 munte

Generalul P.D.

Sunt patruzeci de ani de atunci, de când ultima încleștare pe viață și pe moarte, cu ultimele rezistențe deznădăjduite

inamice, acolo departe în Cehoslovacia, între 1 și 4 mai 1945, ostașii, subofițerii și ofițerii bateriei 39 anticar, cu tunurile lor dragi, au înscris o pagină de glorie în istoria Patriei – prin cucerirea orașului Kojetin.

În dosul pleoapelor îmi apar imagini scumpe, de neuitat: fețele crispate ale servanților cu proiectilele în brațe, ochii dilatați al ochitorilor lipiți de luneta tunurilor, țăcănitul închizătoarelor, mâna trăgătorului strângând puternic cordița de tragere, siluetele sergenților comandanți de tunuri cu binoclul la ochi, urmărind obiectivele inamice ce scui-pau foc și moarte prin gurile mitralierelor și apoi cutremurătoarea comandă: TUN FOC!

“Obiectiv distrus” – raportează observatorii.

“Ura. Ura.Ura.” – izbucnește din piepturile vânătorilor de munte, cari țîșnesc în salturi scurte spre poziția de apărare a inamicului, pustiită de focul tunurilor noastre – amplasate chiar pe linia lor – prin lovituri directe cari nu dădeau greș.

Așa ne spuneau infanteriștii – cari au dus greul luptelor: “Cînd simțim tunurile cu coatele noastre, prindem aripi și nu mai știm ce-i frica!”

Și așa am făcut noi tunarii, cu multe riscuri, împingînd tunurile camuflate – pîlcuri de arbuști mișcători – prin teren descoperit, chiar pînă la linia 1-a de luptă.

Bateria 39 anticar – Reșița – am înființat-o în 24 decembrie 1944 – prin ordinul dat personal de Comandantul Diviziei generalul M. L., pe teritoriul Ungariei. În 4 ianuarie 1945 am primit 2 piese tunuri de 75 mm anticar Reșița, iar în 6 ianuarie 1945, sosite din țară în gara Ozd.

După o scurtă perioadă de instrucție, bateria se pune în marș înspre linia de luptă, iar în 16 ianuarie 1945, ocupă poziția de tragere directă, la 500 m sud de Iosef-Pusta. La o sută de

metri de această localitate, vânătorii au fost opriți de focul puternic de arme automate ale inamicului din Iosef-Pusta și de artileria dirijată de observatorul din castelul Halic.

În timpul ocupării acestei poziții înaintate, de la liziera pădurii Iosef-Pusta, generalul B.I. – comandantul Corpului 4 Armată – vede cum tunurile intră pe poziție și felicită oamenii pentru camuflajul perfect, curajul lor și felul cum știu să se infiltreze cu tunurile cât mai aproape de pușcași.

La orele 15 bateria este gata de tragere. Sublocotenentul P.D. – comandantul secției a 2-a – este acela care trage primul foc de tun în castelul Halic, asupra observatorului inamic. După șase lovituri în plin, observatorul inamic este neutralizat, iar urmarea firească, încetează tragerile artileriei dușmane.

În această zi bateria 39 anticar Reșița, consfințește, prin focul tunurilor sale, începutul luptei.

Pînă la 29 ianuarie 1945, se trag peste 600 lovituri de tun în sprijinul batalioanelor 5 V.M. și 12 V.M., cari cuceresc rînd pe rînd: Iosef-Pusta – Veres – Dolni-Tisovnic – cota 702, la ocuparea căreia bateria a avut un merit deosebit, remarcat de comandantii de batalioane.

La atacul satului Turiepole, în ziua de 11 februarie 1945 – pe baza ordinului de operații 105 -, secția cu tragere indirectă execută trageri de hărțuială asupra satului și a versanților de vest și nord, 116 lovituri explozive – cu efect foarte bun -, cari au facilitat înaintarea vânătorilor și apoi ocuparea satului.

În cursul lunii februarie, între 16 – 17 ale lunii, bateria trage 178 lovituri explozive pe obiectivele din zona Certeajki în sprijinul grupărilor de vânători de munte, în timpul deplasării aruncătoarelor din divizioanele de artilerie, asigurînd astfel continuitatea focului de sprijin al artileriei, obținînd efectul moral deosebit în rîndurile vânătorilor de munte, că sunt

sprijiniți tot timpul de artileria proprie. Apoi, între 18 - 21 ale lunii, cota 1024 este frământată de mai bine de 100 lovituri explozive, cari îi țin în adăposturi pe apărătorii inamici, facilitând infiltrarea vânătorilor spre cota 1024 pentru cucerirea ei.

Intrați de-a binelea în munți – cota 1024 Stara-Huta din masivul Javoric și mai apoi, în martie și aprilie, prin munții Carpații Albi -, traversându-i spre vest și nord-vest, pînă la Kojetin – prin eforturi supraomenești, urcînd tunurile cu brațele pe înălțimi fără drumuri de acces, tunarii bateriei sunt mereu alături de bravii vânători de munte – la cotul lor –, cum se mîndreau ei.

S-a tras în sprijinul batalioanelor de vânători – mult timp fiind singurele piese de artilerie în Divizia 3 munte, întrucît divizioanele de artilerie aveau doar aruncătoare de 120 mm.

S-a tras mult direct în cuiburile de arme automate și observatoarele inamice.

S-au tras proiectile de ruptură în adăposturi tari, s-au tras proiectile explozive în cele ușoare, făcînd să amuțească rînd pe rînd cuiburile de rezistență inamică ce împiedicau înaintarea vânătorilor, s-au salvat multe vieți din rîndul vânătorilor reducînd la tăcere armele ucigătoare ale inamicului.

Toți tunarii bateriei și-au făcut datoria din plin – de la umilul servant ce purta cu grijă în brațe proiectilele spre tunuri, la ochitorii versați în executarea corectă a comenzilor bravilor comandanți de tunuri și pînă la ofițerii bateriei: sublocotenentul P.A. – comandantul secției 1-a, sublocotenentul P.D. – comandantul secției a 2-a, sublocotenentul de rezervă C.S. – ofițerul observator, ajutat de sergent major D.M. – șeful grupului de comandă, precum și sergent major R.Gh. și sergent major A.D. – ajutori ai comandanților de secții – toți, prin pregătirea lor profesională de artileriști, prin spiritul de

sacrificiu – sfidînd moartea ce-i pîndea la fiecare pas, prin conștiința lor nobilă că își servesc Patria. Nu am fost scutiți nici de jertfe supreme, cum a fost cea a sergentului major L.I., căzut eroic lîngă tunul său.”

Am extras aceste cîteva momente din jurnalul de operații al bateriei 39 anticar – Reșița -, document sfînt ce consemnează lupta eroică a acestei baterii, pe care am avut cinstea să o comand de la înființarea ei, pînă la sfîrșitul războiului, ca un prinos de recunoștință și amintiri puternic săpate în sufletele noastre, după 40 de ani, cari se împlinesc acum.

Las foile deoparte... Lia mă urmărise tot timpul lecturii, încît de cîteva ori îi făcusem semne să mă lase în pace, mă deranja privirea femeii, întrebătoare, ascunsă uneori.

– Am vrut să te întreb de mai de mult... Tu nu ai vrea să discuți despre tatăl tău cu tovarășii lui de front?...

– Nu știu, nu știu, Nati dragă, dacă sunt în stare...

– Aici nu e vorba de a fi sau a nu fi în stare... Ești obligată să cunoști adevărata față a tatălui tău, să o respecti, dacă vei considera necesar...

– Nu mă poate obliga nimeni și nimic... Cu atît mai puțin tu...

– Nici prin cap nu-mi trece să te oblig... Însă pot să-ți spun părerea... Uite, știu un domn în vîrstă, e prieten cu medicul nostru de familie. Știu că a făcut frontul, sau cel puțin o parte din el, alături de Colonel... Într-o împrejurare, cînd mi-a cerut o consultație juridică despre niște pămînturi, spunea că el, Colonelul, era privit pe front ca un adevărat erou... Faptele lui, care, prin curajul în fața morții, frizau nebunia, deveniseră proverbiale... Ce zici? Nu vrei să stai de vorbă cu

omul ăsta?... Poate îți vei lumina imaginea tânărului de pe front, a adevăratului V.S., nu așa cum preferi să-l cataloghezi, după spusele nădlăcanilor tăi...

– Vom vedea... Uite, s-a făcut târziu... Abia de mai prind trenul de Nădlac...

Lia își strânge foile, amintirile, și poate va reveni cu gânduri mai bune...

XI

Au fost cîteva zile de adevărată teroare... Seară de seară, Dan mă bombardează cu telefoane, cerîndu-mi ba o consultație, ba o întîlnire în oraș la o cafea, ba se autoinvită la cină, cîteodată mă amenință că va veni la Tribunal, unde, pe coridoarele pline de lume, va face o scenă de să-mi iasă fulgii...

Nu am nici o poftă să explic ce s-a întîmplat între noi. Ar fi o variantă să încerc să argumentez că totul e o simplă întîmplare de o seară ce nu se cere continuată, nu se leagă cu nimic ce ține de viața mea, și așa destul de complicată...

Ar mai fi o variantă să accept o întîlnire și, la prima lui replică sau gest legat de seara noastră, să i-o tai scurt... Să priceapă că pentru mine a fost ceva trecător, fără nici o importanță... Să refuz orice discuție. La asta sunt o maestră desăvîrșită, că doar nu de pomană am petrecut peste douăzeci de ani pe la Tribunal, unde deturnarea discuțiilor este la ordinea zilei...

În ambele variante, îmi subapreciez adversarul, care, la rîndul lui, are experiența securistului versat în vine... Am un adversar pe măsură, de data asta...

Aseară, îmi făcusem dușul, îmi pusesem ochelarii de citit și voiam să răsfoiesc un roman de doi bani cumpărat de la taraba din fața Tribunalului... Auzisem la arhivă cîteva bîrfe

pe seama autoarei, o scriitoare americană de best-selleruri ușoare, când comentau două grefiere.

– Nu pot lăsa cartea din mână... Ți închipui că descrie viața din America, palpitantă, plină de nerv... Nu-i o mămăligă nesărată și plină de filozofie, ca-n romanele românești.

– Cum se cheamă cartea? Am și eu nevoie de ceva palpitant... Că m-am săturat de citații și încheieri de ședință...

Fetele, funcționare de vreo doi ani, tinerele – frumusele, șusoteau în continuare despre tumultuoasa viață din America tuturor posibilităților... Aveam câteva minute libere și am intrat și eu în vorbă... Comunicative, au acceptat să-mi comenteze cartea și chiar să mi-o recomande cu multă căldură... Drept care, la sfârșitul zilei, am luat-o și eu, cu gândul să o citesc mai spre seară...

Cu romanul în mână și înfocolită în halatul meu de baie, vechi, ros pe la mâneci, din prosop verde, m-am așezat comod pe fotoliul meu preferat, uzat și el, cu gaură, de atîta folosință, în arcurile învechite.

Cînd a sunat telefonul, am fost convinsă că e Dan, deși putea fi oricare din clienții care sună acasă la orice oră... O dată, m-a deranjat o femeie chiar pe la două noaptea, că soțul o bate, că a chemat Poliția și echipajul nu mai vine... Nu mi-am permis să o reped, o clipă mi-am adus aminte ce pățise o colegă de-a mea avocat, într-o situație similară... Promise un apel disperat de la o clientă, că e bătută zob de soț, că nu știe ce să facă, Poliția nu intervine, și biata femeie, într-o clipă de neatenție a bărbatului, a cerut ajutorul avocatei. Colega mea, înfuriată că o sculase din somn, a repezit-o, doar la insistențele femeii a sfătuit-o să mai apeleze la Poliție, că oricum numai acolo poate cere ajutor la ora aceea din noapte. Nervoasă, s-a dus la culcare, cu somnul deranjat și nervii întinși după tevatura

de la telefon... A doua zi dimineată a fost căutată de o mătușă a femeii... Era internată în spital, cu fracturi multiple și dorea să vină avocata să-i facă o plîngere la Parchet împotriva nenorocitului de bărbat... Avînd mai multe procese, a amînat plecarea cu cîteva ore și cînd, în cele din urmă, a ajuns la spital, femeia decedase în urma unor complicații, ca urmare a traumatismelor suferite... Aflînd de moartea clientei, a căzut lată pe coridoarele spitalului, de a fost nevoie să o interneze de urgență la cardiologie, unde s-a constatat că făcuse un preinfarct... A zăcut vreo două săptămîni în spital, a mai zăcut și la recuperare vreo jumătate de an prin sanatoriile de inimă... Cînd a revenit în Valea Plîngerii, nu a mai angajat niciodată procese de divorț sau orice altfel de cauze cu implicații de familie în care să fie posibilă o situație similară... Cert e că deși pînă la moartea acelei cliente avocata fusese o femeie tare, netemătoare, vulgară uneori, de atunci a devenit nesigură, speriată, evita discuțiile prea aprinse din instanță... În timp, s-a pensionat de boală. Pasămite medicinei i-au interzis, din cauza suferinței cardiace, stresul Tribunalului.

Cu gîndurile la acel apel disperat, am ridicat receptorul...

– Eu sunt... Dan... Să nu îndrăznești să închizi, că te voi suna pînă accepți să stai de vorbă cu mine.

Am lăsat cîteva clipe să se așeze tăcerea între noi.

– Bănuiam că ești tu... Dacă e vorba de sfaturi juridice, să știi că sunt foarte aglomerată, se apropie vacanța judiciară... Știi, vara e o perioadă moartă la noi... Vreau să profit și eu, să plec undeva, vine și Lavinia și vom pleca într-o stațiune... Sau poate în străinătate, nu ne-am făcut planurile încă. Mai sunt și procesele care se adună înainte de vacanță...

– Oprește-te... Nu e vorba de nici o consultație juridică și tu o știi prea bine. Voiam să stăm de vorbă despre noi...

– Relația dintre noi se rezumă la aceea de avocat – client și basta...

– Ești contradictorie, Nati... Suntem prieteni de-o viață... Chiar dacă am șterge cu buretele ce s-a întâmplat în noaptea noastră, prietenia, tinerețea și Clujul tot nu le poți da la o parte... Haide, fii înțelegătoare și primește-mă mâine la tine acasă... Ca pe un prieten vechi...

– Ce prieten mai poți fi, tu, securist, cu o femeia ca mine...

– Tocmai cu o femeia ca tine...

– Mă refeream la neamurile mele. Părinții mei, rubedeniile de la Nădlac și așa mai departe... Poate îi consideri dușmani ai poporului.

Îl aud rîzînd... Are un rîs sănătos, din tot pieptul, și totuși altfel decît al lui Ștefan, soțul Liei... Și omul ăsta rîde din tot pieptul, da' nu deschis... Nu știu cum de n-am observat nota de viclenie din rîsul lui, de-a lungul anilor... Băiatul vesel de la Arte Frumoase... Băiatul plin de viață, pontos, un sac de bancuri și voie bună.

– Mai ești pe fir?... Alo... Nati... Ce faci de nu vorbești?

– Da, da... M-a deranjat rîsul tău... Nici nu știu ce nu mă deranjează la tine... Colac peste pupăză, îmi mai ceri să te primesc la mine acasă... Te-am primit și știi bine ce a ieșit...

– Poate nu te-ai simțit bine... Ai acceptat, totuși...

– Termină cu asemenea discuții la telefon...

– Atunci primește-mă la tine...

– Să-mi fac rău cu mîna mea?

– Promit că voi fi vesel și nu ating nici o discuție care să te enerveze... Vin pe la opt... Mă primești...?

– Haide... Da' să fie pentru ultima oară...

– Nu da ultimatumuri, fetița mea... Sărut mîna, doamnă avocat... Sărut mîna...

Cînd să-i mai trîntesc două de sănătate, a închis...

Acu' mă perpelesc ca un pește pe uscat de ciudă că am acceptat să-l întîlnesc la mine, și singură, pe deasupra... Nu sunt conștientă de ce mi-e frică... De el, de mine, de ce se mai poate întîmpla între noi... Cred că ar fi mai bine să mă asigur cu prezența unei alte persoane... Da' cine e în stare să asiste la o discuție între mine și Dan? în cele din urmă, am ajuns la Andrei, veșnicul și omniprezentul Andrei... Cînd l-am rugat să dea o fugă pînă la mine pe opt, nu s-a mirat, nu a întreat de ce... Mereu la datorie și neîntrebînd nimic, am senzația că omul ăsta e întotdeauna acolo unde ai nevoie de suflul lui.

Sper să sosească înaintea celuiilalt... Sau poate dă Domnul să vină împreună... Andrei va fi balanța între noi și în felul ăsta am scăpat de obsesia slăbiciunii mele.

Au sosit la cîteva clipe unul după altul. Invitați în sufragerie, s-au strecurat cîteva momente stînjenitoare în care Andrei, neștiind, dar simțind că e ceva care îi scapă, căuta să îmblînzească atmosfera.

– Nati, de cînd nu mai povestești nimic despre procesele pe rol? Nu demult îți știam pe de rost toată agenda.

– Ce vrei să-ți spun, dragule... Despre femei înșelate și soți violenți, despre copii traumatizați în cauzele de încredințare a sufletelor tinere, despre hoții de mașini, certuri ordinare pentru un petec de pămînt... Ce alegi de pe listă...?

– Eu n-aș alege de nici unele... – rîde Dan.

– Tu mereu ești în afară... Nu ai putut și nici nu ai fost pus în situația de a ajuta oamenii... Din contră... Știm cu toții ce ai făcut și ce mai faci și acu' ... – I-o tai eu repede și, fără replică, Dan se întoarce cu spatele, luînd o carte rătăcită pe bufet...

– Răsfoiești albume de artă mai nou, atoateștiutoareo?

– Nu mai nou... Dacă bine îți aduci aminte, chiar tu m-ai invitat la multe vernisaje de-ale voastre, de-ale artiștilor.

– Are dreptate, Dane... Ce, nu-ți aduci aminte că am fost împreună de mai multe ori la expozițiile personale ale Mirandei, ale lui Cozma... – Andrei ia cartea din mâinile lui și o trîntește pe masă.

– Nici nu știu ce aveți amîndoi... Mai bine am ieși undeva, să fim pe teren neutru, poate vă mai trece din amăreală amîndurora .. Eu, unul, dacă nu vă potoliți, vă las în plata Domnului și plec.

– Nici vorbă... – Sar ca arsă, de spaima unei posibile apropieri necontrolate... Nici să nu te gîndești, Andrei... Dacă nu vă priește aici, poate ne invită Dan în oraș...

– Nu sunt în formă financiară, dragă, nu mă dau banii afară din casă ca pe tine, un avocat cu firmă...

– Asta-i culmea... – trîntesc și eu cartea de lemnul mesei... De unde o mai scoți și pe asta... Știți amîndoi foarte bine că nici pe mine nu mă dau banii afară din casă, nici nu m-am îmbogățit de pe urma avocaturii...

– În tîrg se vorbește că recuperezi averi zdravene pentru unul și altul și nu mă ameți pe mine spunîndu-mi că nu ai partea ta de cîștig...:

– Dane, iari sari calul... O cunoști la fel de bine ca mine... Știi că nu e în stare de matrapazlîcuri.

– Lasă-l în pace, dragă... – îl trag deoparte pe Andrei!.. Poate informațiile lui sunt incorecte și e cazul să-și pună la zi fișierul... Află că cei care își revendică casele luate cu japca pe vremuri sunt săraci lipiți... De-abia dacă îmi plătesc onorariul... Au avut grijă comuniștii și securiștii să-i lase în fundul gol și să se îmbogățească ei pe seama nenorocirii altora.

– Or fi unii lipsiți, dar alții vin de peste hotare și nu cred că nu au buzunarele pline cu valută...

– Dacă te referi la averea Laurian, cred că știi mai bine decât mine că amărîtul a fost un pribeag prin lume ce cu greu a putut să-și asigure existența. De unde să adune averi cînd de-abia își adună puterile să supraviețuiască...

– Poate așa te-a amețit pe tine sau pe alți naivi de teapa ta...

– Încetează, omule, că te iau de guler și te dau eu afară în locul ei... – îi sare muștarul civilizatului de Andrei.

– Se poate să aveți dreptate cu Laurian... Probabil că nu a reușit să se îmbogățească în pelerinajul lui anost prin lume, dar sunt atîția alții care vin de afară suficient de bine blindați și care plătesc onorarii bune în valută.

– Uite, de ăștia nu am avut noroc să-mi calce ușa Cabinetului...

– Atunci să o spun altfel... Doar nu ești atît de bleagă încît să nu fi făcut un tîrg cu potențialii dobînditori de case și pămînturi în ipoteza cîștigului... Nu vei avea cota litis?...

– Cota litigiului, care va să zică... – izbucnește în rîs Andrei – un rîs cam nelalocul lui.

– Să vă cadă rîsul în călcîi la amîndoi... Mai bine ați calcula care ar fi cota litis în cazul tău, Dane... O cotă din suferința celor pe care i-ai turnat?

– Cota suferinței nu există... Sau, mai precis, nu e palpabilă... Poate îți voi dărui un tablou... Andrei știe că pregătesc o personală pentru sfîrșitul toamnei...

– O ce?

– Nu te fă mai bleagă decât ești... – rîde din nou Andrei... Se pare că acum se distrează de minune pe seama mea...

Tot el, realizînd că sunt pe gata să izbucnesc într-o criză de isterie muierescă, vine cu soluția:

– Ce-ar fi să mergem toți trei la tine la atelier, artistule, să vedem ce ai mai mîzgălit acolo... Vii, avocato?

Desigur, mi s-a părut cea mai valabilă variantă, decît să stau priponită în casa proprie, unde nici nu poți da peste nas așa cum trebuie... Mai bine pe terenul lui, unde pot să mă dezlănțui în voie.

Încă pe vremea lui Ceaușescu, artiștii plastici din oraș s-au descurcat de minune, obținînd un spațiu de construit pe malul lacului din centrul tîrgului... E o zonă verde atrăgătoare, cîteva copaci pe malul apei, destul de multe flori în rondouri îngrijite și, nu departe, un bazin de înot unde vara te poți răcori.

Și în acele vremuri un tip descurcăreț putea să stoarcă mai marilor de la Județ niscaiva fonduri și aprobările necesare pentru construirea de ateliere pentru artiști... Au avut noroc cu Petreanu, care știa la ce uși să bată, ce lucrări să dea obol la zilele tovarășului sau pentru cabinetele secretarilor cu propaganda sau al prim-secretarului de Județ. Mai mult, nu scăpa ocazia ca la vernisaje să-i invite, dîndu-le importanță, în așa fel încît spoiala de cultură să le mîngîie orgoliul, determinînd o vorbă bună sau o semnătură cînd a fost nevoie. Ce mai turavura, au reușit să construiască, din fondurile Comitetului de Cultură, vreo zece ateliere în parcul de pe malul lacului... Îmi aduc aminte că mă rugase Dan, încă pe vremea cînd se ridicau construcțiile, să le obțin cîteva date de carte funciară și apoi înscrierea dreptului lor de proprietate...

Geamurile atelierelor sunt imense, primesc lumina cu brațele deschise. Fiecare are un hol micuț la intrare și apoi o cameră deschisă spre soare, foarte înaltă, iar dintr-un colțisor urcă o scară metalică spre etajul unde artistul își amenajase un loc de odihnă... Încă pe vremea cînd se ridica construcția, Dan glumea pe seama tîmpiților de la Județeană de partid.

– Să vezi cum sunt de fericiți când îi invităm la vreun vernisaj și îi rugăm să ia cuvântul pe seama lucrărilor... Unul chiar mi-a cerut documentația necesară din istoria artei, rugându-mă expres să-l ajut la integrarea istorică a artistului care expunea... Nici vorbă să-l intereseze lucrările omului... Integrarea lui în istoria artei era deosebit de importantă... “Tovarășe dragă, arta ne influențează pe fiecare... Formează caractere... determină comportamente... Nu avem nevoie de influențe negative, mai ales asupra tineretului.”

Mai mult, tot de la Dan știu că era necesară aprobarea fiecărei expoziții, tocmai de frica influenței posibile a picturilor, sculpturilor, graficii... Nu era de neglijat, și aveau nevoie de părerea specialistului... Aici cred că rolul de slujbaş al Securității, ca informator asupra lucrărilor și a omului care le-a creat, fusese precumpănitor... Și culmea, prietenul tuturor, Dan, veselul și binevoitorul Dan, era omul din umbră... Nu cred că le-a trecut prin cap nici unuia că tocmai el turna și încondeia lumea...

În cele din urmă, ne-am urnit toți trei către atelier cu mașina hodorogită și prăfuită, plină de culori aruncate alandala nu numai în portbagaj, ci chiar și pe bancheta din spate.

– Tu, Dane, nu faci niciodată ordine în cotețul ăsta... O să-mi mîzgălesc fusta de galben și verde... Tubul ăsta nu se închide ca lumea.

– Nu avem toți posibilitatea să ne cumpărăm mașini scumpe, ca avocații, de pildă...

– Nici mașina mea nu costă o avere, da’ cel puțin o îngrijesc ca lumea și te poți așeza liniștit pe orice scaun.

– De unde ordine în mașina unui artist, Nati? Ai mai văzut așa ceva? Bodogănesc de una singură pe bancheta din spate, mă las trîntită încoace și încolo, Dan, ca șofer bramburit ce e,

nu ocolește nici o groapă, iar arcurile șezutului cred că sunt rupte.

Mă izbește din nou senzația de bine în atelier, bucuria luminii care inundă camera albă, înaltă... Gălbuie spre portocaliu, vine din lustra imensă prinsă savant de tavan, combinată cu albastrul spre mov din cele patru colțuri, unde se strecoară discret patru veioze cu picior alungit cât gîtul unei lebede. Mă așez cât se poate de confortabil într-un balansoar de răchită, Andrei pe un scaun țărănesc cu spătar înalt, sculptat... Dan aruncă în grabă câteva pînze albe peste două lucrări neterminate de pe șevalet și întinde pe jos mai multe lucrări în ulei și acuarelă... Mizează din nou pe sensibilitatea exagerată, deschisă, fără rezerve, a bărbatului de lîngă mine... Știe că eu voi întreba, voi interoga chiar... Sunt un privitor obositor, însă sunt convinsă că acum, mai mult ca niciodată, va avea răbdarea suficientă... O știu dintotdeauna că e de-a dreptul lipsit de bun simț să descoși un artist, să-l întrebi de ce a pus culoarea aici și nu dincolo, să-l tragi de limbă cu întrebări de genul "Crezi că cocosuș ăsta are gîtul tăiat pentru că sîngele e simbolul furiei tale?"... Totuși, marșez fără nici o milă, deși sunt unele pînze care îmi dau de gîndit, iar una, de-a dreptul mi se lipește pe retină... Întorc mereu privirea spre figura de dincolo de timp, cum se cheamă pictura din colțul atelierului. Degajă o răceală de dincolo de viață... Răceala și spaima morții, dată de culorile dure – albastru, combinat cu nuanțe de gri și negru-verzui... Între sloiuri de gheață albastruie se zărește abia perceptibil figura ștearsă a omului trecut dincolo de moarte... Privită dintr-o parte, e chinuită, înspăimîntată chiar... Privită din alt unghi, e totuși liniștită, mai ales spre frunte, unde se luminează spre alb, ca o deschidere spre liniștea eternă.

– Văd că treci alături de mine în liniștea de dincolo de timp.
– Nu neapărat alături de tine... Alături de fruntea aceea luminată, destinsă, care vede ieșirea... Tu ești între albastrul tăios de la picioare și verdele spre negru din piept...

– Andrei, tu ce privești și nu spui nimic? – Se așezase cu spatele spre noi, ținând în față o lucrare de dimensiuni uriașe... Stinsese veioza ce-l stingherea și lăsase doar lumina din tavan; blândă, portocaliu spre galben cald, să lumineze regeasca revărsare de culori și bucurie din față... Un drum străjuit de scoarțe populare, roșii, maronii, galben ca soarele de vară, și flori stilizate, aruncate ici-colo în calea ce se ridică spre cerul, tot roșiatic... Un drum drept, fără sinuozități, sprijinit în minunata îmbinare de culori regale din scoarțele ce-l însoțesc...

– Nici nu am de gând să stau de vorbă cu voi... Mă stingheriți... Tu, Dane, ai momente când atingi sufletul meu... Mă simt pe drumul meu spre casa pe care o visez și nu o voi avea niciodată... Casa mea din Apuseni...

– De ce Apuseni?

– Pentru că acolo e casa mea plină cu scoarțe și perini brodate de bunicele mele...

– Tu nu ai neamuri în Apuseni... Sau mă înșel eu? – se miră și Dan.

– Amîndoi sunteți niște limitați... Copiii pe care îi tratez sunt neamurile mele din Apuseni, acolo unde soarele apune regește, se revarsă peste simțiri, se contopește cu fiecare...

Deși mai sunt tablouri care m-ar atrage, nu vreau să plec cu prea multe imagini care să se amestece... Rămîn la figura mea de dincolo de timp și merg pe drumul lui Andrei într-o regească revărsare de culoare și țipăt... Nu reușesc să mai prind explicațiile artistului, care îi dă celuilalt amănunte despre vernisajul din toamnă... Nu vreau să las cuvintele să mă atragă din nou spre fața nevăzută și neștiută a omului care a putut crea asemenea minunății...

XII

Cîteodată am melancolii comuniste, comunitare, egalitare. Îndeosebi cei de vîrsta mea, trecuți de 40 de ani, suntem bine mușcați de vipera roșie, otrăviți, dar nu omorîți cu totul... Am reușit să luăm antidotul după Decembrie ' 89, însă veninul a rămas în sînge, făcîndu-ne să regretăm, uitînd esențialul, cîte ceva din comportamentul oamenilor de dinainte de Revoluție.

Săptămîna asta regretam întîlnirile din cercul de avocați în care mă învîrteam înainte de trecerea la capitalism, perioada de trecere durează de ne apucă pe toți mama dracului de nervi și ne tot întinde, doar-doar om plesni. Eram împărțiți în grupe profesionale, mai exact, aveam cîte 11 – 12 avocați cîte un birou, unde ascultam păsurile clientului, încropeam la repezeală o cerere sau un apel la limită... Era o aglomerație de mama focului, de abia auzeai necazurile omului din fața biroului, de abia te concentrai la literele mașinii de scris... Tipam care de care mai tare, ne obișnuisem însă cu vacarmul și gălăgia infernală de zi cu zi, așa cum ne obișnuisem cu murdăria de pe coridoare și cu pereții nevopsiți cu anii. Și totuși, dacă vreunui coleg avocat i se întîmpla o nenorocire, își rupsesse piciorul, de pildă, săream în ajutorul lui, unii îl substituiam în cauzele pe rol, vreo doi plecau la spital, se dădeau telefoane familiei să ne interesăm dacă au nevoie de

cîte ceva. Ce să mai spun, la bucurie se încropea de grabă un chef, cu ocazia nașterii vreunui copil, a onomasticii fiecăruia, în preajma Crăciunului se organiza obligatoriu serbarea lui Moș Gerilă – porecla dată de stăpînire lui Moș Crăciun -, atunci unii mai îndrăzneți, pe coridor, în grupuri mici, chiar cîntau colinzi cu voce joasă.

Era ceva de genul “îmi pasă de colegul de lîngă mine, de omul care muncește cot la cot cu mine”, pentru că simțeam că și lui îi pasă de mine. Eram solidari în necazuri... Poate nemulțumirea în fața dictaturii ne solidariza, ne făcea să ne oprim nu mult, măcar cîteva clipe, unul spre altul, și la bine și la rău...

Din fire sunt o singuratică, nu pot spune că gust petrecerile prelungite unde se conversează de dragul vorbeii, se spun bancuri nesărate, se rîde cînd trebuie și mai ales cînd nu trebuie, se mănîncă în neștire și, desigur, se bea peste măsură... Și totuși, duc dorul micilor agape în compania amicilor de la Tribunal... La zilele de naștere, sărbătoritul organiza, obligatoriu, o ieșire pentru cei 12 din biroul lui, mai avea invitați și din afară, străini, da' tot juriști. Mai în glumă, mai în serios, căutam pe sub mese și în scrumiere microfoanele înainte de a spune un banc cu Ceaușescu, continuam poanta, ba, mai mult, înjuram în gura mare coada de la benzinării sau întunericul din case... Bănuiam și atunci că avem informatori de tipul lui Dan între noi, însă ceva, instinctul și experiența Tribunalului, ne ridicau deasupra fricii și continuam să criticăm, să ne răcorim între noi, sperînd că turnătorii nu ne vor șopti la Securitate.

Sunt convinsă acum că vreo doi-trei din cei doisprezece aveau normă la oamenii în albastru, însă pot spune cu mîna pe inimă că niciunui coleg nu i s-a întîmplat să fie chemat la

raport, ca urmare a vreunei coli scrise de cei doi-trei informatori... Se prea poate să fi raportat că suntem inofensivi, că nu reprezentăm vreun pericol de acțiune, că suntem avocați cu limba ascuțită, însă incapabili de acte de dizidență adevărată.

Mai obișnuiam să povestim poante vesele de coridoarele Tribunalului sau din sălile de judecată... Era pe vremuri o doamnă judecător cu facultatea făcută la Ștefan Gheorghiu, liceul la seral și experiență juridică de pe vremea asesorilor populari... Ciudat, își păstrase doza de inocență mirată și la 50 de ani. De altfel, se spunea că fusese dată afară din Tribunalele Poporului când judecata se făcea pentru sabotaje și crime împotriva statului săvârșite de crema intelectualității sau de vreun chiabur, judecată pe ani de temniță grea. Probabil cu aerul ei nevinovat reușise să scape ea însăși de la pușcărie când a refuzat să condamne un țăran pentru că nu-și plătise cotele la timp... Fusese trecută pe linie moartă, catalogată ca proastă, ținută câțiva ani buni ca funcționară la grefa instanței. Nu știu cine a propulsat-o din nou ca judecător, cert este că am prins-o din nou în robă, în ședințe interminabile... Asta nu pentru că ar fi fost meticuloasă, din contră, nu era în stare să priceapă esența dosarului, se pierdea în amănunte, asculta un martor nesemnificativ cu orele. Într-o asemenea ședință, pe la patru după masă, după dezbateri non stop de la opt, exasperat, un martor de la țară care se căznea să explice cam câtă recoltă de porumb se putea obține la hectar, cea reală și nu cea raportată de șefii de fermă, a dat cu șapca de podeaua sălii de judecată.

– Tovarășa judecător, eu nu știu cum nu înțelegeți... Încerc să vă fac să pricepeți de o oră și dumneata o ții tot pe a dumitale. Cum, nu ești capabilă să înțelegi că trebuia să

raportăm o producție mincinoasă și asta se ia în considerare la dosar, de iese așa de mare paguba.

Tovarășa judecător a stat câteva minute liniștită, a tras o ocheadă spre greșier, care nădușise, se aștepta la vreo amendă pentru amărîtul de martor... Nici vorbă de așa ceva, femeia și-a scos ochelarii, i-a șters de câteva ori cu batista scoasă de sub robă, a dat din cap a înțelegere și, rar, a decretat:

– Tovarășe, dumneata trebuie să înțelegi că eu nu sunt pusă aici să înțeleg, să pricep ce spune fiecare, eu sunt pusă aici să judec și nu să înțeleg ce se întîmplă în CAP-ul dumitale.

Într-adevăr, s-a întîmplat de nenumărate ori să nu poată pricepe dosarul. L-a judecat după mintea ei, deși nu înțelegea sensul legii... Ceea ce se pot spune însă cu mîna pe inimă e că a fost întotdeauna de o totală bună-credință și nu și-a mînjit mîinile cu banii celor pe care îi judeca fără să-i înțeleagă prea bine. Ajunsese la ultima ședință de judecată, înainte de pensionare... Nebăgată în seamă de mai tinerii colegi judecători, cîțiva avocați care îi apreciasem totala inocență și bună-credință i-am cumpărat un buchet de flori și după ce s-a terminat și ultima cauză de pe listă i-am mulțumit în numele colectivului de avocați, cum se obișnuia a se spune.

Mai era o figură clasică, o umbră pe coridoarele Justiției, tot un judecător în vîrstă care făcea naveta zilnic dintr-o comună învecinată Aradului... I se propusese de mai marii Tribunalului și chiar de cei de la partid să se mute la oraș, i se oferise chiar și un apartament în poziție centrală și civilizată, însă a refuzat categoric, nu se putea dezlipi de mica lui gospodărie de la țară... Se scula sărmanul de pe la 4 dimineata, prindea trenul cu navetiști și cuminte moțăia pe o bancă, îmbrăcat modest și strîngînd în brațe geanta plină cu lucrări și articole juridice... Obosit, intra în ședință, alături de un alt

judecător și atunci când era mâna a doua, adică nu conducea el dezbaterile, mai moțăia în plină sală. Deși primea pe sub masă coate de la tovarășul în ale judecății, oboseala și vârsta își spuneau cuvântul și câteodată era necesară o pauză pentru a-l îndesa cu o cafea tare și astfel pus în scaun se căznea să țină sus drapelul dreptății... Într-o zi mai încărcată, când celălalt membru al completului era grăbit, enervat că scăpa ora la dentist din cauza somnorosului, i-a tras un ghiont mai puternic pe sub masă și chiar l-a împins cu cotul în coaste... Speriat, tovarășu' judecător s-a ridicat brusc în picioare strigînd:

– Abonament... Abonament...

Sala înlemnise, grefierul scăpase pe jos declarațiile de martor, urmărind cu toții cum amărîtul de navetist se credea în trenul de 5 dimineața și striga în gura mare că are abonament.

Astfel de glumițe se depăneau la chefurile noastre, unde ne simțeam bine cele cîteva ceasuri petrecute împreună.

Mai exista și un fel de întrajutorare tovarășească înainte de schimbarea de după '89. Poate pornea de la un fel de egalitate în venituri... Noi trăiam într-o economie de piață și semiconcurență dintotdeauna... Asta se traducea că dacă un avocat are clienți înseamnă că are și din ce trăi... Nu are clienți, poate șoma fără nici o grijă... Pe vremuri însă era o limitare la încasări... Aveau grijă legile comuniste să nu existe posibilitatea îmbogățirii, chiar și prin muncă, a unora, bogați fiind, să nu le treacă prin minte oarece idei capitaliste. Limitarea veniturilor, și nu numai, făcea posibilă ajutorarea celor mai puțin descurcăreți sau mai puțin dotați în ale avocaturii... Cei care aveau prea multe procese cedau unele, colaborau cu cei la nevoie, realizîndu-se într-un fel sau altul egalitarismul dorit de tovarășii de la partid.

Așa-zisa privatizare și-a spus cuvântul și în tagma avocățească. Am fost printre primele care au fondat un cabinet privat de avocat... Există posibilitatea unei avocaturii civilizate, o încăpere în care poți asigura secretul profesional, unde clientul își poate descărca sufletul în liniște, față de biroul cu doisprezece avocați în care țipa fiecare la masă cu vreo trei oameni în față...

– Domnu' avocat, vecinul a tăiat pomul din fundul grădinii și apoi am pus mîna pe o bîtă de i-am crăpat capul. Ce căuta ticălosul în ograda mea? Spuneți că nu am fost legitim?

Sau:

– Doamna avocat, vrea să-mi ia copilul... Nu are decît 6 anișori și el cu concubina vrea să mi-l fure... Nu-i așa că nu au dreptul?

Sau:

– Mi-au arestat azi-noapte bărbatul... A furat amărîtul de pe holdă ceva porumb de pe urma combinei... Scoateți-l din pușcărie, că vă dau și ultimul bănuț... Faceți ceva, căutați la lege un articol să iasă de acolo...

Mai tăcăneau și mașinile de scris, de țipam ca apucații, netrecîndu-ne prin cap că e posibil și altfel, sau chiar dacă ne trăsnea ideea, știam că în condițiile socialismului biruitor este imposibil...

Mi-e ciudă de-a dreptul că uneori, mușcată de morbul întrajutorării, jinduiesc după viața la grămadă...

Am un cabinet destul de modern, m-a ajutat o prietenă graficiană să-mi împodobesc pereții cu cîteva tablouri în alb și negru, în linii simple... Dan mi-a dăruit un peisaj de toamnă în galben liniștit, asortat cu mocheta maronie. Mobilierul și aparatura electronică au costat o avere, a fost nevoie să mă împrumut la o bancă, să trec peste rezervele familiei, care

avea oroare de posibilitatea falimentării băncii care pe vremuri a dus la pierderea unei părți a averii Căbeștilor.

În timp, marea majoritate a celor din breaslă au deschis cabinete, singuri sau maximum trei avocați asociați, care, de cele mai multe ori, sunt soț și soție. S-a mai umplut baroul cu mulți avocați veniți din Poliție, Parchet, jurist-consulți sau secretari de primărie... S-a deschis ușa tuturor celor ce doreau o îmbogățire rapidă pe seama suferinței. Pentru mulți din cei nou veniți se întrezărea tărîmul făgăduinței...

Așa se face că putem vorbi acu' de o stratificare clară a slujitorilor așa-zisei dreptăți. Cei mai de jos sunt falitii, cerșetorii, cum obișnuim a le spune... Cei care nu au clienți, care trăiesc din oficii, procese repartizate pe barou, care pîndesc la ușa Tribunalului un amărît și-l trag de mîneacă.

– Vă pot eu rezolva situația... Haideti la mine la birou, că nu e departe, și vom găsi soluția la orice problemă...

Cîteodată se pretează și la informații de genul:

– Îl căutați pe avocatul Irimescu? Păi nu știți că s-a pensionat de boală?... Nu mai lucrează de cîteva luni... Am eu grijă de problemele dumneavoastră...

Desigur, Irimescu pleda într-o încăpere de la etaj, bine mersi, fără probleme de sănătate.

Sunt o cantitate neglijabilă, nu-i bagă nimeni în seamă, pentru rechinii profesiei nu sunt un pericol, iar ceilalți îi ignoră, făcîndu-și cruce în gînd – “Doamne, să nu ajung un cerșetor la mila clientului...” Nici unora, nici altora nu le trece prin cap că ar putea să le dea vreun proces de mai mică importanță, să le ofere în vreun fel ajutorul...

Urmează categoria de mijloc, cu clienți suficienți pentru un trai bun, cu o clientelă diversă, adunată în ani de muncă pe sălile Justiției... Unii la zi cu ultimele legi, cu ultima practică

în materie, șoareci de bibliotecă chiar, alții mai de suprafață, dar șmecheri, care prind textul legii din zbor, nefăcînd firma de rușine într-o situație limită.

Urmează rechinii, peștii de pradă, marii artizani ai aranjamentelor de tot felul, îmbogățirii fără scrupule, cu costume scumpe și mașini ultima marcă, vile la țară... Toate ar fi bune și frumoase dacă ar fi reușit bunăstarea asta fără a avea în spate un car de suferințe de care nu numai că nu țin seama, dar chiar le disprețuiesc, le privesc ca pe ceva inerent meseriei.

– Cine intră pe poarta Justiției n-are decît să plătească pînă-l ia dracul. Cine l-a pus să se certe cu nevasta, să nu știe să-și împartă bunurile, să fure sau să tâlhărească... Fiecare pasăre pe limba ei piere...

Desigur, o împărțeală, o delimitare pe categorii este caraghioasă, pentru că de multe ori se întîmplă să fie unul omenos și printre rechini sau un nemernic printre cei de mijloc...

Una peste alta, nenorocita stare economică a clienților determină fie o fușereală în pregătirea cauzelor, fie o muncă epuizantă... Nu e posibil să fixezi onorarii pe măsura cauzei, a complexității, a volumului de muncă înglobat în pregătirea și ducerea ei la bun sfîrșit... Mai urmăresc și eu cîteodată filme americane despre procese spectaculoase, drame, povești fulminante de prin sălile lor de judecată... Ce m-a frapat, mi-a scăpat o înjurătură de-a dreptul, au fost onorariile fixate acolo, în lumea civilizată, sau bogată, mai bine spus... Pentru un simplu proces de încredințare de minor, onorariul se mișcă între 10.000 – 15.000 dolari, bani cam mulți și pentru clienții cu stare de acolo... Știu importanța unui asemenea proces, complexitatea sentimentelor și trăirilor părinților care se luptă pentru un

copil, traumele copilului pus la mezat... Însă, dacă o luăm pe cea dreaptă, cea știută de noi, profesioniștii în ale dreptului, trebuie să recunoaștem că nu e un proces care să ridice probleme deosebite, să te pună cu picioarele în apă rece și cu capul vîrît în mai știu eu ce practică judiciară sau interpretări de lege... E o cauză de sentiment, de durată, de uzură, însă incomparabil mai ușoară decît un partaj succesoral, o rezoluțiune de contract sau mai știu eu altele... Onorariul fixat de noi, avocații din Estul sălbatic, este minimal pentru asemenea cauze și nu poate asigura traiul decent pe o lună. Ori, comparînd dolarii primiți pentru o muncă asemănătoare, îți vine să-ți rupi diploma ori să o feștelești peste graniță. Asta, bineînțeleș, dacă nu ai dragoste de munca asta ordinară disecînd sufletul omenesc.

În astfel de circumstanțe, suntem nevoiți să angajăm un mare număr de cauze, peste puterea de a discerne a minții sau a inimii... Se întîmplă să am pe rol, adică în stare de judecată, chiar cincizeci de cauze, asta însemnînd cîte patru-cinci cauze în medie pe zi... Ori, dincolo, în lumea bogată, un proces pe zi e mult și asta se face cu tot dichisul, necesar de altfel pentru a te dărui profesiei...

Ar fi o rușine să mă plîng, dintotdeauna avocații și medicii au fost categorisiți ca oameni bogați, în lumea noastră... Adevărat, însă cu un consum nervos peste poate și o îmbătrînire și epuizare nemăsurate... Ei bine, ce să zic de unii care angajează la cauze cu toptanul și în cele din urmă nici habar nu mai au pentru cine pledează sau care e esența procesului... Îmi aduc aminte de maestrul Fefleanu, care avea un dar al vorbirii înnăscut...

Deosebit de bun orator, căutat de clienți pentru spectacolul oferit sălii de judecată:

– Ai auzit, nene, ce frumos a vorbit domnu' Fefleanu... L-a dat gata pe judecător... Dacă nu-l oprea, vorbea pînă mîine despre necazul meu. Voi cîștiga sută la sută...

Nu știa amărîtu' că judecătorul îl oprise tocmai pentru că bătea apa în piuă fără nici o legătură cu procesul în sine... S-a întîmplat odată să apere un țigan reclamat că provocase scandal și își lovise vecinul cu o lopată peste spate, de-i rupsesse vreo cîteva coaste și bolise prin spitale vreo lună bună... Fefleanu nici măcar nu știa de termenul de judecată... Prins de mîinecă pe coridor de inculpatul cu pricina:

– Haideți, domnu' avocat, că ne-a strigat de vreo două ori și a zis domnu' președinte că dacă nu viu cu avocatu' mă ia singur cuc și nu știu ce să le zic...

– Fii liniștit, drăguțule, că viu și te scap eu de belea.

Că pierduse termenul, asta se mai putea întîmpla oricui, da' să nu știi pentru ce parte te prezinți, asta mai zic și eu brambureală... Dus pe sus de țigan, intrați în sala de judecată ca o vijelie, trîntit mapa pe masă, scos codul penal în pripă, s-a și trezit strigat de grefier...

– În sfîrșit, domnu' avocat, ați catadicsit să ne onorați cu prezența... Noi ca noi, că ne descurcam într-un fel și singuri, avem doar dosarul – bate cu mîna peste filele răvășite pe masă judecătorul căruia îi cam sărise muștarul... – da' clientul dumneavoastră v-a plătit pentru serviciile prestate...

– Mă rog spre iertare, domnu' președinte... Eram prins în atîtea cauze azi, încît nu am putut răspunde prezent la apel.. Scuze încă o dată... Cu un gest larg, Fefleanu și-a îmbrăcat roba, a căutat ceva în geantă, știind foarte bine că nu avea dosar personal privind pricina. Se străduia din răspuțeri să-și aducă aminte despre ce e vorba, sperînd să prindă ceva din zbor... Tot cotrobăind prin geantă, nu a auzit ce mormăia grefierul în barbă...

– Domnu' procuror a susținut rechizitoriul, domnu' președinte...

Nu a prins nici răspunsul judecătorului:

– Atunci, nu mai rămîne decît punctul de vedere al apărării – aveți cuvîntul, domnule avocat...

Auzind că i se dă primul cuvîntul și neauzind că procurorul vorbise deja, a crezut că apără partea vătămată, pe cel lovit – și s-a lansat într-o teorie contra violențelor repetate între țigani.

– Este o rușine pentru societatea noastră că tolerăm mizeria în care trăiește națiunea romă... Mizeria duce inevitabil la violențe soldate cu zile de spitalizare și cheltuieli mari pentru cel agresat...

Perorînd în continuare, nu a băgat de seamă agitația clientului din spatele său, care pricepuse și el că avocatul mai mult îl acuză decît îi justifică agresiunea... Trezit din amorțeală, grefierul la început a holbat ochii mari sub lentilele groase, și-a dat jos ochelarii, pentru ca apoi să facă semne disperate cu degetul spre țiganul din spatele avocatului, doar-doar o pricepe cineva că este pe invers... Se iscuse o agitație în sală chiar și printre ceilalți avocați, care abia își stăpîneau rîsul, iar alții indignarea... În cele din urmă a intervenit judecătorul.

– Domnu' avocat, mie mi se pare că sunteți în eroare... Dumneavoastră îl apărați pe inculpat și nu partea vătămată... Ori mă înșel eu oare? Însă așa spune delegația avocațială aflată la fila... – răsfoiește tacticos dosarul – la fila 50r..

– Așa, da, bineînțeles, domnu' judecător... Se întoerce cu un gest teatral Fefleanu spre țiganul agitat din spatele lui... Stă cîteva clipe, îl mai spală de cîteva ori din cap pînă în picioare... Face cîteva pași spre podiumul unde tronează majestatea sa judecătorul, își deschide teatral mînele robei:

– Nu am fost bine înțeles, sau poate am avut scăpări de exprimare, înălțimea voastră... Eu intenționez să prezint punctul de vedere al părții adverse, pentru a înțelege mai bine ce se ascunde în spatele infractorului pe care-l apăr azi în fața dumneavoastră. Trebuie să înțelegem suferința celui agresat, dar nu trebuie să uităm că mizeria în care se zbate categoria asta socială, faptul că nu sunt ajutați de societate, îi duce la violențe, motivate uneori de elemente concrete ale stării de fapt... Și a continuat, ca și cum nimic nu se întâmplase, pe tema inversă, de a scos câteva exclamații de admirație și de la grefierul bătrîn, care era hîrșit suficient în ale justiției...

Tiganul a fost mulțumit de domnu' avocat și toată lumea a suflat ușurată cînd în fine s-a trecut la cauza următoare... Fefleanu a părăsit sala învingător, neștiind nici atunci cu exactitate pentru cine pledase atît de spumos...

Mai sunt și cauzele din oficiu, repartizate de obicei stagiabilor sau celor cu încasări la limită sau împuternicirile gratuite, cînd se acordă asistență juridică celor în nevoie... Într-o astfel de situație am fost pusă în urmă cu o lună... Decanul baroului știa că nu am puterea să refuz un astfel de serviciu și astfel m-am trezit cu încă o tragedie în cîrcă... Venise pe adresa baroului un memoriu de vreo cîteva pagini scrise de mîna, îngrijit, cu litere aparte, semănînd cu alfabetul chirilic, atît erau de complicate... Chinuit, scrisul dezvăluia faptele... În urmă cu vreo douăzeci de ani, Virgil Streinu suferise un teribil accident de circulație.

Plecaseră pe teren, împreună cu șoferul întreprinderii de construcții unde lucra ca tehnician, pentru a verifica ceva legat de proiectul unei hale de creșterea vițelilor. Se îngemăna ziua cu noaptea și drumul de țară era plin de bicicliști care se întorceau cu sapele prinse de portbagaj de la holdă... Mai

circulau leneșe și găște, rațe și găini. Era o brambureală pe șoseaua plină cu gropi, de-ți venea să-i treci pe toți sub roțile IMS-ului, declarase șoferul la proces.

– Vă rog să mă credeți, tovarășe judecător... Nu mai știam ce am de ocolit, biciclist fără semnalizare, copil neastîmpărat ce fugea în spatele bicicletei sau după vreun cîrd de găște proaste...

– Fii respectuos și descrie condițiile de mers.

– Ce condiții, că-i ziceam domnului inginer că-mi vine să fac moarte de om, așa mă enervasem...

– De aceea n-ai fost atent la biciclistul din față.

– Nici nu știu de unde a apărut, cred că era băut, că altfel cum poți explica opturile ce le făcea pe șosea cu coada aia de sapă după el. Am încercat eu să virez la dreapta, da' parcă-l apucase strechea, pe cuvîntul meu... Cum făceam dreapta, el după mine, cum făceam stînga, și el...

– Ajunsese să te urmărească un biciclist amărît la înnoptat?

– Faceți mișto de mine, tovarășe judecător, știu că tovarășu' inginer e în spital și vai de zilele mele dacă moare...

În semiîntinericul de afară, cu o viteză ce depășea cu mult condițiile concrete, vrînd să pună frînă pentru a nu lovi biciclistul buclucaș, a dat mașina peste cap, de cu greu l-au scos pe tînărul pe atunci Virgil Streinu dintre fiare contorsionate... Ce să spun, mai întîrziase și Salvarea, mai fusese lăsat cîteva ore deoparte, că era zi de sîmbătă și specialistul neuro-chirurg nu era de găsit, un șir de ghinioane... O fractură de coloană care l-a țintuit la pat de peste douăzeci de ani... Am înțeles din actele medicale că nu mai e nimic de făcut, corpul era damnat la imobilitate totală... Era imposibil a-și mișca brațele, picioarele, trunchiul, doar capul are o mobilitate ciudată, cadentată...

După ce-mi fusese repartizat memoriul său în care solicita majorarea obligațiilor de plată ale agenției de asigurări care se subrogase în datoriile autorului accidentului, m-am hotărât să-i fac o vizită acasă, să mă dumiresc mai bine asupra pretențiilor ce le ridică... Locuia undeva într-un cartier mărginaș, unde muncitorii mai cu stare reușiseră să-și construiască căsuțe îngrijite cu grădini de flori și de zarzavaturi, cu sere chiar. Gospodării în toată regula, menținute cu greu pe vremea comuniștilor și care înfloreau văzând cu ochii după deschiderea din '89.

Îmi anunțasem vizita prin telefon, iar la poartă mă aștepta mama lui Virgil, o bătrânică legată la cap, deosebit de îngrijită, cu un rictus de suferință în colțul gurii.

– Bine că ați venit, doamna avocat... Vă așteptăm de pe la 4, ne era teamă că nu mai veniți... Știți că el e tare nerăbdător să vă spună... Noi nu prea avem vizite, de la nenorocire... oamenilor nu le place suferința, le e frică că se molipsesc...?

Întrebarea a rămas fără răspuns... M-am scuzat că încurcasem străzile. Cartierul îmi era cu desăvârșire necunoscut... M-a izbit nu numai ordinea grădinii cu flori, ci și îndemânarea cu care erau aranjate straturile în rondouri perfect rotunde...

– Dumneata ai grijă de frumusețea asta?

– Da' cine, doamnă dragă... Eu cu tată-su... Tot pentru el o facem... Nu se mai poate ridica din pat de atîta amar de vreme... Îl mutăm seara cu bărbatu' ăsta al meu pe patul din verandă, de unde se văd florile... barem atîta, barem atîta...

Își șterge pe furiș o lacrimă cu colțul năframei... Nu lasă durerea să înăsprească trăsăturile...

– Am avut grijă să întreb un grădinar din colțul străzii cum se îngrijește fiecare floare... Cum să aleg pe anotimpuri...

Credeți-mă că grădinița mea e înflorită de cum dă iarba și pînă toamna târziu... – răzbește și un pic de mîndrie prin fisurile mîhnirii adînci.

Urcăm cîteva trepte spre terasă, arunc o privire furișă spre florile vesele din curte... Într-adevăr, de aici parcă sunt și mai rotunde în straturile lor...

– V-am făcut și gogoși... Sunt o minunăție, vă rog să mă credeți, și lui Virgil îi plac tare mult... Dacă doriți, servim aici sau intrăm în cameră la el...

– Vă rog să nu vă deranjați pentru mine... Servesc în cameră, nu mai întindeți masa și aici... – Știa ea femeia că nu voi reuși să înghit nimic în fața nenorocirii din camera din față. Un dormitor simplu cu un pat imens sau așa părea față de trunchiul scheletic din mijloc, trunchi din care străluceau ochii pătrunzători, vii, neastîmpărați. Toată dorința de mișcare a corpului paralizat se adunase în rapiditatea cu care își mișca pupilele albastrii.

– Vă mulțumesc că ați venit, doamna avocat... Eu, pentru mine vedeți că e imposibil să fiu deplasat, mă ajută ai mei cît le-o mai da Dumnezeu putere și sănătate...

Caut un scaun să mă așez, simțeam un tremur imposibil de controlat în genunchi... Femeia mi l-a adus de îndată la capul lui, lîngă o noptieră unde am pus geanta cu dosare.

Mi-a dat vechea sentință judecătorească prin care fusese obligat nenorocitul de șofer în solidar cu societatea de asigurări să-i plătească daune reprezentînd diferența dintre venitul avut înainte de accident și pensia de boală de acum, precum și o sumă lunară permanentă pentru plata a două femei necesare pentru îngrijirea sa permanentă. Dorea majorarea acestor despăgubiri față de rata inflației...

– Vedeți dumneavoastră cum cresc prețurile astea, bată-le să le bată...

– Nu înjura, mamă... Știi că nu suport.

– Iartă-mă, dragule... Da' nu pot să mă abțin când știu cât de greu ne descurcăm eu și tată-tu cu pensiile astea de nimic... Vă vine să credeți că după ani de muncă la Stat, de-abia ne ajung pensiile pentru mîncare? La atîtea altele, ne-a mai lovit și nenorocirea asta... Vai Doamne, vai Doamne... – iese în grabă, vinovată, speriată de reacția posibilă.

– Bine că a plecat... Ea nu se poate împăca nici acu' după douăzeci de ani... Mie mi-a dat Dumnezeu putere și îngăduință...

Am mai înțeles că avusese și o nevastă, care a suportat vreo doi ani, după care și-a făcut frumos bagajele și și-a văzut de viață, că ceea ce era în camera bolnavului numai viață nu se poate numi...

– Știu că mă compătimiți... Nu vreau să abuzez de răbdarea dumneavoastră, însă sunt nevoit să apelez la serviciile unui avocat gratuit... Vedeti, pensia părinților nu poate acoperi onorariul... Voi căuta să nu vă rămîn dator la sfîrșit...

Nu prea am replici... Mirosul florilor de afară pătrunde și în camera bolnavului... Parfum amestecat cu rufe proaspăt spălate și călcate... De altfel, lenjeria strălucea de curățenie... Cîtă muncă pe capul femeii... Știu că tot ce ține de necesități se îndeplinește în pat sau în jurul lui, în perimetrul dormitorului gălbui... E o culoare plăcută, mult prea deschisă față de naturul lemnului... Probabil vopsit... Îmi dă o senzație de liniște în toată involburarea și agitația ce mă cuprinsese la început.

Caut să mă concentrez să dau răspunsurile așteptate.

– Vedeti, doamna avocat, eu am auzit că se acordă și daune morale... Poate am putea cere și noi... Starea mea...

Are o pudoare în a vorbi despre nenorocirea ce s-a abătut asupra lui, nici vorbă să se vaiete; să ceară milă.

– Desigur, desigur... Poate știi că a fost o perioadă când era imposibil să soliciți despăgubiri morale... În lumina materialismului, ceea ce nu era palpabil, evaluabil în bani, mai precis suferința, nu se plătea niciodată, nici în accidente de circulație, nici în alte spețe asemănătoare.

Realizez că îmi găsesc cu mare greutate vorbele, sper să fiu înțeleasă.

– Am auzit și eu despre asta... Știți, urmăresc multe emisiuni pe teme juridice la televizor sau chiar la radio... Sunt cumva documentat...

– Una e să asculți și alta e să cunoști legea avînd o pregătire juridică...

De ce v-ați supărat?... Voiam să fac conversație cu dumneavoastră, în nici un caz să vă enervez... Nu-mi da mîna să enervez pe nimeni...

– Nu m-am supărat... Cum poți să spui așa ceva... Caut să te fac să înțelegi care e sensul legii... Asta nu te împiedică să urmărești cîte emisiuni vrei la televizor...

Nu vreau să fiu nici prea blîndă, sau compătimitoare, nici prea aspră, fir' ar a naibii de viață... În ce dandana m-am băgat din nou... Sunt convinsă că bolnavul mă citește și mai ales nu dorește să fie compătimit... Trebuie să găsesc tonul normal în conversație, că altfel mai bine îmi iau servieta și plec din camera galbenă...

– Am admirat grădina... Am și eu o mică grădiniță în spatele casei, însă nu am reușit să o aranjez cu atîta bun gust ca părinții dumitale...

– Se străduiesc, sărmanii, mai bine spus, fac chiar mai mult decît le permite vîrsta și sănătatea... Știu că depind întru totul de ei. Poate de aceea vreau să promovez procesul ăsta... Cu bani, le pot ușura munca... Vedeți, conform vechii hotărîri

judecătorești mi s-a stabilit o sumă de 20.000 lei lunar ca diferență de salar și 30.000 pentru plata unor femei care să mă îngrijească... Cu banii ăștia pot cumpăra 2 kilograme de carne și o pâine, eventual...

– Bine, bine... Nu înțeleg de ce nu ai solicitat majorarea lor între timp...

– Pe de-o parte, nu avea cine să umble pe la Tribunal pentru acte, iar, pe de altă parte, nu voiam să mai cerșesc mila societății de asigurări, mai precis a directorului... I-am dat telefon să mă informez care e posibilitatea de a primi mai mult și m-a repezit, a urlat chiar, că el nu e jurist și nu am decît să angajez un avocat pentru asta.

– Poate nu știa în ce stare te afli...

– Nu cred... A mai fost și mama în audiență și sunt convins că i-a povestit despre mine...

Din nou discuția a rămas suspendată undeva spre fereastra deschisă, cu perdeaua care se vîntura molcom, o aripă albă, mîngîietoare, spre pat... Doamne, cît e de slab, atît de firav, atît de neputincios... Oare a mai părăsit camera asta de la accident? A mai văzut oameni, strada, a mai simțit pulsul vieții de afară?...

Mă trezesc vorbind, automat explic despre posibilitatea de a se solicita daune morale... Dau amănunte tehnice, citez chiar o decizie a Curții Supreme de Justiție, mă pierd în tot felul de explicații inutile... Ochii mă urmăresc și la un moment dat se fixează spre serviata mea...

– Doriți ceva anume?

– Da, aș vrea să-mi dați posibilitatea să notez cîte ceva din ce mi-ați explicat.

– Desigur, cum facem atunci? Speriată, nu știu cum pot fi de folos. Mă scoate tot el din încurcătură.

– Mamă, mamă, unde ești? A apărut femeia mărunță și iute a înțeles despre ce e vorba... A luat din sertarul unei noptiere un pix destul de masiv, un vraf de hîrtii și un carton... I le-a așezat în dreptul capului, îl întoarce pe o parte cu grijă și totuși cu gesturi știute, repezi, fără prea multe fandoseli inutile, îi așează pixul în mîna dreaptă, între degete, care se încleștează de fier și rar, chinuit, notează cu acele litere contorsionate cîte ceva... Idei, una sub alta, cu semne indescifrabile uneori...

După vreun ceas, am plecat, cu promisiunea că voi promova de îndată procesul, mă voi strădui să întocmesc documentația necesară și îl voi ține la curent prin telefon cu ce se întîmplă în instanță.

Îmi doresc, în cazul lui Virgil, să ajung la finalitatea actului de justiție... la înfăptuirea legii în adevăratul ei sens și înțeles de a ajuta pe cel năpăstuit... Dacă voi reuși, se va întîmpla unul din acele momente în care atingi absolutul, rareori în meseria asta păcătoasă, atunci cînd nu este numai palpitant, este sensul, finalitatea muncii stresante cu omul și legea.

O perdea albă ce filfîie la geamul unui om paralizat, liberă în mișcare, purtată de adierea slabă a vîntului, o perdea ce mișcă curenții de aer, mireasma unei grădini feerice, spre trupul țintuit de pat, răstignit în durere și suferință ascunsă cu teamă și decentă în spatele perdelei albe ce filfîie la geamul unui om ce se încapățînează să trăiască, fără brațe, fără picioare, fără trunchi, cu minte și suflet în ochi și degete ce leagă trupul inert de lume și oameni.

XIII

După ce i-am trântit ușa Cabinetului în nas de față cu încă câțiva clienți, după ce am urlat ca o descreeierată aruncînd de-a dreptul cu un dosar după secretara înspăimîntată...

– Acest om nu are ce căuta în spațiul meu... Nu ați priceput, doamna Avramescu, doar am vorbit cît se poate de clar?

– Dar... niciodată nu mi-ați spus că dînsul...

– Am spus-o de mai multe ori, dar dumneata nu ești atentă... Acum, ai înțeles... Nu are ce căuta... Nu este clientul meu și nici cunoștința mea, nu este nimic. E un nimeni, un nimeni...

Clienții au fugit ca potîrnichile din sala de așteptare, lăsînd un spațiu gol în care Dan încerca să se așeze, să spună cîteva vorbe.

– Nati! Ce faci, te dai în spectacol... Haide să discutăm civilizată. Voiam să te invit la aranjarea tablourilor în galerie. Se apropie vernisajul și aș fi dorit să mă ajuți, știu că îți face plăcere...

– Nu-mi face plăcere, nu mi-a făcut niciodată plăcere... – Vocea urca stridentă, isteric chiar...

Nu m-aș fi potolit, de altfel nici el nu părăsea culoarul de intrare, dacă o clipă nu aș fi vizualizat o scenă asemănătoare cu un avocat în vîrstă, hîrșîit peste măsură în de-ale

Tribunalului... Fusesse un maestru al barei, o minte juridică strălucită, însă cu mari curențe de caracter... Nu iubea oamenii cîtuși de puțin. Obișnuia să spună:

– Clientul e cel mai mare dușman al nostru... De el trebuie să te ferești în primul rînd... Mai întîi, minte cînd angajezi cauza, îți prezintă starea de fapt cum și-o închipuie el, cum ar vrea el să fie, inventînd fapte, împrejurări care te încurcă, de nu mai știi pe unde să scoți cămașa pe parcursul procesului... Mai apoi, se tîrguie cu tine la onorar, de parcă te vinzi la piață pe un kilogram de carne sau o duzină de ouă... Ce să spun, îți face promisiuni cu carul, că vezi-Doamne îți va fi recunoscător pînă la ceruri dacă cîștigi împruțitul lui de proces. Vorbe în vînt, nici pomeneală să te mai caute la sfîrșit... Dacă cîștigi și îndrăznești să-i amintești de promisiunea făcută, te amenință că te reclamă, că vrei să iei mită... Dacă pierzi, tot te amenință cu reclamatul, că te-ai vîndut părții adverse... Mama mă-sii de clienți...

La bătrînețe, de-abia mai suporta văicărelile justițiabililor, stătea de vorbă doar cîteva minute, le-o reteza scurt:

– Știu ce am de făcut, nu mă învăța tu, că habar n-ai ce-i cu legea asta...

Venise într-o zi, pe vremea cînd lucram cîte doisprezece avocați în aceeași cameră, un amărît de moș cu o plasă de nailon să-l caute... L-a așteptat răbdător la ușă vreo oră și, bucuros, cînd a apărut maestrul:

– Ce bine c-ați venit, că stau de vreun ceas, domnu' doctor...

– De ce n-ai plecat? Eu te pun să stai pe la ușile mele?

– Da' știți, eu...

– Ce, eu te-am pus să te dai în întreținere la niște dobitoci?

– Eu... Domnu' doctor, ascultați-mă...

– Înfuriat peste poate, i-a trântit ușa în nas, bodogănind spre unul din birouri, unde a trântit scaunul cât se ținea de podea... Insistent, bătrînul nu se lasă și s-a proțăpît în fața mesei plină cu hîrtii...

– Eu nu vreau decît să vă aduc...

– Ce să mai aduci?... Ieși afară, biserica mă-tii de bătrîn puturos!

Se înroșise, își scăpase ochelarii pe jos și a început să-și bălăbăne mîinile în jurul corpului ca o moară stricată de vîntoase... Moșul s-a aplecat umil să scoată ceva din plasă, însă avocatul, în mișcarea necontrolată a mîinilor, a apucat de mînerul de palstic – l-a rupt, voind să-i facă vînt, și ei și bătrînului din fața sa...

Nailonul s-a sfîrtecat, iar sticla cu țuică bătrînă a căzut peste hîrtoagele de pe masă, spărgîndu-se într-o bufnitură seacă și împrăștiind un miros de prună în toată încăperea. De-abia atunci, speriat de-a binelea, bătrînul s-a retras cu spatele spre maestrul care continua cu înjurăturile și bălăbăneala necontrolată a brațelor.

– Eu nu voiam decît să-i dau un litru de țuică de trei ori întoarsă de prună bătrînă... Eu atîta voiam... Și dumnealui să mă înjure de sfînta biserică... Iartă-l, Doamne...

În clipa în care îmi dădeam poalele peste cap în fața actualilor și viitorilor clienți, m-am văzut în pielea de drac a bătrînului meu confrate... Mai mult, am mai văzut imaginea de-o clipită a unui prun uscat, singuratic, într-o grădină în rod, un prun cu o singură prună stafidită atîmînd caraghioasă de vîrfurile unei crengi... Înainte de a divorța, Doru, fostul meu soț, mă făcea mereu o prună uscată, înăcrită. Mai mult, îmi prevestea un viitor de femeie singură, înrăită și incapabilă de înțelegere...

– Tu, șapte locuri libere, iar tu de trei ori, copilul tău și nimeni nu poate respira aerul din jurul egoismului tău de fiară sălbatică... Tu și doar tu, așa vei rămîne, să-ți vorbești de una singură și tot tu să-ți răspunzi...

Cînd am deschis ochii, și Dan și secretara plecaseră.

În starea asta de rahat pînă în vîrfurile nasului m-a prins Lia cu propunerea ei de a merge împreună la Rîmeți. Ea mai fusese într-o excursie cu Liceul din Nădlac și își promisese că va reveni să se reculeagă în liniște, fără a fi nevoită să le explice copiilor istoricul mănăstirii sau al muzeului etnografic de acolo.

În halul ăsta, am acceptat s-o însoțesc, lăsîndu-mi în grabă cereri de amîinare în cauzele pe rol... Vacanța judiciară de vară nu începuse, iar Lavinia se anunțase că pică peste o lună. Am pregătit mașinuța în pripă, un control la mecanicul meu de cîțiva ani buni, și, trezindu-ne dis-de-dimineată, am străbătut amîndouă Valea Mureșului învăluită în ceața dimineții, am trecut cu bine de Deva, intrînd în dealurile transilvănene, am depășit în viteză Teiușul, de unde, după spusele Liei, pe șoseaua mai neîngrijită, ne apropiem de Valea Geoagiului în Munții Trascăului. Aici s-a ctitorit mănăstirea.

– Ai fi putut să oprești după Deva, să luăm o cafea, că mergi ca apucata, de nu am curajul să urmăresc acul vitezometrului. Pricep eu că ești într-o pasă proastă pe care n-am de gînd s-o comentez, da' nu mă asupri în halul ăsta.

– Cu ce naiba te asupresc, că doar fac pe șoferul cu tine de ani, madam profesoară, și nu poți spune că te-am accidentat vreodată... Unde dracu' sunt munții ăia teribili de care vorbeai aseară, că nu văd decît niște delușoare de duzină... Am spus

că am nevoie de un peisaj zgronțuros și nu de platitudinea câmpiei tale veșnice...

– Vin ei și munții... Sunt sigură că te va copleși peisajul, chiar dacă, înrăită cum ești, nu vei recunoaște nimic...

Încet-încet, casele care viețiau de o parte și de alta a șoselei se răresc, mai bine spus păzesc drumul da' nu se lungesc pe lateral în sate bine încropite... Specific peisajului de munte, unde oamenii au înțeles mai bine importanța drumului care urcă spre înălțimi și unde apa curge la vale de o parte sau alta. Acolo e înțelept să-ți construiești adăpostul, lângă apă și cale. Rîul Geoagiului, izvorînd din Munții Abrudului, sapă valea îngustă în piatră, clocotind voioasă spre Teiuș, unde se varsă în Mureș.

În sfîrșit se conturează în depărtare și pe neașteptate prind tot mai bine viața stîncile dăltuite în piatră pînă spre înaltul cerului...

– Ce ziduri de piatră, frate dragă...

– Să știi că nu am de gînd să zic “ți-am spus eu”... Te las să vorbești, să constați de una singură... – se bucură tovarășa mea de drum, care între timp își pregătise un ness cu apă rece și îl sorbea în tihnă la dreapta mea. Trecem în goană de satul Stremț. O simt că voia să-mi dea cîteva detalii istorice da' se abține. Știe că o voi lua peste picior cu spiritul ei didactic, enervant...

Muntele se descoperă brusc și ca-n poveste mă trezesc înlănțuită în piatră și pădure. Încerc să zăresc prin fereastra parbrizului stîncile care-mi tăiaseră suflarea și nu binevoiesc să se arate deocamdată, pînă cînd, brusc, la o curbă, vederea se deschide, iar muntele mă copleșește în măreție și grandoare... De o parte și alta a văii, dăltuit în piatră albă, atinge cerul și numai spre poale îl înverzește pădurea de brad

și molid. Opresc pentru câteva clipe mașina, cobor năucită, cu capul dat pe spate, căutînd spre piscuri, câteva ascunzîndu-se după un nor albăstrui, cu ceafa boltită de înălțimi și fruntea lipită de albastrul cerului.

– Vezi să nu înțepenești cu ochii țintă spre cer! – Se dă rotundă Lia din spatele meu, coborînd o potecuță spre susurul apei de izvor ce spală o altfel de piatră, maronie, spre dreapta șoselei.

Simt apa prin răcoarea și prospețimea aerului, îi aud susurul vesel, neastîmpărat... Dau să o urmez, însă nu-mi pot dezlipi ochii de stîncile maiestuoase care străjuiesc calea aproape să o închidă în depărtare.

Lia apare cu fața udă, împrăspătată cu apă de munte rece ca gheața și mă stropește veselă, aruncînd o masă de stropi ascuțită peste fruntea mea ridicată spre înălțimea muntelui...

– Haide, că se apropie de 5 și poate intră la slujbă Maica Contabilă și nu mai găsim popas peste noapte.

– Parcă ziceai că totul e aranjat, că ai vorbit la telefon de acasă cu dumneaei?

– Am vorbit, am vorbit, fii liniștită, da' nu vreau să le stricăm rînduielile...

– Cît mai avem? Mai gata că aș fi poposit aici la intrarea în trecătoare...

– Mai va pîna spre trecătoarea Munților... Te voi duce și acolo, da' mîine, nu totul dintr-o dată...

O las să facă pe dascălu', de fapt, nici nu am putere s-o contrez, ca de obicei...

– După cotul șoselei, mai vreo doi kilometri și ajungem...
– zice în mare taină Lia, ocupîndu-și locul în mașinuța mea, cuminte...

Într-adevăr, la prima curbă apare minunea... Împrejmuită de ziduri înalte, albe, se ridică biserica. Intrăm pe poarta mare,

rotundă, mereu deschisă, așa cum îmi șoptește Lia, călcăm cu grijă în curtea interioară, unde, străjuită în alb, viețuiește biserica... Jur împrejur, alcătuiesc rotundul alb chiliile înzidite, puternice, cu cerdacuri pline de mușcate și lemnărie maron închis... Dacă turnurile clopotniței țintesc spre înălțimea stîncilor, atunci și chiliile, zidite trainic, de burg medieval îți dau senzația de temeinic, făcut cu sudoare și sfințenie imaculată. Atîta alb, orbitor aproape, în lumina de după amiază limpede, puternică, mă copleșește, îmi taie puterea și picioarele refuză greutatea corpului... Caut un loc de popas și zăresc lîngă zidul de piatră cîteva bănci de lemn tare, fără spetează, doar răceala zidului, păzitor al mănăstirii.

– Eu aș sta puțin, dacă nu te superi, Lia dragă... – Surprinsă de tonalitatea sfielnică a glasului, Lia mă privește cîteva clipe și, fără comentarii, se așează alături.

Locul trăiește, pentru că pe nesimțite am sesizat mișcarea de furnicar din curte. Cîteva maici îmbrăcate în fuste lungi negre și bluze ușoare de vară cu mîneacă, avînd capul acoperit în năframă tot neagră, mișcă undeva spre primul etaj al grupului de chilii.

– Acolo e secția de covoare – spune Lia.

Altele, în umbra unui cerdac, mai în spate, taie cu mișcări regulate, fără grabă, varză albă în niște cratițe imense.

– Sunt cele de la bucătărie, pregătesc masa...

– De unde atîta hrană, frate dragă... – mă minunez de mormanul de varză tăiată în cratițele mari.

– Nu ți-am spus că sunt peste o sută de călugărițe aici... Plus turiștii ca noi, și am înțeles de la Maica Contabilă că mai au și muncitori la șantierul de colo... – îmi arată spre latura de nord o clădire în construcție, unde parcă zăresc cîteva oameni la lucru...

Un alt grup de vreo trei femei în negru ies din biserica nouă, însoțite de un părinte în sutană tot neagră, legat la mijloc cu o sfoară împletită cu măiestrie...

Ametită de soarele alb, de chiliile albe suprapuse pe terase și etaje, mă las purtată de mână prin curtea mănăstirii și caut să privesc de data asta spre pământ, să calc cu grijă pe aleea pietruită, când, dintr-o dată, mă izbește mirosul dulce de flori înflorite, de grădină în floare... Trandafiri cu zecile, de la galben puternic, roșu aprins și pînă la roz sfielnic, îngrijiți în tufe rotunde, pînă la atîtea alte flori multicolore, înveselesc privirea pînă spre rîs sănătos, în minunata după-amiază de vară...

– Haide, haide, femeia lui Dumnezeu, să ajungem la Maica Contabilă...

Urcăm un rînd de trepte tăiate în piatră de codru spre al doilea etaj de chilii albe, străbatem un cerdac răcoros și Lia întreabă:

– Îmi spuneți, vă rog, Maica Contabilă e la dînsa în birou?

– Desigur, desigur... – o voce adîncă de sub o năframă neagră ne îndrumă spre așa-zisul birou, care nu e altceva decît o încăpere obișnuită, deosebit de simplă, cu un birou, o masă încărcată de hîrtii cam alandala, două canapele acoperite cu scoarțe înflorate pe fond negru și cîteva scaune în jurul unei măsuțe albe acoperite cu o dantelă deosebit de fină, spumoasă...

– Doamne ajută... Ați ajuns cu bine, doamna profesoară?!... Tocmai îi spuneam Maicii Pelaghia să nu mai păstreze mîncarea de la prînz și pentru dumneavoastră, să o dea oamenilor ce lucră pentru noi... Ați zărit noua construcție? Ne-am apucat din primăvară și cu ajutorul lui Dumnezeu sper să o isprăvim mai spre toamnă... Să nu ne prindă înghețul, că se crapă cimentul adus cu atîta sfortare de la Teiuș... Cum a

fost drumul, ați trecut cu ușurință peste podețul din Stremț, că am auzit că l-a stricat apa pe o parte...

Lia răspunde avalanșei de întrebări și amîndouă se bucură de întîlnire, de construcția care s-a înălțat mult de la vizita ultimă făcută de ea cu școala, de podul care se reparase și nu ne-a creat probleme la ieșirea din Stremț... Năucită, nu particip la discuție, mă așez cuminte pe un scaun și îmi las privirea să zburde pe afară prin geamul lăsat liber de perdelele albe strînse de o parte și de alta cu bentițe de dantelă tare, brodată...

În cele din urmă, înțeleg unde vom fi cazate peste noapte.

– Doamna profesor, nu aveți nimic împotriva să dormiți în casa parohială? Nu avem locuri aici la mănăstire și la cabană e plin de studenți. A venit de o săptămînă un grup de la filologie, din Cluj, sunt și cîțiva trecători care și-au lungit șederea... Va trebui să mergeți să o căutați pe Maica Teodosia, o mai țineți minte?

– Cum s-o uit? A fost atît de amabilă cu așezarea copiilor mei în camere, atît de răbdătoare...

– Doamna avocat e așa de tăcută... Poate după cîteva zile mai veniți pe la mine și atunci o să povestim și cu dînsa... Nu-i așa, doamna avocat?...

– Desigur, desigur... – mă scuz stînjenită – m-a cam obosit drumul, nu sunt un șofer prea experimentat.

– E modestă, Maică Contabilă... Conduce mașinuța de cîteva ani buni... A năucit-o peisajul și altele...

– Și altele... da, da... – Maica Contabilă, o femeie nu prea înaltă, destul de plinuță, cu ochii vii, neastîmpărați, nici veseli, da' nici triști, însă destul de pătrunzători, mă privește cîteva clipe, se ridică, îmi atinge în treacăt obrazul...

– Sper să vă simțiți bine la noi. Maica Teodosia e prin curte, o găsiți, și... odihnă plăcută.

A doua zi ne-am trezit dis-de-dimineată, mai precis am auzit câteva glasuri prin curte. Erau vreo trei maici care se îndreptau spre gospodăria aflată în curtea din spatele parohiei vechi... Aseară, în timp ce ne instalam, Lia mi-a explicat că, pe vremea bejeniei, măicuțele au locuit și ele aici în casa parohială de lângă bisericuța veche. La vreo 500 de metri de la mănăstire înspre șosea, treci peste un podet destul de fragil apa, traversezi apoi câteva straturi de legume îngrijite, deosebit de ordonate, dai spre livadă și la poala muntelui este bisericuța satului și o clădire mai mare cu cerdac din lemn și flori la ferestre și una mai mică, tot cu cerdac, însă pitită puțin și mai lipită pământului.

În casa mare am primit o cameră prin bunăvoința Maicii Teodosia, care știa rîndul la toate, începînd cu așternuturile albe, vasele pentru spălat, gălețile cu apă, micuțul punct sanitar.

Am înțeles din spusele Liei și ale Maicii Teodosia că viața mănăstirii fusese pusă la grele încercări prin anii 1959 – 1960 și cei ce urmau pe vremea regimului ateu. În acei ani, nu numai aici, ci și în alte mănăstiri, mulți călugări și călugărițe au fost alungați din locurile sfinte și unele mănăstiri au fost chiar închise. Aici, la Rîmeți, maicile au fost alungate și nevoite să lepede haina neagră și să se îmbrace în civil... Nu lepădaseră sfînta credință, unele ascunzîndu-se în sat, prin casele credincioșilor, fiind mereu urmărite... De ce le era frică guvernanților de niște femei slabe și fără de apărare? O mîna de ființe cu credință în Dumnezeu au avut tăria și perseverența furnicii, căreia, dacă îi dai cu piciorul în mușuroi, nu moare, începe un altul, nu departe de primul, unde din nou va așeza fir peste fir, pământ peste pământ, construind după reguli numai de ea știute un alt așezămînt.

Mai târziu s-au strîns la Teiuș și la Aiud, au pus pe picioare o secție de covoare, unde au țesut, așteptînd și înălțînd rugi spre deschiderea celor de sus mai bine de șapte ani, pînă prin 1969, cînd li s-a permis să revină la mănăstire, îmbrăcate în civil însă, de parcă haina ar schimba credința și sufletul femeilor. Sub pretextul înființării la mănăstire a unei secții de covoare, unde, în spiritul muncii proletare, învățau și fetele din satele de moți din jur.

Vezi-Doamne, le era interzisă rînduiala călugărească și, mai mult chiar, și slujbele, de parcă știa comenduirea ce făceau maicile pe ascuns în camere și în mica bisericuță de lîngă casa parohială... Pentru că aici le era permis să înnopteze, să viețuiască, și nu în incinta propriu-zisă a mănăstirii, care era transformată într-un fel de han în paragină.

De abia la începutul lui 1972, oameni aleși și îngăduiți de sus au ajuns la concluzia că mănăstirea se poate redeschide, au reușit să obțină autorizarea funcționării ei și mai ales reluarea vieții monahale.

Aici, la poala muntelui, micul sobor de femei s-a pus trainic pe treabă nu numai prin rugăciuni și ordine bisericească, ci și prin muncă de dimineața și pînă la lăsarea întunericului, într-o îmbinare și simbioză perfectă a muncii cu rugăciunea... Încet, piatră peste piatră, a fost refăcut paraclisul, s-a adăugat stăreția, trapeza, s-au extins chiliile, s-a construit o școală nouă, cea veche transformîndu-se treptat în muzeu, unde sunt expuse documente despre istoria așezămîntului, cărți vechi de slujbă bisericească, colecția de icoane pe lemn și sticlă și multe obiecte de îmbrăcăminte cu specificul moților, oameni de munte, obiecte ale gospodăriei țărănești...

În timp, au reușit să lege stăreția și întreaga mănăstire la curentul electric, să facă canalizarea și chiar au introdus încălzire centrală.

Toate astea, printr-o organizare perfectă, unde fiecare își știe locul și sarcinile – la gospodăria anexă, la albine, la păscutul vitelor, la micul bazin al pescăriei, la grădinărit, la tot ce ține de o bună rânduială a unei familii de aproape o sută de suflete...

Mai arunc o privire măicuțelor care dispăruseră în grădinile de zarzavat din spatele casei mici, îmi aduc apă rece de la izvor și-mi dezmoțesc carnea, îmi refac circulația cu un prosop tare de pânză de tort cu care-mi frec spatele încordat... Lia își face și ea toaleta la ligheanul din colțul camerei... Din cerdacul casei dai în patru încăperi pregătite pentru oaspeți... În fiecare sunt câte două paturi simple de lemn jeluit, însă, spre comoditatea ocupantului, ai o mică salteluță moale care te cuprinde în ale somnului de îndată. Pe pereți, câte două icoane și la mijloc o masă cu trei scaune înalte și o față de masă veselă în motive florale stilizate.

Calci pe câte un covor țesut de casă ce acoperă podeaua bine spălată, din lemn simplu, nevopsit.

– Vom lua micul dejun în livadă, deși s-ar putea să ne udăm picioarele în rouă... La munte nu se usucă decât după 10. Ce zici, punem masa sub nucul de colo?

Nu o știam așa harnică... Lia pregătise cafeaua, pâinea prăjită, castronelul cu unt și câteva roșii și brânză... Am cărat și eu, vrînd-nevrînd, masa pliantă și cele două scaune aduse de acasă și m-am lăsat moale pe unul, profitînd de sporul și iuțeala Liei, care întinde o față de masă albă peste fierul dizgrațios al mesei de campanie, pune ceștile din lut ars cu miros de cafea aburindă, castronul cu roșii și brînza.

Mîncăm pe îndelete, cînd se aud din nou glasuri dinspre șosea și podețul de peste rîu... Mai trec în grabă salutînd cu "Doamne ajută" încă trei femei în negru ce cară trei coșuri cu resturi de legume și varză la porci și găini, probabil...

- Unde o fi gospodăria anexă? Tu ce crezi, Lia?
- În spatele livezii, mai spre munte. Vrei s-o vezi? – rîde verișoara asta a mea, între două sorbituri de cafea...
- Nu țin neapărat; întrebam și eu așa...
- Am înțeles că au niscaiva porci, orătării și chiar cîteva văcuțe...

Continuăm să luăm micul dejun în liniște, cu ochii pe livada înverzită și din cînd în cînd mai spre vîrfurile stîlcoase...

Tot Lia strînge resturile mesei, spală ceștile de cafea și tacîmurile la cișmeaua din curte. Propune:

- Vrei să mergem la mănăstire, facem o rugăciune și eventual vizităm muzeul?

De ce n-aș vrea... Fără grabă, pe îndelete, traversăm apa peste podetul din lemn. La mijloc, rămînem cîteva clipe suspendate parcă deasupra susurului molcom, ținîndu-ne bine de marginea împletită... Nu prea mult, că amîndouă avem oarece rău de înălțime... Mai mult, am senzația că mă duce apa spre vale, rostogolindu-se peste pietrele gălbenite, rotunjite de permanenta curgere...

În curtea mănăstirii e aceeași forfotă de mușuroi... Munca la bucătărie începuse de dimineața, curățau zarzavaturi în aceleași castroane imense.

- Cred că vom primi o supă de post sau poate ghiveci... Ai mîncat vreodată ghiveci călugăresc?

- Ce, nu-ți aduci aminte că Emilia gătea un ghiveci de să-ți lingi degetele? – replică Lia mirată...

- Asta, cu ani în urmă, înainte de boală... Într-adevăr, mama Liei făcea niște mîncăruri de post gustoase și bine dozate...

Ezitam cîteva clipe unde să intrăm, în biserica veche sau în cea nouă... În cele din urmă, Lia decide că-i mai bine în

cea nouă, unde e posibil să fie și slujba de dimineață... Are dreptate, câteva maici cântau într-un colț și preotul sluja în altar... Aici, agitația din curte pare în altă lume. O liniște ciudată, propice rugăciunii și reculegerii... Îngenunchiez în fața icoanei Maicii Domnului și mă rog spre iertarea și sănătatea alor mei și a mea...

Ne așezăm mai apoi într-o strană și lăsăm timpul să curgă în voie, trupul să se destindă, să lase cugetul domol pe firul melodiei bisericesti, în dansul luminii blânde ce pătrunde prin vitraliile înalte...

După ceva vreme, ieșim în soarele amiezii, puternic da' nu arzător, ca acela al câmpiei noastre... Răcoarea muzeului e numa' bună... Ascultăm cu atenție explicațiile unei călugărițe, alăturându-ne unui grup de turiști din Regat.

Se spune că mănăstirea a fost ctitorită de călugării singuratici. Însăși denumirea de "Rîmeți" înseamnă eremiți, adică pustnici. Unii istorici datează ctitoria mănăstirii în secolul al XIV-lea, iar alții în secolul al XV-lea.

Suntem îndrumați să cetim inscripția de pe piatra de deasupra ușii de la intrarea în biserică: "Dintîiu a fost zugrăvită sfînta biserică în zilele lui Matias crai vā leato 6895", egal lui 1386.

Unii cercetători, căutători în ale trecutului, au studiat o inscripție slavonă de pe arcada dintre naos și pronaos, descifrînd: "Am scris eu pre păcătosul rob al lui Dumnezeu, Mihul, adică zugravul de la Crișul Alb, cu încuviințarea arhiepiscopului Ghelasie în zilele regelui Ludovic în anul 6885 (1377), luna iulie 2."

Această inscripție duce la concluzia clară că biserica a fost zidită cu mult înainte, că la acea dată în Transilvania, țara dintre munți, exista o organizare bisericească cu un ierarh propriu, cel din frunte avînd titlul de arhiepiscop.

De-a lungul istoriei, așezămîntul a fost sub oblăduirea mai multor domni creștini. De la Matei Corvinul, a cărui soție rămăsese ortodoxă o dată cu trecerea lui la catolicism, pînă la Radu Vodă cel Mare, domnul Țării Românești, cu ocazia primirii de la regele Vladislav al II-lea a moșiei de la Stremț, satul din apropiere. Și-a zidit credința și Mihai Viteazul, despre care se spune că a reparat mănăstirea cu tot ce era pîmprejurul acesteia.

Am mai reținut și legăturile strînse între viața bisericească din inima Transilvaniei cu frații de peste munți, din Regat, concretizate prin hirotonirea unor ierarhi în Țara Românească și Moldova, prin cărțile de cult tipărite și donate de domni munteni și moldoveni.

În vremurile de lupte între bisericile ortodoxă și cea unită cu Roma, pe vremea habsburgilor, călugării ortodocși au fost alungați, însă se spune că drept-credincioșii nu i-au primit pe cei trimiși de Episcopia Unită cu Roma...

Pe vremea răscoalei lui Horea, drept pedeapsă pentru participarea la ridicare împotriva stăpînirii străine, s-a purces la o nouă "stricare" a mănăstirii, însemnată de un călugăr prin "aceasta, aici am însemnat acest lucru cu jale adevărat cînd au stricat mănăstirea cea de la Geoagiu și de la Rîmeț, la întîia stricare a fost numărul anilor 1762, iar la a doua stricare vă leat 1785 luna decembrie în 23 zile într-o zi de marți. Scris-am eu Silvestru monahu."

Ca urmare a stricărilor repetate, Curtea împărătească de la Viena decretează protopopului Oghian posibilitatea reparării bisericii, dar numai ca biserică de mir... Deși desființată, drept-credincioșii o considerau o Maică a celor șapte biserici de pe Valea Rîmețului.

Viața monahală se reface abia peste ani, în 1940, cu călugări, iar mai tîrziu, în 1955, e transformată în mănăstire

de maici, cu stăreția monahiei Pelaghia Prică și apoi a monahiei Lavrentia Chelemen.

Am mai ascultat, fără a reține prea multe amănunte, relatări despre arhitectura și pictura bisericii, rămânând uimite, alături de grupul de turiști, la explicațiile ghidului călugăriță despre ridicarea bisericii vechi. Astfel, pentru asigurarea lucrărilor de consolidare a picturilor a fost necesară ridicarea monumentului și protejarea lui de pericolul pânzelor freatică... Vechiul lăcaș era îngropat în pământ la peste 1,60 m, apele produceau mari stricăciuni, mai ales picturii vechi de secole. Astfel, în 1988, printr-o lucrare de amploare deosebită, locul de rugăciune și alinare a fost ridicat, înălțat cu 2,08 m deasupra pământului.

Cu ocazia săpăturilor, s-au găsit mai multe schelete ale schimnicilor de pe-atunci, iar două din ele aveau între 14 – 18 ani, se prea poate să fi fost ale ucenicilor în ale călugăriei ce s-au nevoit în acest loc sfințit. Mai apar însemnări în registrele vechi ale lăcașului numele a doi călugări, Romulus și Ghenadie, care au plecat din Transilvania în Țara Maramureșului, unde au pus temelia unei alte mănăstiri.

Putin obosite de atâtea date din istoria locului, încercăm să adunăm o concluzie.

– Viața spirituală ortodoxă este o minune în locurile în care spiritul vremii era catolic, iar latinitatea cerea același lucru... Nu ți se pare, Lia, că noi, românii, trăim și în planul vieții spirituale încă un paradox?

– Nu am chef de asemenea paradoxuri... De altfel, istoria neamului nostru e plină de alte și alte contradicții, cu implicații neașteptate... o insulă latină în marea slavă a ortodoxismului... De la sorginte se cerea să fim catolici, însă ne-am păstrat în vechea credință ortodoxă...

Mai încercăm, pe măsura cunoștințelor limitate în ale istoriei religiei și conchidem rîzînd că ne e cu adevărat foame...

Lia, ca o bună cunoscătoare a obiceiului, îmi arată sala de mese a călugărițelor, unde se strîngeau deja farfuriile și resturile prînzului... Lîngă sala mare, o mică încăpere unde sunt primiți musafirii, cei ce lucrează la șantierul din spate... O măicuță mititică, plinuță, se învîrte în jurul mesei albe, punînd un castron aburînd pe un suport de lemn...

– Doamne ajută, doamna profesoară... Ce mă bucur să vă revăd... Doamne, ce copilași drăguți erau în grupul dumneavoastră... Binecrescuți și flămînzi ca niște puișori de prepeliță... Îmi era mai mare dragul să le pun masa... Cînd mai veniți cu ei pe la noi, să le fac cîteva gogoși cu dulceț de trandafiri?...

– Poate spre sfîrșitul verii... Să văd cum mă descurc cu fondurile...

Doi bărbați înfulecă în grabă un blid cu tocană de cartofi, mulțumesc de masă, își fac în treacăt semnul crucii și pleacă discutînd despre bolțari și alte materiale de construcție.

– Avem lucrări mari... După cum vedeți, îi ospătăm și pe cei de pe șantier... Da', lasă-i în plata Domnului cu ale lor, să fug să vă aduc apă rece de la izvor...

– Aduc eu... – sare Lia să ia canceul din porțelan albăstrui din mîna măicuței, care, între timp, cu o măturică minusculă, strînge fărîmiturile lăsate de cei doi, așează în tihnă farfuriile simple, cu model stilizat în culori pastel pe margini...

– Ați băut din apa noastră? – Tresa o clipă, nerealizînd că sunt întrebată... Aici îmi permit să fiu alandala cu gîndul și gestul, nu sub regula și stresul Tribunalului.

– Ce spuneți? Mă scuzați, da' nu eram atentă...

– Întrebam și eu, maică, dacă ați băut din apa izvorului nostru. Se spune că, în afară că e bună și rece, mai și tămăduiește unde e nevoie.

– N-am băut, da' uite că vine Lia cu canceul și voi bea la masă. Mulțumesc.

Ciorba a fost o minunăție, din toate legumele, cu iz de busuioc și tarhon... Am scos de două ori, spre bucuria femeii miciute care, între timp, îi explica Liei o nouă rețetă de gogoși cu dulceț. Pentru pitulicii de la școală, pasămite.

Oferită cu atîta drag, mîncarea mi s-a părut un ospăț regal, iar apa, o licoare fermecată...

– Sănătate curată... – îmi dreg glasul după înțepătura primă de gheață a apei de izvor...

A treia zi dis-de-dimineată, Lia a dat deșteptarea pentru proiectata excursie spre Izvoare. Încă de aseară a făcut programul de cîteva ore de mers dincolo de mănăstire, spre izvorul pîrîului ce se varsă în Mureș.

– Cu ce te îmbraci, că nu am văzut prin boscîrțele tale nici o pereche de adidași sau teniși comozi.

– Nu-mi purta tu de grijă, am o pereche de sandale fără toc, numa' bune. Chiar voiam să-ți spun să nu mă mai dădăcești atîta... Nu am nevoie de grija nimănui, nici chiar de a ta, știi că îmi port singură de grijă de atîta vreme...

– Bine, bine, și cu grija și cu pantofii, n-ai decît să le faci după placul tău...

Am urmat calea rîului spre adîncul muntelui... Drumul este suficient de larg, permite chiar unei mașini să circule nestingherită. De altfel, ne-au depășit vreo două Dacii.

– Unde merg și ăștia?

– Fie spre cabana mănăstirii, fie la căbănuțele proprii de-a lungul văii.

– Sunt și astfel de construcții în vîrf de munte?...

– Sigur – se dă atotștiutoare Lia. – Locurile sunt de dreptul de vis, ce-l poate împiedica pe om să-și construiască un adăpost în liniștea naturii...

Se vede peste un pod de piatră o cabană pe două etaje, din lemn de codru vopsit în negru, cu canaturi roșu închis și o minunată terasă deschisă spre o poieniță înveselită de flori și arbuști pitici.

– Ce spui, luăm cafeaua pe terasă? Parcă am obosit nițel...

Știu că tovarășa mea de drum râde pe sub mustață. Puțin îmi pasă. Ce mă doare acu' e o cafea pe terasa cabanei, sorbită în tihnă, și o țigară, dacă se poate. Profesoara își înghite observațiile în barbă și acceptă popasul.

– E nelalocul lui să ne oprim aici la începutul drumului, da' mă adaptez situației... Pufăie și ea o țigară peste aburul cafelei, însă nu avem nici una nici alta chef de discuții imposibile, știind că oricum suntem legate de drumul ce-l avem de parcurs mai departe.

Pădurea răcoroasă închide dreapta căii, iar la stînga cîntă liniștită apa limpede și, bănuie, destul de rece.

După vreo jumătate de oră de mers în care admiram fie o mică deschidere în desișul pădurii, fie un alt podeț de lemn spre o cabană de munte pentru turiștii de oraș, simt că mi se cam tociseră tălpile.

– Eu cred că voi face o băiță în apa asta... În definitiv, nu am de gînd decît să mă stropesc pe față și să-mi bălăcesc picioarele...

– Cum vrei... O să ți se umfle după aceea ca naiba, de n-o să mai poți încălța sandalele astea de toată mila.

Cobor cu atenție spre firul apei, care e, într-adevăr, peste măsură de rece și mai ales limpede. Te îndeamnă mai mult să-ți răcorești fața. M-am retras cînd am lipit talpa de zbenguiala și mișunarea apei.

Lia mă privea de sus, rîzînd în hohote la ezităriile mele, cu părul lăsat liber în adierea unui vînticel adus de ramurile copacilor. Privind-o, am zărit spre înălțimi petele albe de stîncă încercuite de verdele pădurii de fag, stejar... De-abia las în seama apei picioarele obosite, simțind pe talpă umflături, semn de bătăture în formare... Nici gînd să-i spun ticăloasei de sus, care continuă să rîdă. Sper să nu se umfle prea tare, că mai avem ceva de mers.

După o curbă mai largă se ivește pe neașteptate o căsuță cu acoperiș țuguiat din paie, vopsită într-un albastru pe măsura cerului limpede de vară. Două geamuri cît o gîgîlice, în față, vopseaua scorojită de vreme, doi ochi de prepeliță sub căciula țuguiată a acoperișului, ce clipesc vesel spre călători...

Gospodăria e cam în paragină, grajdul lăsat într-o rînă, pe unde paiele se scurg spre poarta din lemn de scînduri crăpate de vreme... Am crezut o clipă că e nelocuită, cînd din spate am auzit o voce pițigăiată de om bătrîn. Era o femeie îndoită în două care arunca cîteva grăunțe dintr-un coș împletit cîtorva găini slabe și golașe... Salutăm și primim același răspuns al văii:

– Doamne ajută.

Ne îndăluim din nou, eu rămînînd mai în spate. Lia trage cu ochiul spre pașii mei care sunt tot mai rari, tot mai împiedicați de pietricele și praf. Mă bucur nespus cînd zăresc un trunchi doborît de ceva vreme, ce are și mușchi maroniu pe alocuri, ca un loc de popas. Mă trîntesc de-a dreptul pe lemnul tare, aruncînd cît colo sandalele din picioare.

– Se vede de la o poștă că ești orășanul călare pe mașină și atît. Nu ești în stare să mergi ca lumea nici măcar o oră...

– Ce vorbești, frate... Că tot venim de cîteva ceasuri...

– Așa ți se pare ție... După soare, că nu am arătătorul la

mine, se apropie de amiază, ori asta înseamnă că a trecut mai bine cu ceva de un ceas de când am plecat și tu ești moale ca o plăcintă.

Nu continuă cu poliloghia, când, brusc, de după cotul drumului se ivește o arătare omenească în pantaloni largi, peticiți la un genunchi, cu o cămașă deshămată pe piept, rotind la întâmplare un băț pe la spate... Rămân blocată câteva clipe, văzînd că Lia nu-l bagă în seamă și trece cu nepăsare mai departe... Ființa ajunge în dreptul copacului unde mă așezasem, mă privește în ochi câteva secunde, îngîină ceva a salut sau mai știu eu ce, cît să-mi înghețe sîngele în vine și să prind cu putere mușchiul, ca un posibil punct de sprijin și apărare.

Privirea rea, tulbure, a întunecat și verdele pădurii și susurul vesel al apei... Aștept să se îndepărteze și apoi strig cu o voce gîtuită de spaimă:

– Liaaa! Oprește, frate!... N-auzi?... Oprește, că nu știu ce fac.

– De ce tulburi pacea cu țipete de muiere isterică? Te pomenești că ți-a fost teamă?

– Dacă mi-a fost teamă? Pur și simplu, am înghețat de frică. Tu habar n-ai cu cine ne putem întîlni în pustietatea asta, două femei năroade...

– Ei, cu cine... De parcă la tot pasul sunt numai criminali, ca pe la Tribunalul tău...

– Asta nu exclude posibilitatea să fi fost chiar un nebun, de te miri ce-i umblă prin mintea rătăcită...

– Nu prea cred că-i posibil aici, în Valea mănăstirii, să pățim o nepățită, avocato... Haide să purcedem mai sus, spre izvorul apei...

– Uite, draga mea... Una cu una fac două... Eu nu sunt în stare să merg mai departe și n-am nici chef să mai trag o

spaimă de felul ăsta... Mai rămînem puțin aici și apoi, calea întoarsă, verișană dragă...

– Haide, ce naiba, te dai bătută la jumătatea drumului... Eu te știam o luptătoare, energică chiar peste poate...

– Sunt cum sunt, da' mai departe nu merg, de altfel, uită-te la tălpile mele.

Aruncînd sandalele cît colo, îi arăt tălpile cu bășici pline cu apă în cîteva locuri...

– Păi, tot din cauza ta... Că dacă aveai încălțăminte potrivită...

Convinsă de rănile mele, acceptă să ne întoarcem, eu schiopătînd, în spate, neîndrăznind să fac nici un comentariu, mă simțeam cu musca pe căciulă... Mai trag cu ochiul spre mîinile femeii, care se bălăbăne încioace și încolo într-un ritm neobișnuit, pentru ca apoi să mă lămuresc că îngîna un cîntec de paradă... Izbucnim amîndouă în rîs și, formînd o pereche de toată mila, ajungem în cele din urmă la căsuța parohială, eu tot o rană la picioare și Lia tropăind ca o țarcă.

A patra zi a fost una de moleșeală și toropeală în fotoliile de pînză aduse de acasă, sau întinse pe pătură în fundul livezii.

Din cînd în cînd, coborîm spre apa rece, unde, ca niște copii, ne stropim peste mîini și peste față. Mai spre amiază, am ridicat pantalonii pînă peste genunchi și ne-am bălăcit cu picioarele, călcînd cu grijă, neîndemînatice, peste pietrele alunecoase, lustruite de curgerea apei...

Din nou întinse pe pătură, ca apoi să renunțăm și la pînza țesută și să ne întindem în iarba înaltă, cu ochii ațintiți spre albastrul cerului sau spre stîncile ce înțepă muntele... În mod inconștient, așezată fiind la umbra unui măr dat în rod, cu

mere verzi încă, am început să număr fructele de pe fiecare creangă, să fac socoteli încâlcite.

– Un măr, două mere, trei mere... zece mere pe creanga de sus, șapte mere pe creanga din dreapta, opt pe cea din stînga... În total douăzeci de mere ce se vor înroși la toamnă... Cîteva sunt căzute pe iarbă, atinse de vreun vierme găunos...

E atîta liniște în livada noastră, încît vocea apei se aude limpede, veselă, continuă, lustruind răbdătoare pietrele și orice-i stă în cale...

Lia se apucă să facă un buchet din margaretele mici, albe, punctate galben.

– Lasă-le la locul lor... Te rog, lasă-le în viața lor...

– Bine, bine... voiam să ne înveselească camera...

– La locul lor înveselesc o lume...

Renunță și nici nu bag de seamă cînd a dispărut, lipăind din șlapii de plută spre podețul de peste rîu... Se întoarce după ceva vreme cu de-ale gurii de la măicuța plinuță...

– Ti-am adus și ție ceva ghiveci... Maica Pelaghia a ținut să-ți facă o porție ca lumea... E caldă încă, haide, gustă, să vezi ce aromat e...

Îmi întinde un blid din ceramică colorată, cu arome minunate de legume fierte, dinstuie la foc încet .. Îmbuc în liniște în iarba înaltă cu o lingură de lemn, las blidul gol deoparte și mă întind din nou pe spate, cu ochii lipiți de înaltul cerului, de înaltul muntelui, de verdele brazilor ce se întrezăresc spre piscuri...

E atîta liniște și pace între pomi, azi nu au apărut nici femeile în negru spre grădina de zarzavat, nimic și nimeni nu a tulburat blînda moleșeală a zilei de vară...

Spre înserat, cînd ziua se îngîină cu noaptea, soarele ascunzîndu-se de mult după munte, am auzit pași dinspre șosea

și podețul de lemn... A prins formă o siluetă nu prea înaltă, în sutană neagră, un monah cu capul acoperit...

Sărim amîndouă în picioare.

– Doamne ajută... Ce fac doamnele... Vă bucurați de liniștea livezii noastre...

– Am lenevit toată ziua, părinte... Spre rușinea noastră, nu ne-am mișcat nici măcar la rugăciune – se scuză Lia.

– Rugăciunea se poate face oriunde... Cît despre vorba lui Dumnezeu, din foșnetul ierbii și glăsuirea apei ajunge uneori acolo unde e cerută mai repede... Îmi îngăduiți să mă odihnesc și eu în preajma voastră?

– Cum nu, părinte – mă aud spunînd cu voce clară, limpezită după ziua de azi.

Ne așezăm toți trei pe scaunele pliante și, preț de cîteva minute, am tăcut împreună... Lia se trezește vorbind.

– Nu vă trece cu greutate timpul aici, la mănăstire? O zi, o săptămînă, dar luni, ani, în același loc, cu aceiași oameni, fără porți de ieșire în lume...

Părintele rîde sănătos și abia acum sunt în stare să-i deslușesc trăsăturile. O față mai rotundă, cu frunte înaltă, ridată de vreme și vînt, răspîndind însă o veselie împăcată, mai ales prin vioiciunea ochilor micuți și neastîmpărați de sub sprîncenele stufoase.

– Viața monahală e plină de activitate pentru unii. Eu, de exemplu, mă scol pe la 5. Nu vă mirați cînd spun că fac gimnastică, mă spăl, și nu de mîntuială, corpul se cere pregătit pentru istovirea zilnică, mai apoi potrivesc odaia, că pentru nimic în lume nu aș lăsa-o vreaște, apoi – liturghia și mărunțișurile gospodărești sau înapoi, în cameră, unde mai citesc cîte ceva. Mai stau și pe la biblioteca mănăstirii, unde dau cărți maicilor, le trec în registru, fac fișe... La 12, bat

clopotul și mai apoi fac și pe ghidul, dacă e nevoie, pentru turiști sau alți mireni ce vin să ne viziteze. La 5 e vecernia, masa de seară, sfat cu Maica Stareță, la 10, slujba de noapte, slujba monahală specifică. Așa se face că nu ajung la culcare înainte de 12. De cele mai multe ori, sunt constrâns să fac simultan cel puțin câte două lucruri, de pildă, să citesc și să meditez, să umblu, să lucrez la grădină și să mă rog... După cum vedeți, viața de aici nu e totuna cu trîndăvia și toropeala.

– Asta se referă la noi... – sar fără voie.

– Nici vorbă... Unde activați, dacă mi se permite?

– Sunt avocat...

– Asta e o menire înaltă... Cere multă agilitate și multă inimă...

– Cam așa, părinte... Sunt cam obosită de atîta inimă dată în dreapta și în stînga...

Rîde în barbă... Rotundul feței e încadrat într-o barbă încăruntită pe ici-colo, care, nici ea, nu dă o notă austeră chipului mulțumit și limpede al omului în sutană.

– Ce credeți, părinte? Pe mine întrebarea asta mă apasă mult... Mai ales de cînd poposesc aici la mănăstire... – îndrăznește Lia – vocația religioasă se moștenește sau vine dintr-o dată ca o iluminare?...

– După experiența mea, e mai mult o iluminare, însă nu neapărat venită brusc. Se poate ivi ca o evoluție discontinuă, cu scăpări uneori... Ce pot să vă spun e că Dumnezeu se arată în cele mai diferite chipuri și se manifestă în cele mai diferite moduri.

– Sper să se arate și tinerilor ce se înghesuie la Institutul de Teologie – scapă Lia.

– Eu am rămas mirată cînd, întîmplător, de la un client, am aflat de numărul mare de candidați pe un loc.

– Aveți dreptate, doamna avocat. Și pe mine mă neliniștește, mă amărăște chiar, că unii tineri socotesc preoția ca pe o profesie mai avantajoasă decât altele. Sper să fiu bine înțeles. Nu condică, nu ore fixe...

– Nici eu n-am condică și ore fixe... Tribunalul te solicită permanent.

– Da, da... și la dumneata se cere vocație, chemare, ori tinerii despre care vorbeam au aplecare funcționărească calculată chiar.

– Sper că nu toți – se înspăimîntă Lia.

– Har Domnului. Sunt și unii cu adevărat chemați, mai ales dintre cei ce tind spre călugărie. Pentru ei și prin ei se poate vorbi de ruguri aprinse. Însă nu cred că există pe lumea asta situație mai fericită și chiar vrednică de invidie, decât a unui preot de țară, într-un sat liniștit, cu oameni de treabă. În lumea de azi asta e un colț de rai, o rezervație a Domnului.

– Părinte, să nu exagerăm... Sate liniștite sunt doar în poeziile lui Coșbuc... Țăranul român e pervertit pînă peste poate de vremurile tranziției, cu moștenirea lăsată de comuniști la spate... Cît despre preotul de sat, dacă are focul sacru în vine, poate fi rugul de care ați pomenit, că altfel...

– Știu, știu... Însă vreau să cred în satul sat cu preotul preot...

– Aș vrea să cred și eu... Aș vrea să-l pot vizita și dacă există să mă așez o vreme într-o casă la marginea satului... Însă sunt preoți, ca și alți nenorociți, care au făcut pact cu diavolul...

– La ce te referi, Nati?

– La Dan și la atîția alții...

– Adică, la viața dublă a informatorului, a securistului de duzină... Ați auzit, părinte, sau mai precis, vă vine să credeți

că unii preoți au semnat angajamente cu Securitatea prin care turnau cele spuse de credincioși la spovedanie?

– Totul e posibil în lumea asta... Trădarea există, așa cum există și minciuna... Sunt surori gemene, boli fatale, ele sapă fondul biologic și moral al națiunii noastre, o urgie și o molimă... Pericolul e cu atât mai cumplit, cu cât ne obișnuim cu ele, le asimilăm, încît nici măcar nu le mai simțim, le integrăm în ființa noastră...

Se lasă cîteva clipe de liniște, în care bag de seamă că se întunecase de-a binelea... Simt doar o boare caldă de prin frunzele merilor...

– Sunteți împăcat cu viața de aici? Nu duceți dorul acelei parohii de sat, idilică, dar posibilă, totuși?... – rupe Lia.

– Sunt împăcat cu mine însumi, și asta e mult... Chiar voiam să vă întreb, doamna profesoară, cînd v-ați spovedit ultima dată?

– Eu, păi, să vedeți... – se încurcă vară-mea.

– Haide, recunoaște că nici tu, nici eu, nu ne-am spovedit niciodată...

– Nu e nevoie de recunoaștere... A recunoaște înseamnă implicit o vină, o culpă, cum spuneți voi, juriștii... Spovedania e necesară...

– E ca o spălare a cugetului... Așa cum spălăm trupul, îl frecăm bine cu apă și săpun, și sufletul se cere primenit din cînd în cînd...

– Mai e ceva, părinte... La mine în sat, mă rog, un fel de oraș, cum se numește azi Nădlacul meu, nu am avut niciodată aplecarea să-mi descarc sufletul cu păcate în fața preotului...

– E și asta o realitate, dar nu scuză...

– Ce spuneți, doamna avocat?

– Știu și eu... Pe mine se poate spune că m-a spovedit viața de mai multe ori și nu am avut nevoie să mă descarc în fața nimănui...

– Îmi permiteți să vă completez... Actul spovedaniei e unul de liberare, de liniștire. E o minunată lecție de smerenie... Spunea doamna profesoară că îi e peste mână să se spovedească unui anume fel de popă. Mie mi se pare că greșește. Nu te spovedești preotului, ci ție însuți. Putem spune că spovedania este o instituție terapeutică... Îl citez în asta pe un înalt prelat și filozof...

Rîde sănătos, își scoate pentru câteva clipe comănacul și își netezește pe îndelete creștetul capului...

– Vedeți, nu numai mie, ci și acelui ales monah, ni se pare că sistemul nostru ortodox – față în față preot și dreptcredincios -, în comparație cu cel catolic, de după perdea, e superior...

De ce ne mirăm amîndouă... fără a ne obosi să găsim explicația, ascultîndu-l ca la școală... De altfel, nu o dată, ci permanent am sentimentul unei lecții, mă simt elevă cuminte în fața unui dascăl de treabă și răbdător.

– Cred că e mai dur, mai umilitor. O umilință necesară în fața Divinității. O putem numi chiar o probă pedagogică, ca o baie rece în pîrîul Geoagiului dimineața devreme... Știți, am găzduit aici la noi la Rîmeți un înalt prelat, preț de vreo săptămîină... Obișnuia în fiecare dimineață să se curețe în apa de gheață a pîrîului și apoi să-și șteargă cu putere corpul cu un ștergar de tort... Abia după aceea începea ziua de rugăciune și canoane și alte nevoi... Ei, da... se înnoptează de-a binelea și mă așteaptă slujba de 10... Am petrecut ceva vreme în compania dumneavoastră... Ce spuneți, vă aștept mîine? Se poate...?

– De putut, se poate... De ce nu s-ar putea... – Accept și încercarea asta, poate de dragul părintelui și mai puțin convinsă...

Lia nu spune nimic, se ridică în picioare și întinde mîna spre omul din față... A fost o clipă de neînțelegere, în care eu, și poate și el, am crezut că vrea să i-o sărute...

Se retrage și cu un gest amplu deschide parcă crengile livezii spre cerul care se însuza cu stele...

– Vă doresc o noapte liniștită...

Rîde încetșor în barbă și dispore pe cãrarea ce duce spre podețul de lemn...

A cincea zi ne-a prins treze o datã cu cîntatul cocoșilor... De data asta am îndeplinit eu ritualul mășutei pliante scoase în iarba umezitã de rouã, a scaunelor pliante, cafeaua fierbinte și nelipsita pîine cu brînzã... Am spãlat cîteva roșii aduse de acasã, bine păstrate pe terasa rece, burate și ele...

– E cam friguleț – se alintã Lia, întinzîndu-se dupã un jersey de lînã împletit cu fir gros...

– De ce te alinți... Hai la pîriu să ne curățim bine trupul înainte de spovedanie... Ori tu nu vii nici la una, nici la alta?

– Viu la pîriu... Cît despre spovedit, mai vorbim noi...

Nu vreau să pedalez într-o discuție ce s-ar putea să ne tulbure liniștea... În singurãtate, ne-am dezbrãcat pînã la brîu, cu mîinile făcute cãuș am lãsat apa rece să biciuie carnea speriatã... O datã, de douã ori, de mai multe ori, pînã ce s-a dovedit chiar cald contactul cu asprimea apei... Ne-am șters bine una pe alta spatele cu un prosop de tort gãsit la întîmplare în scrinul din cerdac.

Ne-am prelungit ca de obicei micul dejun și am luat calea mănãstirii.

– Eu vreau să ascult liturghia de dimineață – decretează cu seriozitate Lia.

– Mergem împreună... Nici nu știu de ce ai spus “Eu vreau”... Puteai să spui “Mergem la liturghie”...

– Nati, nu fi nasoală de dimineață...

– Gata, gata... Rîd de caraghiosul “nasoală” – e simpatic să-l aud din gura unei profesoare dis-de-dimineață... De fapt, i-am făcut morală pe degeaba, și eu hotărîsem de una singură să mă duc la spovedanie după liturghie...

M-am pregătit și mi-am primenit înăuntrul îngenunchiată la icoane, ascultînd glasul limpede al corului de maici din fața altarului... Am făcut, după știință, rugăciunile și am aprins cîteva lumînări pentru morții familiei noastre și pentru sănătatea celor vii.

În timpul în care am trecut pragul spovedaniei sub oblăduirea liniștită a monahului, mărturisindu-mi, sub îndrumarea lui de înaltă diplomație și artă, păcatele cu voie și fără de voie, Lia a rămas în curtea mănăstirii cu un grup de fetițe orfane aflate sub ocrotirea Domnului și a sfintei biserici... Fuseseră luate de la un orfelinat de lîngă Teiuș, crescute aici în munți, la adăpost de ispitele lumesti, unele pregătindu-se pentru viața monahală, altele pentru viață, pur și simplu... Ca o bună cunoscătoare a copiilor, Lia le adusese ciocolată și alte nimicuri de acasă... Știa de existența lor încă de la prima vizită făcută aici cu școala... Se simțeau bine împreună și nu am socotit de cuviință să le întrerup... O plimbare prin grădina de flori și apoi pe malul lacului cu pești mă liniștește pe deplin, după terapia spovedaniei și oglinda în care am fost nevoită să mă privesc fără menajamente.

Nu departe, două măicuțe primenesc apa, strîng algele și murdăria în coșuri de răchită, lăsînd cale liberă peștilor ce

înoată leneș de-a lungul iazului... Gestica e atît de molcomă, de parcă ar înota și ele în aerul cald de afară în ritmul peștilor din apa verzuie... Nici nu realizez cînd Lia mă prinde de după umeri și-mi atrage atenția mai la deal, unde e prisaca așezămîntului.

Maica prisăcar, îmbrăcată în alb și legată la brîu cu un șorț imens, robustă, lustruiește butoaiele pentru miere pe cimentul din fața prisăcii... În spate, pe pajiste, mai mulți stupi cocoțați pe patru picioare zumzăie molcom, trimițînd supușii după hrana cea dulce... Nu îndrăznim să ne apropiem nici măcar de maica ce își vede nestingherită de treabă, și nici de albine... Ne ghemuim în iarbă suficient de departe de forfota stupului, urmărind mișcările încete, dar nu leneșe, mîinile puternice ce spală pe îndelete fiecare butoi... Deslușim chiar și o fărîmă de cîntec, acompaniat de zumzetul permanent dintre pomi și iarba înaltă.

Trecuse bine de ora prînzului.

– Să fiu sinceră, Nati, nu am poftă de nici un fel de hrană... Sărim prînzul și ne-om duce spre seară...

– Cum vrei, mai avem ceva lapte de ieri. Pentru mine e suficient.

Ajunse la casa noastră, casa veche parohială, întindem pătura în livadă și probabil că am furat cîteva ore de somn la umbra merilor. Cînd am mijit ochii, Lia stătea ghemuită, își strîngea între brațe genunchii, într-o poziție adunată, îi simt încordarea... De undeva dinăuntru, ceva îmi șoptește că acum, după atîția ani, e momentul să-i spun povestea Colonelului întregă, de la un capăt la altul...

– Lia, fata mamei, vreau să-ți istorisesc o poveste de demult...

– Știu, o simt, Nati, e povestea tatălui meu... Hai, istorisește, – și nu-ți fie teamă de nimic, și mai ales nu-ți fie frică de vreo reacție stupidă din partea mea... Acum mă simt suficient de puternică...

Se așează cuminte, sprijinită de umărul meu...

– A fost odată ca niciodată... Că de n-ar fi nu s-ar povesti... Au fost doi tineri de o frumusețe rară... La 18 ani învățau din înțelepciunea lumii la cele două licee cu renume din târgul lor... Liceul de băieți, o clădire impozantă, ce se întinde ca un patrulater închizînd patru străzi deopotrivă, cu săli de clasă luminoase și o intrare de palat, pe scări albe, de marmură, liceu unde feciorul nostru, înalt, smead, cu părul dat pe spate, lăsînd deschisă o frunte senină, cu ochi verzi, tăioși, de oțel uneori, alteori calzi, încrezători, își apleca silința spre studiu, ordonat, disciplinat, serios și deosebit de respectuos cu dascălii.

Liceul de fete, o clădire mai mică, mai cochetă, cu un farmec aparte, dat îndeosebi de așezarea în mijlocul unui parc imens, cu rondouri de flori multicolore, unde, nebunatică, zvăpăiată, minunăția de fată era răsfățata tuturor, cu trup subțire de zvîrlugă și păr de iele lăsat pe spate, auriu, ce încadra fața delicată...

Cum se putea altfel decît ca între cei doi frumoși și aleși de soartă să se lege o adevărată și adîncă poveste de dragoste, așa cum numai la 18 ani se poate înfiripa...

Nenorocirea a făcut ca părinții fetei să nu vadă cu ochi buni iubirea lor, visau, ca niște burghezi înstăriți ce erau, o partidă strălucită, neapărat aducătoare de avere, pentru odrasla lor.

Îndrăgostiții își jurau iubirea pe ascuns, pe cărări singuratice la malul apei ce-i primea cu deschidere de mamă înțelegătoare și înțeleaptă în fuga lor de lume și micimea ei...

Peste voința ei, au logodit-o cu un altul, moșier și mare proprietar de pământuri și mai ales mare vânător...

Îndurerat, după absolvirea liceului, tânărul a căutat să plece din orașul în care putea întâlni oricând perechea logodită. S-a înscris la Școala de Ofițeri dintr-o altă așezare, acolo unde disciplina și programul strict îi mai alinau parcă tulburarea din suflet...

Logodna se cerea urmată de nuntă, însă fata, perechea de suflet, l-a viziât pe ascuns la poarta școlii, jurându-i că va rupe logodna, va trece peste voința părinților și a oricui îi va sta în cale...

Pus în fața faptului împlinit, când fata cu ochi de căprioară i-a spus senină că va rupe logodna, vânătorul s-a trezit, i s-au tulburat mințile și, într-o pornire sălbatică, i-a curmat firul vieții, după care, disperat, văzînd trupul fetei plin de sânge, și-a curmat și el zilele...

Zvonul morții celor doi a ajuns la urechea tânărului elev-ofițer, căruia i s-au întunecat mintea și sufletul, de l-a purtat maica lui zile și luni pe la medici și vrăjitoare, doar-doar prin slujbe și alte feluri de descîntece i s-o lumina fruntea. În zadar, câteodată parcă îi zburau ochii verzi ce căutau icoana blondă, iar vorbele se închideau zăvorâte de taine și întunecimi adînci...

Soarta a adus războiul peste țară și printre primii înrolați a fost tânărul sublocotenent, care a găsit prilejul sosit chiar la vreme de a da mîna cu moartea din aceeași țeavă de pușcă ucigașă. Mereu în primele rînduri, căuta drumul glonțului, însă îngerul blond din ceruri și rugăciunile maicii sale l-au ținut în viață în cei câțiva ani de front și l-au adus sănătos acasă.

– Simt trupul Liei frămîntat alături. – Continuă... –

S-a întors cu pieptul plin de medalii și primul drum a fost la mormîntul cu cruce albă de mesteacăn, unde a reușit să

plîngă, lipit cu totul de pămîntul în care îi odihnea iubirea. După ani, a acceptat o căsătorie cu o fată înstărită, așezată, sănătoasă, care i-a născut o fată, tu, Lie ciocîrlie... Un îngerăș care spera că-i va lumina negurile din suflet. Mama ta, cuminte și bună, își împărțea zilele și bucuriile între spălat, călcat și alte mărunțișuri de gospodărie, privind cum bărbatul de lîngă ea se înstrăinează pe zi ce trece...

S-au despărțit, ea luîndu-și copila de lîngă bărbatul cu care nu a reușit să comunice niciodată.

Pierdere după pierdere, durere după durere, înțelegînd că nu și-a putut păstra nici fiica alături, a încercat de cîteva ori de-a lungul anilor să și-o apropie, însă ceva l-a oprit să fie deschis cu propriul copil, poate același mormînt străjuit de crucea albă de mesteacăn.

Asta e povestea... – oftez...

Am lăsat plînsul liniștit, am lăsat durerea să curgă din ochii femeii de lîngă mine o oră, mai multe. M-am sprijinit mai bine de trunchiul mărului, am așteptat ca luna să se ivească după munte și să ne poleiască în argintul nopții. Am așteptat și stelele, căutînd undeva în ceruri licărirea Colonelului și poate binecuvîntarea lui.

A șasea zi, am găsit dis-de-dimineată pe perna Liei un bilet: "M-am dus la spovedanie..."

Am dejunat în grabă și trezindu-mă de una singură în livadă mi-au fugit ochii spre muntele din spatele bisericii... Am hotărît să urmez cărăruia printre copaci, urcînd cu destulă greutate cu aceleași sandale buclucașe care lăsau să intre în talpă pămînt și pietricele ascuțite... Înfuriată, m-am descălțat,

realizînd că e mai simplu cu talpa de pămînt decît cu asemenea încălțări... Neobișnuită, am început să gîfîi, cînd, dintr-o dată, pădurea s-a deschis spre o poiană largă, scaldată în lumina de dimineață, cu iarba cosită pe jumătate.

O femeie în negru, cu o furcă imensă din lemn, strîngea alene fînul într-o căpiță ce prindea formă de căciulă boantă de oaie...

– Doamne ajută – salut în obiceiul mănăstirii.

– Doamne ajută... Dumneata ești una din femeile ce-s găzduite în casa parohială?

– Da... Eu și verișoara mea stăm de cîteva zile într-una din încăperile de jos... Văd că ați început de dimineață cu treaba...

– Aici la mănăstire lenea nu face casă bună cu nici una dintre noi... Poate că uneori sunt și eu atrasă de moliciunea patului, aș lăsa trupul să se lenevească...

– Și atunci?

– Atunci îl las în voia lui, da' nu prea des... Sunt atîtea de îndeplinit...

– Adică trebuie îndeplinite...

– Nu chiar... Noi simțim... Obligația nu există, e doar o cerere a spiritului, pe care o îndeplinim cu sfințenie și umilință...

Dintr-o dată se aud clopotele mănăstirii... Călugărița își face o cruce largă... Îngenunchează cu fața spre răsărit... Inconștient, îi urmez gesturile și privesc și eu preț de cîteva minute minunea discului roșietic ce se ridică spre înaltul cerului și încălzește iarba poienei, topind roua dimineții...

– Ascultați clopotele...

– Ei da, mai rar se aud atît de limpede în orașul meu... Le acoperă zgomotul de mașini, de oameni care-și trîntesc viața...

– Clopotele din tinerețe, din copilărie, m-au chemat la Hristos. Cele zglobii și pline de miere de la Crăciun, clopotele grave și adânci de la Paști... Aici, la Rîmeți, avem clopote adânci, grave... Ce spuneți?

– Au o sonoritate adâncă, într-adevăr...

Femeia lasă deoparte furca, își desface părul de sub marama neagră și-mi face semn să ne așezăm pe grămada de fîn proaspăt cosit, înmiresmat...

– Și ele, ca atâtea altele, ni-l aduc aproape pe Hristos.

– Nu vi se pare că în ziua de azi este cam ascuns, de lumea nu-l vede, nu-l recunoaște, nu-l cheamă...

– Nu se ascunde... Aici greșiți... El e aici printre noi, veșnic prezent... Noi suntem cei ce ne ascundem de el... Împărăția cerurilor, au spus înțelepții, nu e nici aici, nici acolo, e înăuntrul nostru. Depinde de noi să-l căutăm și să-l aflăm... Dacă gândim că-l putem găsi în anume loc sau colț de lume, greșim... Trebuie să învățăm să deschidem ochii și porțile înăuntrului.

– Să fim capabili să-i deschidem...

– Asta depinde de puterea, de dăruirea fiecăruia...

Zîmbește, își răsfiră părul în lumina soarelui ce se deschide tot mai puternic, mai strălucitor... Ezit câteva clipe înainte de a merge mai departe cu întrebările... Simt undeva că le așteaptă, că-și dorește întrebarea...

– Singurătatea de aici din mănăstire nu vă provoacă melancolii?

– În primul rînd, nu sunt singură... Mă însingurez când vreau în pacea mea și, tot la fel, sunt în mijlocul lumii mele, înăuntrul ascezei de aici...

– Dar viața-viață... Nu știu dacă mă fac înțeleasă...

– Viața în haina ei de acum îmi provoacă melancolie, tristețe fără margini, amărăciune... Rîmețiul e pentru mine un

liman, nu un refugiu, un rai sieși suficient – rîde blînd, cu toată fața, luminată de soarele puternic acum...

Simt și eu cum arde și dau să privesc cu jînd la umbra pădurii...

– Mai rabdă nițel căldura... Uite, dacă chiar vrei, am o pălărie de soare la îndemîină... – îmi întinde una cu boruri mari, împletită delicat din pai special, asemănătoare cu a altor cosași de vară.

– De altfel, am observat că ești desculță... Asta chiar nu se leagă cu legile muntelui... Te poți lovi sau înțepa în te mirice...

– Am o pereche de sandale nepotrivite... Așa e mai comod...

– Și mie îmi place să simt pămîntul sub picioare, însă m-am adaptat drumurilor și cerințelor de aici... Dacă dorești, îți dau cu plăcere o pereche de tălpici de pînză cu talpă tare de plută, împlețiți pe margini. Uite, ca ai mei... În sat la noi e încălțăminte obișnuită...

– Ai spus în sat la noi... De unde vii dumneata?... Asta, dacă nu sună nepotrivit și indiscret... – îmi retrag aproape vorbele.

– De ce să fie nepotrivit... Undeva pe Valea Arieșului e locul meu de baștină... Tata și mama fuseseră țărani cōoperatori pe vremuri, săraci lipiți, cu o familie de cinci copii, am dus-o la limită... Mama însă era, așa cum se zice, o femeie tare descurcăreață, știa să facă bani din piatră seacă... Cît despre mine, a eu am fost un copil căruia îi plăcea clopotul din sat... Dangătul clopotului mă făcea să fiu mai ascultătoare cînd tata ne pregătea în fiecare duminică pentru slujbă... El a fost, odihnească-se în pace, un credincios din născare... Așa a înțeles să-și facă viața fără teamă, cînd mersul la biserică se pedepsea,

cînd a te ruga era un păcat... O întoarcere a valorilor pe care tata nu a înțeles-o și nu a acceptat-o niciodată... Urmărea să fim îmbrăcați curat și de mîină luam calea Domnului în fiecare zi de Duminecă... Eu am rămas să-i urmez calea nu numai Dumineca... Tata m-a înțeles și cînd i-am cerut să merg la internat la Cluj, asta la liceu... A priceput și cînd am întîlnit-o pe Maica Teodosia, care mi-a povestit prin anii '60 de refugiul maicilor de aici de la Rîmeș... După bacalaureat, am fost primită în mica lor lume de țesătoare de covoare de Rîmeș și mai apoi în lumea călugăriei... Ne-am întors cu toate aici mai întîi la casa parohială, unde locuiești dumneata, și mai apoi la mănăstire... Am învățat să facem de toate, de la zidărie și pînă la creșterea vitelor, de la albinărit pînă la tîmplărie. Vezi bine, acum se cere să ne trudim la strînsul fînului... Mai apoi sunt atîtea de făcut pînă spre iarnă...

– Se vede că ați trăit ceva vreme la sat...

– Desigur... Și nu-i cred pe aceia ce spun că e damnat să dispară prin asfixiere și slujire... Tăranul care a învățat să se descurce pentru a supraviețui e în stare să clădească biserici... Asta explică multe și dă speranță... – Rîde din toată inima spre soare. Realizez că are ceva de icoană bizantină în ovalul perfect al feței, în cărarea ce împarte părul în două jumătăți perfecte de o parte și de alta a chipului... – Nu e îngăduit să se piardă tot ce ține de sat, așa cum nu se poate să dispară oxigenul, înlocuindu-l cu azot sau amoniac... Fără să vreau, respir adînc mirosul de fîn și îmi îngrop fața în iarba cu viață parcă.

Continuă senină, cu fața spre soare:

– Așa cum a venit verișoara dumitale, profesoara, cu grupuri de copii, vin mereu dascăli, chiar foarte tineri, de la sat, care aduc copiii aici la izvoare... Cineva trebuie să le spună, ei pot înțelege, conduși cu răbdare, că există și învățăturile

creștine, în afara comandamentelor întoarse pe dos astăzi în care a te descurca, a păcăli pe altul, a minți, a întoarce spatele celui în suferință, tronează și par a fi valabile.

– Învățăturile creștine...

– Încerc să le citez, așa cum le-am învățat, așa cum le-am pătruns și eu de la un monah cu înaltă știință care a pribegit vreo trei ani la Rîmeș... – O clipită pare a se întrista, își tremură părul scuturînd parcă o amintire... S-a dus spre cele veșnice nu de mult, însă înțelepciunea lui, dăruită cu atîta generozitate tuturor celor dispuși să-l asculte, dăinuie... Chiar prin gura mea, care ți le împărtășesc dumitale, mohanul nostru trăiește... Glăsuia că mîntuirea e o smerită nădejde de a împlini poruncile creștine – de a fi fericit, de a putea iubi nelimitat și neîncetat și față către față către Dumnezeu, a te regăsi pe tine așa cum ai fost conceput de la începuturi, fără intervenția ulterioară a păcătoșeniei, a te bucura și a nu te amărî de trăsătura specifică omului – jinduirea veșniciei...

– Repet în gînd: “jinduirea veșniciei, a iubi nelimitat, a fi fericit... a fi fericit...”

– Dumneata ești fericită aici?

– Sunt mulțumită și mă străduiesc să mă împac zi de zi cu mine, cu ceilalți și cu Domnul... – își face o cruce largă, se ridică dreaptă... Înălțată spre soare, silueta ei parcă pierduse din negrul îmbrăcăminții și prinsese o culoare nedefinită, învăluită în lumina puternică a miezului de ziuă...

Mă trag înapoi cîțiva pași, ies din poiana însorită... Mă cuprinde un fel de fior tremurat la umbra pădurii...

– Doamne ajută...

– Doamne ajută... – deslușesc cuvintele femeii răsfirată în lumină, senină, peste măsură de dreaptă și demnă, în mijlocul unei zile fierbinți de vară...

În a șaptea zi, am sărit dis-de-dimineată din așternuturi... Lia sporovăia veselă despre rețetele aflate de la maica bucătăreasă... Mîncăruri de post, în special, aceea de fasole, pregătită ca o salată de icre, în care banala fasole se albește, se înobilează, printr-o metodă aparte. Și un ghiveci călugăresc în care importantă e dozarea legumelor și fierberaa lor într-o anumită ordine, chiftelute de cartofi cu mărar, împănate cu cîteva fire de usturoi. Am lăsat-o în ale ei, știam că se copilărește, după spovedania de ieri, cînd, învăluită în taină, a amuțit toată ziua... Încercasem eu să-i povestesc despre maica întîlnită pe deal, însă Lia privea undeva peste mine, poate în lăuntrul ei, și am socotit că e mai înțelept să-mi rumeg de una singură gîndurile, să o las și pe ea să se aplece spre sine...

După avalanșa de rețete și voioșia cu care pregătea masa, am înțeles că putem purcede mai departe și:

– Lia, uite, eu aș vrea să fac drumul pînă la capăt, pînă la Izvoare... Nu pot pleca de aici ca o lașă...

– Haide, avocato... Cu asta te-ai sculat de azi-noapte... Ce ai visat, frate dragă?

– Uluitor... Pot lega dorința asta a mea și de visul de azi-noapte... Poate dacă tu nu ziceai cuvîntul “vis”, aș fi uitat, nu aș fi fost în stare să mi-l amintesc, să-l tîlmăcesc... A apărut Tamaris, poetul de la Cluj... Sunt sigură că îți aduci aminte de silueta aceea deșirată, slăbănoagă...

– Avea însă un cap din alte lumi... mă completează Lia...

– Trăsături ascuțite, pomeți ieșiți în afară, tîmplele și oasele frunții atît de vizibile, de parcă erau lipite de piele, fără pic de carne, de materie vie...

– Plus o paloare verzuie, scoasă la iveală de nisipiul părului încărunțit, argintat, și pieptănat peste cap în plete pînă spre

umeri. Îți aduci aminte că apărea pe nesimțite prin parcuri sau în cafenele, unde, înconjurat de gură-cască, predica despre “Mama Natură”?

– Să fiu sinceră, Nati, eu îl ascultam cu plăcere... Ștefan nu-l putea suferi, îl făcea farseur și prefăcut de două parale...

– Ștefan are și el, ca tot omu’, limitele lui...

– Tu, ca mare avocat, te dai mare cunoscătoare în ale firii omenesti... Cum de l-ai visat taman pe Tamaris, rătăcitorul?...

– Are și asta o explicație... Poate în vorbele călugăriței de ieri, poate în zilele cât am stat pe aici... Nu știu. Și taina asta, ca și altele, mi se va dezvălui pe neașteptate...

– Până una-alta, dacă tot vrei să-ți depășești una din limite, nu înțeleg cum ai de gând să pornești iar la drum cu sandalele tale nepotrivite.

– A, nu ți-am spus... Maica de ieri s-a oferit să-mi împrumute o încălțăminte potrivită pentru drumul de mâine.

Într-adevăr, am găsit-o în curtea mănăstirii, unde mi-a dat cu plăcere tălpicii de pânză cu margini împletite și talpă ușoară de plută. Mai mult, s-a oferit să ne însoțească spre Izvoare.

Ne așezăm toate trei la drum pe firul apei spre Izvoare. Valea se deschide largă, străjuită de o parte și de alta de stîncile albe ce abia se zăresc de verdele brazilor.

– Am înțeles că ați mai făcut o dată drumul, însă v-ați poticnit.

– Din cauza mea și a încălțărilor nepotrivite, v-am mai spus, pare-mi-se...

– Și din cauza asta... Și din atîtea alte pricini...

Călugărița rîde spre soarele dimineții și ne îndeamnă la drum.

– Spre dreapta, după cotul râului, mai spre munte, e Fîntîna Vlădichii... Doamna profesor, știți legenda?

– Da, parcă îmi amintesc... E vorba despre Sfîntul Ghelasie, socotit ca un dar al cerului făcut transilvănenilor și îndeosebi muntenilor de aici. Tradiția spune că într-o vară călugării coseau fînul pe un tăpșan luminat, în plină zăpușeală de august. Fiind cald, unii au început să cîrtească după apă... Se spune că egumenul Ghelasie a îngenunchiat, s-a rugat Domnului, a făcut de trei ori semnul crucii cu toiagul și lovind pămîntul a ieșit apă...

– Nu uitați că sfîntul cunoștea tainele pămîntului, tainele apei... Și mai ales glasul clopotului... Moartea lui s-a legat de altă minune. Cobora pe asin spre mănăstire cînd și-a dat duhul. Animalul l-a dus singur spre chilii, iar în fața bisericii, unde s-a oprit, i-a rămas imprimată copita în piatră. Atunci, doar atunci cînd sufletul sfîntului s-a înălțat spre ceruri, la șapte biserici, între care și mănăstirea, au început să bată clopotele singure... Da, da, monahul știa glasul pămîntului și al apei, glasul clopotului...

Socotim amîndouă, schimbînd o privire, că nu e cazul să comentăm, ci doar să ne potolim setea la Izvorul Vlădichii din căușul palmelor... După cîteva minute de popas pe iarba tăpșanului, o urmăm în liniște spre creierul munților... Nici nu știu cînd s-a îngustat valea, urmăream din cînd în cînd gestul larg cu care femeia în negru mîngîia parcă cîte un copac sau se înălța spre fărîma de cer ce se întrezărea printre trunchiurile maronii și stîncile albe. Doar apa, prin sunet molcom curgînd la vale peste pietrele lustruite, vorbește în liniște. Îmi arunc privirea peste lemnul pădurii, peste cer, peste stînci, și culorile parcă încep să se schimbe între ele, cerul prinde nuanțe verzui, stîncile sunt albastre și tot mai înalte...

Negrul veșmîntului se albește și plutește printre frunze învăluindu-se în vegetație tainic, misterios... Îmi simt picioarele tot mai ușoare și parcă urcă spre trunchi o stare de înălțare, de ușurare și, ciudat, chiar de odihnă, fără a mai simți în nici un fel truda urcușului... Lia în față, colorată și ea în albastru, urcă ușoară spre vîrf... Valea se îngustează și pietrele se înghesuie, apropiindu-ne tot mai mult de apă.

Gîndurile se limpezesc, dînd viață chipului verde cu frunte înaltă, chipul lui Tamaris. Îmi vorbește doar cu ochii, misterioși, care se logodesc cu natura vorbitoare din jur.

Tălpile se modelează pe ascuțișul pietrei, pe măsură ce calea devine tot mai pieptișă și mai îngustă... Mă scutur, tremură umerii, mîinile chiar, cînd aud o șoaptă suficient de clară, șoaptă ce se desprinde parcă din culorile amestecate, albastru, alb, negru, verde, frunte, stîncă, cer, lemn... La Izvoare, la Izvoare... Îmi pătrunde prin piele, spre înăuntru... Deși uimită, nu caut să-mi împărtășesc starea nici Liei, nici femeii care ne îndrumă. Șoapta e a mea și de altfel sunt convinsă că a pătruns și în adîncul lor, pe măsura fiecăreia.

– La Izvoare, la Izvoare...

E o horă de culori și de șoapte, o horă liniștită, molcomă, ce îndeamnă pașii mai sus, tot mai sus, spre inima muntelui...

Dintr-o dată, chipul călugăriței prinde formă, mîinile se disting din nou... Zîmbește spre Lia, spre mine, ca apoi să rîdă în hohote. Urmărim ruptura muntelui, călăuzite de rîsul femeii care însoțește glasul apei...

Din piatră izvorăște apa și curge veselă printre stîncile aride în hohote de rîs zglobiu, molipsitor... Ne prindem cu toatele de mîini și îngenunchiem cu fața spre izvor... Lăsăm apa să se scurgă peste trăsăturile destinse, să le spele, să le curețe... să curgă apoi peste piept, să ude trupul, să curețe trupul...

Nu știu cîtă vreme am ascultat și înțeles glăsuirea apei, ne-am lăsat curățate de curgerea limpede... Nu știu nici cînd am coborît la vale o dată cu înserarea, cînd umbrele se lăsau peste stînci și arborii înalți.

Știu doar că la Poarta mănăstirii am înclinat capul în fața Călăuzitoarei noastre, i-am mulțumit din ochi și am ascultat clopotele care anunțau slujba.

- Doamne ajută... glăsuiau clopotele.
- Doamne ajută... am glăsuț și noi.

XIV

Pe rolul instanței de-abia mai sunt câte cinci-șase cauze pe zi. A început vacanța de vară, când judecătorii sunt în concediu, iar avocații somează, exceptându-i pe nesătulii, cum obișnuim a le zice celor care se vîntură prin căldura de afară, prin coridoarele sufocante, în căutare de clienți, chiar și în iulie și august. Tot așteptînd un mesaj clar de la Lavinia, care îmi promisese că vine acasă, accept și eu un program mai lejer, presărat ici-colo cu câte o cauză care nu suferă amînare de toamnă... Unul din procese e cel al lui Laurian, care, dintr-o dată, pare a se limpezi. E vorba de revendicarea casei memoriale din Arad, a casei Unirii... Mai e și litigiul cu societatea de asigurări, care se ținuse tare, a făcut cîteva șicane, în cazul lui Virgil, și, rătăcit între cele două, un proces vesel de bătaie și ceartă între femei pe veșnica teamă și concurență pentru un amărît de bărbat.

Socot, și asta nu sub influența Rîmețiului, că sunt situații – mai rare, ce-i drept – în care parcă îți pune Dumnezeu mîna în cap și procesul care părea încîlcit peste măsură se limpezește, pornește pe linia normală...

Sunt situații în care, deși solicit probele care sunt pertinente rezolvării cauzei, judecătorul se încapățînează să le respingă, sau le admite în rate, determinînd o amînare fără

rost. Obişnuiesc să propun toate probele încă de la primul termen – asta înseamnă martori și tot felul de expertize sau adrese... Nu o dată mi s-a întâmplat să se admită doar adresele, ca apoi să se treacă la admiterea martorilor... Ce să mai vorbesc de procedură, care nici vorbă să aibă de-a face cu soluționarea cauzei, dar fie instanța, fie partea adversă interpretează textul legii într-un anume fel și pînă să ne lămurim reciproc care e înțelesul corect, mai trec cîteva luni bune pînă la soluționarea definitivă a litigiului.

Nu mai departe, cazul lui Virgil, cu care nimerisem la un complet care ba mi-a pus problema timbrării pretențiilor noastre privind majorarea despăgubirilor periodice sau a daunelor morale, ba că societatea de asigurări nu poate face parte din proces... Simțeam că mă împotmolesc în chestiuni adiacente și fără rost, iar în spatele meu toată lumea uita omul că există totuși cineva țintuit la pat de peste douăzeci de ani, care așteaptă ca oamenii, legea, să-i facă dreptate...

Sau, dacă mai pun la socoteală doleanța moștenitorului de drept de a-i fi restituită casa Unirii... Cît ne-am mai moșmondit cu situații neclare de carte funciară sau acte de stare civilă... Se făcea uitat tocmai adevărul procesului, în care dreptatea putea fi doar una singură – de a restabili în drepturi, de a înlătura consecințele jafului făcut de Stat în urmă cu decenii.

Toate amănuntele astea nu-l interesează pe cel pe care îl aperi, omul dorește să i se facă dreptate, și asta cît mai repede posibil. Nu am fost niciodată de partea acelor care amîină procesele la infinit, profitînd de buna-credință și de buzunarul omului. Circula și un banc pe tema purtării peste ani a proceselor. Un avocat bătrîn, ce ținuse pe rol cîteva ani buni un proces complicat de succesiune, în care și cei care urmau

să moștenească muriseră și fuseseră introduși în cauză moștenitorii lor, avea ca stagiar pe fiul lui, proaspăt absolvent.

La un termen, îi încredințează cauza, fiind sigur de încă o amânare, fără nici un fel de discuție... Tînărul, după ce studiază dosarul, a realizează că marea problemă pusă în discuție se poate rezolva fără nici o dificultate și termină cauza... Fericit, își anunță tatăl.

– Uite, ce bucuros sunt că am reușit să finalizez succesiunea asta complicată... Ce n-ai putut face dumneata în cinci ani, am reușit eu la un singur termen de judecată...

Bătrînul și-a trîntit ochelarii și geanta burdușită de acte.

– Nu-mi spune că ai terminat... Cum dracu' ai făcut neghiobia asta cît tine de mare?

– De ce? În loc să mă feliciți, te superi... Zău dacă înțeleg... Ce am greșit?

– Dacă ai greșit... Auziți, oameni buni, dacă a greșit... Păi, să-ți explic, tîmpitule, că pe procesul ăsta și încă vreo două te-am ținut eu la facultate și mai aveam de gînd să te țin și în perioada stagiului... Pe cînd tu l-ai feștelit ca un prost. Trebuia să-l mai amîi, că nu se supăra nimeni, din contră...

Nu am reușit și nici nu am vrut să fac abstracție de necazul sau nedreptatea care poate sta la dospit ani sau luni, eu amîinînd cu seninătate, dintr-un motiv sau altul, soluționarea... Desigur, au fost cazuri cînd nu a depins de mine, cazuri care nu se lăsau descîlcite, din motive străine de putința și voința mea. S-au tîrît ani de zile de la o sală la alta, chiar de la un judecător la altul, care își pasau cît mai repede dosarul, nedorind să se complice în a soluționa un dosar de zeci de pagini.

În vara asta am simțit că Mîna Celui de Sus s-a pus pe creștetul meu, ajutînd ca situațiile în cele două cauze, a lui Virgil și a lui Laurian, să se termine dintr-o dată, și nu oricum, ci prin soluții favorabile amîndurora.

Deliberat solicitasem, după rezolvarea excepțiilor de timbare și atâtea altele, proba cu doi martori, prin care să dovedesc mai ales nenorocirea în care exista Virgil. Doream să poată fi văzut de cel care judecă, prin ochii martorilor... În mod inexplicabil, mi se respinsese proba cu martori pentru aceste împrejurări și îmi tot băteam capul cum pot aduce în fața celui de la masa dreptății o posibilitate de a vizualiza micuța cameră cu pereți galbeni și patul în care zace clientul meu. Nu sunt admise în legislația noastră casetele video în asemenea situații. Am solicitat în primăvară o oculată, adică o deplasare a completului la domiciliul lui Virgil și, bineînțeles, și asta mi-a fost respinsă... Astfel, într-o seară, pe când admiram câteva poze vechi cu Lavinia copil, ca să-mi omor vremea și dorul de fata asta a mea, în șezlongul din grădină, când se întunecase de-a binelea și căldura se lăsa împrăștiată de boarea nopții, într-o clipită am văzut limpede ce nu realizasem de atîta vreme... O soluție simplă și la îndemîna oricui... Voi cere ajutorul unui fotograf și voi face un set de planșe fotografice, pe care să-l pun la dispoziția și pe masa judecătorului.

Cum timp aveam berechet, a doua zi am apelat la un fost client fotograf. I-am explicat de ce am nevoie și am cerut și încuviințarea lui Virgil... Îmi era puțin teamă că va refuza să se lase expus în toată durerea și neputința lui... Am făcut o introducere lungă și neghioabă, la telefon, ca să mă trezesc cu replica lui scurtă:

– Sunt de acord, doamna avocat... Dacă am pornit pe drumul ăsta de a cere ajutor justiției, mi se pare logic să puteți prezenta situația mea așa cum e ea... Nici mai bună, nici mai rea decît e în realitate... Nu am de ce să mă feresc, din moment ce îmi cer drepturile...

– Putem veni mâine să facem fotografiile?...

– Oricînd doriți... Eu sunt acasă... Rîde sec în receptor, de parcă sunetele se lovesc vibrînd cîteva secunde în ureche...

Așa se face că am reușit să prezint un set de șase planșe alb-negru, menite să impresioneze. Am uzitat de manevra lacrimogenă întrucîtva, însă unica posibilă, pentru a pune în fața judecătorului cruda suferință, greu de imaginat și totuși reală, dar mai puțin vizibilă din paginile seci ale dosarului.

Fiind perioada de concedii, am avut norocul să se schimbe completul de judecată și să nimeresc la o fată cu bun simț și mai ales deschisă spre păsul împricinatului... Cu aplecarea spre suferință, cu darul de a o înțelege și, mai mult, a pricepe că e în mîna ta uneori să o poți alina, te naști. Mai greu o poți deprinde pe parcursul vieții... Cei care au darul de la Dumnezeu să poată cuprinde suferința, să o pătrundă în cele mai adînci întortochieri și ascunzișuri, aceștia care sunt îndrumați de soartă spre vocația de Judecător, sunt un fel de păsări rare, pe care nu poți decît să le admiri și să te bucuri că există și te pot duce și pe tine alături în zborul lor...

Unei astfel de păsări rare i-am pus pe masă ca probă posibilă setul de fotografii cu cel țintuit, răstignit în patul din camera galbenă.

Le-a răsfoit prima dată, ca apoi dintr-o dată să albească, să rămîna cu ochii lipiți de una din fotografii, nu știu care... Se făcuse liniște în sala de judecată, chiar și cei care șușoteau în ultimele bănci tăcuseră din gură... Se simțea că în aerul încărcat de căldură plutește ceva grav... Oamenii, de obicei, cînd simt că e posibil să se întîmple ceva cu consecințe neobișnuite pentru ei, se înghesuie unii în alții, tac și așteaptă lipiți întrucîtva unii de alții, în speranța că atingerea unui corp alături poate micșora pericolul.

– Da, da, doamna avocat, am înțeles... Mai solicitați alte probe sau putem trece la dezbaterea de fond?

– Eu nu mai solicit nici o altă amânare... De altfel, pentru clientul meu orice tergiversare e mai mult decât păgubitoare...

– Poftiți, atunci...

Mi-am expus foarte pe scurt doleanțele, mai precis, majorarea despăgubirilor periodice și aceea de daune morale...

– Dacă în vechea legislație nu era posibil de cerut daune pentru suferința provocată ca urmare a unei fapte ilicite, acum, când legea o permite, și e normal să o permită, cred că Virgil S. este cel mai îndreptățit a le solicita... Desigur, e cumplit de greu să măsoari, să evaluezi suferința, durerea... Sunt, în afara criteriilor legale, și criterii ale sufletului și sunt convinsă că dumneavoastră veți cântări că suma pe care o solicităm ca despăgubiri morale este doar o anumită cantitate de bani care nici pe departe nu acoperă ceea ce ați văzut și în planșele fotografice că există, că nu este o ficțiune, o imaginație a mea, pentru a stoarce banii societății de asigurări...

A doua zi, nu am avut nici o emoție când am căutat în condica de rezultate soluția procesului... Nu de puține ori mi-e teamă să consult condica pentru a afla dacă am avut câștig de cauză sau nu... Pronunțările se fac în aceeași zi, însă nu ajung la momentul oportun și atunci prefer să aflu cum s-a fructificat munca mea din registrul de ședințe, și atunci, singură cu temerile și slăbiciunile mele, pot înfrunta orice surpriză... De data asta, eram sigură că judecătoria nu putea să se pronunțe altfel. I-am zărit licărirea de pasăre rară în lumina ochilor, licărirea de zbor și putință...

Într-adevăr, acordase un miliard ca daune morale și majorarea despăgubirilor lunare la suma de două milioane pe lună... Liniștită, am rămas câteva clipe pe coridoarele pustii,

de unde căldura prînzului îi alungase și pe ultimii avocați sau clienți... M-am tîrît cu greutate prin zăpușeala de afară pînă la cabinet unde am pus mîna pe telefon și l-am anunțat pe Virgil de rezultat.

– Mă bucur, doamna avocat. Și mă bucur și pentru dumneavoastră...

– Cum adică pentru mine? Eu sunt în afara socotelilor... Bucuria e a dumitale.

– Mă bucur pentru că știu că ați muncit pentru mine și știu că aveți o satisfacție cîștigînd procesul meu... De aceea sunt mulțumit și pentru dumneavoastră... V-aș ruga, totuși, dacă nu vă deranjează, știu că e perioada de pauză la Tribunal și poate vă faceți timp să treceți pe la mine într-o zi...

– Desigur... De altfel, mai sunt probleme de executare, de primire a banilor, după motivarea hotărîrii... Promit că voi merge într-o după masă, cînd se mai lasă căldura.

Cu chiu, cu vai, am ajuns acasă... Ce să spun, volanul ardea, la fel și canapeaua mașinii... În zadar am coborît ambele geamuri, dogoarea de afară nu lăsa nici o posibilitate de curent sau aer de respirat... Am căzut leșinată pe fotoliul meu de acasă, în întunericul camerei. Lăsasem roletele închise de dimineață și în întuneric era o răcoare admisibilă, față de cuptorul de afară. Pe o asemenea arșiță, nu-mi arde nici de mîncare. De altfel, niciodată nu m-am omorît cu bucătăria, cu atît mai mult cu cît sunt singură și mi se pare prea mare deranjul să pregătesc pentru mine feluri complicate, o pierdere de timp... Poate dacă ar fi Lavinia acasă, m-aș îndemna... Se pricepe și ea, și chiar îi face plăcere să se învîrtă printre oalele de la bucătărie, preparînd după rețete din diferite reviste mîncăruri cu nume care de care mai sofisticate...

De-abia mă tîrăsc pînă la frigider, unde țin sticla de apă minerală, și îmi pregătesc o limonadă cu lămîie, acruță, îndulcită doar cu puțin zahăr... Nu am de gînd să-mi stric silueta, deși am pus cîteva kilograme în ultima vreme... Cred că mi se trage de la dulciurile mîncate pe fugă la Tribunal sau la Cabinet, unde înfulec cîte o napolitană, un baton de ciocolată sau cîte o banană... Mai zăresc în frigider și cîteva piersici, aduse de Lia de vreo săptămînă... Nu s-au stricat, mai păstrează prospețimea fructului zemos, răcoritor... Nici limonada, nici piersicile înfulecate în grabă nu reușesc să mă dezmorțescă... Mă trag de tot în camera cu roletele trase, unde semi-întunericul nu mă deranjează, dimpotrivă, se potrivește cu starea mea de lentoare alunecoasă... Cred că ațipisem vreo cîteva ceasuri într-o stare între vis și veghe, cu momente în care trăiam alături de Veturia, într-o casă asemănătoare cu un teatru fără scenă și spectatori... Așteptam ceva. Se făcea că Veturia, gătită cu mare pompă, aștepta spectatorii... Asta nu în postura ei de garderobieră, ci în aceea de gazdă, de amfitrioană elegantă și zîmbitoare...

De cînd am venit de la mănăstire s-a așezat pe neliniștea mea o altă stare, nu chiar de liniște totală, dar ceva foarte apropiat, o stare de mulțumire, de împăcare... Și visele sunt mai limpezi, mai puțin complicate... Întotdeauna obsedată de veșnicele probleme ale Tribunalului, am avut coșmaruri chiar, oricum, visam situații de nerezolvat, în care se aștepta să fac ceva, eu neștiind ce e acel ceva... Nu mai mult, trebuia să culeg un buchet de flori și nu găseam grădina, care parcă se ascunsese într-o văgăună adîncă unde mă temeam să cobor singură, știind că nu are cine să mă ajute... Zăream florile undeva în adîncuri, dar îmi era imposibil să fac buchetul cu pricina... Mă mai găseam pe coridoarele unui fel de Tribunal

curat, modern, fericită că pot lucra în asemenea lumină, însă nu-mi găseam afișate cauzele la nici o sală de judecată... Clienții strigau, mă trăgeau de haine, speriați că nu le pot da nici o relație despre proces, țipau că începe fără noi și vom lipsi de la apelul judecătorului.

Aproape că doream să rămân în starea între vis și realitate, însă am realizat că transpirasem, deși în camera mea e destul de răcoare... Cred că un duș ar fi ceea ce-mi lipsește, când îmi aduc aminte de balta de la Ghioroc... E un lac artificial, răsărit după ce mai multă vreme săpaseră niște gropi imense pentru nisip... S-a ridicat o apă limpede, destul de rece și mai ales destul de adâncă, în locul gropilor lăsate în paragină. S-au unit între ele, scoțînd întinderea verzuie, atrăgătoare în zilele calde de vară... Ideea îmi surîde îndeajuns ca să mă facă să îmbrac în grabă costumul de baie, să îndes un cearșaf și un prosop în sacoșa împletită din pai ușor... Aproape mă sperii că s-a făcut prea târziu, însă ideea de a mă răcori e mai puternică decît spaima că mă prinde noaptea singură pe malul lacului.

Afară căldura abia s-a mai domolit, însă nu adie nici o boare, aerul parcă prinde forme ce apasă pe piept, pe cap...

Scot mașina din garaj și mă așez pe drumul spre lac... E numai la vreo 15 km de oraș... Spre surprinderea mea, pe plaja unde fusesem acum un an cu Lavinia și Andrei era un grup de tineri zgomotși, care stropeau, făceau tot felul de garagate în apă... Nu am nici un chef să fiu stropită de vreun adolescent, să fiu împrăscată cu nisip de vreo fată neglijentă, așa că ocolesc plaja cunoscută și zăresc un loc destul de plăcut, unde malul fostei gropi nu e atît de abrupt și permite pe o limbă de nisip să-mi întind și eu cearșaful, alături de încă două perechi mai de vîrsta mea. Nu e nici un copac sau măcar

o tufă în spatele căreia să mă dezbrac, așa că sunt nevoită să-mi trag fusta în fața tuturor. De ce să-mi fac probleme, probabil și cucoanele de alături au procedat la fel... Apa e o minunăție... Nu e nici pe departe atât de rece cum îmi aduceam eu aminte, dimpotrivă, pare de mătase fină ce se lipește de corp, răcorindu-l fără să-l agreseze...

Nu cunosc pînă unde poți înota cu pămîntul sub picioare, așa că nu mă avînt prea tare spre mijlocul lacului... Sunt o înotătoare destul de bună, însă știu că e posibil să fie curenți reci, unde apa trece de cîteva metri... Mă bălăcesc de una singură... Cei de la mal probabil că veniseră cu mult înaintea mea, așa că m-am trezit deodată singură în apă și pe micuța limbă de nisip... Se aud de după întorsura malului strigătele tinerilor... Nu mă îndur să ies, e atât de plăcut să mă învîrt încolăcită în mătasea verzuie, încît nici nu bag de seamă că soarele apusese de mult și se lasă întunericul... Fără spaime de femeie singură, mă șterg cu prosopul calduț de pe cearșaf și mai rămîn cîteva minute cu ochii în zare, urmărind dacă se reflectă în apa liniștită lumina unei stele apărute dintr-o dată pe cer... Gata, e suficient, că se lasă nu numai noapte, ci chiar și liniștea, pe malul meu de mătase... Plecaseră și tinerii, probabil spre o discotecă amenajată pe malul opus...

Îmi strîng alene lucrșoarele și trag fusta peste costumul de baie umezit încă... În mașină mă trezesc fluierînd o romanță veche, cu pielea încă umedă după baie, cu mintea golită de orice grijă sau spaimă.

XV

L I A

M-am trezit cu o încurcătură pe cap, de nu știu pe unde voi scoate cămașa... Radu, de când s-a nădlăcanizat, de când muncește alături de Ștefan pământul, vine tot mai des în țară, investește ce adună și el de prin turneele de la Roma sau Paris în Sălașul ce s-a ridicat pe pământul Căbeștilor... Nu au angajat nici un arhitect, mare maestru de ceremonii e Tante, plus echipa de meșteri târguiți de Ștefan de ici-colo, zidari, instalatori, electricieni, faianțuri și tot soiul de mari domni importanți... Cît a durat construcția, nu m-a deranjat cu nimic vînzoleala și veșnica agitație în afara casei mele... Radu, cînd nu e aici, telefonează la Tante, se conversează cu Ștefan... Asta mă scutește de alte complicații, de care nu mai am poftă, sau, mai bine-zis, mă autoprotejez cît pot mai bine de amintirile povestii noastre de dragoste... Ștefan, cu înțelepciunea și șiretenia lui dintotdeauna, trage spuza la plita lui, mulțumit de utilajele cumpărate pe banii neamului din străinătate, mulțumit că poate cultiva pământul după pofta inimii și cu bani suficienți... Tante e și ea mîndră că renaște viața Căbeștilor prin Sălașul care se construiește în pustă...

Toată încurcătura asta a trecut peste mine fără să mă împiedice de nici un fel, abia auzisem că s-a acoperit cu țiglă

adusă din Ungaria, că au adus faianța de la Cluj, că instalația de baie și cea electrică au durat mai mult decât programaseră. În sfârșit, Ștefan a anunțat pe neașteptate:

– Femeia lui Dumnezeu, tu nu-ți dai seama că se apropie inaugurarea?

– Despre ce vorbești tu? Despre ce serbare e vorba?

– Nici o serbare școlară, aiurito... Tu nu pregătești nimic pentru petrecerea de sîmbătă?

Asta era miercuri și aproape c-am înghețat, cînd mi-am amintit că de fapt atît Tante, cît și Radu, mă anunțaseră de vreo două săptămîni că intenționează să dea o petrecere de sfințire a Sălașului... Mai mult, Radu discutase și cu preotul să facă cele cuvenite... Nici să mă pici cu ceară nu-mi amintesc dacă m-am angajat să fiu eu bucătarul sau cel puțin organizatorul în de-ale mîncării...

– Zici că sîmbătă e aiureala asta?

– Cum adică aiureală? De altel, am observat eu că tu nu te-ai interesat de munca noastră, de parcă n-ai fi din neamul Căbeștilor, și tot mie mi-ai dat pe cap toate rubedeniile...

– De parcă nu ți-ar plăcea... Fii așa cum te știu, cel puțin față de mine, dacă pe alții poți să-i duci de nas...

– E un interes comun și Radu o știe tot la fel de bine ca mine... Tu vezi de sarcinile tale...

– Sarcini, sarcini, da' cu aprovizionarea cine se ocupă... Vorbesc de carne mai specială sau mai știu eu ce...

– Las' pe mine, că ți le aduc eu la nas, tu numa' să fii în stare să pregătești un meniu ca lumea, că de cînd s-au dus Emilia și Veturia, cu bucătăria și gătitul...

– Nu vorbi anapoda... O să vezi...

– Tocmai asta și vreau.

– N-o fac pentru tine, dacă crezi că m-ai dus ca de obicei pe drumul tău...

– De asta sunt convins...

Mi-am mușcat buzele. Nu trebuie nici măcar să ating orgoliul bărbatului... Sunt convinsă că a suferit, știind de toată călătoria noastră la Veneția și atâtea altele... Dacă le-am spus, sunt scăpate și cu asta basta... Între timp, am mai învățat și eu să nu mă mai zăpăcesc, să caut să întorc ceea ce nu mai poate fi reparat prin complicații și nervi inutili... Știu să-mi văd de ale mele, de micile mele bucurii de zi cu zi – o minte mai sclipitoare descoperită pe neașteptate în clasa a VIII-a, olimpiadele școlare și atâtea altele...

Ștefan m-a lăsat ca de obicei cu gândurile mele. Sunt sigură că pînă diseară o parte din carne și verdețurile de sezon vor fi depozitate în frigider sau în pivniță...

Nu am altceva mai bun de făcut decît să-i urmez exemplul și să dau o fugă la bucătăreasa de la cantina școlii, o slovacă în putere, care știu că gătește de te lingi pe degete... Am s-o rog să mă ajute începînd de vineri, că singură nici vorbă să mă pot descurca... Știu că Nati va veni, ca o cucoană ce e, sîmbătă pe la prînz, întrebînd ce are de făcut, de parcă atunci se poate pregăti o asemenea masă... Tante e ramolită... Poate o voi consulta în privința meniului specific... Am de gînd s-o rog pe profesoara de muzică, care știu că adoră să gătească, să-mi dea ceva rețete de aperitive de sezon și poate se oferă să mă ajute și ea... Dar nu știu ce-i mai important! Cîte persoane vor fi invitate în afara familiei, prin familie înțelegînd Ștefan, Radu, Tante, Nati și eu. Parcă auzisem că Radu intenționează să-l invite pe unul Laurian, care are un proces la Nati, desigur, va veni și Andrei, care, mai nou, e nelipsit din programul verișoarei mele, dar' ar Doamne să se aciuiască și ea pe lîngă cineva cu scaun la cap... Preotul, dacă va face slujba

de sfințire, va veni cu preoteasa și probabil va da pe-acolo și Doriană. Ce mai, mă pot aștepta la peste zece persoane.

Nu vreau să mă întorc pe dos, nu vreau să îmi aduc aminte de mama... Dacă ar fi în viață, ea sau măcar Veturia, toate ar avea o altă față, s-ar simplifica, aș simți că am pe cineva la spate care nu poate greși, care e alături de mine necondiționat. Voi face față, că, oricum, altă soluție nu există.

... Așezată în curtea sălașului pe o laviță de lemn, mă declar mulțumită. Acoperită cu o față de masă de tort țesut în casă, de un alb imaculat, dungată pe margini cu o altă țesătură, fină, delicată, roșie, masa se prezintă destul de satisfăcător... Inițial, voiam să aduc din lada cu zestre o splendidă acoperitoare din damasc, veche și pretențioasă, însă am realizat că ar fi fost nelalocul ei în curtea Sălașului, stingheră printre lavițele grele din lemn, și însăși ocazia nu cere mari pretenții. Pornind de la fața de masă, am ales și meniul simplu, însă bogat în feluri de mâncare mai pe gustul pământului, decât feluri sofisticate, pretențioase... Ca aperitive, salam de Nădlac cu multă boia și piper, brânză proaspătă, telemea de vacă și de oaie, câteva salate simple de roșii, ardei și alte verdețuri care cer țuică tare de prună, și pâine pufoasă de casă... O supă de găină cu tăitei subțiri și lungi care se încolăcesc pe lingură, friptură de porc și pui la tavă cu garnitură de cartofi țărănești și mămăligă pe table de lemn făcută la minut, cu multă brânză de burduf sau de vaci, asortată cu smântână. Un vin ușor de Podgorie, iar la desert, fructe și plăcintă întinsă cu mere, nucă și mac... Plăcinta e un foietaj din nu știu câte foi împăturite care se topesc în gură, îndulcite cu nucă zgronturoasă și mac înșelător. Cea cu mere, în mai puține foi, însă răcoritoare și

puțin acruță... Am mai comandat la cofetarul specialist, neîncumetîndu-mă să prepar de una singură, înghețată de fructe.

M-a ajutat bucătăreasa școlii, încă de ieri, așa că acu' n-am nici o grijă, că supa se liniștește la foc încet, aperitivele stau la rece în pivniță, friptura așteaptă să fie încălzită în cuptorul din bucătărie și înghețata, în bidoane și cutii de plastic, se răcește în frigiderul imens din cămară...

Radu și Ștefan bombănesc ceva în pivniță, unde pregătesc vinul în pocale de lut, cumpărate de stăpîn de undeva de la Horezu. Ține să servească numai și numai în pocalele cumpărate anume de vreo trei ani, deși Ștefan caută să-l convingă că în pocale obișnuite de sticlă ar fi mai potrivit. Tante, după ce s-a învîrtit cam fără rost pe lîngă bucătăreasă de dimineață, s-a întins undeva la răcoare, într-una din camerele de la mansardă... Casa seamănă cu sălașele din fotografiile ei, doar că are o mansardă cu patru dormitoare, ceva nou și neobișnuit la sălașele din pustă... E o așezare lunguiată, cu două camere în față și apoi, înșirate de-a lungul, așa-zisa tindă, care de fapt e o sufragerie imensă, alte două camere cu vederea spre terasă, două băi, una la parter și una la mansardă, utilate modern... Aici, Radu a hotărît de unul singur, fără să țină seama de nici o culoare locală. Geamurile, vopsite în maro închis, dau spre răsărit, la fel și terasa, deosebit de spațioasă, cu bolți înalte, care se deschide spre soare și lumină. Urci cîteva trepte și de-a lungul casei, boltită în șapte părți, terasa albă e o minunăție.

• Totul se ridică pe pămîntul Căbeștilor, chiar și mica livadă cu meri și pruni... În curte au sădit cîteva duzi, prea firavi să dea umbră unei după-amiezi de vară. Cu toții am fost de acord să servim masa afară, în curtea sălașului, însă pînă în spre

șase, când apune soarele, nu știam cum să ne ferim de căldura amețitoare, înăbușitoare chiar... În cele din urmă, am acceptat propunerea de bun simț făcută de Ștefan și am așezat umbrelele de soare, care par stinghere într-o curte de sălaș din pustă. Tot Ștefan a aranjat și rondourile de flori, cu ajutorul unui grădinar de la fostul CAP, un neamț corcit cu român. A adus butași de trandafiri de la o seră din Arad, câteva tufe roșii de nu știu ce plantă din Germania și, bineînțeles, multe ghivece cu mușcate pe pridvorul terasei albe...

Nati cu prietenii ei se plimbă prin Nădlac de vreo două ceasuri. L-au sunat pe Radu să-i ceară îngăduința să întârzie puțin... Voiau să urce în turnul cu ceas al bisericii slovace, de unde Laurian, musafirul lor, să poată admira întinderea pusteii și poate Dan să încropească vreun tablou... Urmează să pice dintr-o clipă în alta preotul și Doriană... Se aude, într-adevăr, o mașină pe drumul pietruit...

– Radule, vino să-ți întâmpini musafirii...

Iese zburlit, cu ochii jucînd într-o parte și părul vîlvoi, secondat de Ștefan, care mai trage o dușcă pe furiș din pocalul de sticlă... Veseli, îi poftesc să viziteze casa. Doriană se așează lângă mine pe o bancă și își aprinde o țigară.

– Cum ai reușit să o faci și pe asta, numai Dumnezeu știe...

– Sălașul e minunat... Nu ți se pare că seamănă cu cele o sută de sălașe din poveștile alor noștri?

– Nu la suta de sălașe mă refer. Și nu fă pe naiva cu mine... Cum ai putut să-ți împaci prietenul cu soțul, de sunt nedespărțiți...

– Radu este prietenul meu, aici nu greșești... E numai prietenul și neamul meu, nimic mai mult, asta a priceput-o foarte bine și el și Ștefan, și ar fi cazul să nu fii răutăcioasă.

– Tu ai fost întotdeauna omul compromisului... Nici curvă, nici fată cinstită, ceva între ele, de nu mai știe omul cum să te ia...

– Tu o știi mai bine ca oricine...

– Fii liniștită, Lia dragă, că nu am nici o poftă să vă stric bucuria... Asta, de dragul lui Ștefan. Tu ești pentru mine fecioara cu fusta pătată și asta îmi ajunge...

Nu are nici un rost să mă ambalez. Doriană va ști întotdeauna să-mi strice o bucurie.

Preoteasa, veselă, strigă ceva din pridvorul casei... În spate, sutana neagră a preotului pătează albul bolților rotunde, o clipă de tristețe strivită de roșul mușcatelor și cămășile multicolore ale bărbaților... Nu deslușesc ce spun, deduc doar din fețele mulțumite și mândre ale celor doi stăpâni, că musafirii le laudă munca... Pământul pe care s-a construit e al familiei, însă investiția îi aparține în întregime lui Radu... Am înțeles dintr-o discuție cu Nati că s-a trecut proprietatea într-o cotă parte și pe Ștefan, asta la insistențele celuilalt, care considera că așa e drept... Știu că fuseseră la început discuții, îndeosebi despre forma și comoditatea casei...

– De ce vă încăpățânați să o faceți după modelul de acu' o sută de ani, când avem posibilitatea să chemăm un arhitect să o potrivească utilitar mult mai bine... Nu mai mult, de ce naiba o faceți de-a lungul cu două camere în față și celelalte înșirate ca la armată și cu geamurile spre veranda asta imensă? – se împotrivea Ștefan.

– Nu fi mai îngust decât ești în realitate. – Tante, cu poza Sălașului ei dintre cele o sută de sălașe din pustă fluturată ca un drapel pentru care merită să lupți pînă la ultima picătură de vlagă...

– Radule, doar ești un om cu scaun la cap, nu te lăsa proșit de femeia asta care trăiește după alte reguli.

– Dacă s-ar fi ținut de regulile mele, nu se ajungea să îngropați voi, inginerii de foste CAP-uri, agricultura...

– Fără vorbe mari, Tante dragă... Omu' își spune părerea, însă de hotărît voi hotărî eu.

– Că doar tu ești cu mălaiul, nu-i așa, neamule... – scapă amărît Ștefan.

– Nu pentru asta... Pentru că vei înțelege și tu de ce am vrut să ridic Sălașul ăsta pe pământul alor mei, de ce e necesar să-l facem, în limite acceptabile, geamăn cu cele o sută de sălase...

A înțeles, a tras foloasele situației, pentru ca în cele din urmă să se lege și el de construcția ridicată sub ochii lui... Mai mult, în spatele casei au mai construit o hală pentru utilaje – combine și tractoare și pluguri sau mai știu eu ce – și ceva ce seamănă cu un grajd ce deocamdată nu adăpostește nici un animal, dar, din câte am priceput, vrea să crească și câțiva cai de rasă.

– Ce faci, iar visezi, de nu se poate bizui omu' pe tine? – Doriană mă împinge de la spate. – Nu vezi că e momentul să poftești lumea la masă, că stau acolo pe terasă proțâpiți și nu știu unde să se așeze...

– Desigur... – Sar în picioare. – Aici sunt băuturile și răcoritoarele...

Se aude de pe drumul dinspre șosea un claxon vesel, care rupe liniștea și toropeala serii de vară... E Nati, care conduce ca o zănatecă, de lasă o trombă de praf pe drumeagul ce leagă curtea de drumul principal. Coboară Andrei, Dan, gesticulînd și împingîndu-se ca doi școlari în vacanță, și un domn de o distincție ce izbește, care sare să deschidă portiera femeii de la volan... Surprinsă, aproape să n-o recunosc. Nati poartă o pereche de blugi strîmți și o cămașă cu flori. Ea, care ținea

atît la deux-piece-urile clasice, s-a gătît ca o fetișcană. – O aud pe Doriana în spate, comentînd și ea de una singură:

– Ia te uită la madam avocat...

E în ton cu toată lumea... Bărbații poartă blugi, doar Radu are niște pantaloni albi, cam șifonați, ce-i drept, după lungile plimbări prin pivniță. Cel ce se deosebește e bărbatul ce i-a deschis portiera, îmbrăcat într-un costum de vară nisipiu, care îi cade ca turnat, asortat cu griul părului și pantalonii deschiși la culoare. Nu se mai cere să fac pe gazda, noii veniți se amestecă cu grupul din pridvor... Reiau împreună încă o dată turul casei, coboară mai apoi și în pivniță, traversează curtea pînă spre tractoarele aliniate la răcoare...

Pot să aprind liniștită o țigară, cînd mă trezesc lîngă mine cu madam preoteasa, care transpirase zdravăn după atîta agitație și se servește singură cu suc rece din fructe proaspete.

– Auzisem eu prin sat că aici se fac minuni, da' nu mi-am închipuit că poți ridica în așa scurt timp o adevărată gospodărie... Ce spuneti, doamna profesoară?

– Dacă e bunăvontă... – scap cu greu vorbele.

– Și bunăvoință, și bani... Știu că verișanul a investit zdravăn.

– Asta știe mai bine Ștefan... Eu sunt cam în afară cu chestiunile pecuniare.

– Desigur, desigur... De fapt, nici nu mă interesează... Spun și eu... – se retrage jignită.

– Lia, de ce ești urîcioasă cu doamna preoteasă... Lăsați, că știu eu mai bine cum stau lucrurile... – intervine Doriană...

Reușesc să scap și mă amestec în grupul vesel care se întorcea dinspre livadă. Torn bărbaților țuică tare de prună și îi poftesc la masă. Preoteasa îmi face un semn discret. Am înțeles că urmează slujba de sfințire a locului, a casei.

Într-adevăr, în capul mesei, cu fața spre răsărit, preotul rostește rugăciunile, mai apoi intră înăuntru însoțit de Radu, unde continuă câteva minute ritualul. Ceilalți se așează alandala, cum le cade bine. Laudă aperitivele și servesc din toate. E lăudat îndeosebi cîrnatul pipărat și roșiile uriașe și zemoase, care, împreună cu brînză și ceapa lăsate la îndemînă, sporesc veselia comesenilor... Mă bucur că nu e o masă cu pretenții, chiar și Laurian, distinsul domn în costum nisipiu, după câteva pahare de țuică intră în rîsul și veselia celorlalți... Nati povestește poante de la Tribunal, îmbujorată, stăpînește cu ușurință conversația...

– Știți, doamnă avocat, s-ar putea să fim nevoiți și noi, biserica, să vă solicităm serviciile.

– Cum așa, părinte? Cu cine aveți de împărțit credința?

– Se poate spune și așa... Dar, fără glumă, se pare că ne vor acționa în justiție greco-catolicii...

– Am auzit și eu pe la Primărie că vor casa parohială sau așa ceva – se bagă și Ștefan în vorbă... El le află pe toate și, mai mult, are o soluție la orice problemă...

– Deja au fost și la Primărie... Ca să vezi, părinte, pînă unde ajung... – Indignată, preoteasa mai vrea un pahar de limonadă rece...

– Nu știu de ce nu ar revendica și ei, ca alții, ce le aparține de drept. – Doriană are o voce rece, rea... – Se uită la fețele celorlalți și continuă: Am înțeles că domnul Laurian a revendicat ce a aparținut familiei dumisale, așa și greco-catolicii au dreptul să ceară ce a fost luat cu japca de ortodocși...

– Cum adică, cu japca, Doriană... Dumneata de unde știi?

– Preoteasa s-a înfierbîntat mai abitir ca soțul dumneaei.

– Asta o știe o lume întreagă... Toate bunurile bisericii

greco-catolice au trecut în proprietatea Statului și mai apoi la ortodocși, prin abuz și violență... Preoții greco-catolici nu au făcut pactul cu diavolul, așa cum s-au murdărit ortodocșii... – Doriană nu se lasă, deși realizează că indispuie și stînjenește...

– Simplificat, așa pare... Însă istoria are meandrele ei și nu e bine să dăm sentințe pînă nu cunoaștem datele problemei... – Preotul caută să o oprească, cunoscîndu-și soața, care, și ea, e în stare să se avînte alături de Doriană într-o discuție penibilă.

– Nu pun problema ca dumneavoastră... Aici e vorba de un principiu. Dacă casa parohială a fost proprietatea lor, au dreptul să o ceară înapoi și basta...

– Păi nu le-am dat biserica fără proces și alte prăpăstii? De bună voie, chiar părintele a insistat la Episcopie că e mai bine să le fie dată biserica...

– Așta-i culmea... De parcă trebuia intervenit pentru un lucru normal...

– Doriană, mie mi se pare că ești prea pornită... Ștefan, simțind și el că e amenințată petrecerea, o potolește. Haide să lăsm noi biserica în pace și mai bine să ne vedem de ale noastre...

– Eu le las, doar mi-am spus părerea, nu-i așa, domnul Laurian?

Neavînd ce face, deși se vede că nu dorea să intre în discuție, Laurian, domnul distins, sfîlîc:

– Da, doamnă și domnii mei... Și eu am venit să cer averea părinților mei... Se poate spune și așa... La mine totul se leagă de istorie și de o anume promisiune făcută mamei... Vă rog să nu-mi cereți amănunte...

– Nici nu vrem amănunte... Eu făceam doar o paralelă între legitimitatea doleanelor celor deposedați pe nedrept...

– Cum spuneam, Doriana... Eu am fost primul care am cerut chiar ca biserica din colț să fie redată greco-catolicilor, pentru că așa spun actele, așa spun oamenii mai bătrâni, că a fost a lor... Însă când e vorba de casa parohială, după știința mea, după registre vechi, se pare că nu a fost niciodată în proprietatea lor... Asta voiam să discutăm cu doamna avocat.

– Se simte o notă de iritare chiar și în vocea preotului.

– Haideți, părinte, că lucrurile nu se lămuresc aici. Nu-i așa, Nati? – Ștefan o trage pe Doriana de la masă, neașteptând răspunsul.

– Părinte, veniți la mine la Cabinet... Acolo putem vorbi în liniște despre acte și posibilitățile litigiului...

Se lasă liniștea, iar Radu, care de abia prinsese firul discuției, dă cu bîta în baltă.

– Ce casă parohială? Despre ce casă e vorba? Cea frumoasă din colț, în care locuiți dumneavoastră, părinte? Da' unde ar vrea să plecați, dacă nu sunt în drept să o ceară?

– Dacă legea o cere, vom pleca, da' mi se pare că nu e nici o lege care să le permită să o ceară, domnu' Roman...

– Așa e, părinte... intervine Nati. E o hotărîre de guvern care stipulează că reprezentanții bisercii ortodoxe și cei ai bisericii greco-catolice pot hotărî, de comun acord, după ce vor consulta enoriașii din orașul sau comuna cu pricina, cu privire la soarta acelor bunuri litigioase.

– Vom mai discuta la Cabinet, doamna avocat... Mulțumesc, oricum...

Doriana aprinsese o țigară cu Ștefan pe terasa casei. Radu, nedumerit, prinde din zbor încurcătura și umple golul cu o poveste complicată despre un spectacol de la Paris... Știe că lumea preferă descrierea Parisului spusă cu talent și vervă de un actor... Îmboldită de la spate, Doriana se așează cuminte la

masă, șușotește ceva la urechile preotesei, și apoi închină amîndouă un pahar cu vin. Cel mai atins e preotul, care s-a retras mai la umbră.

– Pe perioada de vară stai aici, la Nădlac, Radule? – Laurian întrerupe pe neașteptate povestea Parisului în lumini de noapte.

– Mai mult aici... Sunt chemat la vreun simpozion sau un spectacol răzleț și dacă e posibil, refuz... Aici mă simt acasă...

– Acasă... Doamne, cum aș vrea să spun și eu acasă...

– Asta e aproape... Veți intra în cîteva săptămîni în posesia efectivă a casei de la Arad, cît despre Șiria. e în mers...

– Să dea Domnul... Poate voi reveni definitiv în țară .. Iau exemplul tău, Radule... Însă cu partea materială stau mai prost..

– Important e să vrei cu adevărat să te întorci în țară... Mie nici nu mi-a trecut prin cap așa ceva cînd am venit cu spectacolul la Arad... Printr-un concurs de împrejurări, mi-am cunoscut mai bine familia, pe Tante, care mi-a făcut farmece cu sălașele dumneaei din pustă...

Tante stătuse prea puțin la masă... Își poartă cu mai mare greutate anii și necazurile... Ne-a privit de parcă voia să ne cuprindă pe veci în suflet pe toți adunați la masa lui Radu, a mai admirat construcția nouă și întinsul cîmpiei și, pe nesimțite, s-a retras în odaia din spate, la răcoare...

– Am înțeles de la Nati că ați dobîndit proprietatea asupra fermei viticole de la Șiria...

– Vă rog să mă scuzați că vă corectez... Nu e nici o fermă viticolă acolo. E conacul familiei mele transformat într-o fermă de prost gust și dărăpănată pe jumătate...

– Desigur, domnule Laurian... – Ștefan știe să fie politicos în orice situație... Ce mai urmărește? Vrea să se pună ad-

ministrator și pe averea lui Laurian? Sunt convinsă că nu a întrebat numai de politețe. – Desigur că au distrus... Am fost și eu de câteva ori acolo... E o construcție mare, care necesită reparații esențiale. Mai e și crama, butoaiele... O socoteală în ale vinului...

– Pe vremea tatei, totul fusese pus la punct, începînd de la culesul viei, storsul strugurilor, prepararea vinului și atîtea alte secrete...

– Ați vrea să vă ocupați din nou de vie?

– Nu știu încă... Tocmai asta îl întrebam pe Radu... Cum a reușit el, poate că voi reuși și eu... Vreau să mă reîntorc acasă...

– Radu l-a avut alături pe Ștefan, care știe cum merg treburile pe la noi... Cu manierele dumneavoastră, nu prea aveți șanse în jungla de aici...

– Junglă, stimată Doamnă? De ce chiar junglă? Oamenii s-au transformat, ce-i drept... – oftează Laurian.

– Poate vom face afaceri împreună... Știți, am și eu un lanț de magazine și poate discutăm diferite oportunități... – Doriană îl trage deoparte și, desigur, îi împuie capul cu tot felul de promisiuni.

Ceilalți doi prieteni, Dan și Andrei, au fost mai rezervați. Ștefan mi-a aruncat o privire cam nelămurită cînd l-a văzut pe artist. Nu înțelegea în ce context a ajuns să fie invitat, ce caută un informator în ograda Căbeștilor. De teamă să nu facă vreo gafă, l-am tras deoparte, șoptindu-i că e prietenul avocatei și să-l lase în pace, cel puțin pînă după petrecere. Explicația nu l-a lămurit, a rîs cam strîmb. Nu știu dacă se va abține de la vreo răutate de-a lui. Niciodată nu am avut ocazia să o protejez pe neastîmpărata asta de Nati, da' acu' o simt vulnerabilă, de o veselie cam nelalocul ei.

Preoteasa cu Doriană au ajuns să se înțeleagă de minune, își toarnă una alteia din carața cu suc rece de fructe sau chiar din vasul cu vin. Radu, amețit și el, se dă mare în ale agriculturii, dă sfaturi, se agită cu mâinile întinse spre casă, apoi spre hala cu utilaje, mai apoi îi trage pe Laurian și pe Ștefan mai spre pământul din pustă... Ciudat, Nati șoptește ceva la urechea lui Andrei, privind cum Dan, de ceva vreme, stă aplecat la urechea preotului... Nici nu știu de ce se îngrijorează, că doar nu e dat în capul ei sacul cu păcate din spinarea pictorului ăstuia nefericit. Dacă se confesează părintelui, foarte bine, că doar la cine să meargă, după ce a turnat la Securitate ani în șir... A fost la avocată, de a zăpăcit-o și a întors-o pe dos. Acu' n-are decît să meargă și la popă. Poate își găsește cumva liniștea, nu de alta, dar tare aș vrea să dispară din calea verișoarei mele. Simt ceva nedeslușit, complicat, tenebros și nu am curajul să mă sfătuiesc cu nimeni... O cunosc suficient de bine ca să știu că nu are nevoie de încă o complicație... Venisem atît de liniștite de la Rîmeți, aproape că uitasem de nefericita încurcătură...

– Ce stai ca o sperietoare în lanul de secară, Lie ciocîrlie?

– Nati se așează cu coatele pe spinarea mea, atingîndu-și obrazul de al meu... O simt fierbinte și puțin transpirată.

– Lia e prea frumoasă ca să fie sperietoare... Ai băgat de seamă că a slăbit, își revine la formele de fată... – Andrei, curtenitor, îmi sărută mîna. – De altfel, chiar voiam să-ți laud nu numai silueta, ci și mîncarea. A fost delicioasă...

• – Ce delicioasă... A fost cam grea. Ca la Nădlac, de să-ți înfunzi burta cu pîine și cîmat iute – se scutură Nati.

– Acu' te dai mare, da' te-am văzut eu cum te îndopai cu cîmaț și roșii.

– Nici chiar așa... – Nati rîde veselă... – îi urmăresc privirea, care se liniștește, văzînd că Dan se apropie de noi...

Să-i fac pe plac:

– Ce spui, Dane, de festinul nostru? Nu te atrage pusta noastră... Poate ne alegem cu un tablou – peisaj din pusta nădlăcană – ce spui?

– E posibil... Însă nu am timp de pictat, pregătesc vernisajul expoziției mele personale. Sper că ți-a spus Nati...

– Da, și voi face tot posibilul să fiu la Arad.

Se lasă răcoarea și am găsit de cuviință să aduc cafele și înghețata. Se așează osteniți din nou la masă, unde fiecare soarbe pe îndelete din ceștile fine de porțelan. Le adusese Radu de la Cluj, rămase de la mamă-sa.

Cu toți sunt moleșiți, apăsați de liniștea locului.

– Să dea Dumnezeu să vă puteți bucura de roadele pămîntului și de frumusețea casei... – Preotul sparge tăcerea dînd să se pregătească de plecare...

Radu, politicos, insistă să mai stea oleacă.

– Unde te grăbești, sfinția ta, că nu plîng copiii... De altfel, nici nu aveți cu ce ajunge în oraș. Sinceră să fiu, eu nu am de gînd să plec.

– S-a oferit doamna avocat să ne însoțească... – i-o taie scurt preotul în vocea căruia se simte o notă de răceală, după discuția despre greco-catolici, așa că Doriană rămîne cu vorbele și răutățile ei în vînt...

– Eu vă însoțesc cu plăcere, dar mai puteți rămîne. Ce spuneți, doamna preoteasă?

– Din partea mea... Că avem atît de rar ocazii să ieșim în așa o companie aleasă...

Se așterne din nou liniștea și nici unul din invitați nu simte nevoia să o tulbure... Am mai simțit tăcerea adîncă, tăcerea

cîmpiei, de vreo cîteva ori... E un templu cu pereți invizibili, sprijinit de înaltul cerului, care îți impune reculegerea și privirea spre sine. O clipă, am văzut în spatele mesenilor fețe de fum, unele cunoscute, altele nu... Veturia, slăbuță, ascuțită, în spatele lui Nati, cu mîinile ridicate deasupra capului și cu o expresie puțin neliniștită, ca atunci cînd venea de la procesele fără sfîrșit ale unchiului legionar. În spatele lui Radu e o femeie neobișnuit de frumoasă, brunetă, cu fața albă și buze pline, care rîde din toată inima și pare că-i răsfață părul rebel. Ștefan e încadrat de doi tineri robuști cu fețe pătrate de țărani șugubăți... O tînără și o femeie mult mai în vîrstă stau ca două stane de piatră, încremenite în durere, de o parte și de alta, aproape de bărbatul distins, Laurian, care, dintr-o dată, se cutremură, înțepenește, cu trăsăturile crispate în neliniște. Cea tînără e ciudată, pare că poartă în jurul capului un vâl alb, un fel de broboadă de borangic spumos, de sub care strălucesc ochii imenși. Mai spre Sălaș, parcă zboară într-o horă nebună, prinși unul de altul, îndreptîndu-se spre mine, Moșu, Buna Hermina și Emilia... Veseli, cum arareori i-am văzut, se saltă în voia unui cîntec zbanghiu, caraghioși chiar, în veselia cu care nu eram obișnuită. Mironescu, de-abia se vede de fumul albăstrui din țigara Dorianei, încruntat, cu ochii pierduți, fără nici o aplecare spre fiică-sa. Cele mai îndurerate prezențe sunt cei doi, soț și soție, îmbrăcați în haine de orășan care se duce la biserică o dată pe săptămînă, închise la culoare, cu fețele brăzdate, amenințătoare chiar, din spatele Pictorului.

Dintr-o dată, răsare din imensitatea cîmpiei Colonelul, în haine de ofițer, cu mantia de Mihai Viteazul... Stă cîteva clipe alături de ai mei, încremenit lîngă mîna lui Moșu Lazăr, care îl trage alături, în zborul și dansul horei în care sunt prinse și Buna Hermina și Emilia... Mă izbește pentru o clipită

mulțumirea și liniștea de pe chipul frumos al Colonelului atingând mâna lui Lazăr... Cu toții parcă vin spre mine în zborul lor nebunesc, fericiți, chiar că m-ar atrage să joc în hora lor. Colonelul îmi face un semn cu capul, apoi mă respinge într-un gest hotărât și se lasă dus de ceilalți spre cerdacul alb și apoi peste câmpie, în noapte... Tresar puternic și strig ceva...

– Ce faci, Lia... Ți-ai adus aminte de tatăl tău? – aud ca prin vis vocea preotului...

– Dacă era tatăl meu... Simt mâna puternică, cunoscută, e mâna lui Ștefan, care îmi cuprinde umerii și mă țintuiește aici, pe banca aspră de lemn, departe de hora alor mei, care au dispărut în aburul nopții.

XVI

DAN

Niciodată pregătirea unui vernisaj nu a cerut atîta efort. M-am împiedicat de tot felul de greutăți, începînd cu înrămatul unor tablouri mai mari și pînă la așezarea lucrărilor în sală. Se prea poate să fi fost așa pentru că neavînd încredere în nimeni am fost nevoit să fac aproape totul de unul singur. Deși am o mulțime de prieteni chiar între plasticieni, nu am vrut să apelez la nici unul. Îmi spunea deunăzi o graficiană, în *Art cafe*, între două cafele și un coniac:

– Te-ai cam schimbat, frățioare... Nu mai dai pe la agapele noastre... Ti-am cam dus dorul, nu numa' eu, da' și Dora, și Zorina... Ne înveseleai, ce naiba, în viața asta de tot rahatul. Pe unde umbli?

– Cum pe unde umblu? Nu știai că-mi pregătesc serbarea de sfîrșit?

– Ce serbare?... O adunătură de amărîți care se dau cunoscători în ale artei...

– Cunoscători ori ba, ăștia suntem noi... Nici nu știu de ce te așezi tu deasupra...

– Haide, Dane, că mă înfurii de-a binelea... Pe tine nu te prinde postura asta de om serios... Tu ești profund doar în

lucrări... Nu te schimba, că mă apucă răul... Nu te schimba și tu...

– Nu mă cunoști, fătucă... Nu mă cunoști defel...

– Pe naiba, că doar te știu de la Cluj, de peste douăzeci de ani... Te știu ca pe un cal breaz... Ești mai altfel în ultima vreme... Mi-a șoptit cineva că ești încurcat cu o avocată sau judecătoare de pe la Tribunal... E drept?

– Nici de asta nu mai sunt sigur...

– Poți fi cum vrei pînă la vernisaj... Te iert... Da' apoi să faci bine să te vindeci, că altfel tăbărîm cu toatele pe tine...

Ce să mai schimb... Dacă m-aș întoarce în timp înainte de racolare, ar fi minunat, ori asta nu se mai poate. Rămîn cel cu fața ascunsă... Am fost la un pas după '89 să-mi dau în vileag păcatele... Cu atît mai mult cu cît prietenii care mă știau cu gură mare contra regimului mă puseseră un fel de președinte al FSN-ului încropit la repezeală între artiști. Se purta pe atunci un fel de entuziasm pueril, o avîntare revoluționară cu banderole și steaguri decupate... Se organizau tot felul de ședințe în care erau arătați cu degetul secretarii de partid obscuri care și-au mînjit gura lăundîndu-l pe Ceaușescu, iar cei de teapa mea, care mai înainte spusese lucrurilor pe nume, știindu-se acoperiți, erau împinși în față, sau unii voit se așezau în primele rînduri... Atunci m-a apucat strechea, de era să le spun ce sunt eu de fapt... Știind însă prea multe, împins din nou de la spate, în umbra lașității, nu am avut puterea să scap...

Atunci cînd am avut curajul să mă mărturisesc lui Andrei și m-a dus la Nati, am simțit în sfîrșit că am schimbat hainele. Ea m-a șocat, m-a intimidat de-a dreptul. Mă lăsasem prea descoperit. Ce negliobie să-l mai cunosc și pe neterminatul de Laurian, care, așa cum e, îmi imprimă, și taman el, un fel

de respect în fața suferinței... De parcă nu le am pe ale mele, m-am lăsat antrenat în tot felul de treburi care nu mă privesc de nici un fel... Am umblat de năuc să-l ajut prin cunoștințele mele să preia Siria, am căutat o familie care să se ocupe de conacul ăla imens pînă se va hotărî stăpînul ce destinație să-i dea... Nu pricepea amărîtul că nu e suficient să-l primești înapoi. Dacă nu pui pe cineva de pază, în două săptămîni cel mult se pun ai noștri pe furat de nu-i mai rămîn decît pereții. Dincolo de oameni, sunt nopțile mele, cînd îmi permit să uit, cu coniacul alături, să trec în mijlocul fantasmelor și al culorilor. E lumea mea adevărată, cenușiu-verzuie, ce trece de coaja lucrurilor în irealitatea imediată... Culoare și necuprins în noaptea ce mă protejează... Toate îmi vin în minte, copacii, stelele, ploaia, natura care eliberează semnul adevărului. Pictez chiar și noaptea, deși lumina nu se mulează prea bine și atunci aștept să se ridice zorile, cînd deschid fereastra, pun pînza pe pervaz și mă rog să prindă viață... M-a însoțit de cîteva ori Andrei în pelerinajul nopților mele, însă, aburit bine, s-a predat somnului... Am trăit cu o dansatoare de bar vreo trei ani... Avea un trup ca un vas de porțelan cu striații albastrii... Am permis trupului să mă însoțească în nopțile mele și ca model și ca lampă tăcută. Fata se lipise de mine destul de bine, de fapt, îi convenea de minune dezordinea din atelier și din zilele mele. Fără obligații casnice, în petreceri și discuții cu tot felul de artiști care îi dădeau spoiala de care avea nevoie, accepta să-mi dăruiască trupul de porțelan în nopțile mele de veghe... Nici nu am băgat prea bine de seamă că se încurcase cu un neamț și se pregătea să plece la Frankfurt, tot ca dansatoare sau animatoare într-un bar... Am căutat s-o înduplec să nu-și feștească minunăția de trup. Mi-a tăiat-o scurt:

– Am nevoie de bani, ori cu tine nu-i rost de așa ceva... Mi-a convenit să mă amestec între prietenii tăi... Da' asta nu face bani, ori eu nu sunt dispusă să îmbătrînesc pe degeaba...

Nu știu dacă voia să o opresc... – Oricum, ne-am despărțit prietenii și îmi scrie uneori câte o vedere cu “pupături din Germania” sau ceva asemănător... Nu uită să pună un PS “am de toate și sunt fericită...” La dracu cu fericirea ei cu tot. – La dracu cu ea și cu mine în primul rînd.

Mi-a părut rău că m-am băgat în bulibășeala vernisajului. E drept că lucrările se cer arătate oamenilor, nu ținute unele peste altele în atelier sau chiar înrămate, însă ascunse celorlalți. Mai e și vînzarea, și nici asta nu e de neglijat... Se spune despre mine că sunt un pictor cu priză la public... Am auzit eu ce șușotesc invidioșii de prin *Art cafe*, cafeneaua “de casă”:

– Îl cumpără femeile... Li se pare proastelor că sunt immortalizate în vreuna din pînzele lui după o noapte de amor... Fiecare are publicul pe care-l merită...

Dacă la celelalte vernisaje mă ocupasem pînă în amănunt cu problemele organizatorice, acu' am lăsat totul la întîmplare... Nu mai mult, cu două zile înainte m-a întrebat Traian, președintele nostru, dacă l-am invitat pe Horia Dascălu, dacă mi-a văzut lucrările.

– Tu știi cît e de mofturos și cu toane, ca o fată mare... Își cere și el tainul de importanță... Știi că vrea să vadă primul expoziția, ce ți-a ieșit din mîină. Să-și dea cu părerea, să mute o lucrare de lîngă geam, s-o pună la intrare. Nu numai că nu-l invitasem să-mi vadă munca, mai mult, nici măcar nu-l anunțasem că joi e vernisajul și urmează să-și țină obișnuitul speech. L-am rugat pe Traian, care, de frica unui fiasco, a acceptat să facă el pe gazda și să-l aducă mai spre seară pe criticul tîrgului, să vadă pînzele...

– E ceva ce nu se potrivește cu tine, Dane... Dacă nu erai pregătit, nu știu de ce te-ai băgat cu expoziția... Puteai să o lași mai spre iarnă...

– Când am fixat data, mă simțeam pregătit. Acum, puțin imi pasă...

– Te pomenești că ți s-au urcat fumul la cap... Vrei să devii mai interesant la 50 de ani? să-ți schimbi look-ul?

– Interesant pe dracu' ... Dacă aș putea, aș da înapoi cu toată dandanaua asta... Știu că te-aș încurca mai rău, Traiane...

– Te încurci pe tine... Ai vorbit cu fetele să-ți aducă ceva gustări pentru după?

– După ce?

– Chiar că ești picat în cap... După ținătoare, la chefulețul nostru...

– Să-ți spun sincer, am uitat și de asta... Dar lasă că primesc ceva vin din Podgorie și cumpără ele ceva sărat...

– Cum vrei tu... O ieși ea cumva, că mai știu eu și altele mai idiot organizate și au ieșit de minune... Da' nu mă așteptam de la tine să fii atât de neglijent... Îmbătrânești, amice.

– Mă schimb, Traiane, și nu-mi pare rău...

Am crezut, preț de câteva zile după seara și noaptea cu Nati, că mai există o șansă în încurcăturile și lașitățile mele. Dacă ea ar fi fost capabilă nu să ierte, măcar să mă înțeleagă, să mă tolereze în preajmă, aș fi fost în stare să strig în gura mare:

– Am fost un informator al Securității... Am păcatele mele și vă rog să nu dați cu pietre... Vă jur că nu am turnat decât lucruri de suprafață, că notele mele nu erau primejdioase pentru voi... Că nu știu să fi făcut cineva pușcările de pe urma mea... că... – atâtea altele aș fi fost în stare să le spun cu voce tare, să mă mărturisesc cunoscuților și necunoscuților...

107 Aproape am ajuns să-i urăsc pe cei cu spinarea dreaptă, de felul lui Laurian, sau pe nevinovații senini ca Andrei... Ei își pot permite atâtea... Moneda și-a întors cealaltă față spre mine... M-aș face și sluga deportaților și a celorlalți din asociația deținuților și deportaților, dacă asta ar putea fi considerată o pedeapsă... Am fost în stare să studiez cărți de drept din biblioteca cabinetului de avocatură, de conivență cu secretara lui Nati... Femeia asta m-a secat cu totul... Nu se poate să nu aibă și ea slăbiciuni și păcate... Deși am căutat să scormonesc prin fișa ei, nu era nimic care să mă ajute... Crescută de o mamă timorată, cu un tată legionar care a stat cu anii prin pușcării, ambițioasă peste măsură, a reușit imposibilul pentru biografia ei... A terminat facultatea, s-a măritat cu un disperat după fuste... Divorțul și Lavinia, fata care mai mult e pe la școli decât acasă... Nimic de care să te poți agăța... Nici un proces cu compromisuri, trafic de influență sau alte matrapazlîcuri, cum fac atîția avocați... Înraita, da' nu rea, înghețată, da' nu rece... M-am bucurat ca un copil cînd am fost invitat la sfințirea Sălașului, la Nădlac... Speram să am prilejul să-i vorbesc, să-i povestesc, să o înduplec... Cînd colo, am fost tovarăș pentru Andrei și un comesean cuminte și ascultător... Pe dracu', m-am săturat, o vreau, sper că va veni la vernisaj...

Lumea a început să se adune de pe la 5. O mulțime pestriță, ca la toate vernisajele... Cîteva profesoare înțepate și cu pretenții de colecționare, care și-au împodobit casele sau apartamentele de bloc cu cîteva lucrări cumpărate cu greu din leafa de dascăl... Copii de la liceul de artă, curioși să vadă cum se prezintă un artist afirmat, însoțiți de cîteva dascăli

bătrâni și cumini... Ceva medici cu dare de mână, vreo doi colecționari adevărați, cumpărători cu stare... Veșnicii zbanghii de la Teatru, puțin afumați și gălăgioși... Cîțiva dintre oficialii de pe la Consiliul Municipal și Județean și, desigur, presa și televiziunea locală.

Deși urmăream dacă nu e ascunsă undeva printre artiști sau profesoare, am reușit să-l ascult pe Horia în alocuțiunea sa de început. Vorbea cu suficient patos și dragoste despre artistul plastic, denumindu-l, cu cuvintele unui poet francez, "fratele care vede".

– În viața de zi cu zi, artiștii sunt oameni obișnuiți, cu defectele și susceptibilitățile lor, cu slăbiciunile lor, poate sunt invidioși, răutăcioși, cu ciudățeni care îi fac de neînțelese pentru ceilalți, indispuși uneori. Au însă momentele lor în care ajung să comunice cu divinitatea, intră în acea "stare de grație" dumnezeiască... Atunci, în chin sau cu ușurință, cu pensula în mână, se joacă de-a culorile, de-a lumina și întunericul, și atunci, în acea clipă unică, simt că a crea înseamnă înaintea de toate bucurie, bucuria de a te dărui. – Lumea picturilor ce azi așteaptă cumini să vi se dăruiască e una ciudată, contradictorie, unde culorile se ciocnesc unele de altele, țipă, rareori se îmbină armonios... Artistul se simte uneori înconjurat de o lume ostilă, care îl obligă să se închidă în el însuși. Ciudat, însă, asta nu înseamnă resemnare, ci cu cât agresivitatea din jur sunt mai acute, cu atât reacția va fi mai puternică... Culorile, direcția liniilor, se schimbă necontenit, surprinzător uneori, când în lumile înghețate țipă roșul sau omul doborât ridică mîna spre curcubeul salvator...

Stau cu ochii țintuiți spre ușă, doar-doar așare. În cele din urmă, îmbrăcată ca de mort, cu un costum negru în linii drepte și o bluză cafea cu lapte, cu părul dat pe spate, fără pic

de fard pe față, obosită și încercănată, se strecoară în partea din spate fără să asculte perorația criticului, se întoarce chiar cu spatele și privește una din lucrări.

Aplauzele curg și nu știu dacă sunt pentru mine sau pentru elocința și personalitatea lui Dascălu... Se simte obligat să spună câteva cuvinte și președintele filialei noastre, și apoi unul de la Consiliul Municipal... În fine, urmează felicitările, strîngerile de mîină... Asta mă scoate de-a dreptul din răbdări, nu suport atîtea strîngeri forțate, unele lipicioase, altele uscate... Cîteva fete de la școala de arte îmi dau și un buchet de flori, în rîsetele asistenței... – Parcă le aud pe hoaștele bătrîne:

– Mai are succes și acu', fantele nostru... Uite cum îl sărută domnișoarele de 18 ani...

Arunc o vorbă ici, una dincolo... De-abia aștept să mă retrag în camera din spate să fumez o țigară... E cazul să mă liniștesc, îmi stăpînesc cu greu tremurul mîinilor... O sting, amintindu-mi că nu i-am spus lui Andrei să rămîină amîndoi la agapa de după, cînd mă mai pot apropia în vreun fel de ea.

Nu am băgat de seamă că în public se pierduseră Lia și Ștefan. Doar cînd lumea s-a împutînat și au rămas doar obișnuïții galeriei, Lia s-a apropiat, o prezență luminoasă, deschisă.

– Te felicit... Eu încă n-am reușit să-ți admir lucrările pe îndelete. Ar trebui să-ți faci ordine în suflet... Mie una mi se pare că ți pi și prin culoare, ești de-a dreptul agresiv. În orice caz, m-ai impresionat...

– Lasă, femeie, vorbele mari... Haide, Dane, să bem un pahar, ca între bărbați.

– Vin... Da' unde sunt Andrei și Nati... Sper că n-au plecat...

– Da' de unde... Uite-i în grupul medicilor... Andrei se dă mare că e prietenul tău și Nati stă ca o momîie neagră agățată de brațul lui.

Într-adevăr, cu un rictus al gurii înțepenite, Nati nici măcar nu se străduie să zîmbească...

– Te rog, Lia, să-i rogi din partea mea... să rămîna amîndoi pînă la sfîrșit...

– Bine, bine... Azi tu ești cel care dai ordine. Ești sărbătoritul...

– Halal sărbătoare... – rîde Ștefan. Mă cuprinde protector de umeri și închinăm amîndoi un pahar în sala din spatele galeriei... Aici unii înfulecă de pe platouri pateuri cu brînză și carne, iar alții s-au dat pe băutură. Mai primesc felicitări, Ștefan reușește să găsească un loc mai ferit, unde ne așezăm.

– Mi-e destul de greu să spun ce am de spus... Sper că vei înțelege exact. Fetele astea mi-au căzut în cîrcă de cîtiva ani buni... Mai ales de cînd s-au dus Emilia și Veturia, mă simt întrucîtva răspunzător de soarta lor... Nu vreau să crezi că am intenția să mă erijez în cavalier a două fete în toată firea...

– Tocmai asta nu pricep... Dacă au ele să-mi spună ceva, să poftească, nu prin intermediari... E caraghios, Ștefane...

– Tocmai că ele nu știu ce am de gînd să-ți spun...

– Și atunci...

– Și atunci, eu tot ți-o spun verde în față... – E iritat, chiar agitat, ceea ce nu-i stă în fire... – Pe scurt, vreau să le lași în pace, și mai ales pe Nati te rog să n-o mai plictisești cu problemele tale...

– Asta taman acu' ți-ai găsit să mi-o spui? Crezi că e momentul potrivit?

– Nu e momentul... Pentru tine niciodată nu va fi momentul potrivit. Te cunosc de atîta amar de ani, știu de ce

ești în stare și sunt convins că poți suporta adevărul chiar la un vernisaj sau cum se numește adunătura asta de oameni subțiri... De aceea am și venit la Arad, să ți-o spun și să facem un pact... Ce spui, Dane?

Nu mă adun, nu reușesc să scot o frază încheată, inteligibilă... Privirea bărbatului a devenit rea, agresivă... Poate ar fi mai potrivit să ne tragem câțiva pumni... Izbucnesc în râs, la imaginea unei bătăi inedite între artist și un admirator înrăit...

– Între bărbați? Poate vrei să mă iei la pumni, țărane?

– Tu nu ești decât juma' de bărbat, juma' de om, juma' de față și omenie... Toate sunt înjumătățite la tine... Oi fi eu țăran, da' nu am atâtea în spate ca tine...

– Nici tu nu ești un sfânt, te știu eu...

– Nici nu am pretenția, însă fața mea e știută de toți, nu am una ascunsă ca tine... Dar nu de noi e vorba, ci de fetele mele... Ti-o spun verde în față, să faci bine să le dai pace și cu asta basta...

– Ar fi multe de spus, însă nu e momentul, Ștefan... Nici atîta simț nu ai să mă lași în pace azi, aici?

– Hai să plecăm pentru câteva minute afară... Undeva, la un birt, unde să putem vorbi în liniște...

– Asta-i bună... Să plec de la vernisajul meu? Ce-or spune ăștia?

– Ce să spună? Li se va părea interesant, ieșit din comun... Numa' bine pentru un artist... Dacă chiar vrei, strig în gura mare că vreau să cumpăr câteva lucrări pentru ferma mea din pustă...

Izbucnesc în râs... Dă-o dracului de treabă, mai bine să scap cumva de Ștefan și veleitățile lui de familist... Ieșim câte unul din sălița din spate, din sala cu lucrări. Aud o întrebare, un glas mirat:

– Unde pleci, Dane?... Ne lași singuri?...

– Un colecționar vrea să tratăm prețul câtorva lucrări...
Mă întorc îndată...

Nu departe e un birt amărît, unde se bea bere la halbă și se consumă fripturi înăbușite... Ne așezăm la o masă mai ferită, cu tăblia zgronțuroasă și neștearsă ca lumea...

– Aștept... Spune pînă la capăt, Ștefane... Tu și ai tăi mă cunoașteți de ani, mai ales tu sunt convins că știi ce hram port... Haide, jignește-mă, dacă asta îți face plăcere... Cît despre Nati, asta e treaba mea și a ei... Nu ești în drept să te bagi...

– Tu l-ai cunoscut pe tatăl Liei? Pe Colonel?...

– L-am văzut o dată la Cluj și de cîteva ori prin Arad... Era o figură pitorească, din altă lume... O adevărată figură...

– A fost un bărbat adevărat. Deși nu mă suferea, el și cîteva alți bărbați adevărați au fost întrucîtva modele pentru mine cînd eram la un pas de compromisuri fatale...

– Ce înseamnă compromisuri fatale?

– Ceva asemănător cu ceea ce ai făcut tu...

– Știam că vei ataca, bărbate... Nu știu ce legătură are și tatăl Liei cu discuția noastră...

– E un model, un model de care noi avem nevoie în amărîta asta de perioadă tulbure...

– Ce modele, Ștefane? Ai căpiat?

– Niciodată n-am fost mai serios ca acum... Cînd nu mai există valori reale, cînd realitatea stă cu capul în jos, e nevoie să privești la ceva, la un tablou perfect...

– Tablourile sunt copia vieții trecute prin filtrul pictorului...

– Și modelele pot fi trecute prin filtrul propriu... Important e să existe... Oricum, nu am de gînd să pierd prea multă

vreme cu tine, și de fapt tu te grăbești la petrecerea cu artiștii... Uite, ți-am adus să citești acu', sau când îți cade bine, câteva foi... Sunt scrise de Colonel cu ocazia unei întâlniri a absolvenților Școlii Superioare de Ofițeri.

Sunt năucit, nu-mi vine să cred când scoate dintr-o mapă pe care nici nu o băgasem în seamă un dosar cu foi bătute ordonat la mașină... Se pregătise, care va să zică, se documentase să mă impresioneze...

– Mi se pare că tu bați cîmpii... Ce mă interesează pe mine foile astea pregătite de un mort pentru o întâlnire care probabil nici n-a avut loc...

– Tocmai că te interesează... Colonelul pregătise cu mare suflet întâlnirea... A luat legătura cu toți colegii în viață și i-a rugat să-i scrie note autobiografice... Unde s-au născut, ce au făcut în viață, date despre participarea lor la război... Pregătea chiar o carte despre absolvenții Școlii Superioare de Ofițeri de la Timișoara, carte ce urma a fi editată după întâlnirea de 50 de ani. Era un pedant în orice făcea, și a avut nevoie de ajutor când a umblat după adresele foștilor colegi... Atunci a trecut peste antipatia față de mine și m-a rugat să-i fac rost prin relațiile pe care le aveam de adresele câtorva din Brașov, Sibiu sau București... Știu că fusesem într-o delegație și m-am interesat la niște colegi de la Poliție despre unul Vasilescu...

– Tot nu pricep cum au ajuns foile astea la tine...

– Foarte simplu... Nu demult, Nati, care ținea toată arhiva Colonelului, a găsit de cuviință să-i dea Liei Jurnalul tatălui ei... Tot atunci i-a dat și dosarul întâlnirii de 50 de ani – așa-l botezase Colonelul... Dacă Jurnalul o privește doar pe ea, și nici nu vreau să știu ce conține, apoi chestia cu întâlnirea și biografiile altor colonei sau căpitani în rezervă au ajuns la mine, după o ceartă zdravănă cu soața mea... Ea mi-a servit și

teoria cu modelele... Dacă am înghițit-o și am digerat-o eu, cred că ție ți se potrivește și mai bine... Așa că ține și citește foile astea și mai vorbim noi...

– Unde pleci .. Stai nițel...

– Eu mă duc să văd lumea bună și să-ți mai privesc tablourile, care, fie vorba între noi, sunt destul de bune...

Mă trezesc cu dosarul pe masă, neștiind ce să fac... Îl deschid și citesc din curiozitate prima foaie, pe a doua...

Mihăileanu Nicolae

S-a născut la 10 iunie 1918, în satul Topîrcea de lângă Sibiu, o comună, de fapt, cu puțin sub cinci sute de numere de casă, neaoș românească, așezată în centrul mărginimii Sibiului, ce a dat un poet și o vestită cîntăreață de muzică populară – Topîrceanu și Lucreția Ciobanu. Amîndoi părinții au fost țărani, tatăl a decedat cînd copilul a împlinit doar 6 anișori, în urma suferințelor și rănilor din primul război mondial, unde a luptat ca ostaș în armata austro-ungară... Deosebit de silitor, după școala primară din sat a intrat prin concurs la Liceul Militar Mihai Viteazul din Tîrgu Mureș, și apoi la Școala Pregătitoare de Ofițeri și la Școala de Ofițeri de Artilerie din Timișoara. Își aduce aminte de întîmplări petrecute la Timișoara, unde, în acea vreme, pasionat pentru cai, a făcut parte din echipa de săritori de obstacole a școlii, pasiune care, în ajunul serbării celor 101 zile rămase pînă la absolvire – sărbătoare moștenită de la Napoleon -, era să-l coste viața, cînd armăsarul a alunecat la sărirea unui obstacol. Viața l-a pregătit pentru ce avea să urmeze pe frontul de Est. A absolvit școala și s-a clasificat al optulea din 108 și apoi, la

cerere, a fost repartizat la Regimentul 7 Artilerie Grea din Sibiu. După izbucnirea războiului, a participat la dureroasa retragere în urma răpirii Ardealului de Nord prin Dictatul de la Viena. Astfel, în acele zile de durere pentru români, a participat cu autotractoarele divizionului la evacuarea Liceului Militar din Tîrgu Mureș și a celui din Timișoara, acolo unde fiecare piatră îi amintea de școală și de cei care îl îndrumaseră în ale vieții și în ale ordinii și onoarei militare. A fost efectiv pe front din 22 iunie 1941 și pînă în martie 1942, cînd a fost rănit în timpul unui duel de artilerie cu sovieticii, în luptele din peninsula Kerci-Crimeea. Atunci și-a pierdut piciorul stîng, fiindu-i amputat, la spitalul de campanie în mijlocul luptelor, de sub genunchi.

Pînă la amputarea piciorului, a participat cu unitatea sa motorizată mobilă în luptele date pornind din Bucovina, pe Siret, pînă în stepă, și apoi în Crimeea. Cu bateria sau chiar individual a fost trimis în acțiuni de-a dreptul desperate și chiar la lupte de stradă. Pentru felul în care a înțeles să-și facă datoria față de Tară, i s-au acordat, în cele nouă luni de război, Coroana și Steaua României în grad de cavalier, Coroana României în grad de ofițer și Ordinul Mihai Viteazul în grad de cavalier și Crucea de Fier, clasa a II-a și clasa I.

Clasat ca invalid, după ieșirea din spital a fost menținut în armată ca ofițer instructor la Colegiul Militar N.Filipescu din Predeal. Între timp, dă concurs la Facultatea de Construcții din București, presimțind durerea ce va urma. Trecut ca și cadru disponibil, țara neavînd nevoie în acele vremi de eroii din războiul din Est, nu se lasă doborît. Termină facultatea, devine inginer constructor și pleacă pe diferite șantiere, iar mai apoi se așează definitiv la Brașov, împreună cu soția. În anul 1974, rana de la picior își arată din nou colții și, internat

în spital, în urma unor cumplite suferințe, suferă o nouă operație, de data asta în alte condiții, dar soldată cu o nouă amputare. Nevoit, se pensionează ca invalid la numai 56 de ani.

Nu a fost niciodată membru de partid și nici cadru de conducere. Întrebat fiind despre război, nu vrea să povestească. Spune doar că și-a făcut datoria, fără a urmări alte scopuri. Scapă doar că participarea la lupte de stradă cu obuziere de 150 m este menționată ca acțiune unică în Istoria Artileriei Române... Amărît, privindu-și piciorul, recunoaște că rănirea gravă i-a schimbat și influențat cursul vieții, însă, mîndru, ne arată diferite construcții pe care le-a ridicat ca șantierist și, dintr-o cutie plată, acunsă în bibliotecă, medaliile primite pe front.

Bistrițeanu Gheorghe

Născut la 20 noiembrie 1919, în comuna Atachi, județul Soroca – Rusia, unde tatăl său era la acea vreme subofițer de grăniceri la paza frontierei pe Nistru. Face liceul la Piatra Neamț, și îl termină cu brio. Se înscrie la Școala Pregătitoare de Ofițeri și apoi la Școala de Ofițeri de Artilerie, iar după absolvire este repartizat la Regimentul 4 Artilerie Grea Motorizat, în garnizoana Bacău.

A fost pe front încă de la declanșarea războiului. La început, pe frontul de Est, între Prut și Nistru – Odesa, la Cotul Donului, în total 23 de luni, și apoi pe frontul de Vest, de la Miskolt pînă în apropiere de Praga, pe durata a opt luni. A participat la bătăliile de la Odesa, Cotul Donului, așa cum i-a dictat țara, contra rușilor, și apoi contra nemților, în Munții

Tatra din Slovacia, fiind decorat cu Coroana României, în Est, și mai apoi cu Steaua României, pe frontul de Vest.

După război, drept merit, a fost ținut în activitate doar pînă în 1946, cînd a fost trecut în cadrul disponibil cu gradul de căpitan și, desigur, trecut în rezervă cu același grad.

Neînfrînt în fața vieții, lăsat disponibil, a dat admitere la Facultatea de Îmbunătățiri Funciare – cursuri de zi -, pe care a absolvit-o în 1951 ca inginer hidroameliorator.

Om cu o putere de muncă extraordinară, este promovat chiar și în minister, la București, unde aveau nevoie de cunoștințele sale de specialitate, redactînd chiar și un manual de apărare contra inundațiilor, “îndrumătorul tehnic pentru apărarea contra inundațiilor”. Obținuse de fapt o practică constantă, fiind alături de cei la nevoie în inundațiile din 1970, la Crișul Alb și pe Dunăre, la Zimnicea, 1976 și pe Mureș, 1976.

Se pensionează în 1979. Dacă este întrebat ce realizări a avut în viață, spune, cu vorba lui potolită de moldovean, că a căutat mereu să aibă grijă de oameni – pe front neavînd nici un mort din efectivele pe care le-a avut sub comandă, iar în viața civilă, în lupta contra apelor delzănțuite la rupturile de diguri, nu i s-a întîmplat nici un accident mortal. Rîde șugubăț și mai spune că de fapt în viață nu și-a dorit nici să fie ofițer și nici inginer. Dorea, în adîncul sufletului, să ajungă un simplu profesor de geografie și să călătorească prin lume ca turist... A văzut lumea doar ca participant la front și de atunci nu a mai putut să iasă din țară.

Mai răsfoiesc cîteva coli bătute ordonat la mașină... Ardelean Aurel... născut... front de Est 2 ani, front de Vest 6 luni, rănit... disponibilizat, trecut în rezervă... Se apucă cu

furie de viață, Facultatea Politehnică din București... continuă să trăiască drept, fără nici o frîntură de compromis... niciodată nu a făcut politică...

Altă foaie, altă viață – Nisipeanu Constantin... născut în județul Ilfov, Școala de Ofițeri Artilerie... front de Est 2 ani, de Vest 9 luni... Bătălii mai importante... Odesa, Stalingrad... rănit grav... la un pas de moarte .. decorat cu Coroana României... Disponibilizat după război... trecut în rezervă și uitare... Face Școala Tehnică de Chimie... – Cîteva rînduri scrise de mîna de Colonel: “Îți mulțumesc, drag coleg de școală și baterie... Tu ai făcut frontul de la început și pînă la sfîrșit 1941 – 1945... Drept recompensă, ai fost înconjurat de aceiași lauri ca și noi... uitarea și trecerea necondiționată în rezervă.”

Nu mai pot suporta să citesc nici măcar un rînd... Strîng foile, le mototolesc în dosarul lăsat de Ștefan și nici nu știu cum ajung în sălița din spatele galeriei, e sfîrșitul petrecerii... Aud ca prin ceață, de undeva de departe:

- Ai dispărut, șmecherule... Cîte lucrări ai vîndut?
- Faci pe interesantul?

Mormăi ceva, mă las bătut cu încredere pe spate, mai închin un pahar cu ceva ce seamănă a vin... O caut printre cei rămași... Au plecat cu toții, probabil că Andrei a însoțit-o acasă... Am nevoie de ea. Mă prăbușesc pe un scaun cu paharul în mîna.

– S-a cam matolit, sărmanul... Cine îl duce acasă? Tudore, ia o mașină și depune sărbătoritul la atelier...

Cînd am fost ridicat și împins în mașină, am reușit să-i șoptesc:

– Tudore, du-mă pe strada Eminescu, la o vilă cu multe flori... Îți spun eu unde să oprești.

– Auzi, drace, că nu-i matol de tot... Îi arde de încă o aventură.

În fața porții, am stat ceva vreme... Soneria se auzea dincolo de gardul nu prea înalt, dar luminile nu se aprindeau nici în camerele din față și nici la mansardă... Oricum, nu am de gând să plec pînă nu stau de vorbă cu ea... Dintr-o dată, din întuneric s-a desprins o siluetă înfocolită într-un halat de casă, pufos, luminos în negrul nopții:

– Așteaptă, Dane, că deschid îndată... Ce cauți la mine? Nu ești încă la expoziție?...

De aproape îi deslușesc trăsăturile limpezi, părul lăsat liber pe spate și mâinile care gesticulează și rup tăcerea.

– Haide. Intră... Ce aștepti?

Nu-mi pot desprinde ochii de trupul care se ascunde în halatul puțin sugrumat de cordonul din același material înfocat, de ochii care de aproape nu sunt dușmănoși, din contră, parcă-mi dau un strop de liniște .

– Hai odată...

O urmez în tăcere în hol și mai apoi în camera ce pare ireală la lumina unui lampadar cu abajur galben-portocaliu. Stau cu mâinile strînse în buzunarele hainei, proțăpît în mijlocul camerei, ezitînd să mă așez în fotoliul de lîngă lampadar sau să o iau la goană... Cu greu reușesc să îngîn cîteva cuvinte:

– Mi-e atît de foame, mi-e atît de sete... – Mirat de ce-mi iese din gură, o privesc tîmp, moale...

– Dacă ți-e foame, haide în bucătărie să încropim ceva...

Aprinde lumina, neonul mă izbește și-mi trag mâinile din buzunare cu greu, acoperindu-mi ochii... Nati se mișcă în largul ei în bucătăria albă... Scoate dintr-un sertar o față de masă care se întinde moale pe tăblia lustruită, așează o farfurie,

tacîmuri și două pahare simple de sticlă. Din frigider pregătește mai multe farfurii cu carne rece, brînză, măslina și ceva murături – gogoșari roșii tăiați mărunt.

– Nu e cine știe ce, da' asta am în casă...

– În casă... În casă... Acasă... Mă las prins în agitația femeii care pregătește masa și îi iau din mîna pîinea, o tai felii subțiri cu un cuțit dințat... Torn în pahare din vinul de pe dulap... De cîteva ori ne-am lovit în treacăt unul de altul, simțind puful halatului pe mîna. Îmi place să cred că e femeia mea care m-a așteptat cu masa, care se așează alături să mîncăm împreună, să fim împreună după o zi ce s-a dus ca atîtea altele... Înfulec cu poftă din carnea rece, din gogoșarii deosebit de gustoși...

– Ia din gogoșari... Sunt de la Nădlac, din grădina Liei...

Stau o clipită cu paharul întins și aștept să vină spre mine să ciocnim înainte de a sorbi lichidul tare, uleios.

– E de la Laurian... Mi-a adus cîteva litri de la Șiria.

Ciocnim... E un vin tare, cadarcă puternică... Un pahar, două, cîteva îmbucături din brînză albă și măslina verzui... Ea nu a luat decît cîteva sărățele de casă și își aprinde o țigară, cu coatele sprijinite de masă, lăsînd să se desfacă halatul pentru o clipă... Nu îmi trag privirea, dimpotrivă, urmăresc linia sînilor care s-au dezgolit... Deși îmi vede linia ochilor, nu se sfiește, mă lasă în ale mele și mai apoi își strînge puful mai aproape de trup... Aprind și eu o țigară, tihnit...

– Pînă ce fumezi, îți pregătesc patul...

De ce n-aș fi acasă, de ce n-ar fi femeia mea care m-a așteptat, care mi se dăruie în patul nostru...

Strivesc țigara în grabă și o urmez în dormitor.

– Știi, Nati, aș vrea să-ți spun...

– Lasă, Dane... Altă dată... Haide...

– Mă așteaptă lângă fereastră cu halatul desfăcut, liniștită... Doamne, e atât de curată și proaspătă pielea de femeie coaptă. Mâinile și trupurile ni s-au legat într-o îmbrățișare liniștită, de soți care se știu, își cunosc toate dorințele... Nu mă mai satur de miera trupului, de tremurul mâinilor care-mi cuprind gâtul, de buzele care-mi pecetluiesc gândurile.

Spre dimineață am tresărit, un coșmar îngrozitor s-a desprins din patul răvășit... Se făcea că mă urmăreau mai mulți militari, îmbrăcați toți în mantii albe cu Crucea Mihai Viteazul, cu săbiile ridicate dușmănos în aer, gata-gata să-mi reteze mâinile, capul... Fugeam pe un câmp arat proaspăt, cu bulgări mari, ascuțiți, care îmi intrau în pantofi, cad de mai multe ori și pământul îmi intră în nări, în gură, mă sufocă... Reușesc să mă ridic în patru labe la început și apoi din nou în picioare, fug din nou, urmărit de ofițerii furioși. –

– Nu vreau să mor... Lăsați-mă să vă explic. Nu mă omorâți chiar acum... – Speriată, Nati sare de lângă mine.

– Ce ofițeri... Cine să te omoare? Ai visat urât?... Lasă, e numai un vis...

Cu greu mă dezmeticesc, learcă de sudoare, cu mâinile ca gheața și fața schimonosită...

– Ofițerii... Colonelul nu mi-o iartă... Nu mi-o iartă niciodată...

– E doar un coșmar...

Simt milă în glasul femeii... Nu am nevoie de milă. Am nevoie de dragoste.

– Tu mă primești aici la tine în casă? Mă lași să dorm cu tine în fiecare noapte? Mă lași să mă întorc la tine în fiecare zi?

– Vom mai vorbi noi de asta... – Răzbate din nou milă în glasul ei și nu am nevoie de milă... Cum de nu poate înțelege că nu am nevoie de mila ei...

XVII

LAURIAN

Avem noi, românii, un dar de a le încurca pe toate... La înmormântare, și adeseori după, tragem o pomană de pomină, cu mâncare și băutură pe săturate, degenerând chiar în veselie și chef, iar când e să sărbătorim câte ceva, ne trezim la cimitir mai întâi, să ne comemorăm morții. E primul an în care sunt în țară de Ziua Unirii și mă pregăteam de sărbătoare, prilej de bucurie pentru tot natul. Când colo, Andrei și apoi și avocata mi-au pus în față o cu totul altă ordine a lucrurilor.

– De obicei, pe la 11 dimineața se merge la cimitir, unde sunt crucile și mormintele familiei tale și ale celorlalți fauritori ai Unirii... Vine fanfara militară, cu soldații în haine de sărbătoare.

– Frumusei foc – rîde Nati.

– Da, frumusei și gătiți de paradă... Se depun în sunet de fanfară coroane de flori din partea oficialităților și a partidelor... Vine și soborul de preoți care cădelnițează...

• – Nu fi păcătos, Andrei...

– Nu păcătuiesc cu nimic dacă zic și eu, așa cum spune toată lumea, că soborul de preoți e bun să cădelnițeze la serbări și la înmormântări.

– Nu știu de ce le amestecă pe toate omul ăsta – sare din nou Nati.

– Nu eu le amestec, așa sunt ele, amestecate... Mai apoi, domnule dragă, după ce termină cu cădelnițarea de la cimitir, se mai depun coroane și la Troița Eroilor Revoluției din centrul târgului, de către aceiași reprezentanți ai nației, și cu asta basta...

– Da' unde e nația? – mă trezesc întrebând. Ea cum și când se bucură?

– Păi, nația e la cimitir, înghesuită printre cruci și morminte, în spatele oficialităților, și mai apoi câțiva oameni în centru, în fața Primăriei, mai mult câțiva curioși la auzul fanfarei...

– Ai uitat, Nati, de adunarea festivă de după-amiază de la Palatul Cultural, unde mai ascultă cetățeanul și un rînd de conferințe plicticoase pe tema Unirii, și basta cu ziua de sărbătoare...

– Zău că nu înțeleg, oameni buni... Ce căutăm de Ziua Unirii la cimitir, la depuneri de coroane, așa cum ziceți, când asta trebuia făcut cu o zi înainte... Morților să le dăm ce li se cuvine, dar într-o altă zi...

– Să vezi ce caraghioși sunt la cimitir mai ales depunătorii de coroane – se îneacă de rîs Andrei... Cum îți spusei, fanfara și militarii sunt la locul lor, da' cei din convoiul florilor sunt o adevărată comedie... Se uită unii la alții – cine e de la Prefectură, cine de la Primărie, cine de la partidul țărănesc, cine de la liberali, cine de la pedeseriști... Ordinea e stabilită prin consens, cum se obișnuiește a se zice – Prefectura, în haine negre de cioclu, Primăria, asemeni, partidele, mai colorate puțin... Mai stau la rînd și revoluționarii de la '89,

veteranii de război... Ce-i drept, cînd ajung în dreptul crucilor sau la cavoul familiei tale, se îmbătoșează fiecare și așează plini de importanță florile... Nu lipsesc popii cu colaci și colive, care le cîntă pe ale lor, după ce fanfara termină marșurile eroice...

– Are dreptate Andrei... Eu fusesem și înainte de '89 la cimitir, cu Dan, de cîteva ori și cu Andrei și alți medici și cîteva avocați, să depunem coroane... Pe atunci, nu asta era ziua națională și nu se obișnuia să se facă paradă la cimitir... Spun că are dreptate, iar tu ai prins foarte bine miezul. Nu știu ce căutăm noi de Ziua Unirii numai și numai la cimitir... Oricum, ce ai de gînd? Vii mîine să deschizi cavoul familiei tale? Ești singurul moștenitor în viață al celor ce au făcut Unirea...

– Cred că voi veni, deși, dacă e să socotesc mai bine, mi-aș face datoria înainte și nu alături de oficialitățile care mi-au cam întors spatele cînd le-am rugat să mă ajute cu casa memorială...

– Aici ai dreptate... Te-au cam pus la colț în ultima vreme... Uitaseră că au nevoie de tine ca de o marionetă la serbarea lor...

Marionetă am fost, și de o totală bună-credință, cînd am bătut la uși vreme de săptămîni, sperînd la înțelegere și ajutor de la cei în drept. După ce am intrat în posesia legală a casei alor mei, sunt dornic să îndeplinesc un vis, o promisiune făcută mamei și în gînd bunicului: să deschid o parte din casă oamenilor, un Muzeu al Unirii, în camera unde s-a semnat actul Consiliului Național Român Central.

Fusesem speriat cînd am intrat prima oară în casă și în curte, după 50 de ani de pribegie prin lume... Partea din spate a fost lăsată complet în paragină, vechii locatari plecaseră după ce s-a prăbușit acoperișul și tavanul într-o cameră, iar în celelalte ploua prin țiglele crăpate și sparte... Coridorul era plin de moloz și cărămizi aruncate alandala... Curtea, care fusese mîndria bunicului, aranjată ca parc englezesc, cu gazon și arbori pitici și cîțiva trandafiri regești în colțuri, era plină de bălării, cu iarba neîngrijită, arbuștii crescuți anapoda și trandafirii sălbăticiți. Mie mi-a fost predată partea din spate, în halul de dărăpănătură în care abia mai stă în picioare, și o cameră mică de la stradă, alături cu o porțiune din coridorul boieresc cu dale venețiene și mai ales un antreu amenajat ca baie și toaletă ce dă direct în cameră și coridor... În restul casei stau trei familii de chiriași... Două, venite de cîțiva ani după mulți alții, și într-un apartament micuț stă doamna Silvia, de peste 80 de ani, care își mai aduce aminte de mama, ea fiind singura care a stat în casă imediat după rechiziționare. Mă cuprinsese o febră și o stare de agitație teribilă, îmi venea să sărut fiecare perete, să mă lipesc de fiecare ușă, să mă așez pe dalele reci ale coridorului... Aici viețuiseră ai mei, și eu, aici e casa mea, singura mea casă.

Fiecare parte a corpului era cuprinsă de agitație și dezlîinare. Picioarele mă purtau cînd între dărîmături, cînd la geamul de la stradă. L-am deschis și am privit de-a lungul trotuarului, la stînga, la dreapta, cînd dintr-o dată mi s-a făcut frică... Am trîntit geamul de era să se facă țandări, într-un colț al camerei m-am așezat pup, înghesuit între pereții goi, scorojiți, cu tencuiala căzută. Cocîrjat, cu trupul căuș, căutam să mă protejez, să mă apăr de Ei, care puteau veni în orice

clipă să ne ridice, pe mine, pe mama... Să ne încarce în dubițele cu coviltir de pânză udă, cu miros de mucegai... Ei pot să se desprindă din pereții goi, pot deschide orice ușă, mă vor lovi, mă vor alunga din nou din casa mea... Sudoarea începea să curgă pe tâmpile și să se amestece cu lacrimile copilărești. Noroc că fusesem singur... Doamna Silvia, după ce mă însoțise în curte, se retrăsese în apartamentul ei, lăsându-mă cu amintirile și pereții goi...

– Dacă aveți nevoie de ceva, vă rog să apălați la mine. Aș fi mândră să fiu de folos familiei Laurian... – E o femeie micuță, plină, cu trăsături blânde și multă înțelegere în ochi.

Nu era nevoie de prezența nimănui. Ai mei cu toții sunt înmormântați în Arad sau în alte colțuri ale lumii. Eu am supraviețuit, însă port după mine atâtea spaime, atâtea neîmpliniri și mai ales o mare promisiune făcută mamei când trăgea să moară, la Roma... Prin anii '60 am plecat din țară la o nepoată care se stabilise de mulți ani în Italia, făcând un mariaj reușit cu un medic chirurg, și care ne-a promis că ne găduiește într-unul din palazzo-urile sale. După anii de deportări, înainte de plecare, ne stabiliserăm în București, unde reușisem să termin școala și Facultatea de Construcții. Aici s-a prăpădit și tata, cu voie, nemădorind să îndure suferințele unui trai de mizerie și umilințe. Ca fost deținut, nici măcar nu îndrăznea să ceară un serviciu, făcea mici expediente, muncă de contabil la diferite ferme agricole și traducător la un minister, plătit cu ora de șefii de acolo, care nu se pricepeau nici la engleză și nici la germană, pînă cînd a fost dibuit ca ginere al lui Laurian și fost sabotor al Statului, și aruncat afară cu înjurături, de parcă nu ei ar fi avut nevoie de știința lui... Trăiam de pe o zi pe alta, cînd s-a ivit ocazia de a pleca peste hotare. Mama s-a împotrivit, însă, împinsă de mizeria în care stăteam

într-o mică garsonieră pe Victoriei, fără perspectiva unui post sigur pentru mine, a acceptat. La Roma s-a liniștit, sau cel puțin așa părea, văzînd că am reușit să muncesc, să cîștig suficient pentru amîndoi. Nu băgasem de seamă că slăbea văzînd cu ochii, pînă ce medicul, soțul nepoatei, a luat-o la el la clinică și s-a stabilit că are cancer. I-am promis, înainte cu o lună de a se stinge, că voi încerca să revin aici la Arad și să intru în casa noastră ca stăpîn. Nici eu nu credeam în posibilitatea de a fi din nou proprietarul ei. Știam că voi mai călca trotuarele Aradului, însă nu speram să reușesc să intru din nou în casa Laurian pe ușa din față, fără frica securistului de la poartă... Deși și acum, cînd sunt convins că nu mai e posibil să mă ridic, îi simt între cutele hainelor, în mirosul pereților coșcoviți... M-am ridicat cu greu din colțul unde mă ghemuisem și, mai liniștit, am încercat să evaluez dezastrul – acoperișul trebuie reparat de îndată, mai apoi tavanele, lemnăria, coridorul întărit în partea din spate, tencuiala răzuită în cameră și în antreul-toaletă și apoi zugrăvit și înlocuite instalațiile sanitare și electrice. Astea cumva se mai pot rezolva, însă nu pot împlini promisiunea pînă la capăt. Unde să fac muzeul, cînd în camera Unirii sunt alți chiriași, iar Primăria, după atîtea memorii și audiențe, nu se îndură să mă ajute.

Mîine e Ziua Națională și nu am de gînd să fiu o prezentă zîmbitoare alături de oficiali la cimitir. Voi deschide casa, și, după posibilitățile mele, cu tricolorul la poartă, voi sărbători cu prietenii pe care am reușit să mi-i fac de cînd sunt acasă, cu cei cîțiva din urmașii celor deportați ca mine și oricine are dorința de a intra în Casa Unirii.

Mulțumesc Celui de Sus... Voi merge să-i povestesc bunicului că am reușit să repar, să înlătur molozurile și dărîmăturile din casa lui, să fac curat în curte și chiar să plantez cîteva trandafiri în locul celor regești. Tot singur, am deschis după-amiază porțile sculptate ale cavoului familiei, am așternut o coroană din garoafe albe, am șters marmora și am lustruit vasele albe, desfătîndu-le cu flori multicolore în cele patru colțuri, și am aprins lumini, multe lumînări, cînd am auzit pași în spatele meu. Am sărit în picioare, stergîndu-mi patalonii care se botiseră în timp ce eram îngenunchiat.

– Dumneata ești Laurian, nepotul lui?

– Da, eu sunt... Doriți să aprindeți o lumînare? – în semiobscuritatea cavoului nu deslușesc prea bine trăsăturile – un bărbat în vîrstă, cu un basc demodat pe cap și un fiș verzui cam șifonat.

– Apoi da... De ce nu aș aprinde o lumînare... Ei au făcut istoria noastră, pe cînd dumneata...

Nu bag în seamă cuvintele spuse într-o doară și îi ofer o lumînare... Îmi pare rău că am intrat în vorbă... Acu' tace și mă privește cu coada ochiului... Sper să nu fie cineva de la Securitate. Sunt de-a dreptul obsedat și mereu bănuitor fără motive...

– Dumneata ai fost plecat din țară multă vreme...

Asta chiar întrece orice măsură... De unde știe că am fost plecat, că vreau să vii acasă...

– Vrei să te instalezi în casa Laurian, să dai afară oamenii cinstiți care stau de ani de zile acolo?

– Eu credeam că dorești să aprinzi o lumînare, nu să mă jignești...

– Nici vorbă, domnu' Laurian... Comentam și eu, ca omu' ... Am niște neamuri mai îndepărtate care sunt chiriașii

dumneavoastră, acu' , dacă ați obținut casa... Le e frică să nu-i puneți pe drumuri... – Schimbă tonul de la o clipă la alta și asta mă scoate de-a dreptul din pepeni. Ba mă tutuiește, ba e respectuos... Mai mult, își scoate și basca din cap și, stingherit, își trece mâinile peste creștet.

– Nu am de gând să comentez cu dumneata ce fac eu în casa mea... De altfel, poate ar fi mai bine să plecați, că vreau să închid cavoul...

– Da' de ce vă supărați pe mine... Eram și eu curios. Nu v-am jignit cu nimic... Am întrebat doar... Mi-e milă de neamurile astea ale mele și mă gândesc unde o să plece dacă vă instalați în casă... Nici asta nu e drept...

Închid în grabă cavoul și plecăm împreună pe aleile cimitirului. Sperasem că scap de el, din contră, bodogănind în spatele meu își căinează neamurile... Nu am de gând să-i povestesc nimic, nici nu vreau să mă justific în fața unui străin... Ce poate înțelege el din suferințele mele, din peregrinările mele prin lume.

Noaptea a fost cam chinuită, ca în fața unei mari emoții. Priveam împrejurul meu închipuindu-mi cum erau cîndva așezate paturile. Aici dormea mama cînd se pregătea Unirea, mai apoi, după căsătorie, s-au mutat în dormitorul din spate și mai târziu mi-a dat mie cămăruța cu geamul spre stradă. E lunguiață și nu poate cuprinde prea mult mobilier. Neavînd de nici unele la îndemîină, am primit de la o veche prietenă, cu părinții morți prin închisori, un fotoliu-pat... Deși m-am jenat îngrozitor și nu voiam să iau de pomană, atît a insistat încît am acceptat să-l car aici cu o taxi-furgonetă... S-a dovedit inutilizabil, avea arcurile rupte și se desfăcea ca un catîr rebegit. L-am așezat într-un colț, cu o măsuță mică alături, chiar bun pentru vreun musafir mai de vază... Mi-am cumpărat

o saltea Relaxa nouă, care, acoperită cu o cuvertură de lână, servește bine drept pat improvizat. Peste zi, face față urâtă, sprijinită de perete, însă cuvertura cu motive naționale pe alb și negru o acoperă și îi dă oarecare farmec. Am mai improvizat o masă lunguiată din lemn, unde mi-am instalat biroul cu cărți și mini-calculatorul. Într-un alt colț, am recuperat din pod un cuier de haine rotund din lemn sculptat, de care am atârnat pălăria de fetru tare purtată de bunicul. Înramate, câteva fotografii de familie atâră pe pereți. Aici am de gând să primesc mâine musafirii... Mă cuprinde o oarecare jenă, însă refuz să mă gândesc prea mult la înfățișarea cămăruței... Oricum, altceva nu am la îndemână, iar în curte, deși e curată, nu pot primi și pregăti sărbătoarea. E prea frig să-mi permit să țin oamenii afară, deși unii ar merita să înghețe nițel, poate se trezesc din amorțeală.

Și uite-așa am reușit, cu ajutorul doamnei Silvia, locatara din curte, și mai ales datorită entuziasmului doamnei Dobrescu, fiica unor deportați ca ai mei, să pregătesc cât de cât onorabil cămăruța mea și terasa pentru musafiri. Femeile au întins o față de masă curată peste biroul meu improvizat și au așezat sărățelele și sărăturile pe platouri apărute de nu știu unde. Paharele sunt din plastic, deranjant, însă nu aveam ce face, neglijasem să atrag atenția că eu nu am de nici unele și poate nici ele nu au seturi complete pentru mai multă lume. Am adus un vin bun, primit din pivnițele de la Siria, ca un fel de plată că-mi folosiseră proprietatea de atîta vreme. O cadarcă neagră și câteva sticle îmbuteliate cu vin alb. Într-un colț al mesei tronează termosul meu de călătorie plin cu cafea și alături tot păhăruțe din plastic alb, așezate cochet pe o tavă albastră.

Mă cuprinde o teamă ce se instalează cu iuțeală în tot corpul și sunt gata-gata să le spun femeilor care se învîrt în

coridor să închidă poarta, să ia tricolorul de la stradă și să anunțe că eu am fost nevoit să plec nu știu unde. Doamna Dobrescu mă simte, îmi aruncă o privire de sus când m-am lăsat moale pe fotoliul musafirilor.

– Acum nu mai poți da înapoi... Ai făcut niște invitații pe care trebuie să le onorezi. Măcar de dragul mamei... Sunt convinsă că nu ar fi contramandat petrecerea într-o asemenea ocazie... Înțelege-mă și nu te da bătut acum la sfârșit... Uite, servește o cafea...

Mă cuprinde nu numai teama, ci și rușinea în fața femeii care îmi cunoaște trecutul... A rămas singură de câțiva ani și reușește să se ocupe de administrarea celor 10 hectare redobândite de ceva vreme. Știu, îmi povestea că le-a dat în arendă unui inginer agronom, însă îl controlează îndeaproape, chiar se duce la semănat sau recoltat și dă o mână de ajutor. Și-a făcut tot felul de cunoștințe pe la bazele de recepție a cerealelor și reușește să-și valorifice grâul și porumbul la prețuri bune, astfel că e un om cu stare și chiverniseală. Mi-a propus să se ocupe de averea mea de la Siria, are tot felul de idei care de care mai năstrușnice.

– Putem încropi cu bani puțini o cantină pentru muncitorii de la vie... Eu am școala de menaj și pot supraveghea și chiar pregăti mâncarea... Cu bani puțini, te poți pune pe picioare.

– O cantină e caraghioasă în parcul meu, în casa alor mei...

– Nu fi sentimental... Așa cum stai acum, nu poți amenaja și nici îngriji conacul, care o să se dărîme în câțiva ani... Orice e bun la început.

– Mai vedem noi...

Sunt un specialist în amînări. O hotărîre necesită prea mult efort, ori eu nu sunt în stare să le fac prea repede pe toate.

Am băgat de seamă că femeile ce au supraviețuit comunismului sunt tari, fără frică, asemănătoare cu femeile în negru din piesele spaniole. Mie unul îmi provoacă fiori de spaimă asemenea creaturi, care prin ținută, îmbrăcăminte închisă și sobră îți îngheață sîngele... Parcă și mîinile nu sunt obișnuite cu gesturile necontrolate, cît despre mimica feței, e de gheață, ochi închiși pe jumătate și buze strînse într-un rictus ce seamănă a zîmbet, niciodată rîs. De cînd m-am întors în țară și m-am atașat de unii oameni de aici, m-au speriat la început femeile în negru, ori cel puțin așa le vedeam eu, ca apoi să le îndrăgesc cu adevărat, să le înțeleg și în taină chiar să le admir. Nu mai mult avocata mea, în casa ei plină de mobilier vechi, între fotolii și servante sculptate, la biroul masiv din lemn, înconjurată de dosare și fel de fel de cărți juridice, deși îmbrăcată în culori obișnuite, eu o vedeam doar în negru. Ce să mai spun, cînd m-a reprezentat în instanță, îmbrăcată în roba de corb, cu babețica plisată albă, nu a făcut decît să accentueze sentimentul de spaimă amestecat cu respingere. Pe parcursul zilelor ce au urmat, am ajuns să-mi dau seama că în spatele robei se ascunde cu grijă o mare de sentimente care trebuiesc cu orice preț păzite de pericolele zilnice... Pentru că ele, femeile pe care le-am cunoscut, au trăit mereu în spaima de tot felul, începînd din tinerețe, cu o maturitate marcată de minciuni și compromisuri, iar după Revoluție viața nu s-a dovedit a fi prea ușoară pentru nici unele. Madam Dobrescu, de pildă, care s-ar putea considera mulțumită că și-a recuperat cel puțin o parte din pămînt, trage cu dinții pentru a scoate ceva bani din recoltă, Nati pregătește zeci de procese pe bani puțini, mereu prinsă între o tragedie și alta, Lia, Doamne, ce splendoare de femeie, deși pare ocrotită de soțul ei, un om cu picioarele pe pămînt, poartă în

spate tot felul de spaima nemărturisite, cel puțin așa mi s-a părut la petrecerea din pustă.

Sunt femei care se lasă deslușite cu greu, însă de mare nădejde, dacă ajungi să li te apropii. Nu am de gând să le dezamăgesc, ele sunt în viață, vin la sărbătoarea mea, sunt adevărații mei musafiri...

Se aud glasuri în coridor și bag de seamă că a sosit un grup de oameni în vîrstă, unii foști deținuți politici, alții descendenții familiilor înrudite cu a mea. Doamna Silvia și mai ales Madam Dobrescu îi conduc prin antreul rușinos în camera mea.

– Mă simt onorat că ați venit în casa alor mei... – mă trezesc rostind vorbe curtenitoare, la locul lor, prins bine în rolul de gazdă. Nici nu știu cînd au mai sosit și alți invitați, pe care nu-i cunosc, oameni între două vîrste. Aflu de la Andrei, care a răsărit de nu știu unde, că sunt un grup de profesori de la Liceul Pedagogic. O zăresc și pe Nati, care îmi face un semn ce seamănă a victorie – și mă simt din ce în ce mai bine.

Nati mă trage de mîneacă, întinde mîna, arătîndu-mi cîtiva inși care, în pragul antreului, ezită să păsească în baia-hol de primire. Madam Dobrescu acoperise toaleta cu un plastic, însă vana din fontă gălbuie, chiuveta, se lasă la vedere. Mă retrag cîtiva pași, aproape că dau peste avocată.

– Îi întîmpin eu...

Mă împinge cam brutal și se avîntă printre lume spre cei ce se disting cu greu între toaletă și chiuvetă...

– Pofțiți... pofțiți. Ce onoare... Chiar președintele partidului... Și dumneavoastră, de la Primărie... Pofțiți...

– Unde e domnul Laurian...?

– În camera din față... Aici e o baie, cu WC-ul de rigoare... Însă altfel nu aveți cum ajunge la sindrofie... – malițioasă, apasă fiecare vorbă.

– Vă mulțumim, doamna avocat... Știm că sunteți avocatul familiei și ne bucurăm că ați dat dovadă de atâta sollicitudine pentru istoria neamului...

– Fără vorbe mari... – le-o taie scurt Nati, împingându-i spre mine.

Mă dezlipesc cu greu.

– Sunt onorat... Vă mulțumesc că ați venit să ne bucurăm împreună... – Strâng mâinile președintelui, pe care îl cunoscusem la o întrunire a deținuților politici. Nu înțeleg prea bine cum se numesc cei de la Primărie, și nici nu mi-i amintesc prea bine de când bătusem pe la uși cerînd ajutor pentru Muzeul Unirii.

– Suntem aici să cinștim memoria înaintașilor în Ziua Unirii... În această casă s-a semnat actul de înființare a statului național unitar... Aici s-au pus bazele istoriei noastre... – îndreptat spre invitați, unul din oficiali încearcă să improvizeze un mic discurs, ridicînd un pahar de plastic în cinstea istoriei...

Luminează un blitz, nici nu știu cine immortalizează momentul, cocoțat pe WC-ul din baie...

– E un ziarist... Domnul cu articolele “tari”... – aud șoapte în spatele meu...

Nu pot urmări frazele zornăitoare, cuvintele mari... Lumina puternică a clipit peste memoria “ridicării” noastre din casă... O clipită am revăzut chipul mamei înspăimîntat, mâinile care aruncau alandala haine în bagajul cu care plecasem în lume. Între timp, o altă voce, mai puternică, un bărbat înalt cu ținută de cocoș avîntat:

– Oare cum e posibil să ne lepădăm istoria, să ne batem joc de valorile neamului? Cum e posibil să lăsăm într-o asemenea stare Casa Neamului?

Întreb în șoaptă, aplecat spre Andrei – Cine e domnul?

– E președintele partidului de opoziție...

– Cum a nimerit și el aici? – Nedumerit, nu-mi amintesc să-l fi invitat sau să-l fi cunoscut înainte...

– Politica trebuie să fie prezentă prin reprezentanții săi la orice eveniment.

– Și aici se întâmplă un eveniment?

– Ai să vezi... Andrei pare că știe mai multe, însă se depărtează, intrând în vorbă cu un bărbat distins, probabil tot medic.

Opoziția își continuă perorația.

– Eu nu am avut ocazia să-l cunosc pe descendentul familiei Laurian, însă când am fost încunostiințat că azi, de Ziua Unirii, se deschid porțile acestei case memoriale, am venit și noi să aducem un omagiu trecutului... Repet, suntem amărâți, indignați chiar, de paragina acestei case. În fond, de faptul că partidul de la putere nu s-a îngrijit de monumentele urbei noastre... Îmi permiteți, domnule Laurian, să vă oferim ajutorul partidului nostru... Puteți conta pe buna noastră credință, în orice împrejurare legată de memoria neamului...

Nati pufnește în spatele meu:

– Vorbe goale, că la o adică nu sunt în stare să facă nimic...

Am adus cu mine de cum am intrat în țară o cameră video, cu care filmasem castelul familiei, casa asta cum mi-a fost predată și acum nu știu cum să immortalizez momentul fără a fi caraghios. Îl voi ruga pe Andrei să filmeze el.

– Te rog să faci câteva cadre, vreau să-mi amintesc de cei prezenți, să rămână tot ce se întâmplă azi... – răzbate un fir de emoție din glas.

Între timp, unul din deținuții politici, care făcuse închisoare vreo zece ani bătuti pe muchie la Caransebeș, se lansează într-o propunere:

– Profit de prezența unor reprezentanți ai partidelor politice și din administrație... Noi, care cunoaștem prin câte a

trecut familia Laurian, ne bucurăm din toată inima că azi putem să sărbătorim Unirea în această casă... Nu e suficient... Nu vă speriați, nu dorim să înființăm cine știe ce organizație cu tente de răzbunare. De fapt, noi nu am dorit niciodată să ne răzbunăm pe călăii noștri, chiar dacă ei sunt în libertate. Ar fi fost necesar un proces după canoanele justiției, dar lucrul acesta este imposibil... Propun să înființăm o fundație care să poarte numele LAURIAN... O fundație care să aibă ca scop înființarea Muzeului Unirii, să oferim tinerilor posibilitatea să cunoască și să se mîndrească cu valorile adevărate și nepătate ale neamului românesc...

Asistența aplaudă... Lumea se agită, fiecare vine cu încă o idee, încît chiar oameni care nu se cunoscuseră ajung să comunice...

Încep să mă simt mai în largul meu, să am încredere în cei adunați aici, să prind chiar speranțe: Văd că e agitație în antreu, ziaristul mai luminează cu blitzul un grup de cîțiva bărbați, între care disting figura primarului. Îmi fac loc printre cei din cameră și pornesc să-i întîmpin, ca o gazdă ce sunt.

– Nu am putut lipsi de la sărbătoarea Unirii... – Primarul, un bărbat relativ tînăr, îmbrăcat într-un costum deschis, elegant, îmi strînge mîna...

– Nu v-am zărit la cimitir... Noi am depus coroanele la cavoul familiei Laurian, credeam că veți fi și dumneavoastră...

Îmi înghit vorbele, nu vreau să stric atmosfera cu o perorație despre felul în care am conceput eu și chiar am reușit să sărbătoresc ziua națională...

Se lăsase un moment de liniște, în care toți cei prezenți așteptau de la primul om al urbei să continue.

– Cu această ocazie, dorim să aducem prinosul nostru de recunoștință făuritorului Unirii, urmașilor săi... Vă rog să-mi

permiteți, domnule Laurian, să vă înmînez diploma de cetățean de onoare al orașului Arad și medalia jubiliară, atît pentru bunicul dumneavoastră, artizanul de la 1918, cît și pentru dumneavoastră...

Mă cuprinde emoția... Însă e de-ajuns să privesc spre antreul improvizat ca să-mi liniștesc nervii...

Iau diploma și medalia și cu ele în mîini reușesc să spun cîteva cuvinte de mulțumire. Toți cei prezenți, inclusiv primarul, discută despre fundația Unirii, despre muzeu. Să dea Domnul să nu rămîna la stadiul de simple planuri. Oricum, eu știu că nu voi abandona, și în măsura în care voi fi sănătos, voi duce la îndeplinire tot ce i-am promis mamei.

XVIII

ANDREI

A trecut o săptămână de la înmormântarea lui Dan. Nu reușesc să conștientizez pierderea, mi se pare că va veni dintr-o clipă în alta la cabinetul meu, că îl voi întâlni la o cafenea sau mă va suna să mă invite la o bere într-o bombă din cartier.

Fusesem, împreună cu Nati, la Ziua Unirii, invitații lui Laurian, însă nu am comentat faptul că Dan nu s-a arătat ca de obicei. Poate fusesem ușurat, nu aș fi avut chef să-l văd alături de bătrânii deținuți, eu fiind unul din păstrătorii secretului... Dacă stau bine să mă gândesc, de la vernisajul lui nu l-am mai văzut decât o singură dată, și atunci la repezeală, pe stradă... Părea preocupat, grăbit, a bolborosit ceva despre lucrările ce urmează să le împacheteze, de parcă își pregătea expoziția. Nu prea am reacționat, știindu-l imprevizibil și destul de ciudat cu ale picturii. Rememorând, poate trebuia să mă mire mîngîierea ușoară, pe față, la despărțire, de parcă voia să-i rămîna trăsăturile pe palmă. Știu că pe moment m-am scuturat și l-am luat peste picior:

– Ce faci, nene, te dai la altele?

– Nu fi vulgar, prietene... Știi că-mi ești mai drag decât un frate... Tu m-ai luat așa cum sunt. Niciodată nu m-aj judecat, nu mi-ai aplicat sentințe și pedepse ca...

– Lasă asta...

– Nu prea pot să las nimic, Andrei... Nu mai pot să las...
Ceva o să las eu... •

– Ne pregătești ceva surprize? De tablouri? Am auzit că s-au vândut vreo trei... Ești curtat, ca de obicei...

– Mă plac femeile, dacă asta vrei să spui... Nati, în schimb, a rămas judecătoarea mea, veșnica mea judecătoare...

– Nati e avocatul tău, Dane, nu uita că Nati nu a fost niciodată judecător...

– Asta la Tribunal... Mie nu mi-a iertat nimic... Ascultă ce-ți spun eu, prietene... Nimic, nimic.

Plecuse în grabă spre galeriile Fondului Plastic...

După Sărbătoarea Unirii, vreo zece zile am lăsat neobservată absența lui, pînă ce m-a căutat la telefon un prieten comun, care voia să cumpere un tablou, un medic cu bani, colecționar cu dare de mîină. I-am spus să-l caute la atelier sau la galerie... Omul și-a cerut scuze, nu m-ar fi deranjat dacă nu ar fi încercat de mai multe ori și la atelier și printre artiști, însă nu era de găsit nicăieri... Voia neapărat un peisaj de iarnă și se temea să nu-l fi vîndut... Știam că Dan mai avea o mică garsonieră într-un bloc pe strada principală, vizavi de Biserica Catolică, unde, mai rar, ce-i-drept, aducea cîte o puicuță pe care nu o suporta în atelier, printre picturi.

– Nu am de gînd să le aud comentariile de găini fără creier... Vor să-mi fie pe plac și se aventurează în aprecieri idioate pe seama culorilor sau mai știu eu ce... Le aduc mai bine la hogeac, unde, în afara patului, nu e nimic important de văzut...

Niciodată nu dădea amănunte despre așa-zisul hogeac... Bănuiitor cum sunt, cred că acolo se întilnea și cu oamenii Securității, probabil că era un fel de casă conspirativă... Asta,

ca să fiu pe linia romanelor polițiste pe care le cumpăra ca un apucat...

A doua zi, am întrebat la galerie pe unul și pe altul dintre cunoscuți și toți au dat din umeri. Nici unul nu-l mai văzuse de mai bine de o săptămână, chiar Traian, șeful lor, se agita...

– Mi-a făcut-o de oaie... A dispărut câteva ceasuri de la vernisaj, asta o mai înghit, e pentru reclamă... S-a întors cam matol, de l-am rugat pe Tudor să-l ducă acasă cu mașina... Urma să stabilim unele detalii de vânzare, să ne sfătuim, ca de obicei... Știi și tu, Andrei, ce meticulos era cu afacerile lui .. Părea el un zăpăcit, însă se știa târgui când era vorba de o vânzare...

– Nu se despărțea ușor de picturile lui.

– Se poate spune și așa... În orice caz, nu l-am mai văzut la față și am nevoie de el... Fă bine și-l anunță să vie cât mai grabnic să mă caute, că arde...

– Te-aș ruga să-mi spui unde dau de Tudor, cel ce l-a dus de la expoziție, poate știe el câte ceva...

– Desigur... Însă nu știu dacă te ajută... Mi se pare ciudat... Nici tu, amicul lui, să nu bănuiești pe unde hălăduiește... Tot la vreo femeie s-a dus, amărîtul – rîde Traian, după ce mi-a măzgălit pe o foaie de hîrtie telefonul lui Tudor.

Nici el și nici Tudor nu m-au lămurit, aflasem doar că în seara vernisajului îl dusesese pe strada Eminescu... Atunci am înțeles că tot Nati e cheia misterului și îmi doream să-l găsesc claustrat în casa ei, închis la mansardă ori pictînd în curtea din spate...

Seara, îngrijorat, după ce terminasem treaba la Policlinică, pe urmele dispărutului, am sunat la ușa femeii... S-a cam îngălbenit când a realizat că dispăruse de atîtea zile.

– A fost la mine în seara vernisajului și te rog, Andrei, să nu-mi ceri amănunte...

– Cine ți le cere, dragă...

– Sunt o proastă... Mă dau de gol singură... Oricum, nu are nici o importanță... Tu înțelegi... Nu-i așa?

Cîteodată mă enervează că și ea, ca atîția alții, îmi spun: “Tu înțelegi!” De parcă numa’ pentru asta sunt bun... Să înțeleg, să ascult, să compătinesc, fără a fi întrebat dacă nu cumva am și eu partea slabă unde să fiu înțeles, alinat...

Am desfăcut firul în patru pînă tîrziu, am căutat fel de fel de explicații, am mai dat cîteva telefoane pe la prieteni comuni... Nimic, parcă îl înghițise pămîntul... Nati devenea tot mai agitată, a telefonat chiar și la Nădlac, crezînd că s-a dus la ferma lui Radu... Răspunsese Ștefan, care, ca un om cum picioarele pe pămînt, ne-a întrebat dacă am anunțat Poliția, mirîndu-se chiar că Nati nu s-a gîndit la o asemenea soluție.

– Va trebui să mergem mîine dimineață să-i anunțăm dispariția, Andrei... Mie mi-e teamă că el...

– Nu vorbi prostii... Rămîn la ideea mea că s-a încurcat cu cineva... Auleo... Că m-a luat gura pe dinainte...

– Ar fi de preferat să fie așa cum spui tu... Toată viața lui a fost o nenorocire. Toate lașitățile, Securitatea... Mă simte depășită de situație, Andrei. Te rog să mă ierți că-mi ies din fire, însă nu sunt în stare să fiu calmă.

A mai aprins o țigară, deși scrumiera se umpluse de mucuri, unele stinse la jumătate...

Nici Poliția nu a reușit să ne spună prea multe, deși Nati își pusese în funcție toate pilele și cunoștințele. Fusesem întrebați dacă are rude în viață și abia atunci am realizat amîndoi că nu știam decît de o mătușă, soră a mamei, care trăia prin Ineu sau așa ceva...

Urma să fim anunțați noi sau cei de la Uniunea Artiștilor dacă vor afla ceva, deși unii din polițiști îl știau și ei destul de bine.

Așa se face că tot pe mine a căzut nenorocirea să aflu primul de moartea lui... Fusesse găsit în grilajul de la graniță, din Apele Mureșului, acolo unde se opresc murdăriile din țară înainte de a le duce apa peste hotare. Nu bănuiam că există așa ceva, a durat pînă să mă adun și să înțeleg că e necesar să mă duc de urgență la postul de grăniceri din Nădlac, unde se depusese provizoriu cadavrul... Voiau să-l transporte la morgă, la autopsie... Nu pricepeam de ce grilaj e vorba, ceream ca timpitul amănunte, mă miram că există așa ceva la frontiere... M-au dus cu o mașină de Poliție, împreună cu legistul, un cunoscut care îl știa și el pe Dan... Într-o cameră unde se adăposteau grănicerii, zugrăvită dizgrațios în vopsea de ulei verde închis, întins pe podea, zăcea cadavrul acoperit cu o prelată de ploaie... Legistul l-a descoperit.

– El este... E prietenul meu... – Frisoane reci îmi scuturau umerii, spatele, nu eram în stare să stăpînesc tremurul mâinilor.

Ofițerul de poliție nota ceva într-un carnețel, cînd am sărit ca ars.

– Nu aveți o lumînare...? O lumînare nu ați fost în stare să-i aprindeți la căpătîi... – Am început să răscolesc ca apucatul prin sertarele unui birou din colț, printre acte lăsate vraise, țigări și pixuri.

– Acolo nu găsiți nici o lumînare... Nu știu ce căutați prin sertarul nostru – se răsti un tînăr grănicer, însă, la privirea scurtă a polițistului, m-a lăsat în plata Domnului și a ieșit afară.

A revenit după cîteva minute cu o lumînare galbenă, subțire și o cutie de chibrituri cam umede... De-abia am reușit să aprind lumînarea, rămînînd ca prost cu ea în mîna, neștiind cum să o așez la capul lui... Tot grănicerul m-a scos din încurcătură cu un pahar din sticlă în care am așezat-o, sprijinită de marginea înaltă...

Nefiind alte rude, împreună cu băieții de la Fondul Plastic, ne-am ocupat de toate formalitățile, inclusiv de locul de veci și de organizarea înmormântării.

I-am anunțat și pe cei de la Nădlac, însă mai greu a fost cu Nati. Eram gata, gata să-i dau un telefon, din lașitate sau frică... Am hotărât, seara, după ce am ajuns de la graniță, să trec pe strada Eminescu...

Era în fotoliul ei, veșnicul fotoliu în care se închide ca într-o mică celulă.

– A murit... Unde e? Unde e Dan?

– Se bănuie că s-a omorât... L-au găsit înecat... În Mureș...

– S-a omorât? De unde știi că s-a omorât?

– Cum putea ajunge altfel înecat în apele Mureșului, la graniță, prins în grilajul de acolo?

– Despre ce grilaj vorbești, Andrei? Mi se pare că bați câmpii.

I-am explicat cum am putut mai bine despre plasa-grilaj unde se cern apele ce pleacă din țară și unde s-a agățat cadavrul lui...

– De ce te-au anunțat doar pe tine...? De ce pe tine...?

– Pe cine voiai? Pe tine? Nu toată lumea știe despre voi...

Voi regreta mereu ce mi-a ieșit din gură... Femeia s-a liniștit, s-a așezat încetisor înapoi în fotoliu, dreaptă, cu aceeași mască pe care i-o cunosc de pe coridoarele Tribunalului.

– Iartă-mă, Nati... Sunt și eu la capătul puterilor. Țineam ca la un frate la nebunaticul ăsta... Nu știu ce l-a făcut să se omoare... El ar fi fost în stare să treacă peste orice proces, peste orice lege a dosarelor Securității... De altfel, nici nu știu să fi făcut vreun rău nimănui, chiar dacă turna la Securitate... Cel puțin așa știu eu... Oricum, eu l-am iubit... Și tu ai căutat să-l înțelegi, deși ai fost mai mult o judecătoare pentru el decât un avocat... Greșesc? Spune ceva, femeie bună?

– L-am iubit... – șuierate, spuse în dușmănie, cuvintele s-au topit în liniștea camerei... – L-am iubit... – mai tare, schimonosit, țipînd – l-am iubit... – un strigăt disperat ce m-a speriat, m-a tulburat...

Am dat o fugă în bucătărie și am adus un pahar cu apă, caraghios, neștiind cum să i-l ofer, cum să o liniștesc.

Cu aceeași ținută, cu masca oribilă și gura strîmbă, după cîtăva vreme a mai șuierat:

– De unde știi că s-a omorît...

– Păi așa spunea și Poliția, și medicul legist... Oficialitățile...

Deși nu fumez de mai mulți ani, am aprins și eu o țigară din pachetul aruncat pe masa din bucătărie... Ce vrea să spună? Cum adică dacă s-a sinucis? O altă variantă ar fi posibilă... Dacă ea are suspiciuni, să facă bine să le cerceteze... N-are decît, eu nu sunt în branșă și nici nu am chef să mă aventurez într-o ipoteză fantasmagorică... Am mai încercat să leg o conversație, să o întreb cum să facem înmormîntarea... Eventual, să se ducă ea la mătușa lui, să facă orice s-ar simți în stare... Dădea mereu din cap, fără să mai scoată nici o vorbă... Mi-a fost frică să o las singură peste noapte, așa că am hotărît să dorm pe canapeaua din fosta cameră a Veturiei. I-am telefonat Liei și, fără prea multe explicații, a înțeles că e nevoie de ea... A promis că va veni dis-de-dimineată la Arad. Ce deosebire între fetele astea două... Lia vorbește mereu despre Emilia, despre Bunii ei de la țară... Pe cînd Nati refuză să-și aducă aminte, cel puțin în prezența altora, de Veturia, de Grigore... Prea mult a suferit pentru închisorile tatălui, pentru nedreptățile vremii... Mi-o amintesc, micuță, slabă, uscată, cu o ținută și o delicatețe neobișnuită, Veturia a trecut peste loviturile

sortii fără să se plîngă, ascunzînd în spatele fragilității o forță de bărbat. Se bucura ori de cîte ori mă opream la o cafea în compania ei... Îmi cerea sfaturi, îndeosebi legate de tensiune și dureri de cap... Se plîngea că îi vîjîie mereu capul, prea greu pe umerii fragili. Îmi urma cu strictete sfaturile, un pacient cuminte, răbdător... Educația primită la pensionul din Viena și-a lăsat amprenta pe gestică femeii, începînd cu modul în care știa să servească cafeaua pe tava de argint, în cești delicate de porțelan, alături cu un pahar cu apă rece și eventual un pișcot, rareori dulceață, pînă în felul în care își ținea mereu spatele drept și coatele lipite de corp cînd se așeza la masă. Se rupea și ea de lume... Am întîlnit-o de cîteva ori pe stradă, cînd, preocupată, nu m-a zărit, văzîndu-și liniștită de drum, însingurată.

De cîteva ori de-a lungul nopții am tresărit și m-am dus să văd ce face Nati în sufragerie... Cu o carte în brațe și ochelarii pe nas, părea că studiază tratatul de drept, însă ochii îi fugeau departe...

– Nu vrei să vorbim...?

– Mulțumesc, Andrei... Altă dată...

La înmormîntare, s-a strîns o mare de lume... Îl știam ca pe un om vesel, cu mulți prieteni, însă nu bănuiam că vor veni oameni de artă și litere și din alte orașe, confrăți de-ai mei medici, artiștii de la Teatru, cîteva juriști, chiar și bișnițari mărunți. O lume pestriță, îndurerată, și mai ales mirată de inexplicabila sinucidere a “băiatului frumos și vesel”.

Pe lîngă că aveam în cap chestiuni de organizare, că Traian mă tot bătea la cap dacă sosiseră cozonacii, dacă s-au legat nu știu ce prosoape de lumînările preoților, mă îngrijora Nati, care, alături de Lia, își păstra acea împietrire a trăsăturilor și a corpului, înspăimîntîndu-mă de-a dreptul.

A fost o zi rece de iarnă, cu'un cer neobișnuit de senin, bătea un vînt ascuțit, făcîndu-ne ca, instinctiv, să ne lipim unii de alții. Doar Nati, dreaptă, țeapănă, îndepărtată chiar și de Lia, părea că urmărește slujba ținînd în mîină o lumînare care se stinsese de mult. Mi-a fugit cîteva clipe privirea spre mulțimea de coroane și jerbe din garoafe de tot felul și multe din trandafiri... Mi-a atras atenția una delicată, din trandafiri albi. Nu știu ce m-a îndemnat să citesc panglica neagră cu litere argintii, nu mi-e în obicei să mă intereseze cuvintele banale ce se scriu de obicei la înmormîntări – “Erai iertat. Odihnește-te în pace... Nati”.

În săptămîna care s-a scurs de la înmormîntare nu am mai căutat-o. Mă simțeam neputincios, prea încărcat cu ale mele încît să-i mai pot suporta tăcerea. Stela, soția asta a mea, mă tot bate la cap să introduc divorțul, că altfel o face ea.

– Du-te la prietena ta, avocata, că scutești din cheltuieli și de altfel ea știe foarte bine situația noastră... Ce mai stai? Mie mi s-a acrit și de tine și de mine...

În zadar am încercat să-i explic că murise un prieten drag amîndurora, mă tot cicălește, amețită de băutură uneori, să dau drumul la acte. Sunt convins că are dreptate, însă, știind de la Nati de circul pe care-l implică un proces de divorț, am tot amînat de atîția ani... Stela, împrevizibilă, chiar dacă ar promite că va accepta o procedură civilizată, simplificată, e capabilă să se răzgîndească de la o clipă la alta.

La Policlinică, în timp ce consultam un băiețel de 5 ani, cu piciorușul deformat după o intervenție nereușită, asidenta mă trage deoparte:

– Sunteți căutat de la Poliție... Le-am spus că sunteți ocupat, dar insistă să veniți... Mă scuzați, domnu' doctor...

Am înțeles de la un maior, Istrate, că e o urgență... Mă roagă să-i însoțesc, după-amiază, ca martor asistent, la inventarierea bunurilor din atelierul lui Dan.

– Președintele artiștilor a spus că vine și el și am mai rugat-o și pe doamna avocat să vie...

– Alo? Da' rudele? Mătușa de la Ineu?

– S-a luat legătura și cu dînsa, însă e în vîrstă și ne-a comunicat că nu o interesează nimic despre nepotul dumneaei... De altfel, zice că nu o mai căutase de mai mulți ani... Veniți, domnu' doctor?

– De ce aveți nevoie de mine, zău că nu înțeleg?

– Păi, dumneavoastră ați fost apropiat de defunct... Domnul de la artiști va veni în calitate de custode pentru picturi, că am înțeles că sunt valoroase...

– Și doamna avocat?

– Și dumneaei s-a cam codit, însă pînă la urmă a acceptat să ne însoțească.

Așa se face că pe la trei s-a forțat ușa atelierului și maiorul, Traian, Nati și cu mine am intrat printre tablourile înșirate pe pereți, pe podea, o mare de tablouri pregătite parcă pentru cei ce intră.

Mirat, Traian a izbucnit:

– Nu știam că ascunde atîtea lucrări... A mai lucrat de la vernisaj sau s-a ferit de noi...? Pregătea și o altă expoziție? Cine-l știe? Un om al surprizelor... Odihnească-se în pace... – Își face o cruce largă și, agitat, examinează fiecare lucrare în parte...

Izbiți de culori și imagini, eu și Nati am rămas siderați în fața unui tablou de dimensiuni mari – “Cina cea de Taină” -, în care chipurile apostolilor se șterg, se pierd în culori pastelate... Sunt mai mult semne de fețe omenești, deosebit

de luminoase... Mîntuitorul din mijlocul mesei se distinge clar prin trăsături bine conturate – chip de înțelept trist, împăcat în fața păcatului ce-l dezvăluia comesenilor. Pentru că ochii privesc într-o parte, unde ne izbește chipul trădătorului știut, sortit să trădeze dintotdeauna – Iuda -, o mască chinuită de sub care transpare fizionomia lui Dan... Un autoportret al artistului, chinuit și totuși împăcat, cel însemnat ca “Trădător” – sunt ochii lui cu un licăr de veselie, însă cumplit de triști. Așezat la marginea mesei, desprins cu totul de figurile fără față, însă deschise, luminate, lasă să-i atîrne o mîină din care pare că scapă un papyrus și un condei... Cu coada ochiului privesc femeia de lîngă mine, care s-a lăsat moale pe un scaun, cu privirea lipită de tablou...

– Vă rog, doamna avocat, veniți să mă ajutați... Sunt aici pe birou cîteva acte lăstate la vedere... Doamna avocat... veniți, vă rog.

– Îndată, îndată – mă grăbesc eu să-l ajut. Ofițerul de poliție îmi arată două plicuri albe de format mare. Pe unul e scris: “Lista completă a lucrărilor din atelier și expoziții”, pe altul, cu aceleași litere lunguiete – “Testamentul meu”.

Socotesc că e necesar să o trezesc.

– Nati, chiar avem nevoie de tine. Uite, aici se pare că e testamentul lui Dan și tu, ca avocat, ne poți spune ce să facem...

Se ridică cu gesturi încete, ia plicul, îl examinează cîteva clipe.

– Nu e sigilat și nici nu e lipit...

Fără a ne băga în seamă și fără a ne da vreo explicație, citește hîrtia ce pare a fi testamentul... Traian, mirat:

– Ce au găsit, Andrei? Despre ce testament e vorba?

– Și testament, și o listă cu lucrările lui. Asta cred că te privește mai mult pe tine...

Dă din mână, pare mai curios de cuprinsul testamentului decît de lista lucrărilor...

– Doamna avocat, dacă tot ați citit, ne spuneți și nouă ce scrie? Trebuie să întocmesc un proces verbal... Știți, datoria...

– Desigur... – Mă izbește duritatea, lipsa de sentiment din vocea ei...

– Lasă toată averea mobilă și imobilă fiicei mele Lavinia și fiului nepoatei mele Lia, Andrei... Cei doi beneficiari nu sunt aici, însă vom face toate cele necesare pentru a-i încunoștința... Mai e o dispoziție testamentară prin care testează în favoarea mea cu privire doar la un singur tablou – “Cina cea de taină”... Acela de acolo... Nu-i așa, Traiane?

– E singurul... Și e deosebit... cu totul deosebit...

– Mai specifică... – citește încă o dată hîrtia -, da, să nu uit, deoarece are o importanță deosebită și acest amănunt – specifică, deci, că lista tuturor lucrărilor e anexată în plicul alăturat și domnul Traian poate da relații cu privire la locul unde se află lucrările, dacă sunt nelămuriri... Cred că am fost suficient de explicită... Puteți să vă faceți datoria, domnule ofițer... Cît despre mine, vreau să mai privesc “Cina”, dacă tot sunt beneficiara ei...

Simt că s-a întrecut pe sine, și-a depășit mult limitele, nu vrea să-și dea în vileag sentimentele... Sunt convinsă că și-ar dori să fie oriunde altundeva decît aici în prezența noastră și a actului pe care tocmai l-a lăsat pe mîna polițistului... Traian citește lista lucrărilor și bolborosește de unul singur...

– Are cîteva și la Frankfurt, și la București vreo cinci, cîteva la Roma...

Cum nimeni nu mă bagă în seamă, încerc să mă adun, nu bănuiam că va exista un astfel de testament.

– Doamna avocat, va trebui să-i anunțați pe beneficiarii testamentului. Eu voi lua măsurile legale ce se impun, cu ajutorul domnului Traian... Cred că sunt unele formalități notariale de făcut... De altfel, dumneavoastră știți mai bine... Moștenirea trebuie predată cât mai repede...

– Copiii nu sunt în oraș, unul nici nu e în țară...

– Eu mă pot ocupa de inventarierea lucrărilor, vreau să fiu de folos – sare îndatoritor Traian.

– Moștenitorii trebuie să și accepte în primul rînd succesiunea. Și avînd în vedere specificul, nu știu cum ar putea să o facă sub beneficiu de inventar – vocea ei e de gheață... Nu ne privește pe noi, stă tot legată de “Cina cea de Taină”, de chipul lui Dan.

– Nu înțeleg ce vreți să spuneți – se miră Traian și polițistul.

– E tulburată – intervin. Simt că discuția alunecă pe un tărîm periculos și nu am nici eu puterea să ascund adevărul... Cred că lucrurile se vor lămuri pe parcurs... Oricum, e avocată și știe foarte bine ce are de făcut.

Traian stă cîteva clipe pe gînduri. Se consultă cu ofițerul, amîndoi dau să aranjeze tablourile, să le sorteze sau mai știu eu ce.

– Vă rog să le lăsați așa cum sunt... Nu e nici o urgență... Eu cu Andrei rămînem aici la atelier și vă vom preda cheile mâine dimineață.

Cei doi, mirați, fără să comenteze, pleacă, lăsîndu-ne alături de “Cina cea de Taină”, alături de Dan.

LAVINIA

Noroc că ninge și avem un zbor destul de liniștit. Radu mă gardează pe scaunul de lângă culoar și Andrei s-a așezat în spatele nostru. Veturia pregătea cu mare grijă sărbătorile de iarnă, cumpăra de una singură bradul, căuta cu mare grijă globurile desperecheate, aduna provizii de carne proaspătă și cîrnați, descînta cozonacii, pe cînd mama, mereu preocupată cu Tribunalul, lăsa totul în grija bunicii... Ce să mai spun, că după moartea ei, ne-am trezit amîndouă, nepricepute în ale bucătăriei, bucuroase că Lia se oferea întotdeauna să le facă pe toate după tipic și ne invită la Nădlac, lipsind însă casa de mirosul de cozonac proaspăt...

Chiar dacă m-am oferit să încerc eu să frămînt aluatul după rețetele din caietul verde, mama zorea pînă și împodobirea bradului, grăbită parcă să o luăm la drum cu rabla ei, încercînd să mă înveselească cîntînd pe drumul Nădlacului colinde vechi.

Habar n-am cum a programat Crăciunul în anul ăsta, știu că m-am trezit cu un telefon la cămin în care îmi explica că va veni Radu cu Andrei de la Paris, să fac bine să-i aștept la aeroport. Mă enervează că îmi face mereu programe, de parcă nu aș fi în stare să mă organizez de una singură. Putea să spună simplu că sosesc, fără a-mi atrage atenția să-i aștept, să

mai stabilească și ziua în care să luăm avionul împreună spre Arad. N-am văut-o din toamnă, când se întorsese de la Rîmeți, relaxată... Cred că prea se omoară cu procesele, veșnic încărcată cu problemele altora, neglijându-le sau poate uitînd în felul ăsta de ale ei... Nu și-a deschis deplin sufletul niciodată, afișa veșnica față îmbitoare de Tribunal, condescendentă, lipsită de căldură, lăsîndu-mă să-i ghicesc singurătatea... Nu obișnuim să ne scriem prea des, preferăm amîndouă telefonul. Scrisoarea prin care, scurt, doar pe o pagină, mi-a explicat că un prieten apropiat, Dan, de figura căruia nu știa dacă îmi amintesc, mi-a lăsat prin testament, mie și lui Andrei, toată averea lui, mi-a ațîțat imaginația... Nu bănuia și nici nu am de gînd să-i spun că o prietenă de-a mea, studentă la arte plastice, fusese amanta pictorului și îl cunoscusem într-o cafenea la Arad, în urmă cu vreo doi ani... Sunt convinsă că ne-a trecut pe lista de amintiri făcă importanță, două studente cu fuste scurte făcînd pe emancipatele... Mama îmi cerea să mă gîndesc dacă doresc să accept moștenirea, lăsînd să se înțeleagă că nu e o obligație, pot face ce-mi dorește inima... Toată povestea mă intrigă, o să descopăr eu cum a ajuns filfizonul ăsta de pictor să mă pricopsească cu tablourile lui... Ce să mă mai perpelesc, să întorc lucrurile pe o parte și pe alta, în realitate, o fi avut vreo legătură de serviciu cu mama și a înțeles să ne recompenseze. Dacă stau bine să mă gîndesc, asta nu stă în picioare, nu e în obiceiul ei să primească asemenea daruri de la clienți și prieteni în același timp. Sau o fi existat și altceva între Dan și Mama?... De ce m-ar mira sau deranja? Sunt o exagerată. Ar fi mai normal să-mi pară rău că omul a murit în loc să-i fi umplut într-un fel singurătatea. Ar trebui să recunosc că mama asta a mea mi-a servit de model ceva vreme... Întotdeauna mă deranjau clienții, cu veșnicele lor probleme,

cînd picau pe capul nostru chiar și Dumineca, cînd sunau la telefon la ore imposibile, întotdeauna agitați, înnebuniți, ba că le stă băiatul în pușcărie, ba că vecinul le-a încălcat proprietatea, ba că sunt pe cale să-și piardă casa, ba că se luptă pentru vreun copil, de parcă îl pot împărți pe cale de judecată...

Niciodată nu și-a arătat nemulțumirea, cu aceeași față îndatoritoare le asculta of-urile, nu închidea telefonul, îi poftea politicos la Cabinet, de cînd s-a privatizat, sau fixa ore de întîlnire la Tribunal, dacă era o urgență... La bombănelile mele, mi-o tăia scurt:

– Mai tîrziu vei înțelege că e minunat să te simți utilă... De cînd fac umbră Tribunalului, am tot încercat să-i ajut pe cei ce au nevoie de mine. Asta știu să fac cel mai bine și tu, găgălicea mea, nu ai decît să te conformezi...

Cu timpul, o trăgeam de limbă și chiar mă atrăgeau poveștile din dosarele ei... Am înțeles că nu voi fi în stare niciodată să stau mereu în mijlocul necazului... Ce mai, e pericol să-ți pierzi mințile, nu alta... Recunoștea și ea:

– Avocații mor de inimă sau de comoție cerebrală... Cei cu inima slabă n-au ce căuta printre noi... Nestăpîniții n-au decît să se educe, să-și controleze emoțiile, că altfel paralizează naibii... Cel mai grav e că uneori trecem de limita ciudatului...

– Ce ciudați... Pișcați de molii, mamă... săriți de pe fix, nu altceva...

– Nici chiar așa... Sunt vreo doi care și-au pierdut mințile cu adevărat... Doamne păzește, că am o fată de crescuț și vreau să ajung înteagă la bătrînețe...

Casa noastră e o anticameră veșnică a Tribunalului... M-am obișnuit, ce altceva aveam mai bun de făcut, însă mi-am jurat că nu voi face niciodată avocatură... Noroc cu mătușă-

mea, cu Lia... Puteam pălăvrăgi toate împreună, de la modă și coafură pînă la discuții despre Ana Karenina și piesele lui Ionescu. Mă lua vacanțele la Nădlac și proiectam împreună tot felul de toalete îndrăznețe, mă cuibăream seara tîrziu în patul ei bine mirositor și povesteam tot ce-mi trecea prin cap... Și acu' o văd tot la fel de frumoasă, puțin stranie, cu ochii neobișnuit de mari și verzi, fragilă și copilăroasă uneori, alteori întunecată, de-a dreptul mohorîță, bîntuită de tot felul de spaime... De cînd s-a prăpădit Emilia la dializă și Lia a petrecut ani și ani printre bolnavi, s-a mai încălțat cu o ciudățenie...

– Sănătatea înainte de toate... Poți avea averi și satisfacții de tot felul, dacă nu ești sănătos, degeaba le ai pe toate... Voi, tinerii, nu vă îngrijiți, nu știți ce vă poate aștepta...

Fiu-su i-o taie scurt, n-o bagă în seamă:

– Sunt în stare să am grijă de mine... Mă indispui cu predici bine cunoscute... Cine nu știe că sănătatea e importantă? Nu e nevoie să pedalezi atîta că mă plictisești...

Acu' doarme linitit în spatele nostru... E cam obosit după drumul de la Paris și noaptea de chef... A fost o petrecere pe cinste, la o colegă de facultate care stă în gazdă... Se codea să vie ori ba, am insistat, nu de altceva, da' e un băiat frumos, îi seamănă Liei... Înalt, subțire, cu părul prins în spate într-o coadă la modă și aceiași ochi verzi care te dau gata... Mai are și accentul franțuzit și tot felul de baliverne despre Paris, că nu mă mir de ifosele gagicelor din jur, care de care să-i intre în grații.

– Ai tăcut tot timpul drumului... Credeam că fetele sunt mai vorbărețe...

Uitasem de celebrul meu unchi... Ce-i drept, mă enervează sau, mai bine spus, sunt nițel cam stînjenită în prezența celebrității lui... Mai sigur, nu-mi găsesc cuvintele

și tocmai dorința asta de a face pe grozava în fața lui mă socoate din sărite. Fusesem nevoită să înțeleg complicata istorie de familie cu Trifon rătăcitorul și neobișnuita hotărîre a unchiului picat din cer de a se așeza la Nădlac, într-un sălaș reconstruit după modelul conceput de bătrînica Lucreția...

– Nu am mai fost de astă-vară la sălașul tău... Am auzit că i-ați tăiat panglica... Poți locui și iarna acolo în pustă?

– E o locuință ca oricare alta, și de vară și de iarnă... Te invit să mă vizitezi, dacă îți face plăcere... Oricum, am înțeles că veniți cu Nati de Crăciun la Nădlac...

– Venim, ca de obicei... Zău dacă înțeleg cum ai reușit să te mulțumești cu o familie modestă ca a noastră, cînd aveai o lume la picioare...

– Ești cam pretențioasă în exprimări... Poate așa sunteți voi, tinerii...

– E dificil ca o biată studentă să se ridice la nivelul marelui Radu Roman... Ce să mai spun...

– Nu te bosumfla pe degeaba... Lasă-mă să-ți explic... O lume nu înseamnă o familie, chipuri determinate, frumoase sau urîte, mohorîte ori vesele, nesuferite sau primitoare, însă stabile pe post de mătuși, unchi, verișoare... O lume nu înseamnă o casă numai și numai a a ta...

Să zicem că eu aveam o lume, însă nu reușisem să-mi găsesc nici familia, nici casa...

Mi se pare că e puțin cam teatral, își însoțește cuvintele cu gesturi de scenă, deși sunt convinsă că nu a dorit cîtuși de puțin să iasă în evidență... Aud șușoteli de undeva din spatele avionului... “Radu Roman, el să fie? Parcă am auzit că s-a stabilit la Arad...”

– Auzi? Celebritatea, ce să-i faci...

– Au început să afle că sunt de-al locului și nu se mai miră... La Nădlac mă consultă cum merge valuta, care e prețul grâului, când au de gând nemții să ne lase să intrăm la ei în țară fără vize și altele ce-i interesează, fără rețineri... Sunt unul de-al lor, util, la nevoie...

Îl aprob, oricum, e treaba lui și nu mă privește, o luam doar ca pe o curiozitate printre altele... Lia îmi reproșă câteodată că sunt cam egoistă, nu-mi văd decât de ale mele... Oricum, eu nu am de gând să mă complic, așa cum au făcut femeile familiei.

– Ne apropiem... Trezește-l... A dormit tot drumul... L-ați dat gata azi-noapte... – rîde complice, făcînd pe unchiul îngăduitor... De cînd e Andrei la Paris, îl vizitează destul de des, se simte răspunzător de soarta nepotelului, ceea ce nu-i merge cu mine. Dacă aș accepta grija lui, implicit ar însemna că-i permit să mă controleze, să-și dea cu părerea, că mă obligă să țin seama de sfaturile binevoitoare.

Dau un ghiont leneșului de lîngă mine.

– Ce faci? Ce mă împingi în halul ăsta? – Se întinde, dă cu picioarele în scaunul din față, își freacă genunchiul.

– Pregătește-te că aterizăm, frate dragă ..

Bombăne ceva despre lipsa de confort din avioanele românești, ceva despre bagaje, că, vezi Doamne, sunt pline cu cadouri de la Paris pentru tot familionul. Radu îl asigură că are el grijă de toate, cu același ton protector care mă enervează cumplit...

Ștefan ne așteaptă în holul micuțului aeroport... Puternic, cam îndesat, sare să-și îmbrățișeze fiul... Mă mîngîie și pe mine pe plete, înlănțuindu-ne pe amîndoi în brațele lui puternice...

– Frumoasă te faci, bată-te să te bată de fată... Ce spui, Radule?

– Amîndoi sunt reușiți... Amîndoi copiii... – se poartă de parcă am fi și ai lui... Oricum, Ștefan nu-l bagă în seamă, a preluat conducerea, se ocupă de bagaje, le încarcă într-un cărucior, e gata să ne îmbarce pe toți într-un jeep nou-nouț.

– De cînd ne-am înnoit? Ca să vezi că-i merge bine fermierului...

Îmi permit să-l iau peste picior, știu că nu se supără, din contră, se bucură că-i admir mașina... Andrei se învîrte și el în jurul ei, bate cu piciorul în roțile butucănoase, fluieră admirativ.

– Pot să dau o raită cu ea prin parcare? E grozavă!

– Prinde-le! – Ștefan îi aruncă cheile. Rîde vesel, urmărindu-și odrasla la volanul mașinii.

– Unde e mama? Lia?

– Vă așteaptă acasă... S-au străduit să pregătească tot felul de bunătăți și aici la Arad, da' grosul vă așteaptă la Nădlac... Mîine tăiem porcul... Ce mai, e totul pregătit...

– Nu-mi spune că Nati e la bucătărie, că nu te cred... – rîde și Radu.

– Dacă-i vine fata acasă, e musai... Mîine, să le văd pe amîndouă cum îmi fac sarmalele și tocana... Cu finețurile de la Arad se descurcă ele, da' munca serioasă abia mîine începe... Ori vă feriți și voi?

– Da' de unde... De abia aștept să pregătim împreună cîrnații și maioșii – sare și Andrei, care-și terminase tura în jurul parcării.

Am rîs tot drumul pînă acasă. Andrei povestește cu mult umor de tăierea porcului de pe cînd era mic.

– Mama, sperioasă, nu venea de la început... Nu suportă...

– Da' îi plac și ei cîrnații și sarmalele... – hohotește Ștefan.

– Sigur că-i plac... Eu cu tata, împreună cu nea Ghiță din vecini, îndeplineam ritualul, pîrjoleam animalul cu aparatul special al vecinului. Mirosea a fum, a animal ars și țuică tare de prună... Afară, un ger de-ți înghețau oasele, însă bărbații, încălziți bine de cîteva pahare, dărabureau animalul după tot tipicul... Mai apoi ajutam și eu, la adăpost, în bucătăria bine încălzită, la prepararea cîrnaților. Între timp, mama cu vreo două femei mișunau în curte la fiertul măruntaielor și a cărnii pentru caltaboși și maioși.

– Nu am fost niciodată părtaș la o tăiere de proc. Ce bine că s-a nimerit așa anul ăsta... – Radu îl bate pe spate, rîde vesel alături de bărbatul puternic de la volan. – De unde ai învățat tot tipicul, Ștefan?

– De la bătrînul Lazăr Caba... Cînd m-am așezat în tinerețe la Nădlac, mi-a explicat în prima iarnă cum stau lucrurile cu tăierea porcului... De atunci repet și eu ritualul bătrînului și poate Andrei va învăța și el... Dacă îi face plăcere, că nimic nu-i obligatoriu...

– De ce să nu-mi facă plăcere, tată?

– Mai știi eu, cu străinătățile tale... Mai știi și eu...

Înțeleg eu unde bate șmecherul ăsta, Andrei simte și el și continuă să povestească despre cîrnați, caltaboși și altele, de nici nu știu cînd ne-am trezit în fața casei noastre.

– Nu-ți poți închipui, Radule, ce gust minunat au cîrnații proaspeți, băgați la cuptor într-o tavă plină cu cartofi. Și garnitură, compot de prune acruțe... Te lingi pe degete...

Sar din mașina înaltă și mă pomenesc în brațele mamei... Lia se pierde în brațele lui Andrei...

– Terminați cu pupăturile, că s-au făcut mari de acu' – voios, Ștefan descarcă bagajele și se trîntește pe un fotoliu.

E o învălmășeală de nedescris, fiecare întreabă, nu așteaptă răspunsul:

– Cum ați călătorit? Cît stai cu noi, puiule? – se alintă Lia.

– Ce ați pregătit bun de mîncare, că suntem lihniți... – Radu, bine intrat în rol, își bagă nasul prin cămară și deschide ușa cuptorului, de unde se simte un miros de friptură.

– Mai sunt ceva antreuri și șnițele cu pesmet...

– Nati, cînd pui masa?

Bag de seamă că e singura care tace, mă privește pe furiș, parcă mai rezervată decît de obicei... Sunt obișnuită să nu-și arate emoțiile în fața altora, și asta nu numai la Tribunal, chiar față de cunoscuții apropiați e aceeași femeie-avocat, stăpîna pe sine, îndatoritoare și politicoasă.

În cele din urmă, tot Ștefan preia conducerea, o trage deoparte și caută prin dulapuri după fața de masă și tacîmuri, aranjează împreună friptura pe tăvi, gustă murăturile.

– De unde ai castraveții? Știu că tu nu te pricepi, la fel ca vară-ta... Să faci rost de rețetă, că anu' ăsta Lia a rasolit toate acriturile, de nu știu cum mă descurc m'ine la tăiatul porcului...

Nati se lansează într-o explicație savantă, se vede de la o poștă că habar n-are cum se pregătesc gogoșarii sau gogonelele, însă susține că a asistat la pregătirea lor în toamnă alături de o clientă bucătăreasă de meserie.

– Între două feluri, așezați la masă, Andrei, exuberant, povestește tot felul de istorii de la Paris, cum a reușit să găsească o garsonieră cu ajutorul lui Radu, mult mai ieftină și mai aproape de Universitate, unde se țin cursurile de masterat. La insistențele Liei, descrie cu lux de amănunte sala Operei, unde a ascultat Traviata, tot împreună cu Radu, că altfel nu-și permitea un bilet în primele rînduri.

– Da' pe la bărutele din Montmartre n-ați călcat, ca doi flăcăi ce sunteți? – se minunează Ștefan...

Exagerezi, Ștefan... – Lia i-o taie scurt, ca de obicei.

– Voiam să mergem și acolo – trage cu ochiul Radu, însă nu ne-a permis timpul. Poate altă dată, nu-i așa, Andrei?

– Haide, mamă, că exagerezi... Vom merge și acolo dacă ne cade bine...

Lia schimbă discuția, admiră bradul din colțul camerei și se căinează că nu a reușit să găsească unul argintiu la Nădlac. Andrei se preface că nu mai știe unde sunt ascunse globurile și beteala, când, dintr-o dată, răgușit, cu o voce ce nu-i seamănă, Nati rupe veselia:

– Se face târziu și nu am discutat despre Dan. Nu de altceva, da' mâine sunteți programați la notar, unde trebuie să vă exprimați voința. Acceptați sau nu succesiunea?

– Las-o pe mâine, Nati... Nu strica seara copiilor... – Lia încearcă să o oprească – e timp suficient și pentru asta... Nici nu înțeleg de ce i-ai programat chiar mâine la notar, când știai foarte bine că plecăm la Nădlac.

– E o chestiune de câteva minute. Dosarul e pregătit, ei trebuie să spună cum au decis, să accepte sau nu... Nu vă încurcă cu nimic la tăiatul porcului ori mai știu eu ce... – O simt iritată.

– Stați fetelor, că nu arde... În tihnă le facem pe toate... – Ștefan, cu un pahar de vin în mână, închină cu Radu în cinstea nu știu cui.

– Pot să aflu și eu mai în detaliu despre ce e vorba? Haide, Nati, lămurește-mă în termeni juridici. – Andrei, care, într-adevăr, era cam în afară de orice, face o față nevinovată de copil cuminte.

– Problema nu este de natură juridică, dragul meu... După moartea pictorului, s-au făcut toate formalitățile necesare...

Cum singura moștenitoare legală nu s-a interesat, eu și bătrînul Andrei am fost martori la deschiderea testamentului de Poliție, și atunci am descoperit că voi doi sunteți desemnați ca succesori universali, minus un tablou care îmi revine mie. E normal ca în cadrul procedurii să spuneți dacă acceptați sau nu succesiunea, în calitate de succesori testamentari.

– Am înțeles... Cu Radu am mai discutat despre masa succesorală... Sunt tablouri de valoare, chiar mi-a arătat cîteva albume de artă, unde, printre pictorii romîni contemporani, Dan e un nume, ba chiar are și un album personal... E un superb spectacol vizual, o poezie a culorilor ce m-a tlburat. Aș dori să le văd în realitate... Unde sunt?

– E deschisă încă la Fondul Plastic expoziția personală. Multe sunt la el la atelier și altele răspîndite prin țară... Traian, președintele artiștilor plastici are o evidență bine pusă la punct a tuturor lucrărilor... – pare mai liniștită, mai puțin didactică.

– într-adevăr, am discutat la Paris cu Andrei... Cunosc pictura lui Dan de cîteva ani buni. Parcă la Berlin, în orice caz în Germania, împreună cu un bun amic, i-am admirat pînzele imense, în culori vii, ca niște originale tapiserii curgătoare pe care erau dispuse mai multe desene. Un superb spectacol vizual... – Radu descrie spectacolul, scenografia, culorile... Trebuie să recunosc că are darul de a te capta, te face să-l asculți fără rezerve, să imaginezi ce spune... M-am lăsat îmbătată de vorbe și culori în lumea creată ad-hoc...

– Intră celebritățile în familia noastră... La început tu, Radule, acu' pictorul ăsta... – simt și în vocea lui Ștefan o reținere.

– Și atunci, care e dilema? Nu aveți decît să vă mîndriți cu noi... – ironic, Radu se ridică și privește cîteva clipe pe fereastră. Se întunecase de-a binelea.

– Mă într-o numai cum s-a nimerit să mă aleagă pe mine, sau pe Lavinia. Nu-l cunoaștem, nu ne cunoaște...

– Nu e suficient să-ți plac tablourile lui? Ce mai despicăm firul în patru...

– Nici vorbă, tată... Întrebam și eu...

Urmăresc firul privirii Liei, îndreptată spre Nati...

– întotdeauna am căutat să nu ascund adevărul... Cu atât mai mult față de voi, copii... – emoția din vocea femeii îl determină pe Radu să lase fereastra, să se întoarcă și el.

– Acest Dan, a fost un prieten al meu și al Liei de când eram studenți la Cluj...

– Mai bine spus, al amândorura – punctează Lia.

– Cunoscut al tău, client, și nu numai atât, pentru mine... Am fost suficient de apropiați... Și-a dorit să lase cuiva averea lui – culorile, pânzele... A știut că veți afla de la mine, de la Lia, câte ceva despre trecerea prin lumea asta a omului Dan... Despre moartea lui, sinuciderea... Perceput ca un aventurier, știu că și-a dorit întotdeauna o familie, copii...

– Să nu se rupă lanțul fără inelul salvator, să se continue, să trăiești prin cuvintele celor dragi – “Vă aduceți aminte ce-a spus Dan la masa de Crăciun...” sau “așa obișnuia să se îmbrace Dan, haina are aceeași culoare” – Radu se emoționează... – Dacă acceptați tablourile, acceptați și omul despre care Nati și Lia sunt datoare să vă spună cât mai multe...

– Tocmai despre asta e vorba, Radule. Ai simțit, ca de obicei, unde pulsează durerea...

– Crezi că e necesar, Nati? Nu exagerezi? – mă nedumerește iritarea lui Ștefan. Nu-i e în fire să se amestece.

– Adevărul e întotdeauna necesar. E bine să știți că Dan a fost un om al Securității. A făcut pe vremea studenției un pact cu diavolul, a acceptat să fie un fel de informator sau cam așa

ceva. Mie mi s-a confesat, bătrînului Andrei la fel. Am căutat să-l înțeleg și nu mă pot lăuda că am reușit prea bine. I-am fost mai mult un fel de judecător decît avocat.

– Nu e nimic de înțeles. Astfel de oameni trebuie să plătească într-un fel sau altul – răutatea din vocea Liei mă surprinde. – S-a acoperit îndeajuns după Revoluție, s-a mușamalizat destul problema asta. Cei de care ne temeam mai mult, oamenii care turnau te miri ce, trebuie să iasă din anonimat – informatori, turnători, securiști. Eu una vreau să le știu numele spus în piața publică... – femeia se îmbujorează, nedumerită și ea de tăișul vorbelor.

– E o problemă spinoasă, îndeajuns de mulți dintre noi și chiar dintre părinții noștri au de plătit astfel de datorii. Ce să mai vorbesc de cei de la putere. Nu știu dacă nu privești simplist lucrurile, Lia. – Mama, deși spunea că a fost judecătorul lui Dan, pare a intra din nou în pielea avocatului.

– Stați fetelor, că iar o luați razna. – Ștefan, vizibil enervat, dă la o parte farfuria din față. Mai-mai să o spargă. – Problema e foarte simplă, dacă nu ții cu tot dinadinsul să o complici. Este adevărat că Legea dosarelor de Securitate era una dintre prioritățile de după '89, este adevărat că oameni influenți care se știau cu musca pe căciulă au făcut și imposibilul să o blocheze în Parlament...

– Ai dreptate, Ștefane... După știința mea, în alte țări s-a lămurit de mult chestiunea asta. Nu aș vrea să spun că suntem o țară în care s-a pierdut bunul simț... – se amestecă și Radu.

– Fără vorbe mari – simt nevoia să mă bag și eu în discuție.

– Dragă Lavinia... E mare lucru să poți recunoaște că l-ai pierdut. Nu sunt vorbe mari. A-ți recunoaște limitele, neputințele, e o dovadă de tărie, nu de slăbiciune. Un mare actor spune – neputința înțeleasă înseamnă o nebănuită putință.

– Iar filozofați. M-ați întrerupt atunci când voiam să închei discuția asta fără rost. Când voiam să o simplific. Mai întâi și mai întâi, suntem cu toții de acord că legea e un rău necesar, că trebuie votată acolo sus în Parlament, că...

– Că trebuie aplicată, Ștefane.

– Dacă e votată, va fi și aplicată, Lia. Țsta e un principiu de drept.

– Votată, aplicată, și asta cât mai repede. Răul ăsta s-a umflat ca un buboi plin de puroi infect – Lia nu se lasă.

– Ceea ce e esențial, ce trebuie cuprins în lege, e faptul că cei ce doresc să se cațere în fruntea vieții publice, să nu fi fost implicați în vreun fel sau altul, să nu fi fost informatori, turnători, chiar lucrători ai fostei Securități. Țsta e esențialul. Pricepeți, fetelor? – Ștefan e sigur pe ceea ce spune și își privește băiatul în ochi. Tu nu ai scos o vorbă, Andrei... Sau nu te privește chestiunea asta?

– Eu nu am experiența voastră, nu am trăit nici pe vremea Colonelului, nici pe vremea lui Grigore. Am citit doar și am ascultat poveștile de familie.

– Nu sunt povești... Din păcate, și eu și maică-ta n-am prea avut copilărie și nici adolescență liniștită din pricina unor nenorociți care ar trebui știuți.

– Andrei a înțeles ce trebuia să înțeleagă – întotdeauna Radu se simte obligat să-l scoată în față... – A sesizat că adevărații Răstigniți nu mai sunt în viață, Grigore, Trifon, s-au stins după ani de canal și temniță. Colonelul a trăit marginalizat, dat la o parte, obligat chiar să-și dosească decorația și mantia de Mihai Viteazul. Ce să mai vorbim de Veturia, de Emilia... De mama mea, Irina...

– Chiar dacă nu am spus-o, am gândit-o... – Andrei e suficient de detașat. – Eu văd problema și juridic. Nati mi-a

spus mereu că fiecare trebuie să răspundă pentru faptele lui. Dacă legea va da la iveală pe foștii informatori sau turnători, cum le ziceți voi, tot legea va stabili unde e cazul să fie trași la răspundere penală, civilă... Cam atît. Nu e cazul să complicați lucrurile... Tu ce spui, Lavinia?

– Așa gîndesc și eu... Toată discuția asta s-a pornit de la o chestiune simplă... Noi doi va trebui mîine să acceptăm sau nu tablourile lui Dan... În ceea ce mă privește, sunt hotărîtă să le accept... Și vă rog să nu mă obligați la explicații. Tu, Andrei, ce ai hotărît?

– Tot aș mai avea ceva de adăugat... Dacă am spus că ar trebui ca acești oameni să răspundă pentru faptele proprii, la fel spun că sunt diferite grade de vinovăție care nu ar trebui neglijate... Ajungem astfel la Dan, la moștenirea lui... Dacă Nati a acceptat să-i fie apropiată, pentru mine e suficient... Vom merge la notar să ne luăm în primire moștenirea asta ciudată. Spuneai, Radule, de actorul ce-și înțelegea neputința. Eu unul nu am de gînd să fiu puternic înțelegîndu-mi neputințele, deși vorbele sună frumos – “neputința înțeleasă înseamnă o nebănuită putință...”

Bag de seamă că mama s-a apucat să strîngă masa, să adune farfuriile, să le așeze pe o tavă, Lia se ridică și ea făcîndu-și de lucru la bucătărie. Gesturile sunt mai liniștite, ușurate, firești. Bărbații familiei continuă discuția și din bucătărie, în timp ce spălam vesela, aud frînturi...

– Realizați că noi suntem doar urmașii Răstigniților...

– E nevoie de mai multă curățenie în grădina noastră...

– Toate la timpul lor, toate la vremea lor...

Mai curăț de resturile mîncării o cratiță, mai frec un castron...

– Va ieși și legea asta ca atîtea altele trunchiată, modificată, de nu mai înțelegem nimic din ea.

Mai pun praf de curățat peste grăsimea depusă pe fundul unei tăvi, o limpezesc de mai multe ori.

Între timp, mama și Lia schimbă paturile cu așternuturi noi, curate, bine mirositoare. Aud foșnetul cearșafurilor despăturite, al pernelor umflate ce pocnesc parcă așezându-se în acoperitoarele bine apretate.

Tăcute, se reîntorc în bucătărie și pregătesc cafeaua.

– Tocmai voiam să întreb dacă nu e prea târziu pentru o cafeluță. – Andrei ia tava cu trei cafele pregătite pentru bărbați... – Eu aș vrea să servesc cafeaua cu voi. Se poate?

Se alintă, ca de obicei, și după ce s-a descotorosit de tavă, se așează lipit de Lia pe canapeaua din biroul mamei. Rămân câteva clipe lângă ușă, când mi se oprește privirea nedumerită pe un perete din spatele fotoliului îmbătrânit. Acolo știu că se odihnește mama, își citește dosarele și mai picotește seara la televizor. Mă apropii și aprind candelabrul, lumina veiozei, prea blândă, nu deslușește fotografiile care acoperă tot peretele.

Bunică-mea, Veturia, îmbrăcată în costum popular, distinsă, într-o bluză de borangic țesută cu motive geometrice complicate. Mîna prinde într-un gest leneș un colier de perle ce-i împodobeste gîtul firav. Înramați într-o ramă rotundă ce-i cuprinde alături, Lazăr și Hermina, stînjenitor de tineri, el, bățos și plin de sine, într-un veston închis la culoare de sub care iese o cămașă albă, țesută de casă, și ea, micuță, cu capul lipit de umărul bărbatului, rîde de-a dreptul fericită. Mai jos, dintr-o ramă pretențioasă, mă privește bunicul Grigore, așezat într-un fotoliu comod, cu un cîine de vînătoare la picioare, puternic, viguros, și totuși elegant, cu un costum deschis și pălărie cu boruri largi. Într-o fotografie de grup recunosc cu greu dintre tinerii așezați cam ca la paradă pe nonșalantul Trifon, ce parcă își rîde puțin de bățosul Lazăr ce mîndru stă

alături pe un scaun înalt, mai jos, așezate una lângă alta bătrâna Lucreția și Veturia, îmbrăcate în rochiile acelea minunate despre care-mi tot povestește Lia. În dreapta, un mire și o mireasă frumoși de-ți iau ochii – Emilia, în văluri și spume albe, alături de Cavalerul drapat în mantia de Mihai Viteazul. Ce fericită și mândră fusese atunci sărmana... Nu puteam lipsi nici noi, cu pozele de la bacalaureat, Andrei cu papion și eu într-o bluză brodată, cu părul despletit pe spate.

Nati, spre surprinderea mea:

– Așa am găsit de cuviință... În felul ăsta, nu sunt niciodată singură...

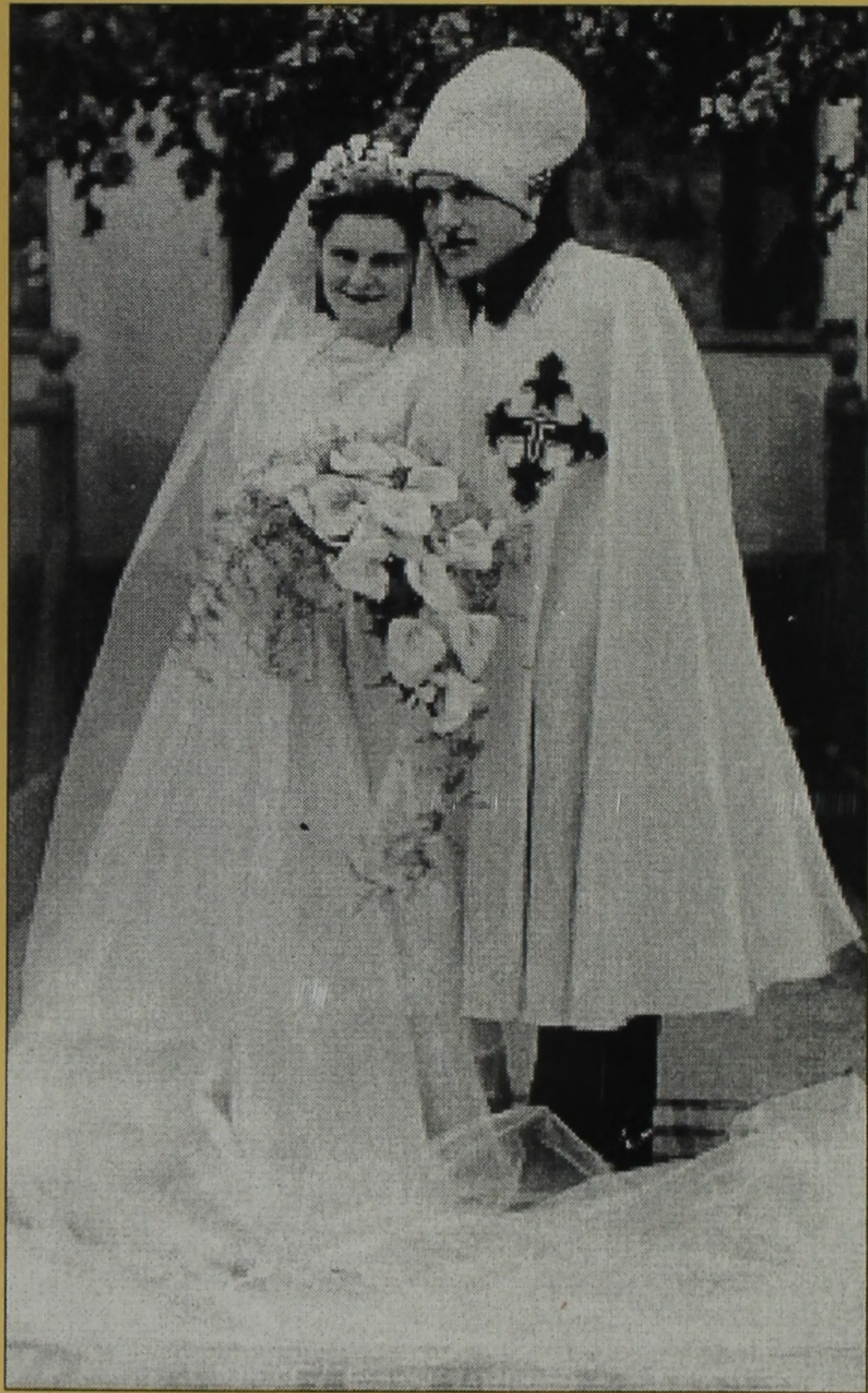
Așezându-mă lângă ea pe brațul fotoliului, privirea îmi cade pe un tablou imens. Acoperă aproape tot peretele opus, o “Cină de Taină” ciudată, stranie, cu fețe nedesluite, în afara uneia... Sunt trăsăturile lui Dan, chinuit, desfigurat chiar.

Andrei murmură ceva privind și el fotografiile de familie și apoi tabloul. Dispare câteva clipe și se întoarce cu câteva cutii. Sunt pline cu globurile și beteala pentru pomul de Crăciun.

– Va trebui să împodobim și pomul... Poimîine e Ajunul...

– Doamne, câte s-au petrecut de la Paști pînă la Crăciun... Îți amintești, Lia? Mai ieri ne duceam cu ouă roșii la mormintele alor noștri și uite, e Crăciunul...

– Între Paști și Crăciun... murmură Lia – Și câte se vor mai întâmpla de la Crăciun la Paști... Și tot așa, între două Sfinte Sărbători...

ISBN 973-9284-53-1